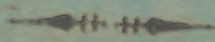

మహాభారతతత్త్వకథనము.

తృతీయభాగము.

రచయిత:

‘బాలవ్యాస, తర్క, వ్యాకరణ, వేదాంతకేసరి’

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

౨౯౪. ౫౯౨౩

సువా-భా ౩

౮౮౩౪

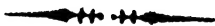
శీత విమర్శశాఖా ప్రచురణము,
మహేంద్రవరము.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

మహాభారతతత్త్వకథనము

(శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము.

తృతీయభాగము.

శ్రీ గౌతమీవిద్యాపీఠ విమర్శశాఖా ప్రచురణము,
రాజమహేంద్రవరము

బాలవ్యాస, తర్క, వ్యాకరణ వేదాంత కేసరి
వారణాసి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారిచే

రచియింపబడి,

భట్టవిల్లి గామస్థానిత శ్రీ శారదాముద్రాలయమునందు
ముద్రింపబడినది.

ప్రబ్లిషర్ — శ్రీ గౌతమీవిద్యాపీఠ విమర్శశాఖాచరణ

కాండ్రేగుల జగన్నాథరావు గోపాలరావు,

బి. ఎ బి ఎల్ అడ్వకేటు.

కార్యవర్గి అండ్ కోశాధిపతి రాజమహేంద్రవరం

ప్రతులు: 1000.

13-3-1950

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[మూల్యం: 1-12-0

cat - 13250

294/5923
సంఖ్య - మహా

ద్వితీయముద్రణాది సర్వాధికారములు గ్రంథకర్తవే
ప్రసమ, ద్వితీయ, తృతీయ భాగములు విక్రయమునకు
సిద్ధముగా నున్నవి

గ్రంథప్రాప్తిస్థానము — 6.13801

చారణాః పుబ్బహ్యుకాస్త్రిగారు,
ః తా పు రం,
కూర్పుగోదావరిశిల్పా.

వీ ష య నూ చి క.

విషయము

పుట

- 1 మహాభారత కర్తృత్వాత్మ్యము — 275
2. శ్రీకృష్ణునిది పరమేశ్వరావతారము క దను వాదము — తిన్ని రాకరణము 277
- 3 శ్రీకృష్ణు డెప్పుడును దానీశ్వరుని యవతారమైనట్లు సాధించుటనలేదు
అను ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 283
4. భగవద్గీత మహాభారతాంగతమే 284
- 5 కృష్ణుని సమకాలికు లాతనిని పరమేశ్వరుని అవతారముగా భావించలేదను
టకు యుద్ధిష్ఠిరాదులే నిదర్శనము అను ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 289
- 6 కృష్ణావతార రహస్యము ..
- 7 యుద్ధిష్ఠిర నిదర్శన పరిశీలనము 293
- 8 జరాసంధశిశుపాల నిదర్శన పరిశీలనము 296
- 9 భీష్మద్రోణ నిదర్శన పరిశీలనము 301
- 10 అర్జున నిదర్శన పరిశీలనము 306
- 11 శ్రీకృష్ణబలరాములు విష్ణుమూర్తియొక్క నల్లని తెల్లని వెండుకల అను
ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 313
- 12 శ్రీకృష్ణుడు సాక్షా ద్విష్ణువే అని యమరసింహుని సాక్ష్యము 323
13. కృష్ణుడు పూతనను వధించె నను గాధకు పూతన యను రోగము కృష్ణునికి
సోకి నివృత్తియయ్యె నని భావమును ప్రసంగము - తిన్ని రాకరణము. 324
- 14 శకిటాసుర ఉలూఖలబంధనాదిగాధలమీద సోకుడుగ నామలకు
సంబంధించినవే అను ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 333
- 15 శ్రీకృష్ణుని తృప్తిచే శిష్యులతోదుర్వాసుడు తృప్తయ్యె ననుగాధ అసత్య
మను ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 337
- 16 ద్రాపదీవస్త్రాపహరణము జరుగనులేదు కృష్ణు డిక్షయవస్త్రము లివ్వను
లేదు అను ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 342
- 17 కృష్ణు డిక్షయవస్త్రము లిచ్చె ననుట సాంధ్యవధగాధకు విరుద్ధ మను
ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 357
18. వస్త్రాపహరణప్రయత్నము మాత్రిమే కాని వస్త్రాపహరణము జరుగలే
దను రహస్యకర్తల ప్రసంగము — తిన్ని రాకరణము 363
- 19 శ్రీకృష్ణునకు భగవదవతారస్థితియు వరయొకనికి లేకపోవుటయునా
అను ప్రసంగము - తిన్ని రాకరణము 378

20. శ్రీకృష్ణుడు దశావతారములలో కీర్తింపఁడలేదు అను ప్రసంగము—
తన్ని రాకరణము 381
21. శ్రీకృష్ణనియందు ఆధర్మము ఆసత్యము సర్వాంగోత్తములై యున్న
వను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 384
22. శ్రీకృష్ణుడు జరాసంధుని బాధ తప్పించుకొనుటకై పాండవుల నాశ్రయించె నను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 387
23. ఒరాసంధశిశుపాలరను కపటముగానే కథించిరి అను ప్రసంగము—
తన్ని రాకరణము 389
24. ఆచార్యబుద్ధి కన్నుల కాదులలో జేరని కృష్ణునకు రాజనాయకున సభా
తాంబూల మను ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము 395
25. రాజు ఖండింపబడు యాగమె రాజనాయ మను ప్రసంగము—తన్ని రా
కరణము 407
26. రాజనాయయాగకర్త చేయవలసిన విధులనుబట్టి ధర్మజ్ఞుని రాజనాయ
మందు శిశుపాలుడు విశసింపబడె నను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 410
27. ధర్మజ్ఞుని ద్యూతము రాజనాయ యాగాంగ మను ప్రసంగము—తన్ని రా
కరణము. 416
28. లోకసారస్వతములకు ప్రతివాదుల చూపిన ఆపహర్షములు 419
29. రాజనాయ రహస్యకారుల ధన్యత 420
30. మచేలకురునిగూర్చి రాజనాయ రహస్యకారుల విశ్లేష 421
31. శ్రీకృష్ణుడు లోదనము చేసినట్లున్న దను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 423
32. స్యమంతకమణి విషయమై కృష్ణుల రాముల ప్రశస్తనము పామరజనత్వ
మును నూచించుచున్న దను ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము 424
33. కృష్ణుని మయచేతనే పాండవులు ఇయింప ప్రయత్నించిరి అను ప్రసం
గము— తన్ని రాకరణము 427
34. కృష్ణార్జును లాగి మత్తులై యుండిరను ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము 429
35. శ్రీకృష్ణుడు సంధిపాసగవీయకుండ జేసెనను ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము 437
36. దుర్యోధనుడు విపరాధుడైన ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము. 456
37. మరుసభలో జూపిన శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపము కార్యకారకాలేదను ప్రసం
గము— తన్ని రాకరణము 458
38. పడేపడే చూపు విశ్వరూపము లింద్రజాలములుగానే కాన్పించునను
ప్రసంగము— తన్ని రాకరణము. 464

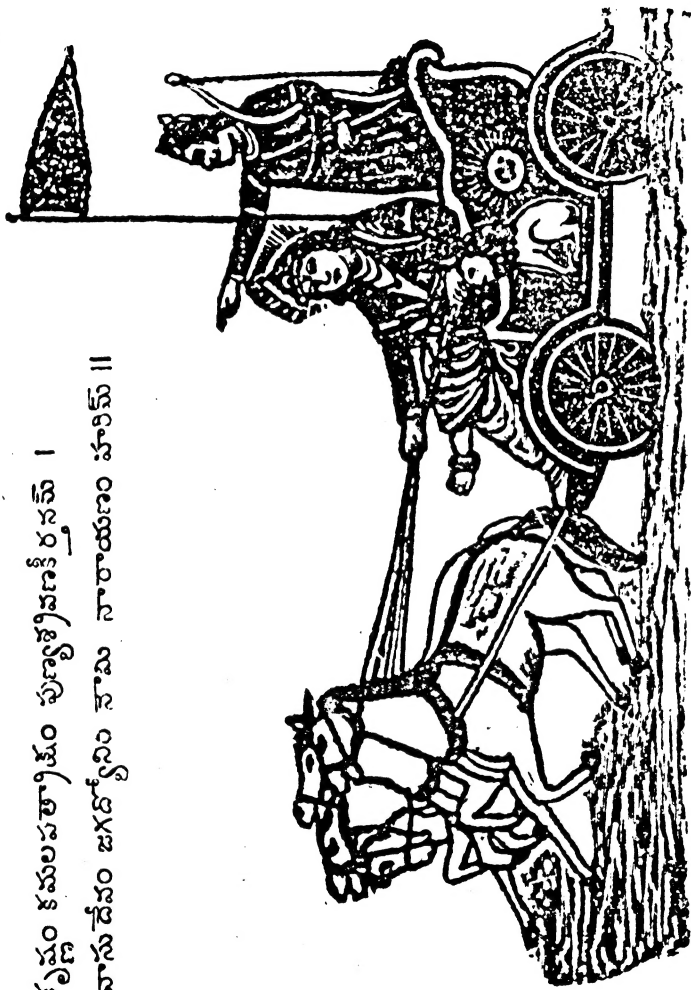
- 39 శ్రీకృష్ణుడు సామముతో సంధివాక్యము లారంభింపక మర్యాదనామిలకు
గోప ముద్రేకింప జేసెనను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 468
- 40 శ్రీకృష్ణుడే సంధిపాసగకుండ జేసినని గాంధారివాక్యములచే నుష్టమను
ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము— 471
- 41 యావద్భగవద్గీతయొక్క కర్తృత్వము శ్రీకృష్ణునకు లేదను ప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము 476
- 42 శ్రీకృష్ణునకు అడ్డబొట్టు ఊర్ధ్వపుండ్రము అంగారముద్రలు తగిల్చి రను
ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 478
43. శ్రీకృష్ణుని గీతోపదేశము సరిగా బోధపడలేదని అన్యునుడు మరల జెప్పమని
యడిగ నను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 479
- 44 గీత ప్రవృత్తిపరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్య అను ప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము 481
- 45 శాంకరభాష్యఖండితమైనది గాక శరీర జ్ఞానకర్మసముచ్చయము గీతకు
తాత్పర్య మను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 483
46. సాంఖ్యమార్గముకంటె కర్మమార్గ మత్యుత్తమ మను ప్రసంగము— తన్ని
రాకరణము 487
- 47 వ్యాసుడున శ్రీకృష్ణుడును సాంఖ్యయోగులు కారు కర్మయోగులే అను
ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 489
- 48 దుర్యోధనునితో పాప లభైరవుడను వేనే అని కృష్ణుడనెను అను
ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 492
- 49 భక్తియనునది ప్రాప్తిన కాలమున లేకుండెను. అనుప్రసంగము— తన్నిరా
కరణము 505
- 50 కృష్ణభగవానుని బారత్వమున గూర్చి శంకాసమాధానములు— 510
- 51 శ్రీకృష్ణు డనదయై యేమియు దోషక శయనించి బాణముతో గొట్టఁడి
మృతి వొందెను అను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 513
- 52 శ్రీకృష్ణునిర్యాణవిషయమై గ్రంథవిరోధపరిశీలనము— 516
- 53 శ్రీకృష్ణుడు బోయలచే గో పోయిన తన యంతఃపురస్థ్రీల భవిష్య
ద్వృత్తాంతమునే యెరుగనివాడు అను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 520
- 54 విమర్శకలక్షణపరిశీలనము— 530
- 55 మ. భా. చ కారులైలఖి— 532

త ప్ప ప్ప ల వ ట్టి క.

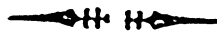
పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
315	13	సంబంధమేమన్నది	సంబంధమును నేనూ
328	16	ప్రతిధ	త్రివిధ
334	5	లక్షణగ్రంథములందు	లక్షణముందు
335	15	కోలక	గోలక
	17	సంశయవల్	సంశయనీ
338	15	జాగోప	జాగోప
362	23	యంతరార్థము	యంతరార్థము
363	16	రక్షకుడును	రక్షకుడు
367	15	సభాస్థి	సభాస్థి
	17	రదూర్వస్థి	రదూర్వస్థి
393	16	అహణం	అహరణమ్
402	17	భావించునట్ల	భావించుచు నట్టి
410	13	విశ్వసింప	విశ్వసింప
454	2	అకోపించ	అకోపించుటయునను
455	23	లేను	లేదు
460	12	వపానాయో	నిగపానాయో
485	2	పరమార్థ	పరమార్థ
491	17	అనబడును	అనబడును
500	24	నీవనానృషివు	నీవనానృషివు
....		అగా	అనగా
502	20	నిరూపిష్య	నిరూపింప
	21	షడూత	మూత
504	22	ఏకీయై	ఏకాకీయై
508	8	రస్యత్రాసా	సర్వత్రాసా
516	16	నారాయణుడు	నారాయణుడు
		అజగత్సృష్టి	అజగత్సృష్టి
525	9	పాక్షింపుచుండి	పాక్షింపుచుండెడి
533	14	స్థితాకట్టిచి	స్థితాకట్టుంచి
522	3	యొక్కనారు కొందఱు ! అనువాక్యమతరువాత “వేదధర్మములను చేసేదినుటకై పుట్టిన మౌనాచారము కొందఱు అందు” అని పూరించుకొనవలయును	

కృష్ణం కమలవత్రాక్షం పుణ్యశ్రీవణకీర్తనమ్ ।
వాసుదేవం జగద్యోనిం శామి నారాయణం హరిమ్ ॥

మహాభారతత్వకథనము.

శ్రీ కృష్ణ నిందానిరాకరణము

అంజభూతం ప్రేమ గోపాక్షరానం
 మూర్తిభూతం ఛాగధేయం యమానామ్
 ఏకీభూతం సుప్తవిత్తం సుగ్రీవాం
 శ్యామీభూతం ఒహ్య మే సన్నిభత్వామ్
 యశోప్తం యాః కృతా నిన్దాః ప్రశ్ని చ్ఛీకృష్ణసేనే
 తన్నిరాకరణం కుర్మః ప్రమాణైః పుషపః క్షిభిః.

— • మ హా భా ర త క థ న తా ప్తి ర్య ము • —

చేతనాచేతనరూపమైన యీ స్వరూపమునకు మూలాధారి
 మైన యేవరమాతత్వము కలదో దాని స్వరూపమైన మోక్షనా
 థక మగుటచే దాని నుపదేశించదలచి, విషయసుఖమే పరమార్థమని
 భావించుచు, అవిద్యోపహతులైయున్న ప్రజలకు కేవలమాతత్వమునే
 యుపదేశించినయెడల మరస్సునకు రాదని యెంచి ప్రజల కనుభవసి
 ధమైన గర్భవాసజశ్రుజరామరణాదిరూప మగు సంసారమును వర్జిం
 చుచు, నందలి దోషముల నుద్ధాటించుచు, తక్కువలమున నీసంసారము
 హేయ మను బుద్ధిని ప్రజలకు గల్గించుచు, నశుమనఃకమ రావర
 మార్థతత్వము నుపదేశించుచు నచ్చినయెడల ప్రజల కష్టపడది మర
 స్సున నాటకొనునని భావించి జ్ఞానశక్త్యవతారమైన వేదవ్యాసభగవా
 నును లోకోద్గరణామై చ హారణము కావినముగా రచించి యను
 గోపించెను

మహాభారతచిర్రాజములో వేదవ్యాసభగవానుని యభిప్రాయ మెట్లైందో శ్రీమద్భగవతములోని విదురమైత్రేయసంవాదమునంద విదురవాక్యముగా నన్న యిశ్లోకము స్పష్టికరించుచున్నది

స విద్వివర్త్యగవ్యసూన్న
 యస్మిన్నైతద్భారత మాతా కృష్ణ
 యస్మిన్నైతద్భారత మాతా కృష్ణ
 యస్మిన్నైతద్భారత మాతా కృష్ణ (సూ. 3 అ)

శ్రీకథియన్ — మహాభారతవ్యాసశ్రుతితత్వర్య మిత్యాహ మనితి తే తన స - మని శ్రీకృష్ణో వేదవ్యాసః నోఽస్మాకంపర్వ పాం భుంగి శాః మోక్షభర్తా త్తే భారాయణీమూఖ్యచే వక్తు మిచ్ఛస్య భారత మాహ అర్థకామాదిచర్చనస్తు హరికథామోమతి ప్రవేశార్థ మేవేత్యాహ యస్మినితి యస్మిన్ భారతే నృశా మతి గామ్యసుఖ నువాః ద్వారహృదైః సునిచ్చితం హరే కాయూం కృతా వీరా

తమ క్షమితిహ సమ స్తుతే —

కామినో వర్ణయన్ కామం లోభం లుబ్ధస్య వర్ణయన్
 నరః కిం సు మాప్నోతి కూషేఽన్ధ మివ పాతయన్
 లోకచిత్రావతారాం వర్ణయిత్వాఽత్ర తేన తా
 ఇతిహాసైః సవిత్కారైః పున ర్వత్సైవ నిందితా
 అవ్యధా మోరసంసారబద్ధహేతూ జనస్య తా
 వర్ణయే తు కళం విద్వాన్మహాకారుణికో మునిః

అనగా న్యాయమహర్షి మనసు భగవద్గుణములను బోధించడం చిదే మహాభారతము తెచ్చెను అందు అర్థకామాదులైన గామ్యసు

మును వర్ణించు ఆగ్రామ్యపక్షిలోలుకు తస్మాత్-మున శ్రీహరి
 ధీయందు తమబుద్ధిని చేర్చి దాగబడుటకే కాముకుని కామమును
 గోభి లోభమును వర్ణించి చెప్పి అందుచి గోలిలోనికి దోగినట్లు అట్లా
 నులగు పక్షిలను అపహ్లాముచకు నెట్టివవా డెమి సలము కొందును?
 లోకులు చిత్తములను మరల్పదలచి వారల కభిమతములై యున్న అర్థ
 కామములచే వర్ణించి యాభారితమందే ఆవ్యాసమహర్షి మరల పవిత్ర
 ములైన యతిహాసములచే నర్థకామములను నిందించుచున్న అట్లు
 కాసియెడల జ్ఞానియు మునియు కరుణామయుడగు మహర్షి ఒచు
 లకు మోరమైన సంసారబంధము నకు హేతువులైయున్న అర్థకామము
 లను వర్ణించువా? అనిభావము

దీనినిబట్టి యీ ప్రపంచమునకు మూలాభారమై యున్న 'గిరి
 త్తత్త్వమును అందిలి నాకారనిరాకారవిశేషములను అచంకకల్యాణ
 సాములను అజ్ఞులగు పక్షిలకు ముక్యముగా డెలుచవలె నను తొల్పి
 ర్పముచేతనే మహాభారతరచయి మహర్షి ప్రపంచమునని తెలివని

ఆనాకారభగవద్దత్త్వమే కృష్ణాపహ్లామైయిచి మహాభారతము
 వసేకప్రపంచములలో నిరూపింపబడవది ఇక ధీవిదితలో నిమియమ
 స్పష్టముగా నున్న దినుట సుప్రసిద్ధిమే ఇట్లుండ శ్రీకృష్ణపరమాత్మను
 గూర్చి విమర్శకులు ప్రమాణములను ధిక్కరించి యపోహలతో ప్రేమ
 మో వాసియున్నారు

—శ్రీకృష్ణునిది ప్రపంచమేశ్వరావతారముకాదునాచిము తల్పరాక కుంఠ—

శ్రీలాలా లజపతిరాయగారచే వ్రాయబడిన మూ-భాగరచనలను
 శ్రీకృష్ణుని జవితచారిత్రము' అను పుస్తకములో చినినము చున్నది-

‘శ్రీకృష్ణునిది ప్రపంచమేశ్వరావతారము’ అని స్పష్టముగా

దేహమును ధరించునా? భగవంతు డొకడు గలవని నమ్మి యాస్తికులందఱును ఆతనిని సర్వవ్యాపకనిగను, సర్వశక్తియును నిగను, అజన్మనిగను, అమరునిగను, ఆవ్యంతరహితునిగను భావించుచున్నారు. ఇక నిట్టి సిలియం దాసర్వశక్తిగల పరమాత్మునికి దన సృష్టిలోని మానవసమూహమునకు బోధించుటకొరకును, మార్గదర్శకము: కొరకును మానవదేహమును ధరించు మానశ్శక్తి మగుచున్న దన్నచో నీవిషయ మెటుల సత్యము గాగలదు? మానవదేహములోనికి నచ్చుటంజేసి యాతడు గొంత మితమునకు లోబడినవాడయి సర్వవ్యాప్తి గాజాలకపోవును.

ఏకాలమున పరమాత్ముడు శ్రీకృష్ణుడుగ మానవావతారమై యుండెనో యా కాలమున తక్కిన భౌతికప్రపంచవ్యవస్థ నంతను నెవరు జేయుచుండిరో, మరియు శ్రీకృష్ణుడు కౌరవులతో బోరాడునప్పుడును, శిశుపాలునితో వాదాడునప్పుడును జరాసంధునకు బెడరిపారిపోయి యుండందు దిరుగాడుచున్నప్పుడును నీసృష్టియంతయు నెవరి చూడీనమునం దుండెనో, ఎటుల జరుగుచుండెనో అవివరమును ఈశ్వరుని యవతారముల నొప్పుకొనడివారు మాకు దెల్పగలరా?" (పు 271)

ఇంచలియాజ్ఞేపాంశములురెండు. అబడును, అన్యాయుడునుఅగు పరమేశ్వరుడు మానవదేహము ధరింపడు. అనగానవతారమైత్తడుఅని యొకటి. శ్రీకృష్ణుడుగా నవతార మై యున్న కాలములో సకలప్రపంచవ్యవస్థను నడిపెడి యీశ్వరుడు లేకపోవు ననునది యొకటి. పినిని క్రిమయుగా బరికీలించము.

భగవద్గీత లో చితుర్భాగ్యాయారంభమందు అట్లునునకు చెప్పుటలో "ఇమంవివస్వతే యోగం ప్రోక్తవానహమవ్యయమ్" అనుచు

పూర్వాధ్యాయములలో జెప్పబడిన కర్మయోగసహితమైన యీశ్వర
నయోగమును సృష్ట్యాదియందు సూర్యున కుపదేశించియున్నాననియు,
“స ఏవాయం మయా తేజస్య యోగః ప్రోక్తః పురాతనః” దానిని
నీకిప్పుడు పదేశించితి ననియు భగవానుడు చెప్పగా నర్జునుడు ప్రశ్నించెను.

“అపరం భనతో జన్మ పరం జన్మ వివస్వతః ।

కథమేత ద్విజానీయాం త్వ మాదా ప్రోక్తవా నితి ॥”

వసుదేవగృహమందు జన్మించియున్న నీవు సృష్ట్యాదియందు
సూర్యునకు జెప్పితి వనుట యెట్లు సరిపడును? అని. దీనిపై శ్రీకృష్ణుని
సమాధాన మిట్లున్నది.

“బహూని మే వ్యతీతాని జన్మాని తవచ్ఛాసన ।

తాన్యహం వేద సర్వాణి న త్వం వేత్థ పరంతప ॥”

నాకు బహుజన్మము లతీతములైనవి. నాకేగాక నీకును అయినవి.
కాని వానిని నేనెరుగుదును నీవెరుగవు. నాది యనావృత్తజ్ఞానము, నీది
యావృత్తజ్ఞానము నగుటే దానికి కారణము. అనావృత్తజ్ఞానశక్తి కలిగి
కర్మబంధము లేని యీశ్వరుడ వగు నీకు జన్మ మెట్లని శంకింతువేమో
ఆప్రశ్నియను వినుము.

“అజోఽసి స స్వస్యయాత్మా భూతాగా మీశ్వరోఽసి సకా ।

ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవా మ్మాత్మమాయయా॥

నే సజ్జడను, అవ్యయజడను, ఈశ్వరుడను, అయియున్నను చా
యశ్చినమై యున్నట్టియు, జగత్తును మోహపెట్టునట్టియు, వ్యాపకము,
తిగిగుణాత్మకము నగు మాయ నవలంబించి జన్మించుచున్నాను. అనగా
కర్మనిబంధనమైన లోకసామాన్యముయొక్క జన్మము వంటిది కాక
నాది మాయాయమైన జన్మము.

మత్యోగాయ నాథుని విరాళాయ చ మక్కుతామే
ధర్మసంనాసకారాయ సుఖనామి యశీయమ్
జన్మ కర్మచ మే దివ్య మేవం యో వేత్తి తత్త్వత-
త్వత్వా గోహం పురర్జన్మ నైతి మా మేతి గోఽను

ఇట్టి జన్మము నకు సాదుషిత్యాణము అనానువినాశము ధర్మ
సంసారము అననవి ప్రయోజనములు ఇట్లు రాజ్యము విచ్ఛిక్తము
మాయారూపము నవియు, కర్మ ఈశ్వరకార్యమైన సానుషిత్యాణా
దిరూప మనియు విజ్ఞానా గ హించినవారు ముక్తు పగును

ఈశ్వరస్వరూపము ఎక్కడ?—

ఈశ్వరమేది ఎరిమేశ్వరావతారిమో? ఎరిమేశ్వరుడు మానవ
దేహమును ధరించుకా? ఆత్మశక్తికల ఎరిమామృతి మానవ
సమూహమునకు బోధించువారకును మార్గదర్శకమువారకును మా
నవసమూహమునందు నావశ్యకమగుచున్న దన్నచో నివిషయ
మెట్లు సత్యము గాగలదు?

అను ఆక్షేపములను నిరాకరించుచున్నవి మరియు—

అనననన్తి మాం మూఢా మానుషీం తను మాశ్రితచ
పరంధార మజానన్తి మమ భూతనుపేశ్యురే (9 1)

కలభూతములను శక్తులుండి మనస్వరీతులతో న్యైవమాం
చుచున్న నును వారోత్పత్తిష్టా కెరుగని మూఢులు తిరస్కరించు
చున్నారని అని కృష్ణగవానుడు చెప్పినవాడు శ్రీకృష్ణునిది ఎరమే
శ్వరావతారమే అనియు ఎరమేశ్వరుని లోకానుగ్రహము మానవ
దేహమును ధరించు ననియు నిది సత్యమే యనియు ప్రతిపాదించు
గ్రహింతురుగాక ఈవిషయము చే మొదటియాక్షేప మిచ్చమైనది

ఇక “ఏకాలమున పరమాత్ముడు శ్రీకృష్ణుడుగ మానవావతార మెత్తియుండెనో ఆకాలమున నీసృష్టి యంతయు నెవరి యధీనమునం దుండెనో ఎటుల జరుగుచుండెనో ఆవివరమును ఈశ్వరుని యవతార ముల నొప్పకొనెడివారు మాకు చెప్పగలరా?” అను నాత్మేపమన్నది.

దీనిని గూర్చి దోణపర్యములో భగవత్తనభగవద్గీతాన నర్థ నునకు కృష్ణభగవానుడు చెప్పిన యీవిషయము జూచుడు—

“చతుర్ముఖై రహం శశ్వత్ స్తోత్రాణాం మువ్యతా ।
ఆత్మానం స్రవిభక్త్యహం లోకానాం హిత మహిధా ॥
ఏకా మూర్తి స్తతశ్చర్యాం కృతుతే మే భవిస్థితా ।
అపరా పశ్యతి జగత్ కుర్వాణం సాక్షాత్సామనీ ॥”

టీ. ఏకా మూర్తి ర్భదరికాశ్రమే నారాయణరూపా, అపరా పరమాత్మరూపా.

“అపరా కుతుతే కర్మ మానుషం లోక మాశ్రితా!
శేతే చతుర్భుజా వరా నిద్రాం వర్షసహస్రికాన్ ॥

టీ. అపరా క్షేత్రజ్ఞరూపా అపరా జలశాయిని.

యా2సౌ వర్షసహస్రిక్తి మూర్తి రుత్తిష్టతే మమ!
వరాహైభ్యో వరాన్ శ్రేష్ఠాం స్తస్మిన్ కాలే దదాతి సా ॥”

(దోణప॥ అ)

అనగా లోకరక్షణమున కుద్యమించెడి నేను నాలుగుమూర్తు భరించి లోకులకు హితము గలుగజేయుచున్నాను. అందుకేనూర్తి రికాశ్రమమందు నారాయణరూపమై తతశ్చర్యచుందున్నది. మర్దిక మూర్తి పరమాత్మరూపమై ముంచిచెల్లలను చేయుచున్న జగ

కిని పెట్ట చున్నది మరియొక మూర్తి. దీవరూపమై మరుష్యలోకము
 గాఢమున కర్మ దేయచున్నది మరియొక మూర్తి. జలశాయినియై
 సహస్రస్పములు యోగనిద్రచే శయనించి వృషభాకృతిమందు
 లేచి యప్పుడు సరము వీయదోవానికి వరము లిచ్చుచున్నది అని
 తార్కారము.

ఈప్రకారము ఇట్టి క్రిష్ణానంద రూపమున నున్నట్టి నందరు
 పరికించెడి వరమాత్మ పేరుగా చుండె ననియీశ్వరుని యవతారముః
 నొప్పుకొనెడివారు ప్రతివాదులగు దెలుకగలరని చెప్పుచున్నాము
 ఏకకాలముం దనేకశరీరధారణము యోగులకుఁగూడ సుప్రసిద్ధమైచవును
 జన్మసిద్ధులైన దేవతల కనేకశరీరధారణము మాట చెప్పనలసికదే
 మరి వేదాంతశాస్త్రము బోధించుచున్నది చూడును—

విరోధ కర్మణీతిచేత్వానేకపత్తిపక్షైర్దశ్యగాత్ (११ సూ॥ ౩౨)

భాష్యమ్—‘స్మృతిరమ్—

ఆత్మనోనై శరీరాని ఒహూని భరత్స్వధ
 యోగీ కుర్యా ద్భులం వ్యాప్య నైశ్చ సత్త్వై ర్మహీం చరేత్
 ప్రాప్నోయీ ద్విషయాన్ కైశ్చి త్తైశ్చి దుగ్ధం తపశ్చరేత్
 సంక్షిపేచ్చ పున స్తాని సూర్యో రక్తిగళావ

ఇశ్యేవంజాతీయకా ప్రాప్నోమాద్యైశ్వర్యాశాం యోగినామపి
 యగం ననేకశరీరయోగం కర్మయతి కిము నక్తవ్య మాజానసిద్ధా
 - ౦ దేవానామ్

దీనిచే యోగి యోగముచే నేకకాలముం దనేకశరీరములు
 కలిపి కొన్నిశరీరములచే విషయాచరణము కొన్నిశరీరములచే
 అన్నివిధముల సూర్యుని సేవము నుచేత శరీరములగు నందఱే

ంపజేయు నని చెప్పబడినది. యోగికే యిట్టి శక్తి యుండగా యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణః' అని యోగేశ్వరుడగు కృష్ణభగవానున కుండుట యోగసందేహమా? — కనుక రెండవ ఆత్మేపముకూడ పరాస్తము

— శ్రీకృష్ణు డెప్పుడును దానీశ్వరుని యవతారమైనట్లు సాధింప బూనలేదు" అనుచుగంగము, తర్నిరాకరణము—

‘ శ్రీకృష్ణు డెప్పుడైన దానీశ్వరుని యవతారమైనట్లు సాధింప బూనెనా? ఒక్క భగవద్గీతలో దప్ప దక్కినమహాభారతమున కేభాగమునగదై నను నీవివయమునకు ఒకము కొసంగెడి సాక్ష్యము గావరాదు. భగవద్గీత కృష్ణునిచే రచింపబడిన గ్రంథము కాదుకావున నీయంగమున కది తృప్తికరమ ప సాక్ష్యము కావాలదు’

(శ్రీకృష్ణునిచితచారిత్రిము—పు273)

దీనివలన తేలిక దేవనగా శ్రీకృష్ణుడు తానీశ్వరుని యవతారమైనట్లు చెప్పె నని భగవద్గీతలో దప్ప మహాభారతమున దెక్కడను లేదనియు, భగవద్గీత కృష్ణునిచే రచింపబడినది కానందున ప్రమాణము కాదనియు తేలినది భగవద్గీత కృష్ణునిచే రచింపబడలే దనుచున్నవీరు కృష్ణునిచే నుపదేశింపబడలేదనికూడ జెప్పుదురామేమి?

అట్లే చెప్పినయెడల భగవంతునిచే నుపదేశింపబడినది' అని యర్థముకల 'భగవద్గీత యను పేరును వ్యర్థము జేసిరా రన్నమాట

ఇక 'కృష్ణునిచే రచింపబడిన గ్రంథముకాదు' అని వ్రాయుటచే నుపదేశింపబడిన ట్లంగీకరితురా? అప్పు డది యేల ప్రమాణము కాదు? రచింపబడినదే ప్రమాణమై, ఉపదేశింపబడిన దప్రమాణమైన పక్షములో కృష్ణునిచే రచింపబడి వీరికి ప్రమాణమైన గ్రంథ మేమున్నది?

మరియు, కృష్ణుడు తానీశ్వరుని యవతార మని చెప్పినట్లు మహాభారతమందు ఏభాగమునను లేదనుచున్న వీరు కృష్ణునిచే రచింపబడిని వేదవ్యాస మహాభారతము నేల పేర్కొనినాడు?

వేదవ్యాసమహాభారతమం దున్నది ప్రమాణ మైరవును వేదవ్యాసమహాభారతాంతర్గతమైన భగవద్గీతయాదున్నది ప్రమాణమేలగాదు? — భగవద్గీత మహాభారతాంతర్గతమే —

మహాభారతములో నూరి వాంతరపర్వము లున్న నని చెప్పబడెను. ఆపర్వముల పేర్లు పర్వసంగ్రహపర్వములో బేర్కొనబడినవి అందొకటి భగవద్గీతాపర్వ మని స్పష్టముగా నున్నది, చూడుడు—

‘హోక్తం భగవద్గీతా పర్వ భీష్మవధ స్తతః’ (68శ్లో.)

మరియు మహాభారతములోని 18 మహాపర్వములలో నేమహాపర్వమం దేయే గాథ లున్నవో చెప్పబడినవి అందు భీష్మపర్వగాథలను పేర్కొనుచున్న యుద్ధారంభమున విషాదము నొందిన పార్థుని మోహమును మోక్షోపాయోపదేశముచే కృష్ణభగవానుడు పోషాత్మ నని చెప్పబడినది చూడుడు—

“అతః పరం విచిత్రార్థం భీష్మపర్వ ప్రచక్షతే

‘కశ్మలం యత్ర పార్థస్య వాసుదేవో మహామతిః

మోహజం నాశయామాస హేతుభి ర్మోక్షదర్శిభి (అ 2)

మరియు నూరి వాంతరపర్వములలో నొకటియై మొదటి దగు ననుక్రమణికాపర్వమున భృతరాష్ట్రుడు పరితపించుచుండర్భములో రథమందు పార్థుడు చింతాక్రాంతుడై యున్నపుడు కృష్ణుడు తన శరీరమగు లోకములను ప్రదర్శించెను (విశ్వరూపము జూపెను) అని

విన్నవ్రజే నేను జయ మాశింపలేదు. అనుచు భగవద్గీతలోని విశ్వ రూపవృత్తాంతమును స్మరించె నని చెప్పబడినది చూడుడు—

‘యదాఽశౌఘం కశ్య లేనాభిఃన్నే రిభోపథే నీడిమానేఽరునే నై
కృష్ణం లోకాన్ దిర్భయానం శరీరే, తదా నాశంసే విజరూయ
సంజయ (అ 1)

మరియు నూరు పర్వములలో నొకటగునని గీతాపర్వమున స్పష్టముడు వెనుకగీతలో జెప్పబడిన విషయము విస్మృతమైనది మరల జెప్పమని యడిగినపుడు కృష్ణభగవానుడు ఆనగీతను చెప్పి పూర్వము యుద్ధకాలమందుగూడ నిదియే చెప్పబడిన దని తెలిపెను చూడుడు—

‘పూర్వ మప్యేత దేవోక్తం యుద్ధకాల ఉపసృజ్యే
మయా తన మహాబాహో తస్మాశ్చ తమన కురు’

(అశ్వమేధపర్వ-అ 51)

ఈఅనుగీత ప్రక్షిప్త మని బకించంద్రచిట్టవాఢ్యాయులు శ్రీకృష్ణచరితములో నిట్లు వాసిరి — ‘ఆదిపర్వమునందలి ద్వితీయాధ్యాయము పర్వసంగ్రహాధ్యాయ మని చెప్పబడినది ఇందు మహాభారతము నందలి విషయము లన్నియును వరుసవెంబడిని సంగ్రహముగ దెలుపబడియున్నవి అశ్వమేధపర్వమున ననుగీతయును బ్రాహ్మణగీతయును గన్పట్టుచున్నవి. పర్వసంగ్రహాధ్యాయములోనివి యెంతమాత్రము బేరొనబడియుండలేదు కాబట్టి యివి ప్రక్షిప్తము లని మనము యోచింపవచ్చును’ (9వరిచ్ఛేదము పుట 5)

పీరిట్లు వ్రాయుట చిత్రిముగానున్నది మహాభారతములోని మహాపర్వములలో ఒదునాలుగవది యాశ్వమేధకర్పము, ఇక నవవారతశతపర్వములలో తొమ్మిదివది యాశ్వమేధపర్వము తొలి బదియొక

టవది యనగీతపర్వమునై యుండెను వారన్న బ్రాహ్మణగీత అనుగీతాంతర్గతమే. ఈయనగీత పర్వసంగ్రహాధ్యాయములో - బేర - నడిపది చూడుడు—

‘తతోఽశ్వమేధికం పర్వ సర్వపాపప్రశాశనమ్
అచగీతా తత పర్వ శ్చేదు మహ్యాత్మవాచకమ్ (శ్లో 79)

ఇందు పర్వతములోని యశ్వమేధపర్వానుగీతాపర్వములు
అర్హములు స్పష్టమేయక నుపాధ్యాయుల వాగ్దత్త సమ్మేనది

ఇట్లు పరిశీలించగా భగవద్గీత నూరు పర్వములలో నొకపర్వమై యుండెను శిష్టపర్వగాఢలో భగవద్గీత సూచింపబడుటచేతను, తత్త్వోక్తుల భగవద్గీతలోని విశ్వరూపవృత్తాంతమును పరిచించుట తమ అనుగీతలో భగవద్గీతావిషయ మెత్తుకొనఁ దుటచేతను భగవద్గీత మహాభారతాంతర్గతమే అది ప్రమాణికమూర్ధన్యములు భావ్య కామలచేతను విద్యత్పుంగవులచేతను పరిగ్రహింపబడినదగుటచే ప్రమాణ మనక తప్పదు అట్టి భగవద్గీత శ్రీకృష్ణుడు సరమేశ్వరుని యనతార మని చెప్పుచుండ నది తృప్తికరమైన సాక్ష్యము కాదను ప్రతివాదు వాదము యెంతవరకు సమంజసమో ప్రాజ్ఞులు గ్రహింతురు గాక

ఇది భగవద్గీతలోని యీవిషయ విట్లుంచి మహాభారతమున స్థలాంతములలో నొక వారికి ప్రదర్శింపవలయు

ఇంతకు బూర్వము భగవద్గీతనందర్శనములో కృష్ణభగవానుడు

చితుర్మాత్ర రూపం శశ్వత్లోకత్యాగార్థ ముద్యతః .

అనుచు దా నీశ్వరుడ నని ద్రోహపర్వములో జెప్పెనని చూప
ఎదిగెన స్థల మొకటి

మరియొక స్థల మేమనగా ఆశ్వమేధికపర్వములో నుత్తరకా
వాఖ్యానములో నుత్తరకానకు కృష్ణభగవానుడు తన స్వరూపమును
గూర్చి చెప్పినది అది యిట్లున్నది—

“అహం విష్ణు రిహం బ్రహ్మ శక్తోఽథ ప్రభవాశ్చయః
భూతగామిన్య సర్వస్య సృష్టా సంహార ఏవ చ
అథక్తే వర్తమానానాం సర్వేషా మహా మచ్యుతః
ధర్మస్య సేతుం బధ్నామి చలితే చలితే యగే
తా స్తా యోనీ ప్రవిశ్యాహం సజ్జాం హితకామ్యయా
యదా త్సహం దేవయోనౌ వర్తామి భృగనంబన
తదాఽహం దేవన త్స్వీ మాచరామి న సంశయ
మానుష్యే వర్తమానేతు కృణం యాచితా మయా
న చ తే జాతసంమోహా వచోఽగృహ్లాన్త మోహితాః
భయం చ మహా దుర్దిశ్య త్రాసితాః కురవో మయా ”(అ 54)

ఓడైత్తంకమహర్షీ బ్రహ్మ, విష్ణువు రుద్రుడు నేనే ప్రజలధర్మ
పరులైనపుడు ప్రజాహితము గోరి, ఆమీజన్మము లెత్తి ఆమీ యుగ
ములలో ధర్మసేతువులను ఒధించుచుందును నేనే యేజాతిశరీరములు
ధరింతునో ఆజాతి ధర్మములతో సంఘటించుచుందును ఇప్పుడుమనుష్య
శరీరము ధరించిన నేను కౌరవులను యాచించితిని భయంకరఘటనలు
చూపి భయపెట్టితిని (విశ్వరూపము జూపితి నన్నమాట) అయినను
మూఁకులైనవారు నామాట నాడరింపలేదు అని భావము ఈనిదర్శన
ములచే కృష్ణభగవానుడు పరమేశ్వరావతారమే యని ప్రతివాదులకు
తెలుపబడినది.

“పరమేశ్వరుడు స్వయముగా మానవదేహము నుధరించుచున్నా
డన్నయెడల వేదములందును ఉపనిషత్తులందును పరమాత్మకుచెప్ప
బడిన అజుడు, అమరుడు, అవినాశి అకాయుడు ఇత్యాది లక్షణ
ములు అసత్యములై పోవుచున్నవి (పు 272)

అను నీయాజ్ఞేపము కూడ అట్టి లక్షణములు కల పరిమాత్ర ఆయావివరములలో గూడ నట్లే యుండె ననియు, నవతారమును ఒట్టి యాస్వరూపమునకు భంగము లేదనియు, వెనుక నిరూపింపబడుటచే పరాస్త మైనది మరియు వేదాంతశాస్త్రమందు అస్తరధికరణమున' హిరణ్యశ్మశ్చిత్వాదిరూపము పరమేశ్వరునకు సంభవింప దను పూర్వపక్షముపై సంభవించునని సిద్ధాంతము చేయబడినది చూడుడు

‘అస్త స్థిర్యోపదేశాత్’ (బ) 1 1 20)

భాష్య —

యత్క్షాంతం హిరణ్యశ్మశ్చిత్వాదిరూపశ్చనణం పరమేశ్వరే నోపపద్యత ఇతి

అతిబూయి. —

స్వాత్వరమేశ్వరస్యా ఏచ్ఛావశా న్మాయామయం రూపం సాధకానుగ్రహణమ్ —

మాయాప్యేషా మయా సృష్టాయ న్మాం పశ్యసి గారడ
సర్వభూతగుణై ర్యుక్తం మైవం మాం జ్ఞాతుమర్హసి

ఇతిస్మరణాత్. అపిచ, యత్రేతు నిరస్తస్వరవిశేషం పారమేశ్వరం రూపముపదిశ్యతే భవతి తత్ర శాస్త్రమ్ — అశబ్ద మస్సర్వమరూప మవ్యయన్ ఇత్యాది సర్వకారణత్వాత్తు వికారధర్మై రపి కైశ్చి ద్విశిష్టః పరమేశ్వరః స ఉపాస్యశ్చేన నిర్దిశ్యతే — ‘సర్వకర్తా సర్వకామ సర్వగతస్సర్వవరః’ ఇత్యాదినా, తథా హిరణ్యశ్మశ్చిత్వాది నిర్దేశోఽపి భవిష్యతి దీనిచే ‘హిరణ్యశ్మశ్చిద్హిరణ్యకేశ ఆప్రణఖా తస్సర్వవసువర్ణః’ అనఞాందోగ్యశ్చిత్తి బట్టి పరిమాత్రకు రూపవిశేష ముపపన్నమేయని చెప్పబడెను శాస్త్రములజూచిన యెడల నిట్టి యాజ్ఞేపము లుభవింపవు

—కృష్ణుని సమకాలికు లాతనిని పరమేశ్వరుని యవతారముగ
భావింపలేదనుటకు యుధిష్ఠిరాదులే నిదర్శనము? అను
ప్రశ్నంగము-తన్నిరాకరణము—

‘కృష్ణుని సమకాలికు లాతనిని పరమేశ్వరుని యవతారముగ
భావింపుచుండిరా? యుధిష్ఠిరుడను, ఓష్ఠుడను అర్జునుడును,
ద్రోణుడును, దుర్యోధనుడును, జరాసంధుడును, ఇంక సేతులు
నగు కృష్ణుని సమకాలికులయొక్క వర్తనలుగూడ వారిలో నెవర
యినను నాతని పరమేశ్వరావతారముగ భావింపలేదని తెలుపు
చున్నవి ఇందుకు నిదర్శనములు.— జరాసంధునితో బోరుటకు
కృష్ణుని బంపు నపుడు యుధిష్ఠిరుడు సందేహించుట, జరాసంధుడును
శిశుపాలుడును కృష్ణునితో బ్రతిఘటించుట, భీష్మద్రోణులు యుద్ధ
మందు కృష్ణుని కెదురై నిలచుట, భగవద్గీతను వినియు నర్జునుడు
భీష్మద్రోణులకు వ్యతిరేకముగా బోరాడకపోవుట, అశ్వత్థామ
చచ్చి నట్లు ప్రచురింపుమని బోధించిన కృష్ణుని యుపాయమునకు
అర్జును డంగీకరింపక హేయభావమునగుపరచుట అనునవి”(పు274)

ఇక నీమాటలకు సమాధానము :— కృష్ణుని సమకాలికులైన
సాత్వికప్రకృతులగు యుధిష్ఠిరాదులు అతనిని పరమేశ్వరుని యవతార
ముగ భావించియే యుండిరి

—: కృష్ణావతార రహస్యము —

కృష్ణభగవానుడు తానేజాతిశరీరము ధరించునో ఆజాతిధర్మ
ముల నవలంబించుచుండు సని యుక్తాంకమహర్షితో జెప్పిన విష
యము వెనక ప్రదర్శింపబడినది. అది యుక్తమే

గాటకము-లో చటుకుతా నొక సాత్రువు ధరించినపుడు ఆసాత్రు

కనుగుణములైన లక్షణములతో నటించుచుండునేకాని తనసహజలక్షణములతో నటించడు. తానుధరించిన పాత్రయొక్క ధర్మములను తానభివ్యుంచుచువుడు సమయోచితముగా నాట్యమందో, గానమందో కలలన సహజశక్తిని మాత్రము నెల్లడించుచునే యుండును. కనుకనే నటదృష్టాంతముతో పరమేశ్వరయొక్క యవతారసందర్భమున దేవీధాగవతమందిట్లు చెప్పబడినది — (సూ. ౨-౨౮)

“యథా నటో రంగగతో నానారూపో భవ త్యసా
ఏకరూపస్వభావోఽసి లోకరంజనహేతవే
తద్దేవా దేవకార్యార్థ మరూపాపి స్వరీలయా
కరోతి బహురూపాశ్చ నిష్కణా నగుణాని చ

అనగా, నేకవిధమైన స్వరూపము, స్వభావము కల నటుడు రంగస్థలప్రవేశములో లోకరంజనమునకై నానారూపములను ధరించునట్లు నిర్గుణము నీరూపము నగు స్వభావము కల పరమేశ్వరి దేవకార్యార్థమై లీలామాత్రమున నగుణములగు బహురూపములను ధరించుచున్నదని భావము

అట్లే మానవశరీరము ధరించిన కృష్ణభగవానునకు ప్రతివాదులన్నట్లు “కౌరవులతో బోరాడుట శిశుపాలునితో వావాడుట జరాసంధునకు బెదరి పారిపోయి యందందు తిరుగాడుట అనునవి మానవలక్షణములే కనుక నవి యుక్తములే అలక్షణములతో నటించుచుండియే సమయోచితముగా తన సహజశక్తిని వినియోగించి యాకౌరవులను, ఆశిశుపాలుని, అజరాసంధుని నాయాఘటనలనుబట్టి నిర్మాతింపజేసెను. ఈవిషయము విష్ణుపురాణమందు గూడజెప్పబడినది. —

‘సర్వే ష్వేతేషు యద్దేషు యాదనై స్సపరాజితః
అపక్వాన్తో జరాసంధ స్వల్పస్సైన్యై ర్బలాశితః

న త ద్భలం యాదవానాం విజితం య దనేకశః
తత్తు సన్నిధిమాహాత్మ్యం విష్ణో రంశశ్చ చక్రిః
మచుష్యధర్మశీలశ్చ లీలా సా జగతీపతేః
అన్తా ణ్యకేకరూపాణి య దరాతిషు ముంచతి

శ్రీధరీయన్—

నచ చక్రిణ సన్నిధిమాత్రమహాత్మ్యత్వ స్మభవతి స్వయ
మేవానేకవిధాప్రయోగా తత్తాహ-చునుష్యధర్మశీలశ్చసాలీలేతి.

మరపైవ జగత్సృష్టిం సంహారం చ కరోతి యః
తస్యారిపక్షపక్షే కియా నుష్యమవిస్తరః
సహ యో మనుష్యాణాం ధర్మ మనువర్తతే
కుర్వ బావతా సద్ధిం హీనై ద్భృష్ఠం కరోత్యసా
రామ చోషాదానం చ సహాయం చ వర్తయన్
కరోతి దండపాతం చ క్వచిదేవ పలాయనమ్
మనుష్యదేహినాం చేష్టా మిశ్యేన మనువర్తతే
లీలా జగత్సృతే స్తస్య ఛందతః పరివర్తతే (అం 5 అ23)

అనగా, జరాసంకు దనేకయుద్ధములలోయాదవుల కోడిపోవుటకు
శ్రీకృష్ణసాన్నిధ్యప్రభావమే హేతువు అతడు సృష్టిసంహారములను
సంకల్పమాత్రమున జేయగలవాడైనను మనుష్యధర్మము లనభినయి
చుచు నొకప్పుడ జయించుట, ఒకప్పుడు పారిపోవుట, మొదలగుచేష్టలను
చేయుచుండును అవన్నియు జగదీశుడైన శ్రీకృష్ణునిలీలలే అనిభావము.

ఇదియే కృష్ణావతారమండలి రహస్యము ఈతత్త్వ మెరుగక
భవానుని మా నవధర్మాభినయమును చూచి యీతడు మానవుడే యని
శాస్త్రజ్ఞునభక్తి విశ్వాసములు లేని కొందరు భ్రాంతు లగుచున్నారు

ఈవిషయమై సంజయురాయబారమైన తరువాత నచ్చిన సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునితో బ్రసంగించునపుడు కృష్ణభగవానునిగూర్చి యిట్లు చెప్పెను—

“భస్మ కుర్యా జగ ద్దివం మనసైవ జన్మాంతరః ।
 న తు కృత్తుం జగ చ్ఛక్వం కించి త్కన్తం జన్మాంతరే ॥
 యత స్పృత్యం యతో ధర్మో యతో హి గార్జనం యతః ।
 తతో భవతి గోవిందో యతః కృష్ణ స్తో జయః ॥
 ఈశన్నసి మహాయోగీ సర్వస్య జగతో హరిః ।
 కర్మా న్యారభ తే కర్తుం కీనాశ ఇవ దుర్బలః ॥

టీ. ఈశన్నసి ఈశానోఽసి. కీనాశః కర్షకః ॥

తేన వంచయతే లోకాః మాయాయోగేన కేశవః ।
 యేతమేవ ప్రచద్యతే న తే ముహ్యంతి మానవాః ॥”

శ్రీకృష్ణుడు సంకల్పముచేతనే యీజగత్తు నంతను భస్మముజేయ గలడు. జగ త్తంతయు నేకమైనను కృష్ణు నేమియు జేయజాలదు. సత్యము, ధర్మము, ఆర్థవము నెక్కడనో అక్కడ. కృష్ణుడు. కృష్ణు డెక్కడనో అక్కడ జయము. మహాయోగియు, జగదీశ్వరుడు నైయుండియు కృష్ణుడు దుర్బలుడువలె బనులు చేయుచుండును. అందుచే లోకులు మోహపడి గ్రహింపలేకున్నారు. ఆతనినే భజించువారు మోహితులు కారు. అని. ఇక్షు ఫలిశార్థ మేమనగా, ఒకానొకనటును వీక్షింపమునో ధరించి తదనుగుణములైన చేష్టలతో రంగభలమున నటించునపుడు అప్పటికిప్పుడు చూచి యీన్యక్తి నిజముగా స్త్రీయే యని యచకో నెడి, ఛామరులు కొందరుండును. అట్లు నటించుచున్న నటుని పూర్వ స్వరూపము తెలిసి, యీవేషధారణ ప్రస్తావము తెలిసి, వేషమువ కను గూములైన చేష్టలతో నీత డ్దాత చాళుర్యము జూపుచున్నాడో అని

యానటుని పూర్వసామరూపములను స్మరించుచుకే యానందించెనో
ప్రాజ్ఞులు కొందరుందురు అట్లే పరమేశ్వరుడు మనుష్యరూపము
ధరించి తదనుగుణము లగు చేష్టలతో నటించునపుడు అప్పటి కప్పుడు
చూచినవారును, వారి ననుసరించినవారును యీతడు మనుష్యమా
తుడో అనుకొనెడి పామరులైరి. ఆపరమేశ్వరుని పూర్వస్వరూపమును,
అవతారప్రస్థావమును యథార్థముగా తెలిసియున్న మహాత్ములును,
వారి ననుసరించినవారును ఈతడు పరమేశ్వరుడే యనుకొనెడి ప్రాజ్ఞు
లైరి కనుక శ్రీకృష్ణుడు మనుష్యమాతుడో యనుకొనువారు మతి
మంతులనబడరు

ఇట్లు మనుష్యసర్వముల నభినయించుచున్న కృష్ణభగవానుని
యీశ్వరావతార మని గ్రహించియే యున్న యుద్ధిష్ఠిరాదుల ప్రవర్త
నములూర్చి ప్రతివాడు కింక దెప్పవలసియున్నది—

— • యుద్ధిష్ఠిరనివర్తనవలంకారము • —

జరాసంఘునితో బోధులగు కృష్ణుని బంధనపును యుద్ధిష్ఠిరుడు
సందేహించుట, కృష్ణు డీశ్వరావతార మని యాతడు భావింపలేద
నుటకు నివర్తనముట.

ఎవని కెట్టి వరము టున్నవో, ఎవ డెస్వరిచే సంహరింపబడ
వలసినవాడో, ఏది యెవనికి సంహారకాముడో తెలిసిన పరమేశ్వరావ
తారమగు కృష్ణభగవానుడు ఆనిర్దియముల ననుసరించియే దుష్టరం
హణిమార్గమును కల్పించుచుండుటచుబట్టి రాజసూయయాగము జేయు
టనుకూర్చి ప్రశంసించిన యుద్ధిష్ఠిరుడగు దెష్టుట్టలో ముందు జ్వరాసం
ఘుని వధించినకాని రాజసూయము నైర్వేది దనియు జ్వరాసంఘ
డిశ్వరు డాను జూచి బంధించిన ముహూర్తమును బట్టి యుచ్చుటకు

సింహ మన్నా ననియు నామహారాజులను విడిచి యాతని వంశ
సంసారము మిదియే యనియు మేముగూడ జరాసంధునకు భయ
పడి దుర్గమల నాశ్రయించియున్నా మనియు (ఇది మనుష్యులక్షణాభి
వ్యయము) కెప్పుడో యుధిషరుడు —

‘అహోహి తవ దుర్గర్ష భుజవీర్యాశ్రయం. పృథో
రాత్మనం బలినం మన్యే త్వయి తస్మా ద్విశంకితే
త్వత్సకాశాచ్చ రామాచ్చ భీమసేనాచ్చ మాధవ
అర్జునాద్వా మహాభాహో హస్తం శక్యో న వేత్తివై
ఏవం జన్వన్తి వాక్లేయ విమృశామి పునః పునః (సభా ౨15)

కృష్ణా సీభుజబలము నాశ్రయించి యన్నవాడను నేను సీవే
యాతనికి భయపడి నపుడు నేను బలవంతుడనా? నీకుగాని, బలరాము
నకుగాని, భీమార్జునులకుగాని యాతనిని వధింప శక్య మగునో కాదో
అని యాలోచించుచున్నాను అనెను పౌతివాడు లన్న యుధిషరుని
సందేహ మిదియే

అరువాతప్రసంగములో కృష్ణభగవానుడ జరాసంధుని యు
త్పత్తి విషయము వివరించి చెప్పి భీమార్జునులను గాకు వప్పగింతువేని
కార్యము నిర్వహించుకొని వత్తుము

అలం తస్య మహాభాహు ర్భీమసేనో మహాబల
లోకస్య సముద్రిక్తస్య నిధినా యాస్త కో యథా
యది మే హృదియం వేత్సి యది తే ప్రత్యయో మయి
భీమసేనానౌ శీఘ్రం న్యాయతౌ ప్రయచ్ఛ మే (౨20)

అంతకును లోకమంతను కడతేర్చునట్లు భీమసేనుడు అతనిని కడ
తేర్చును నాహృదియము నీకు తెలిసినయెడల, నాయందు నీకువిశ్వాస
మున్నయెడల భీమార్జునులను శీఘ్రముగా నాకుప్పగించుము అనిపలి
కెను ఈమాట విని యుధిషరుడు —

‘అమృతామృత మామైనం వ్యాసా రామత్రకర్తన
పాండవారం భవా న్నాగో ధనింతా చాశ్రితా ఏయస్
యథా వదసి గోవింద సర్వం తమపద్యతే
నిహతశ్చ జరాచందో మోక్షీతాశ్చ మహాపీతః
క్షీప్రమేవ యథా త్వేత త్కార్యం సముపవిద్యతే
అప్రమత్తో జగన్నాథ తథా కురు సరోత్తమ

కృష్ణా కృష్ణా నివంతిమాటననకుము మాకు నివే నామజు
నిమాటనుబట్టి జరాసంధవినిశనము మహారాజవిమోచనము జరిగిన
విన్నమాట. ఓజగన్నాథా త్వీరలో గార్యసిద్ధి యగునట్లు చేయుము
అని చెప్పి వారిని బంపెను సైంధవనధానతరము యధిష్ఠిరుడు కృష్ణు
ధగవానుని యెట్లు స్తుతించెనో చూడుము —

‘పరమేశ పరేశేత తిర్యగీశ సరేశ్వర
సర్వేశ్వరేశ్వరేశేత నమస్తే పురుషాత్తమ
మార్కండేయః పురాణాన్ శ్రుతజ్ఞ స్తవానఘ
మాహాత్మ్య మనభావంచ పురాకీర్తితనా న్ముని
అసితో దేవత్యైవ నారదశ్చ మహాతపా
ఏతామహాశ్చ మే వ్యాస స్త్వా మహుర్విధి ముత్తమమ్

(దోణ-ప అ 149)

ఇట్లు పరమేశ్వరుడు వని స్తుతించి తనకంటె చిన్ననయస్సుకల
శ్రీకృష్ణుని నమస్కరించి, మార్కండేయాదిమహర్షులు నీమహాత్మ్య
మును నాకు తెలిసియున్నా రని ప్రసంగించెను

ఇట్టి యధిష్ఠిరవ్యవహారము కృష్ణుడు పరమేశ్వరావతార మని
భావించినట్లు లేదమట అగ్రాయము

—:జరాసంధశిశుపాలనిదర్శనపరిశీలనము:—

ఇక జరాసంధుడును శిశుపాలుడును కృష్ణునితో పోలికలుచేయుట మరియొక నిదర్శనముట.

వారు పోలికలుచేయుట—కృష్ణునిది పరమేశ్వరావతారము కాదు నుటకు నిదర్శన మని మాత్రమే నిశ్చయించి యట్టి వారి నవలీలగా సరహరించుటలో జూరబడిన కృష్ణభగవానునియద్భుతప్రక్రియ పరమేశ్వరావతారమే యనుటకు నిదర్శనమని ప్రతివాదుల కనిపించకుండుట చిత్రము!

జరాసంధునిమీదికి వెళ్ళుటలో విరాటుధులై వెళ్ళుట, పురగీయం దుండబడిన శరీరమును బగులగొట్టుట, అచ్చటి రక్షకభటులాయుధపాణులై యెదుటకు వచ్చుచుండ చైత్రుకగిరిమీది కెక్కి యాగిరిశృంగమును దోర్దండములతో బడగొట్టిపురమందు ప్రవేశించుట, ప్రేక్షకుల కాశ్చర్యము గలిగించుచు రాజమార్గమున జనాకీర్ణములైన మూడు కక్ష్యలు దాటి జరాసంధుని సమీపించుట, జరాసంధునితో బ్రసంగించునపుడు —

“శౌరి రస్మి హృషీ కేశో నృపీరా పాండవా విహా ।

అనయో రాత్రులేయం చ కృష్ణం మాం విధి తే రిపుమ్ ॥

త్వా మాహ్వయామపే రాజ్ స్థిరో యుభ్యస్వ మాగధ!

ముంచ వా సృతీర్ సర్వా గచ్ఛ వా త్వ యమక్షయ ॥”

వీరువురు పాండవపీఠులు, నేను నీశత్రువైన కృష్ణుడును. నన్ను యుద్ధమున కాహ్వానించుచున్నాము. నీవు బంధించియున్న నృపతులను విడిచెదవా? లేక యమలోకమున కేగెదవా? అని యడుగుట, అపై జరాసంధుడు—నేను బలియిచ్చుటకు దెచ్చి యాత్రమునకు భంగకరముగా భయపడి యెట్లు విడిచిపెట్టెదను. మీలోనొక్కొక్కనితో నొక్కొక్క

క్రూపారి కాని, యొకేసారి యందరితోగాని, యుద్ధమే చేయుదుననగా, మూలో నెవ్వనితో యుద్ధముజేయవలె నని నీకనిపించుచున్నదో ఆతని తోనే చేయు మనుట, అప్పుడు భీముని గోరి యుద్ధము చేయునపుడు 13 రోజులు గడచినతరువాత 14వ నాటి రాత్రి కృష్ణా ఈపాసిని బలముచే సిగ్గహించుట అశక్యముగా నున్నదని భీమసేను డనగా—

“యత్తే దైవం షరం సత్త్వం యచ్చ తే మారతిశ్చనః ।
బలం భీమ! జరాసంధే దర్శయాశు తదద్యవై ॥”

భీమసేనా! నీదైవబలమును, నీవాయుబలమును శీఘ్రముగానిప్పుడు జరాసంధునియందు జూపుమని శ్రీకృష్ణుడు పలుకుట తదవుగా భీముడు మహాబలము వహించుట, జరాసంధుని గిరిగిరి ద్రిప్పి యాతని పాదము లొకచేతితోడను హస్తము లొకచేతితోడను అదిమిపట్టి యాతని వీపును తన జానువుల కాని విరిచివేయుట అను విషయములును,

శిశుపాలుని విషయమై ధర్మజుని రాజసూయయాగములో పూజ్యులకు జేయవలసివచ్చిన పూజాసందర్భమున ముందుగా నీమహాసభలో షరమపూజ్యుడగు శ్రీకృష్ణుని పూజింపు మని చెప్పిన భీష్ముని మాటవై శ్రీకృష్ణుని పూజించనపుడు చూచి సహించని శిశుపాలుడు— శ్రీకృష్ణుడు పూజ్యుడని చెప్పిన భీష్ముని, శ్రీకృష్ణుని నిందింప భీష్ముడు—

“కృష్ణపిప హి లోకానా ముత్పత్తిరపి చావ్యయః ।
కృష్ణస్యహి కృతే విశ్వ మిదం భూతం చరాచరమ్ ॥

టీ. ఉత్పత్తిరపి ఉపాదాన మపి. అన్యయః అనినాశీ అశాంతి మిత్వాత్. కృష్ణస్య కృతే కృష్ణార్థం. సర్వశేషిత్వాత్ కృతే ఇత్యన్యయం తాదృశ్యే నిపాత్యతే భూత ముత్పన్నం తేన వినాశ్యమ్యేతత్ కృష్ణ పిప సర్వ ఇతి జేయమ్.

‘ ఏష శ్రీకృతి రవ్యక్తా క్షిప్తా చైవ సనాతనః

పరశ్చ సర్వభూతేభ్యస్తస్మా త్పుజ్యతమోఽచ్యుతః. (సభాపతికి)

శ్రీకృష్ణుడే యీజగత్తునకు మూలకారణమైన పరమేశ్వరుడు కనుక పూజ్యతము డల చెప్పగా శిశువాలు శుద్ధికించి మహారాజమం డిలిని యుద్ధమునకు బోత్సహింప సంఘములో ముద్రమంతి సంద లన మేప్పియు తరువాత క్షిప్త —

ఏష తిష్ఠతి గోవిందః పూజితోఽస్మాభి రచ్యుతః

యస్య వ స్త్వరణే బుద్ధి ర్మరణాయ స మాభవమ్

కృష్ణ మాహ్వాయతా మద్య యుద్ధే చక్రిగదాధరమ్

యాదవస్యైవ దేవస్య దేహం విశతు పాతిత

మాచే బూజించుకొని శ్రీకృష్ణుని క్షిప్తడనే యుండెను మీలో నెవ్వని బుద్ధి మరణమునకు త్వరపడచుండెనో ఆతనికిప్పుడు యుద్ధము నకు శ్రీకృష్ణుని పిలిపనచ్చును శ్రీకృష్ణునిచే వధింపబడి కృష్ణభగవా నుని దేహమున లగ్నము కావచ్చును అని పలుకగా శిశువాలు మద్య మించి శ్రీకృష్ణునితో —

‘ ఆహ్వయే త్వాం రణం గచ్ఛ మయాస్థానం జనార్దన

- యాన దద్య నిహన్తి త్వాం సహితం సర్వపాండవైః ” (అ 45)

నిన్ను పిలుచుచున్నాను నాతో యుద్ధమునకు రమ్మ నిన్ని పుడు పాండవసహితముగా వధింతును. అని గర్జించుచు లేచియుండ కృష్ణభగవానుడు మృదుభాషణముతో సభ్యులకు శిశువాలుని వెను కటి యుఃరాధముని వివరించి చెప్పి యీశిశువాలుని తల్లి కోరుటను బట్టియితవరకు అపరాధములను సహించితిని ఇప్పు డింక త్నమింపను. అని చెప్పగా శిశువాలున నీవు కృష్ణుడవైన నేమి? పిన్నుకవైన నేమి? యని ధక్కరించుచుండ కృష్ణభగవానుడు —

‘తథా బుధిత ఏవాచ్య భగవాన్మధుసూదనః
 మనసాఽచింతయ చ్చక్రం వైత్యవర్గనిషూదనమ్
 ఏతిక్రిన్నేవ కాలేరు చక్రే హస్తగతే సతి
 ఉవాచ భగవాన్సుచైచి ర్వాక్యం వాక్యవిశారద
 శ్రీకృష్ణ మే మహీపాలా యేనైత స్మమితం మయా
 అపరాధశతం యోమ్యం మాతు రిస్యైవ యాచనే
 దత్తం మయా యాదితంచ తాని పూరాని పాపివా.
 అమనా వధయిష్యామి వశ్యతాం నో మహీక్షితాన్
 ఏని ముక్యా యదుక్తేషు శ్రేద్ధిరాజగ్ర తత్కళాత్
 నిరూపిషా చిరం కుర్సి శృకేః ఇతిత్యగిహం

స్మరించినంతమాత్రమున వచ్చి చక్రము హస్తము నలంకరింప
 మహీపతులారా నేనింతవరకు నీతని తప్పలను తమించుటకు కారణ
 మేమనగా నీతనితల్లి యాచించినపుడు నూరు తప్పలను తమింతు నని
 పొత్తిజ్ఞ చేసితిని ఇప్పుడాసంక్లిష్ట పూర్తియైనది ఇక మీరందరు చూచు
 చుండగా నశించుచున్నానని అని యెఱుంగనే చక్రము చే నిశుపాలుని
 కిరస్సు చేదించెను

‘తతః శ్రేద్ధిపతే దేహే శ్రేష్ఠోఽగ్ర్యం బద్ధుశ్చ ర్షభం
 ఉత్పన్నం మహారాజ గగనాదివ భాగ్మరమ్
 తతః కమలవత్ప్రాతం కృష్ణం లోకనమగ్నతమ్
 వవన్దే తత్తదా తేజో వివేశచ నరాధిప
 తదద్భుత మమన్యంత దృష్ట్వా సర్వే మహీక్షితః
 యద్వివేశ మహాబాహుం తత్తేజః పురుషోత్తమమ్

అథ శ్రేష్ఠో లింగశరీరమ్ అగ్ర్యం సంసారానాదితయాఽనాది.
 తచ్చజగత్తా స్సమహిమానం సంకాయతా సర్వేషాం దృష్టివిషయా

కృతం హేమద్భుతమ మేతద్ధర్మనః యద్వివేక మహాబాహుః
తత్తేజః పురుషోత్తమః ఇత్యర్హస్య శిశుపాలవధన్య తాత్పర్యమ్
గ్వేపాదినాప్యనే భగవత్స్మరణం తత్ప్రాప్తి హేతురితి యోగోక్తం శ్రీ
మద్భాగవతే— “గోప్య కామా ధ్యయా త్కంసో ద్వేషాచైచ
వ్యావయో నృణాం సంబంధా ద్భ్రష్టయ స్త్వేహమాదాయం భక్త్యా
చయం ప్రభో ఇతి కృష్ణం ప్రాప్నోతి శేషః.

అయవ తి శిశుపాలుని దేహమునుండి లేజస్సు (లింగకీరము) ఉద్గమింపగా నందిరుజుచిరి ఆలేజస్సు కృష్ణభగవానునిలో పోవేకించి నది ఆస్థితిని మహిషాసులంకరు జూచి యత్యద్భుతమని తలంచె

మానవకృష్టికి గోచరింపని యాలింగరూపకీరమైన లేజస్సు తిగుమహిమను ప్రఖ్యాపించెయదలచిన కృష్ణభగవానునిచే నందిరి దృష్టికి గోచరింపజేయబడినది అందుచేతనే యది యద్భుతదర్శక మైనది ఈశిశుపాలవధగాధకు తాత్పర్యము— ద్వేషాదులచేరినైనను అవసానకాలమందు జరిగిన భగవత్స్మరణము భగవత్ప్రాప్తి హేతు నని. ఈవిషయము శ్రీమద్భాగవతమందు చెప్పబడినది

అను విషయములును, కృష్ణభగవానుడు పరమేశ్వరానతారిమే యనుటకు నిదర్శనము లని ప్రతివాదులకు వోచకపోయినది. ప్రమాణ ప్రసిద్ధములై విద్వదనుభవసిద్ధములై లోకనిరూఢములై యన్న విషయములను తమబుద్ధి కవిశ్వసనీయములుగా దోచె వని త్రోసివేయుట కలికాలమహిమకాక మరేమి? శాస్త్రకర్తలు విశ్వసించిన యిట్టి విషయములను ప్రతివాదులుమాత్రము విశ్వసించరాక.

‘విప్రోచ్చిత్తి రితి ఖ్యాతో య ఆసీ ద్దానవృద్ధః
జరానర ఇతి క్ష్యాత స్స ఆసీ చ్చమద్భుజః.

విఠ్ఠ. ఎత్తిస్తూ యో రాజు పోయి కళింపు స్వప్నం

న జన్మే మానుషే లోకే శిశుపాలో నర్సిధ (అది-అ 6)

విప్రచిన్తించు దానపుట జరాసంధుడై పుట్టె ననియు హిం
కృకళిపుటను దైత్యుడు శిశువాలుడై పుట్టె ననియు జెప్పబడుటచేతను
దైత్యదానవప్రకృతులకు భగవంతునితోగూడ ప్రతిఘటించు సహజ
మగుటచేతను, జరాసంధిశిశువాలురు కృష్ణభగవానునితో నీవెంతయుని
ప్రతిఘటించుట వానికృష్ణుని నుద్వేషముచేతముకాని వాని నచటగా
వధించిన కృష్ణభగవానుని యమానుషచర్యను తిన్నగించి యాజరా
సంధిశిశువాలురు ప్రతిఘటనముచుమాత్రము పురస్కరించుకొని చేసిన
ప్రతివాదులప్రసంగ మచుచితమే

— కృష్ణుని నిర్దిష్టచర్యము —

ఇక కృష్ణుని పరమేశ్వరావతారిక గా భావించెనుటకు కృష్ణ
నియు యుగమును కృష్ణుని కుడు నలమి నుయ్యెను నిదిగి
నమట

కృష్ణుడు పూజ్యుడు కావని ప్రకరించిన శిశువాలుని ముందలిం
చునపుడు “కృష్ణ ఏవహిలోకానా ముత్పత్తిరపి చాన్యయః అయమ
కృష్ణుడు పరమేశ్వరు డగుటచే పూజ్యతము జని వెనుక జూపబడినట్లు
ప్రకరించిన కృష్ణుడు కృష్ణుని పరమేశ్వరావతారముగా భావం
పనివాడా?

యథా మారింభించి నాలుగు రోడ్లైతర తపవత రుగ
రాతిరాత్రి దుర్యోధనుకు కృష్ణునియొద్దకు వచ్చి మహాపక్షమందున్న
మహారథులందరు నోడిపోవుచుండిరి ప్రతిక్షణము పురలను పొండవులే
జనుంచుచుండిరి పొండవులను నొడిగెను యధావచ్చు కృష్ణుని

కృష్ణభగవాను నాశ్రయించియుండుట బలమనుచు విశ్వోపాఖ్యాయము
దెప్పుచు పరశురామ మార్కండేయ వేదవ్యాస గౌరవమహాద్వలవలన
తాను వినియున్న బ్రహ్మాగ్రతల నుపదేశించునపుడు—

“తస్మా త్సందై స్సురై సర్వై ర్లోకై శ్చామితవిక్రమః ।

నావజ్జీయో వాసుదేవో మానుషోఽయమితి ప్రభుః ॥

యశ్చ మానుషమాత్మోఽయ మితి బూరియా త్స మన్దగ్రీః ।

హృషీకేశ మవజ్ఞానా త్త మాహుః పురుషాధమమ్ ॥

వారితోఽసి మయా తాత మునిభి ర్వేదపారగైః ।

మాగచ్ఛ సంయుగం తేన వాసుదేవేన ధన్వినా ॥

మాపాండవై సస్థిర్థ మితి త త్త్వం మోహం న బుధ్యసే ।

మన్యే త్వం రాక్షసం కూరం తథాచాసి తమోవృతః ॥ ”

(భీష్మ ప-అ 66)

ఇంద్రాదిదేవతలు సర్వలోకములు వాసుదేవుని జూచి మనుషు
డీత డని తిరస్కరింపరాదనియు, సేమందమతి కృష్ణభగవానుని మను
ష్యమాత్మకని చెప్పుచు నీసజించునో, ఆతడు పురుషాధమ డనబడు
ననియు బ్రహ్మ బోధించెను. దుర్యోధనా! కృష్ణునితోడను పాండవుల
తోడను యుద్ధమునకు సిద్ధపడబోకు మని నేనును వేదపారంగతులగు
మునులును నిన్ను వారించినాము. నీవు మూఢత్వముచే దెలిసికొన
లేదు. సీతామసలక్షణమునుబట్టి నిన్ను కూరకుడు రాక్షసునిగా భావిం
చుచున్నాను. అని బోధించెను. ఇట్టి భీష్ముడు కృష్ణుని పరమేశ్వరావ
తారముగా భావింపనివాడా? తొమ్మిదవనాటి భీష్మార్జునయుద్ధములో
నర్జునుడు భీష్ముని కడగొట్టెను కదించుచుండ భీష్ముడు “సాధుసాధు
మహాబాహూ” అని మొచ్చుకొనుచు ప్రచండయుద్ధము జేయుచుండు
టయు, అర్జునుడు మృదుహస్తమున యుద్ధముజేయుచుండుటయు జూచి

కృష్ణభగవానుడు రక్షణమునుండి క్రింద కురికి నింకా దాచుచు చూసి కృష్ణుని భీష్ముని మీదికి వడినది నచ్చునపుడు చూచునా రించును “హతో భీష్మ హతో భీష్మ.” అనుచుండ తనమీదికి వచ్చు శ్రీకృష్ణుని జూచి భీష్ముడు—

“ఏ హ్యేహి పుండరీకాక్ష దేవదేవ నమోఽస్తు తే ;
మా మద్య సాత్వతశ్రేష్ఠ పాతయస్వ మహాహవే ।
త్వయాహి దేవసంగ్రామే హతస్యసి నమూనః ।
శ్రేయసీవ షరం కృష్ణ లోకే భనతి సర్వతః ॥
సంభావితోఽస్మి గోవింద త్రైలోక్యే నాద్య సంయుగే ।
ప్రహరస్వ యశ్చేష్టంనై దానోఽస్మి తవచానః । (భీష్మ-అ 106)

దేవదేవా! రమ్మరమ్మ. నీకు నమస్కారము. నీచే హతుడ నైనను నాకు షరమశ్రేయస్సే. ఇప్పుడు యుద్ధములో త్రైలోక్యశార నము నొందితిని. నీయిష్టము నచ్చిరట్లు నాడై ప్రహరములు గావింపుము. నీకు నే దాసుడను అనెను. ఇట్టి భీష్ముడు కృష్ణుని షరమేశ్వ రావతారముగా భావింపనివాడా?

భీష్మద్రోణులు యుద్ధమందు కృష్ణుని కెదురై నిలిచినట్లు ప్రతి వాదులు వ్రాసినారు. కాని భీష్మద్రోణులు, శ్రీకృష్ణునిగాని శ్రీకృష్ణరక్షితులగు పాండవులనగాని జయింపగలరని యుద్ధమునకు దిగలేదు. వారెప్పుడు చెప్పినను ‘అశేయా కృష్ణపాండవ’ అనియే చెప్పుచు నచ్చిరి. దుర్యోధనుడే వారిని ప్రార్థించి రమ్మనినాడు. ఎట్లు భీష్ముని ప్రార్థించెనో చూచుడు—

“ధవా నుశనసా తఃస్యో హి ధైవీచ సదా మను ।
అసంహర్యః స్థితో ధర్మే స న స్నేహాపతి ర్భవ ॥

చే ఉదిననా సుకేతా అనంహరియ వియ్యరిదానా తా-లే
సంహర్తు మశక్య

భవతా హి వయం గుప్తా శ్శక్తేశన దివోఽస
అనాశ్చమ్యా భవిష్యామి త్రిదశానా మః పునమ్
ప్రయాతా నో భవా నగ్రే దేవారా మిన వావః
వయం త్వా మనయాన్యామ స్సౌరభయా ఇవర్షభవో

ఏతామహం సీచ సుహృద్భిః సమానుడప్త ఎష్టామ నాహి
తము గోరువాడవు నితండ్రిచే నీయఁగల స్వచ్ఛందమురణము కల
వాడవగుటచే నీచన్యులచే సంహరింపబడనివాడవు కర్మబద్ధుడవు ఇట్టి
నీవు సేరానాయకుడవు కావలసిన దని పొందుచున్నాను నీచే రో
తులమైన మేము దేవతలనుగూడ లక్ష్యవెట్టనివారిమై యుందుము దేని
తాసేలగు సమారస్వామి ముందు నశచిరట్లు మాకు ముందు సీచ
నడువవలెను నీవెంట మేము నత్తుము అని ప్రార్థించి ఘోషము —

ఏవ మేత న్మహాదాహః యథా వదసి భారత
యథైహి భవన్తో మే తథైవ మమ పాండవం
అపిచైన మయా శ్రేయో వాచ్ఛం తేషాం చరాక్ష
సంయోగ్యనం తనూనాం యదా మే ననుయ కృత
నర్వేహితానినియా వే పాండో మతాః జరాభవ (ఉద్వో
అ 56

నీవన్నది రజమ్ కాకు మీరెట్టివారో అట్టివారే పాండవులు
పాండవులకు శ్రేయస్సును చెప్పవలెను మీనిమిత్తమై యుద్ధము చేయ
వలెను అని నిర్ణయించుకొంటిని పాండవులు రాక కలిగిందేయశక్యము
కానివారు (న మే ను ని ఉత్సాదనీయం శయితం శక్యా 56)

అని చెప్పెను. దీనిచే పార్థివుడై తోత్రాధర్మమునుబట్టి యుద్ధమున బాల్గానెననియు, పాండవులకు శ్రేయస్సునుపడేశింపవలెనను మాటచే తన మరణోపాయ ప్రకటనమున ఉత్తీయవిహితమైన యుద్ధమరణము నాత డవేక్షించె ననియు గోచరించుచునే యున్నది.

శ్రీకృష్ణునిరాయబారమును తోసివేసి దుర్యోధనుడు యదోద్యుతజైయుండ భీష్మద్రోణులు బోధించినను వినకుండిన దుర్యోధనునితో మరల ద్రోణు డేమనెనో చూడుడు—

“దత్తం హుత మధీతంచ బ్రాహ్మణాస్తర్పితా ధనైః ।

ఆవయోర్గత మాయశ్చ కృతకృత్యైచ విధి నా ॥

త్వంతు హిత్యా సుఖం రాజ్యం మిత్రాణాంచ ధనానిచ ।

విగ్రహం పాండవైః కృత్వా మహా న్యూనస మాప్సుసి ॥

మన్త్రి జనార్దనో యస్య భ్రాతౌ యశ్చ ధనంజయః ॥

సర్వశస్త్రభృతాం శ్రేష్ఠః కథం జేష్యసిపాండవం ॥ (ఉద్యో. అ139)

దుర్యోధనా! భీష్మమును నేనును దానములు హోమములు అధ్యయనము మొదలగు జన్మసార్థక్య హేతువులగు కార్యములను చేసి కొనిగాము. మాకాయువుగూడ గతిించినది. మేము కృతార్థులమే. నీవు మాత్రము సుఖమును రాజ్యమును మిత్రులను ధనమును వికనాడిపాండవవిరోధమూలమున గొప్ప ఆడదను పొందుదువు. ఎవ్వనికి మంత్రి జనార్దనుడో సర్వశస్త్రజ్ఞుడగు నర్జునుడు సోదరుడో అట్టి యుద్ధిష్ఠికుని నీవెట్లు జయింపగలవు? అనెను.

దీనిలో మాత్రముః పరిసమాప్తి కీయుద్ధము సూచక మనియు, కృష్ణభగవాను నాశ్రయించియున్న పాండవులను నీవు జయించుట సున్నయనియు జెప్పటనుబట్టి తోత్రాధర్మము నవలంబించి యుండుటవలన భీష్మునితోపాటు ద్రోణుడుగూడ యుద్ధమరణము నవేక్షించియే యుద్ధములో బాల్గానె నని గోచరించుచునే యున్నది.

కనుక భీష్మద్రోణులు ప్రతివాడు లన్నట్లు కృష్ణుడు పరమేశ్వ
రావతారము కాడని భావించి యుద్ధమునకు దిగలేనట్లు స్పష్టమైన
దున ప్రతివాడు" యనిదర్శనము ప్రతిహతమైనది.

— ♦ అర్జున నిదర్శన పరిశీలనము ♦ —

ఇక “భగవద్గీతను వినియు నర్జునుడు భీష్మద్రోణులకు న్యతిరేక
ముగా బోరాడకపోవుట, అశ్వత్థామ చచ్చినట్లు ప్రచురింపుమని
బోధించిన కృష్ణుని యుపాయమునకు అర్జును డంగీకరింపక హేయ
భావము నగపరచుట” అనున దొక నిదర్శనముట.

ప్రతివాడు లడపారించిన యావిషయములు అర్జునునకు భీష్మ
ద్రోణులయందుగల భక్తి విశేషమునకు నిదర్శనములగునా? శ్రీకృష్ణుడు
పరమేశ్వరావతారము కాడనుటకు నిదర్శనము లగునా? మొట్ట
మొదట యుద్ధభూమిలో బ్రవేశించి చూచిన అర్జునుడు —

“కథం భీష్మ మహం సంఖ్యే ద్రోణం చ మధుసూదన ।

ఇషుభిః ప్రతియోత్స్వమి పూజాన్తా నఃసూదన ॥”

అనుచు పూజ్యులైన భీష్మద్రోణుల నెదుర్కొని యుద్ధమెట్లుచే
యగలనని విరమింపబూనినపుడు భగవద్గీతకు వినియే యుద్ధమునకు
బానుకొనెను. భీష్మనితో యుద్ధము లేటప్పించినపుడు మహాత్త్రము
లను ప్రయోగింపక భీష్మనియండలి భక్తిచే మృదుమార్గమున
యుద్ధము నకుపుచ్చుడ కృష్ణభగవానుడే వధించునట్లు భీష్మనివూదికి
రథము దిగి పరుగిడు సమయమున నర్జునుడు పరుగిడి శ్రీకృష్ణుని చరణ
ములు బిగియబట్టుకొని మహానీమా? నీవు నెనుక యుద్ధము జేయనని
ప్రతిజ్ఞజేసియన్నావు. నీవే కార్యమునుండి మరలుము. అని ప్రార్థించు
నపుడు —

‘మమైష భార స్సర్వోహి హనిష్యామి పితామహమ్
శపే కేశవ శస్త్రేణ సత్వేన సుకృతేనచ (భీష్మ. అ. 108)

కృష్ణా ఈకార్యభారమంతయు న్నామై నున్నది. భీష్మపితా
మహుని సభింతును రాశస్త్రము నాశత్రుము నాసుకృతముతోనుగా
శపథము చేయుచున్నాను అనెను

దశమదివసయ్యుద్ధములో సమీపములో నున్న యుద్ధిష్ఠిరుని
వాచి భీష్ముడు —

‘యుద్ధిష్ఠిర మహాప్రాజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద
శృణుష్య నచరం తాత ధర్మ్యం స్వస్త్వంచ ఒల్బతః
నిర్విహేఽస్మి భృశం తాత జేహే గానేన భారత
ఘృతశ్చ మే గతః కాల స్సుబహూః ప్రాణినో రణే
తస్మా తస్మిన్ గ పురోధాయ పంచాలాః సృంజమాం స్తథా
మన్యథే క్రియతాం యోగో మమచే దిగ్విసి ప్రియమ్
(భీష్మ-అ 15)

ఓ యుద్ధిష్ఠిరా ధర్మబద్ధము స్వర్ణరాసము వైన నాయీ మా
టనుచునుము రణరంగముం చరణభ్యాకము గా ప్రాణులను వధించుచున్న
నాకు కాలము గడచినది యీశకీరమతో నాశత్రుంతము విరక్తి కలిగి
నది కనుక నాకుఃక్రితి కలిగింపదలతువేని అర్జునుని పురస్కరించుకొని
మహావీరులతో నన్ను వధించు ప్రయత్నము చేయవలెను అని ధర్మా
ధర్మము లెరిగవచ్చు కనుక మరణముకూడ తరయిష్టానుసారము రావ
లసిన పరము కలవాడు కనుక శెప్పెను

తరువాత సంకులయ్యుద్ధము ప్రచండముగా జరిగినది అందు
భీష్మార్జునులు దీక్షానిరి అర్జును డ్ధింధా రాకృమము జూపుచు భీష్ముడు

ధరించు ధనముల నెల్ల ఖండించి ధీమృనిచే ప్రయోగించబడిన శక్తిని
 చేదించి ధీమృని కెదుట నిలిచి యుద్ధముచేయు శిఖండిని కాపాడి అప్పు
 తమగా బోకెను. అప్పు కరుణచే నములచే భిన్నహృదయుడగుచున్న
 ధీమృతు శత్రువై శిఖండిబాణములుకూడ పడుచున్నను కన శరీరముగు
 ఛేదించి నేడనకిలిగించెడి యీబాణములు అరుననివికాని శిఖండిని
 కావనచు దుశ్శాసననితో చెప్పిన నందిరి మిట్లన్నది—

‘ అర్జునస్య ఇమే బాహా నమే బాహా శ్శిఖండిన
 కృత్తన్తి మమ గాత్రాణి మామమాం సేగవాఞ్శర

టి మా ఘమా కిర్కటీ ప్రోక్తా తనవత్సన్తు సేగవా’ యథా
 మాఘమాం కిర్కటీం మాతరం సేగవాన్తద్వత్సాని కృత్తన్తి. ఉన
 రన్తాన్తద్వత్సాని పృష్ఠం విదాగ్య బహిర్విర్భున్తి తద్వదిత్వత్తేన
 ప్రోక్తాహరివేదనాజకత్వం బాణానాం, నేనం శిఖండిబాణేషు సంధ
 నతి శేషం మనంకే చుష్పతుల్వత్వాత్

‘ శర్వేహ్యపి న మే దు ఖం కుర్య రన్యే నరాధిపా-
 విరిం గాండివధన్వాన మృతే జ్ఞుం కపిధ్వజమ్ (అ 119)

అనగా, శతకడుపులో నుండిసంతానము స్పృష్టభాగములు ఛేదిం
 చుకొని యీనకు నచ్చినట్లు శరీరమును ఛేదించుచు ప్రాంతాలకము
 లగుచున్న యీబాణము లర్జుననివి కాని శిఖండిని కావు ఒక్క అర్జు
 నుడు తప్ప ఇతరనరపతులెల్లరు కలిసియు నాకు దు ఖము గలిగింపజా
 లరు. అని భావము. ఇట్లుపోరి ధీమృని అడగొట్టినవాడు కృష్ణధగవా
 నునివలన భగవద్గతిను విన్నట్టి యగుచుడే

— ఇక ద్రోణవిషయము —

ద్రోణుని యైదివరాటియుద్ధములో మండిపడుచు నివ్యాస్త్ర
 ములను ప్రయోగించుచు పాండవసేనామూలము నుండించి యున్న

సహాయము గాంచుచు నిరివిహారిము పెయ్యుచున్న దోషుని చూచి
గురుభక్తజేతెదుర్కొనఁగలఁగ నయ్యుచుని మూలమున విక్రమ్యులు నిను
తానములు నగుచున్న పాపపుత్రో కృష్ణభగవాను డిట్లనెను

వైషి యథేన సంకామే నరుం శక్య కథంచన
నరు ర్నిన్యరాం శ్రేష్ఠో నైవైరి నవాసనై.
స్యస్తశక్త్యైర్ను సంకామే శక్యో నాస్తుం భవేన్నభిః
ఆదియతాం జయే యోగో స్మై మత్స్యైవ్య పాంశవాః ।
యథా న సంయత్యైర్నా నైహార్యా ద్ర్యుక్తివావాన
అన్యథామృ హతో వైష యథే దితి మత్స్యైవ
తం వాతాం సంయత్యైర్నా నైవై శంకత మనానవ
నీర్నా రోచయ దాన్ పిక్తిపైర్నా నైవై శంకత మనానవ
అన్య త్వరోచయ సర్వే క్తిపైర్నా నైవై శంకత మనానవ (ద్రోణ-అ190)

ఈయన చాక్రమే చేలిలో ననున్నున్నుంరినను ఇంద్రాదులు
కూడ చేనినను నను కొని ఒకంజలేరు శక్త్యైర్నా నైవై శంకత మనానవ
మను. ఎరు వారింజ శక్త్యైర్నా నైవై శంకత మనానవ
రిను వశింజపంజుటకై భక్తమును విడిచి ఒయోపాయము గాశ్రియంప
వలెను అన్యథామృ హతో వైష యథే దితి మత్స్యైవ
గావిశ్వామృ ఆయన్యథామృ యథే దితి మత్స్యైవ
కన్యజేని చెప్పవలెను. అని పలుకగా నర్జును డిందు కంఠీకరింపలేదు
ఇతరు లంగీకరించిరి యథే దితి మత్స్యైవ అలికప్తముమీది నంగీకరించెను

అస లిచ్చట వచ్చిన చిక్కె మనగా రాజుగ్నికై సర్వసంహారము
జేయుచున్న దోషు మరియొకపూట యద్గ మావిధముగా జేసినయె
డల పాంశవపక్ష మంతయు నిర్మూలనము కావలసిన స్థితి సంభవించి
నది ఈమాట యధిష్ఠిరునితో కృష్ణభగవంతుడ అనెను

“యద్యర్థవివక్షం దోషో యద్యత్తే మత్య మాస్థితః ।

సత్యం బ్రహ్మ తే నేనా విదా శంసముపైష్యతి ॥

సభవాం స్త్రాతు నో దోషా త్సత్యాజ్ఞాయో ॥ సత్యం నయః ॥

ఈదోషుడు ఈవిధముగా కుగ్రధుడై యింకొకపూట యుద్ధము చేసినయెడల నిజముగా నీసేనకు వినాశము తప్పదు. కనుక నీవు దోషుని నుండి మమ్మందరిని కాపాడుము. ఇప్పుడు సత్యముకంటె నన్యతమే యుక్తము. అని, ఇట్టిస్థితిలో దోషు డక్షత్రుసంన్యాసము చేసినగాని పాండవపక్షమునకు రక్షణ మేర్పడదు. అశ్వేతామ హతుడయ్యెనని వినినపుడు కాని యాతడక్షత్రుసంన్యాసము చేయడు. అసత్యమాచినగాని దోషు డట్టి మాటను వినుట సంభవించదు. ఆ యసత్యము విశ్వసనీయము చేప్పినపుడు కాని కార్యకారి కానేరదు.

ఇట్టి యాసత్యమయములో నసంఖ్యకులగు యోధుల ప్రాణములను కాపాడుటకై ఆసన యసత్యము యొక్క దోషము గొప్పదా? లేక సత్యవృత్తముతోని పాయమాశ్రయించక యంతమంది ప్రాణములను దోషాచార్యమహాస్త్రజ్వాలల కర్షణము జేసిన నచ్చెడి దోషము గొప్పదా? అని యాలోచించి ధర్మసంహారి మూలకదోషముకంటె నసత్యదోష మల్పమనియెంచి “ధర్మా జ్ఞేతు మశక్యం చే ధర్మం త్యక్త్వా ప్యరింజయేత్ ” ధర్మముచే జయించుట శక్యము కానపుడు ధర్మమున విడిచియైనను శత్రువును జయించవలెను. అను న్యాయమున ధర్మమున విడిచి యీశయమం దసత్యమాచి నేనను కాపాడు మని శ్రీకృష్ణుడ యభిప్రాయమును బోధించెను. ఈశయమం దాచిన యసత్యము అసాధారణమెకాని యపరిమితముకాదు. ఈసంగతి కర్ణపర్వారంభమున నిలకొనియుండు చెప్పబడినది. చూడుడు—

“శరణాగతస్త్వపై నికత్ప్రీణార్థ మన్యాయేనాఽపి కృతో బ్రహ్మ వధో నేతరబ్రహ్మవధవ దనర్థోఽపితు అనర్థాఽభాసవప. (నచ తే బ్రహ్మహా భవేత్) ఇత్యాతతాయవధే దోషాభావస్మరణాత్ ”

యథాప్రకృతం, ఎన్నడు నశత్యమాసి యెరుగని తనకు ముని
చిన చిక్కనకు జరిగింది, శ్రీకృష్ణవధసందర్భములో బృహస్పతివచన
ముదాహరించుచు కృష్ణభగవానుడు—

“జహి భీష్మం స్థిరో భూత్వా శుశ్రీషు చేదం పహో మమ ।
యథోవాచ పురా శక్రిం మహాబుద్ధి ర్బృహస్పతిః ॥
బ్రాహ్మణ్యం మమ చేద్యుద్ధం గుణైరసి సమన్వితమ్ ।
ఆతతాయిన మాయాంతం హన్యాద్ధాతక మాత్మనః ॥”

టీ. ఆతతాయినమిత్యన్య శుశ్రీషమితి విశేషణమన్వేధ్య ఆతతా
యభ్యో న్యవచ్ఛేదాయోక్తమ్”

“శాశ్వతోఽయం స్థితో ధర్మః క్షత్రియజానాం ధనంజయ ।
యోధవ్యం రక్షితవ్యంచ యప్యన్యంచానసూయభిః॥(భీష్మ-అ107)

పై ర్యము నహించి భీష్ముని నశింపఱుము. పూర్వజ్ఞుడైనను చృష్ణు
డైనను గుణవంతుడైనను తిన్ను హింసించవచ్చువానిని నశింపవలసినదే
యని పూర్వ మిందుగ్రాహక మహాబుద్ధికల బృహస్పతి బోధించెను. క్షత్రి
యుల కది శాశ్వతధర్మమై యున్నది. యధము చేయవలెను. పరిజలను
పాలింపవలెను. యాగములు చేయవలెను. అని బోధించిన విషయ
మును స్మరించి, అభిమన్యువధ సందర్భములో—

“అన్తరిక్షే చ భూతాని సాక్షోశస్త్ర విశాంశశే !
దృష్ట్వా నిశితం పీఠం ద్యుతం చంద్ర మివాంబరాత్ ॥
ద్రోణకర్ణముఖై ష్షశ్చిర్ధార్ష రాష్ట్రై ర్మహారక్షే ।
ఏకోఽయం నిహతశ్శేతే నైష ధర్మో మతోహిషః॥ (ద్రోణ-అ19)

ఆర్జును ద్రోణాదిమహారథులు ఒక్క అభిమన్యునిపై బడి వధిం
చిగారు. ఇది యధర్మమని యంతరిక్షమందున్న వా రాక్షోశించునట్లు

కష్ట, శల్య, కృష్ణ, కృతసర్వాశ్వతామ సహితు డగుదు ద్రోణుడు అభి
మన్యునధవిషయమై యనలంబించిన యధర్మమును స్మరించి, అధర్మ
మనలంబించినవాని విషయమై యధర్మ మనలంబింపవచ్చు నను పథ
లిని తానప్పు డాత్మమానుట యను నధర్మమునకు కష్టముమీద సమ్మ
తింపెను.

అట్లునును తాను జగదేకమీన డగుటకు కారణభూతుడను 'పార్థ
సన ధనుర్ధర' అను మహాయశస్సును తన కసుగ్రహించినవాడును,
గురువు నగు ద్రోణాచార్యునివిషయమై అట్లు చేయుటకు సమ్మ
తింపలేదు.

ఇచ్చట ప్రతివాదులు కృష్ణుని పరమేశ్వరావతార మని భావించిన
యట్లునును కృష్ణుని యుపదేశమున కేల సమ్మతింపలేదు? అని
యడుగుదురు కాబోలు. ఆ చేయన అధర్మమే యని యాకృష్ణుడే చెప్పు
టచేత సమ్మతింపలేదు. అది యెట్టిదైనను పరమేశ్వరావతారము చెప్పి
నట్లును భక్తితో నంగీకరింపలే దేమందుకు కాబోలు. "యస్య దేవే
పరా భక్త్యర్హ దేవే తథా గురౌ" అనుటనుబట్టి శ్రీకృష్ణునియం
డచేత భక్తియో, అంతభక్తియు గురునగు ద్రోణాచార్యునియం పుం
కుటచేత నంగీకరింపలేదు.

ఇట్లు పరిశీలించగా కృష్ణునిది పరమేశ్వరావతారము కాదను
టకు అట్లునుని చర్య కూడ ప్రతివాదు అన్నట్లు నిదర్శనము కాకపోయి
నది. కాని కృష్ణునిదికి సమకాలికులైన యుధిష్ఠిరాదుచర్యలు కృష్ణు
నిది పరమేశ్వరావతారము కాదనుటకు నిదర్శనము అని ప్రతివాదులు
చేసినయనంగత్రిప్రసంగములువాదుమహాభారతతాత్పర్యమెరుగరనియు,
శాస్త్రవాసన లేనివారనియు, ఆర్షసంప్రదాయము తెలియనివారనియు,
అనాదిసిద్ధ నిర్దుష్టవిద్యనార్థిమాషణోద్వృత్త భావము, పాజ్జిలు నిశ్చ

యంచుటకమాత్రము నివర్తనములైనవి ఇంతవరకు పరమేశ్వరరూప మగు శ్రీకృష్ణభగవానుని శిష్టరక్షణ దుష్టశిక్షణాదిగుణములనుపదేశించి భగవత్స్వరూపజ్ఞానముకలుగజేసిలోకులనుద్ధరించుటయందేమహాభారతమునకముఖ్యతాన్నిర్యమనెయ్య. పరమేశ్వరుడనతారములెట్లు అనంభ నముకాదనియు, భగవద్గీతయందీవిషయముస్పష్టమనియు, భగవద్గీతమహా భారతాంతర్గతమేననియు, భగవద్గీతయందే గాక మహాభారతమందవ్యభిలములలోగూడ శ్రీకృష్ణుడు పరమేశ్వరావతారమని యనేకప్రసంగములలో నిరూపింపబడియున్న ననియు, శ్రీకృష్ణుడు తానీశ్వరుని యనతారమని భగవద్గీతలో జెప్పుటకాక మహాభారతమందలి తదితరస్థలములలో గూడ నాయా సంవర్ణములలో చెప్పుచు నచ్చెననియు, శ్రీకృష్ణుని సమకాలికులు, ఆతనిని పరమేశ్వరావతారముగా భావించుచునే యుండిరనియు, ప్రమాణోపచస్తులతో ప్రతివా ద్యాత్మేనపరిహరపూర్వకముగా నిరూపించి చిక్కినవర్ణనయు చేయుచున్నది. ఇంతటితో లజపతి రాముగారి గ్రంథవిషయమును విడిచిపెట్టి ఇక మ. భా. చ. కానుల వ్రాతల నందుకొరము.

—శ్రీకృష్ణబలరాములు విష్ణుమూర్తియొక్క వల్లవి బెల్లని వెండుగలు ఆను కుంగము—శనిరాకరణము—

మ. భా. చ. (మహాభారతచరిత్ర) కానుల వ్రాత యట్లున్నది—

“మహాభారతములో వర్ణింపబడిన దేవతామహిమల గొన్నిటి నిందుసూచించుచున్నాను. అందు భారతగాథకు బ్రధానపురుషుడగు శ్రీకృష్ణనియం దారోపించిన దేవతామహిమల ముందుగ బోధన జను. శ్రీకృష్ణబలరాములు సాక్షాద్విష్ణుపురుషుక్క యవతారములని పెక్కు పురాణములలో గలదు. కాని మహాభారతముయొక్క ఆదిపర్వములోనిట్లు వాకోనబడినది— విష్ణుమూర్తి బెల్లనిదియు, వల్లవి

దియు, నగురెండు వెండ్లకలను పెరికి యాదవకులమువందలి దేవకీ రోహిణులయందు బ్రవేశపెట్టెను. అరెండువెండ్లకలలో దెల్లనివెండుకలబలరాముడయ్యెను. నల్లనివెండుక శ్రీకృష్ణుడయ్యెను.”(పుర౦)

“శ్రీమద్భాగవతపురాణము కృష్ణబలరాములు భగవంతుని నల్లని, తెల్లని, వెండుకలనిద్వితీయస్కంధమున జెప్పెను. కానిదశ మస్కంధము నచ్చునప్పటి కాసంగతిని మఱచికాబోలు కేవలాషర విష్ణు డే దేవకీగర్భమునం జన్మించె ననిచెప్పెను. బమ్మెరవోతనదాని గాంగోతరించుటలో నన్మయ్యుడైవెంచిమాంసీకరించెను.”(పు204)

ఈవార్తలో మొదట “మహాభారతములో నర్ణింపబడిన దేవతామహిమల గొన్నిటిని సూచించుచున్నాను” అని చెప్పి “అందు శ్రీకృష్ణునియం దారోపించిన దేవతామహిమల ముందుగ బేర్కొనె నను” అని ప్రతిజ్ఞ చేసి “శ్రీకృష్ణబలరాములు సాక్షాద్విష్ణుప్రయొక్క యవతారము లని వెక్కపురాణములలో గలదు. కాని మహాభారతా దిపర్యములో విష్ణుమూర్తి దేవకీరోహిణులయందు బ్రవేశపెట్టిన నల్లని తెల్లని వెండుకలే శ్రీకృష్ణబలరాములయ్యెనని వాకొనబడినది” అని వ్రాసిన ప్రతివాదుల నడుగవలసియున్నది.

మహాభారతములో నర్ణింపబడి శ్రీకృష్ణునియం దారోపించిన దేవతామహిమల బేర్కొనెద నని కదా మీరు చేసిన ప్రతిజ్ఞ. అట్లని మీరు బేర్కొనినవి “శ్రీకృష్ణబలరాములు సాక్షాద్విష్ణుప్రయొక్క యవతారములని వెక్క పురాణములలో గలదు” అని యొక విషయము. ‘మహాభారతములో దేవకీరోహిణులయందు విష్ణుమూర్తి ప్రవేశపెట్టిన నల్లని తెల్లని వెండుకలే శ్రీకృష్ణబలరాములయ్యె నని వాకొనబడినది’ అనున దొక విషయము కదా.

ఇందు కృష్ణనియం దారోపించిన దేవతామహిమయని మీర నునదేది? పురాణములలో సాతౌద్విష్ణువుయొక్క యనతార మని యున్న విషయ మందురా? అని మీరు చేసిన ప్రతిజ్ఞనుబట్టి మహా భారతములో వర్ణింపఁచినది కాదుకనుక మీరు దానినిచూపుటకు వీలు లేదు. ఇక దేవతీయందు విష్ణుమూర్తి ప్రవేశపెట్టిన నల్లనివెం చుక కృష్ణు డయ్యె నను విషయమందురా?

అప్పుడు విష్ణుమూర్తి నల్లనివెండుక కృష్ణు డయ్యెననుటలో కృష్ణనియం దారోపించిన దేవతామహిమ యేమున్నది? తనకేశ ముచే శ్రీకృష్ణు నావిర్భవింపజేసిన విష్ణుమూర్తి దామహిమ యనవ లెను. మీరు, సాతౌద్విష్ణువుయొక్క అవతారమే శ్రీకృష్ణుడని మహా భారతమందున్నదని చూచినపుడే “కృష్ణనియందారోపించిన దేవతామ హిమలను నేక్కొనెదను” అని మొదట జేసిన ప్రతిజ్ఞకు, తరువాత వ్రాసినయీవ్రాతకు సంబంధ మేమన్నది? పురాణములలో నొకవిధ ముగా నున్నది. మహాభారతములో మరొకవిధముగా నున్న దనుచు తమప్రతిజ్ఞకు సంబంధము లేని విషయము వ్రాయుట యప్రస్తుతప్రసం గము. ఇట్లు పరిశీలింపగా తా మేమనుచున్నారో, ఏమివ్రాయుచు న్నారో తెలియని ధోరణితో పేరివ్రాత సాగినట్లు గోచరించుచున్నది. నీది యెట్లున్నను ప్రతివాదు లన్నట్లు పురాణములకు, మహాభారతము నకు శ్రీమద్భాగవతమునకు శ్రీకృష్ణావతారవిషయమై పరస్పరవిరోధ మున్నదో. లేదో తెలుపుటకై ప్రమాణములు ప్రదర్శింపబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతము—శ్లో 2. అ 7.—

“భూమే స్ఫురేతరవరూఢవిమర్దితాయాః

క్లేశేవ్యయాయ కలయా సితకృష్ణకేశః ॥

జాతిః కరిష్యతి జనా నుపలక్ష్య మార్దః

కర్మాణి చాత్మనుహి ఘోషనిబంధనాని ॥

శ్రీశీయమ్—

శ్రీకృష్ణావతారి మాహాదళి — సుతేతరా అనురాంశసంభూత
రాజస. తేషాం వదూశైః పైశైః విమృతాయాః భావైః
తాయా కలయా రామేణ సహజ తస్మాత్ నను కోఽసాహిత్యం సి
కృష్ణా కేశో యస్య భగవత సవన నాథాత్ సితకృష్ణకేశత్వం శో
భైవి నతు వయ పరిణామకృతమ్ అవికారిత్వాత్ (అజరామర స్వేన
స్వార్థపరితత్వాసంభవా దేకకేశ ఈశేచ్ఛయా రామస్య శ్వేతరూ.
జ్జాపనార్థం తదైవశ్వేతోఽభూదితి గమ్యతే వంశీధరీయమ్)

యత్తుక్తం విష్ణుపురాణే — ఉజ్జహ రాత్మనః కేశా సితకృష్ణ
మహాముచే ఇతి భారతేఽపి —

‘వాః కేశా హరి రుజ్జహర సెక్లిలచైకి మసరలచాపి కృష్ణం
తేషాం కేశా వానిశేతాం యమానాం కులే స్త్రీయా దేవకీం
రోహిణీంచ

‘యో కేశో బలభద్రో బహువయోఽసా శ్వేత స్తస్య దేవస్య కేశ.
కృష్ణో ద్వితీయ కేశవ స్సంబహువ కేశో యోఽసా వర్ణతః కృష్ణ
ఉక్తః’

ఇతి తత్తు న కేశమాత్రావతారాభిప్రాయమ్ కిన్తు భూభారావ
తరణరూపం కార్యం కియ దేతత్, మత్కేశా వేవ త త్కర్తుం శక్తా
మితి ద్యోతనార్థం, రామకృష్ణయో ర్వర్ణసూచనార్థంచ కేశోర్వరణ మితి
గమ్యతే అన్యథా తత్రైవ పూర్వాపరివోధాపత్తే

(‘తత్రైవ విష్ణుపురాణే భారతేఽపి తథాహి విష్ణుపురాణే .
‘కృష్ణాష్టమ్యా మహం భాద్ర ఉత్పత్స్యమి న సంశయ ఇత్యాదిషు
తత్రైవ స్వావతారోక్తే ర్విరోధాత్ భారతేఽపి “అహం బ్రహ్మ సరం

భామ" ఇతి గీతాయా మన్వనం పృతి స్వస్య స్వయమేన పరబ్రహ్మ త్వోక్తే ర్విరోధాత్. వంశీధరీయమి కష్టస్తు భగవాన్ స్వయ మిశ్యేత ద్విరోధాపత్తేశ్చ కథం ఘటా, పరమేశ్వరతయా జనై రనుపలక్ష్యో మార్గో యశ్య, తక్ష్మిశ్వరత్వే కిం ప్రమాణమ్? అతిమానుషకర్మాఽ న్యథాఽనుపపత్తి రేవే త్యాహ-అత్మనో మహిమోపనిబధ్యతే అభి వ్యజ్యతే యేషు తాని"

ఇదియే "శ్రీమద్భాగవతపురాణము కృష్ణబలరాములు భగవం తుని నల్లని తెల్లని వెండుకలని ద్వితీయస్కంధమున చెప్పెను" అని మ. భా. చ. కారు అను శ్రీమద్భాగవత ద్వితీయస్కంధస్తోకము. దాని వ్యాఖ్యానమును ఈశోకములో 'కలయా నహ నితకృష్ణకేశః భూమః క్షేత్రవ్యాయా జాతస్క కర్మాణి కరిష్యతి' అని యన్వయము.

'నితకృష్ణకేశః' అనునపుడు "నితకృష్ణ కేశౌ యశ్యసః" అని బహువ్రీహిసమాసము. కనుక తెల్లని నల్లని కేశములు కల భగవం తుడు అని దానికర్థము. అట్టి భగవంతుడు భూభాగహరిణమునకై బలరామునితోగూడ బుట్టి పరమేశ్వరుడుగా జనులకు నిలియబడని వాడై యమానుషకర్మలను కేయు నని శ్లోకార్థము.

ఇచ్చట (నితకృష్ణకేశః జాతః) అను పదము లేకవచనాంతము లగుటచే నితకృష్ణకేశుడు పుట్టెను. అని యర్థమేకాని నితకృష్ణకేశములు పుట్టినవి అని యర్థ మెట్లు? అపై (కలయా) బలరామునితోగూడ, నితకృష్ణకేశుడు పుట్టెనని యీశోకమందుండగా బలరాముడు నితకేశము కృష్ణుడు కృష్ణకేశము అని మ. భా. చ. కారులు చెప్పిన యర్థము ఈశోకమునుండి యెట్లు వచ్చినది?

ఈశోకములో బుట్టినట్లు చెప్పబడినవాడు నితకృష్ణకేశు డగు విష్ణువే. నశమస్కంధమందు గూడ స్పష్ట నిష్ఠువే దేవగర్భమున జన్మించి

దేనని చెప్పబడెను కాని యీశ్లోకమునకు విరుద్ధముగా దెప్పబడి లేదు ఇట్టి స్థితిలో పరిశీలించుచు కృష్ణజలరాములు భగవంతుని మొదటి సారి ద్వితీయస్కంధమున చెప్పెను కాని దశమస్కంధము నమ్మ నప్పటి కాచంగతిని మఱచికాబోలు కేవలపరిచిష్టుడే దేవతగర్భమునం జన్మించె నని చెప్పెను. బమ్మెరసోతర తత్వయుక్తై యాధీకరించెను అని వ్రాయుట హేయము శ్లోకమర్థము చేసికొనలేని తమ యజ్ఞానమునకు వగవక, శ్రీముద్గాగతమును నిందింపబూనుట నిర్దేశకంచు కకారిం పాయ స్కంధమున నీ వ్రాసి వ్రోజునై భవమ లేని సతత కంచు కకారుని నిందించుచున్నట్లున్నది

ఇక శ్రీముద్గాగతశ్లోకములో కేశములు వ్రట్టినట్లు లేనన్నచు శ్రీధర్మయజ్ఞానములో నుదాహరింపబడిన భారతిష్ఠుపురాణ వచనములలో కేశములు వ్రట్టినట్లే యుండుటనుబట్టియు శ్లోకములో 'నితి కృష్ణకేశవదు' విశేషణము నుబట్టియు ఇట్లు చెప్పితిరా? ఈవిశేషణము ఒలరామకృష్ణుల దేహకాంతినికేషములను సూచించునకాని విష్ణుమూర్తి ఒర్జింపలేదు కేశములే ఒర్జించినవి అనిచెప్పనా? శ్రీధర్మయములోను దాహరింపబడిన గ్రంథాంతరవచనములను బట్టి భాగవతశ్లోకముచకట్టి యర్థముచెప్పవారు భాగవతశ్లోకము నుబట్టి యాగ్రంథాంతరవచనములకేఅర్థము నేల వర్ణింపలేదు ఆవచనముల కాశ్రీధర్మయములోనేపరస్పరవిరోధము లేని యర్థము నిరూపింపబడియుండ దానిని త్రోసివేసిపరస్పరవిరుద్ధార్థము దెప్పుటకు మీరేల సిద్ధపడిరి? కనుక నిది యనంగతి పరంగము భాగవతములో ద్వితీయస్కంధ దశమస్కంధములకు పరిస్పరివిరోధములేదు

ఇది విష్ణుపురాణములో 61వ శ్లోకములో కేశావతారి మన్న ట్లంపి తరువాతి 7వ శ్లోకములో 'కృష్ణాష్టమ్యా మహం నితి ఉత్పన్నోయి ఆశ్చు కృష్ణాష్టమి' టి రాత్రియందు నేనవతరింతు ననిదేన

తలతో విష్ణుమూర్తి చెప్పెనని యందుటచే శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాద్విష్ణు మూర్తి యవతారమే అనియు, అజరామరుడగు భగవంతుని సంకల్ప మున నప్పటి కప్పుడు తెల్లబడిన కేశమును, కృష్ణకేశమును, పదిర్చిం చుటలోని తాత్పర్యము—దేవతలచే భూభారహరణమునకై పృథ్వింపబ డిన భగవంతుడు ఈ భూభారహరణ మెంతటి కార్యము! ఈ కార్య మును నాకేశములే చేయగల వని తెలుపుటయందుచు, పుట్టబోవు బల రామకృష్ణుల దేహము లీయించుగులుగా నుండు నని తెలుపుటయం దును తాత్పర్య మనియు, కనుక విష్ణుపురాణములోకూడ బూర్వోత్తర విరోధము లేదనియు,

మహాభారతములోగూడ భగవద్గీతలలో శ్రీకృష్ణుడు “అహం బ్రహ్మ పరం ధామ” ఇత్యాదివచనములచే తాను పరమేశ్వరుడ నని చెప్పిన పూర్వోత్తరసందర్భములనుబట్టి కేశములవతరించినట్లున్న శ్లోక మునకు వెనుక జెప్పినట్లే తాత్పర్యము కనుక మహాభారతములోగూడ బూర్వోత్తరవిరోధము లేదనియు,

శ్రీభరన్వామి నిరూపించియున్నందున విష్ణుపురాణ మహాభారత శ్రీమద్భాగవతగ్రంథములు ప్రతివాడు లన్నట్లు పరస్పరవిరోధము లేక శ్రీకృష్ణుడు పరమేశ్వరావతార మనియే చాటుచున్నది.

ఎతే విష్ణుపురాణములో విష్ణుమూర్తి దేవతలతో “కృష్ణా ప్తమ్యా మహం నిశి ఉత్పత్స్యమి” నేను కృష్ణాప్తమిగా ఉద్భవించు నని చెప్పినట్లున్నది కదా! కృష్ణుడు పుట్టినతరువాత కదా కృష్ణాప్తమి యైనది. ఇట్టిస్థితిలో కృష్ణాప్తమిగాడు నేనుద్భవించు నని విష్ణుమూర్తి యన్నట్లున్నమాట విరుద్ధము కాదా యని యనిపించుచు. కాని ‘సూత్ర శాటకన్యాయ’ ముచే నిది విరుద్ధము కాదు.

లోకములో నూనిచ్చుచు బట్టను నేయుమని చెప్పదురు. నేత పూర్తియైనగాని బట్ట యను పేరు సంభవించదు. బట్టయే యైనయెడల నేయుట సంభవించదు. ఇట్టిస్థితిలో 'బట్టను నేయుము' అను వ్యవహారము లోకప్రసిద్ధమై యున్నది. దీనికి నేత యైనతరువాత నేది బట్ట యనబడునో అట్టిదానిని నేయు మచుటలో తాత్పర్యము. అట్లే, నేను దృవించినతరువాత నేది కృష్ణాష్టమి యనబడునో అట్టి తిథియు దుష్క వింశతి నని భావింపజ్ఞును గ్రహించి చెప్పబడుటచే నిది న్యాయసిద్ధమే కాని విరుద్ధముకాదు. కృష్ణాష్టమి యనుకొనిన బాధయే లేదు. ఇంతవరకు శ్రీమద్భాగవత స్తోత్రమునకు శ్రీధరీయవ్యాఖ్యానము చూపబడినది. యిక విష్ణుపురాణవచనములకు శ్రీధరీయ విష్ణుచిత్తీయవ్యాఖ్యానములు చూపబడుచున్నవి. —

విష్ణుపురాణము అం. ౮. అ | —

“ఏవం సంస్థాయమానస్తు భగవాన్ పరమేశ్వరః ।

ఉజ్జహో రాత్రినః కేశౌ సితకృష్ణౌ మహామునే ॥

ఉవాచ చ సురా నేతౌ మత్కేశౌ వసుధాతలే ।

అనతీర్య భవో భారకేశహనిం కరిష్యతః ॥”

శ్రీధరీయమ్—

ఉజ్జహోర ఉత్పాటివాన్. ఉవాచేతి. అయం భావః మమ దుష్కరంచే ద్యుష్మాభిః కార్యం సాహాయ్యం స్యాత్. నర్హిష మస్తి. భూభారహరణాదౌ మహత్వేన కార్యే మత్కేశమాత్మసైన్య సమర్థత్వాదితి. నతు కేశమాత్మావతార ఇతి మత్తవ్యం “మత్ప్రకృతవిమూర్ఛితా” ఇతి (63శ్లో) “కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి ఉత్పత్స్యమి” (78శ్లో) ఇత్యాదిభి సాత్మా తస్యవతార స్వైత్త్వాత్ ॥

విష్ణుచిత్తీయమ్—

కౌశేజసీ క ఆత్మా త్కింశేత ఇతి శ్రీ మోక్షసత్త్వే శ్రవణామ
సిద్ధిచక్రే 'సూర్యస్య తక్షణ' లోకా చక్రేనసీమస్య చైవహి అంశవా
దే ప్రకాశస్య మమ తే శాంతతా ఇతి శ్చుట శ్రీశక్తియముచర
వేమక చెప్పబడిన యుగమే

విష్ణుచిత్తీయమున కర్థ మేమనగా మోక్షధర్మపర్వములో శ్రవ
ణామనిర్వచనములో సూర్యచంద్రులయొక్కయు నగ్నియొక్కయు
ప్రకాశమానములగు కిరణము లేవి కలవో అవి కాశము లనఁడును
అని చెప్పబడుటచే నీశ్లోకములో శ్రీములచగా శేజస్సు అనియేయుగమని

ఇక మహాభారతశ్లోకములు నెనుక శ్రీధరీయవ్యాఖ్యానములో
కూడబడియున్నవి కనుక నిచ్చట న శ్లోకములను సీలకంఠయతీకయే
చూపబడుచున్నది—

సీలకంఠయతే—

అత్తి కౌశేజ సేత రూకా వానానా మిర రామస్మయో
రమి ప్రికరణంగత్యర్థం సాహృద్దేవశత్రు ఉన్నై రిచశ్వన క్తివ్యత్వాత్.
అతపవ దేవక్యాం రోహిణ్యాంచ సాహృద్దేవప్రవేశ ఉచ్యతే నతు
వసుదేవే తథా సతితు దేవానాం శేతోన్వర్ణం వర్షస్య రేత బషభయః.
ఇత్యాదిప్రకాశ్యాన్మదాదిన త్తయో రపి వ్యవధానేన దేవప్రభ
వత్వం స్యాత్. తథాచ ఏక న్నానావతారాణాం నిధానం బీజ మవ్య
యమ ' ఇతి భగవత స్సాహృద్ సృతస్సాద్యనతారబీజత్వ ముచ్యమానం
విరుద్ధ్యేత

అనిచ కేశరేతసో దేవాజన్యే సమానేపి శేత ప్రభవత్వే
ర్వా శ్లోకేనైవ మనుష్యత్వం పుత్రీత్వం చ న్నాత్ తథాచ 'కృష్ణ

స్తుభగవాన్ స్వయమ్ ఇతి శ్రీమద్భాగవతోక్తిర్న సుగచ్ఛేత
నచ కేశోద్గరణా త్కృష్ణస్యా వ్యంశత్వం ప్రసిద్ధత ఇతి చావని,
కేశస్య దేహవయవత్యాభావాత్.

తస్మాత్ నమమచినధేకర్తవ్యే యదాఽపాం ధేవే వజ్రిన్య ప్రవే
శ ఏవం దేవకీరోహిణ్య ర్గరరప్రవేశే కర్తవ్యే కేశస్యచేచ ద్వారభూ
లేన భగవతో కార్తవ్యైవై వావిర్భావో దృష్టవ్య ఇతి యుక్తమ్

అనగా, నింతకు బూర్వము పాండవులు దేవరేతస్సున బుట్టి
నట్లు చెప్పబడిన ప్రస్తావ మగుటచే నీరామకృష్ణుల యత్నత్తికూడ
నాటో దేవరేతస్సుననే జరిగె నని చెప్పవలసియున్నది అందుచేల్లోక
ములో చెప్పబడిన కేశములు రేతస్సానీయములు కనుకనే యాశము
లకు వసుదేవునియందు ప్రవేశము చెప్పబడక దేవకీరోహిణులయంకి
నాటో త్ప్రవేశము చెప్పబడినది వసుదేవుని ద్వారా చెప్పబడినయె
డల లోకసామాన్యముతోపాటు వారి యత్నత్తికూడ నైపోవును
అప్పుడు మత్స్యవ్యవతారములకు కృష్ణభగవానుడ మూలాధారమను
వాక్యము విరుద్ధమగును

రేతప్రభవత్వములో మనుష్యత్వము పుత్రత్వము ప్రాప్తిం
చును. కేశప్రభవత్వములో నట్టివి ప్రాప్తింపవని కేశప్రభవత్వము చెప్ప
బడినది కనుకనే కృష్ణుడు నాటో ద్భగవంతు డను వాక్యము సంగత
మైనది ఈకేశోద్భవత్వమునుబట్టి కృష్ణునిది యంశావతార మనుకొన
రాదు కేశము దేహవయవము కాదు కనుక నట్లునుకొనుట ప్రాంతియే

కనుక నముచియను రాక్షసుని వధించుటలో నురుగుద్వారా
వజ్రిమున కెల్లు ప్రవేశము జరిగెనో అట్లే దేవకీరోహిణుల గర్భమున
ప్రవేశించుటలో కేశస్వయమును ద్వారముగా కేసికొని ప్రవేశించుట

ముతో భగవంతు డావిర్భవించె నని గ్రహించవలసిన దని తాత్పర్యము ఈమఱచినభవృత్తాంతము ఋగ్వేదముఁ దెప్పబడి యున్నది—
అపారం కేనేన సముచే శిరి ఇన్ద్రోదవర్తయః. (అష్ట 6-1-13)

భాష్యమ్ —

పురాకలెన్ద్రోఽపరా త్వా నముచి మసురం గ్రహీతుం స శశాకస చ యభ్యమాన స్తేనాఽసురేణ జగృహే సచ గృహీత మిన్ద్ర మేవ మవోచత్ త్వాం విసృజామి రాత్రాపహ్నిచ శుషేణాద్ద్రేణచాయుధేన యది మాం మాహింసీ రితి స ఇన్ద్ర స్తేన విసృజ్యస్య న్నహోరాత్రయో ధృన్తౌ శుపార్ధిరివిలక్షణేన కేనేన తస్య శిరశ్చిచ్ఛేద ఆయమర్హోఽన్యాయం పతిపాత్యతే — హే ఇన్ద్ర అపాంపేనేన చజీభూతేన సముచేః అసురస్య శిర ఉదవర్తయః శశీరాదుర్గత మన ర్తయః అచ్చైచ్ఛీ రిత్యర్థః.

ఇట్లు శ్రీనిరీయ విష్ణుచిత్తీయ నీలకంఠయ వ్యాఖ్యానములు విరోధపరిహారమున కనేకమార్గములు చూపియుండుటచేత పురాణ మహాభారతశ్రీమద్భాగవతగ్రంథములకు పరస్పర విధము లేదనిచ్చుప్తమైనది — శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాద్విష్ణువే అని యమరిసింఁగుని సాక్ష్యము. —

అమరిసింహుడు తన యమరకోశములో విష్ణుపర్యాయములను చెప్పుచు “విష్ణుర్నారాయణః కృష్ణః . . వాసుదేవ స్త్రివికముః దేవకీ నందనశ్చైశ్శ్రీపతి కంసాఽఽఽ గాతిరథోక్షుః, అని కృష్ణవాసుదేవ దేవకీనందన శౌరీ కంసారాతి శబ్దములు విష్ణు నారాయణ త్రివిక్రము శ్రీపతి శబ్దములతోబాటు విష్ణుమూర్తి నే బోధించుచున్న వని చెప్పెను. ఇట్లు విష్ణునామములను దెప్పినతరువాత ‘వాసుదేవోఽస్య జనకః’ అని యీచెప్పబడినవాడు వసుదేవుని పుత్రు డని బోధించెను దీనిచే నసుదేవపుత్రుడగు కృష్ణునకును విష్ణుమూర్తి కి ఛేదము లేదని పతిపాదింపబడినది

సంస్కృతవాక్యములో నేయేశ్చముల కేయే యర్థములు చెప్పనలెనో తెలుపు నిఘంటువమరకోశము. ఆయమరకోశకర్త యగు నమరసింహుడు అన్నదికసంప్రదాయము. అట్టి విమర్శకుడే కృష్ణుడు సాతౌద్విష్ణుమూర్తి యని చెప్పచుండ కావని తగవులకు పత్రివాదుల సంప్రదాయ మేదో దురవగాహముగా నున్నది. ఈవిషయమే నంశీధరీ యము' లోనిట్లు చెప్పబడినది. — “విష్ణునామా న్యుక్త్యా ‘నసుదేవోఽన్యజనక’ ఇత్యనేనామసింహే నాన్నైదికేనాపి శ్రీకృష్ణస్వైవవిష్ణుః పదవాచ్యబ్రహ్మత్వంధ్వనితమ్. అన్యథా కశ్యపో హ్యన్య జనకః ఇత్యాది వదేత్. తథాచ. “శశుశ్శఘ్నహి యో యోధ స్స శూరః పరికిర్తితః” ఇతి న్యాయోఽన్యత్ర మాన మచసంస్థేయమ్” (భాగ-2స్క-7 అ.) ఇంతటితో దీనిని విశించి విషయాంతర మందుకొందము. —

కృష్ణుడు పూతనను వధించెనను గాధకు పూతన యను రోగము కృష్ణునికి సోకి నివృత్తి యయ్యె నని భావమును ప్రసంగము-తన్నివాకణము. —

మ. భా. చ. కాచుల వ్రాత యిట్లున్నది. —

‘పూతనారోగము నిదానము. బాలుకు ప్రస్తాంగుడై రేయింబవలు నిద్ర. లేనివాడై కాకివాసనవేయుచుండిన పలుచని విరేచనమును విడుచుచుండును. నమనములు కలవాడై నిక్కపొడుచుకున్న రోమములు కలవాడై దాహము కలవాడై యుండును. (రోగనివారణోపాయమును గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయలేదు ఇట్టి రోగమే శ్రీకృష్ణుడు చిన్నతనమున సోకి యది నివృత్తియై యుండును. దానిని కాలాంతరమున రక్షసిగాను, దానిని శ్రీకృష్ణుడు వధించినటులను గ్రంథకర్తలు తమగ్రంథములలోని తెప్పించియుండురు. భాషాంతరీకరణమందు దానికి వన్నెలు చిన్నెలు పోనేనించినవి”

‘సోస్తాంగ స్వస్తి సఖం వివా స రాతౌ
విష్ణుం స్వస్తి చ కాకత్స్యగంధ
చర్ద్యలో హృషితతిహూహ కమారి-
స్త్రాణాం ర్భరతిచ పూతరాగృహీత । (పు 81 సుసుతిమ్)

ఇది మ భా చ కాదులవ్రాతి ఇది బంధించుచున్నట్టోవాధ్యా-
యని వ్రాతి యిట్లున్నది—

‘మహాభారితిమ నహుతి సుపాలపపపా ర్వాధ్యాయమునబూతి
కానపచ న్నూర్ శ్రీసంగము కలదు శిశుచాలు ప పూతనను శకుని
యని చెప్పియుండెను శకుని యనగా గృహభూతిలో వేరిన యొక
పక్షివిశేషము ఒలనంతమైన శిశువొక దోచిపక్షిని వధించె నను
టలో నాశ్చర్యమేమియును లేదు పూతనయనగ మరియొకయర్థము
కలదు సూరికాకారిముచ విప్రసం వచ్చు లో విశేషమునకు
బూతన యు పేరు కలదు శిశువును బంధుగ నన్యపానము చేయ
గలిగినయెడల వారిల కట్టి లోగము రానిను నిషయ మంద రెగినదే
ఇదియే భూతి వివర (శ్రీకృష్ణచరితము—పరి ౩పు 119)

ఇది యపాధ్యాయని దోరిణి. యపాధ్యాయని పుస్తకము
97వ రిములోనిది ను బా చ కాదుల పుస్తకము 1928వ రిము
లోనిది కనుక మ భా చ కాదులవ్రాతి పాపాధ్యాయని వ్రాతి
మూల మనవచ్చుచు ఏది యెట్లున్నను శ్రీకృష్ణునిచే వధింపబడిన పూత
ననుకూర్చి పత్రివాదుల కొకింత తెలుపవలసి యున్నది అందుచే
ముందు సుసుతిగ్రంథపరిసంగము చూపబడుచున్నది—

బాగ్గిహానం విజ్ఞానం నాథసం చావ్యస స్తరమ్
ఉన్నతి కారణంనైవ సుస్క్రితమగా శ్నోమ (3. అ 57)

అని బాలగ్రహముల స్వరూపము సాధనము, ఉత్పత్తి కారణము చెప్పెద నని యారంభించి యాగ్రహములను కూర్చి యిట్లు చెప్పెను—

1 స్కంధగ్రహము 2 స్కందాపస్మారగ్రహము, 3 శకుని
4 లేవలి 5 పూతన 6 అంధపూతన 7 శీతపూతన 8 ముఖమంజిక,
9 నైగమేష మనబడు పితృగ్రహము అను నీగ్రహములు శౌచభృ
ష్టులు మంగళాచారహీనులు నగుచు, భయపడుటో, మిక్కిలి
నవ్వుటో, యేడ్పుటో తలపిండియున్న బాలురను గాపాడుచున్నవార
ప్రమాదమునుబట్టి యావేశించి హింసించును కామరూపములు అనే
మాదిశక్తులు కల బాలగ్రహములు బాలుల నావేశించు నపుడు మాన
వులకు గోచరింపవు అని యావేశించినపుడు దేహమునందు గలుగు
వికారముల నాత్మవాక్యములను బట్టి చెప్పుచున్నాను అని చెప్పుచు
మ భా చ కాకులు చూచిన చిన్తాంగ స్వస్థితి అను శ్లోకమును
చెప్పెను

ఏమిట బాలగ్రహోత్పత్తిప్రకార మిట్లు చెప్పబడియున్నది—

ఎవే గుహస్య రక్షార్థం కృత్తికోమాగ్నిసూలిభిః
సృష్టౌ శ్వరవనస్థస్య రక్షిత స్వాత్మలేజనా
స్త్రీనిగ్రహా గ్రహా యే తు నానారూపా మయేతా
గంగోమ కృత్తికాంజె భ గా రాజతామనా

అనగా శరవనమందు ప్రాదుర్భవించియున్న కుమారస్వామి
రక్షణమునకై యాగ్రహములు సృజింపబడిన వనియు, నందు స్త్రీవి
గ్రహాగ్రహములు గంగ యొక్కయు ఉమయొక్కయు కృత్తికలయొ
క్కయు రాజతామనాంశములనియు భావము

దీనిచే ప్రతివాదులు పేర్కొనిన బాలగ్రహ ము పూతన గం
గోమాకృత్తికల యంశమ లోని దనియు, కుమారస్వామి రక్షణార్థము
సృష్టింపబడిన దనియు, శుశ్రుతిగ్రంథమే బోధించుచున్న దని స్పష్టము

ఇక శ్రీకృష్ణునకు విషభరిత స్తవ్య మిచ్చుట కేతెంచి యామనో
రథముతో ముక్తి నొందిన పూతన యెవ్వతెయో తెలిసికొనవలసి
యున్నది—కృష్ణజన్మఖండము—(౮ 0) పాదము—

‘ సా వా కా రాక్షసేరూపా కథం పుణ్యవతీ సత
కేన పుణ్యేన తం దృష్ట్వా జగామ కృష్ణమందిరమ్

శ్రీనారాయణ ఉవాచ—

‘ బలియజ్ఞే వామచర్య దృష్ట్వా రూపం మనోహరమ్
బలికర్యా రత్నమాలా పుత్రీన్నేహం చకార తమ్
మచసా మానసం చక్రే పుత్రీర్య యదృశో మమ
పితే ద్యుతి స్తనం కృష్ణః కిరోమి తిలచ వక్షసి
హరి స్త్రాత్రనసం హ్లాత్వా యౌ జన్మాన్తరే స్తనమ్
ఏదా మాతృగతిం తస్యై కామపూరిః కృపానిధి
యత్వా విషస్తనం కృష్ణం పూతరా రాక్షసీ ముకే
ధక్త్యా మాతృగతిం ప్రాప్త కం ధరామ విదా హరిమ్

అనగా నారాయణునివలన పూతరాసంహారకథను వినిన పాద
మహర్షి- ఆరాక్షసి యెవ్వతె యెపుణ్యముచే కృష్ణధగవాసుని కంద
ర్పించి ముక్తి నొందెను అని ప్రశ్నికరగా నారాయణు డిట్లు
చెప్పెను ౨ లి య జ్ఞ ము న కు వెళ్ళిన వా మ న మూర్తి
యొక్క మనోర రూపమును జూచి, బలిపుత్రిక యగు రత్నమాల
పుత్రీప్రేమతో నిట్టి మహనీయుడు రాస్తవ్యము గ్రహించిన బాగుండు

నని సంకల్పించి యామె సంకల్పము గ్రహించిన శ్రీహరి జగ్జ్ఞాంతరమున పూరితయై పుట్టియున్న యామె స్తన్యమును తాను కృష్ణభగవానుడైయుండి స్వీకరించి యామెను మాతృగతి ననుగ్రహించెను మహర్షీ శ్రీకృష్ణునకు విష స్తన్య మిచ్చిన పూతనయను రాక్షసి సక్తిచే మాతృగతి నొందినది అట్టి శ్రీకృష్ణుని గాక మరెవ్వరిని భజించుట? అని భావము గర్హింపఁజేసినందున గాఢ గోలోకఖండత్రయోదశాధ్యాయము దిట్లే చెప్పబడియున్నది

దీనినిబట్టి తెలిస నారాంశము శ్రీకృష్ణునకు విష స్తన్యమిచ్చి పూరిత తలఁచినందున ఒలిపులిక యగు రత్నమాలయగుటచే నీహారతవేరు ప్రతివాదులు చెప్పిన సుశుభోక్తబాలగ్రహపూతనకుమారస్వామిరిక్షణమునకై గంగోమాకృత్కల యంశములలోనిదె యువ విందిన దగుటచే నాహారతన వేరు

ఇ కొకా? హరిజ-శములో విష్ణువర్ధమన చెప్పబడిన తనాసంహారివిషయమును వివరించుచు నిది వేదమంత్రప్రసిద్ధమే యని కూడ నీలకిరాచార్యులు నిరూపించెను చూడుడు—

‘కన్యచి త్రిపథ కాలస్య శకునీవేషధారిణీ
ధాత్రీ కంఠస్య భాజ్య పూతనతి శిశుతా (ఆరి)

టీ శకునీ పక్షిణీ ఒకానుజాత్యాత్ వేషధారిణీ మనుష్యవేషధారిణీ కంఠస్య ధాత్రీతి విజ్ఞప్తైః శిశుతా మంత్ర —

హేతి.పక్షిణ స దభాత్యనా రాష్ట్రాస్యం పంచ కృణుతే అన్ని ధానే శం నో గోభ్య శ్చ పురుషేభ్య శ్చాచ్చిత్త మా నో హింసి మా దేవా. కపోత (ఆక్షక ౧.౧౧. ౧౦23 ఋగ్వి ౧౩)

హేతి రాయభవచ్చభకారణే పక్షిణీ పూతరూపా అస్మాన్
 చోదస్తాన్ న దభావతి రాభిభవతి పృత్యుత అగ్నిధానే భారదాక్షే రానే
 నిమిత్తే శిశో ధారిత మ్నిం స్థనదానేన తర్ముచుం ఆప్యాయ్ ఆష
 గతివీప్యాదానేషు ఆషయతి పరలోకం గమయతి మృత్యునా గాహ
 యతి వా దేహం దీయతివా ఆప్తే కృష్ణతమః తస్యాం పదం స్థానం
 కృణుతేకృష్ణం పాయయిశుం స్వ మృత్యురూపాం తాం తమం స్పృశతి
 స్తేత్యురి

ఇట్టిపూతగావిషయము ఋగ్వేదమంత్రమునుబట్టి కూడ సిద్ధించు
 చున్నదిని మంత్రార్థము వర్ణింపబడినది హరివంశశ్లోకములో శకుని
 అను శ్లోము మంత్రములో పక్షిణీ అను శబ్దము పూతరయందు వాడ
 రికిని రాక్షస స్త్రీయై కామరూపిణియై యన్న పూతన బకాసురుని
 సోదరి యగుటచలన బకము పక్షిజాతిలోని గగుటచే నుత్పత్తిసంబంధ
 మునుబట్టి వాడబడినది కాని తీద్రపక్షియే యను భావముతో నుపా
 యోగ్యు లన్నట్లు వాడడలేదు ఉపాధ్యాయుని వ్రాతలో 'శిశు
 పాలుడు పూతరను శకుని యని చెప్పియుండెను శకుని యనగా గృహ
 జాతిలో చేరిన యొకపక్షివిశేషము ఒలనంతమైన శిశు వొక తీద్ర
 పక్షిని నశించె నచటలో రాశ్చర్య మేమి యుచు లేదు అని యున్నది

ఇది శిశుపాలుని ప్రసంగమే శ్రీకృష్ణ ద్వేషి యగు శిశుపాలుడు
 యధిష్ఠిరరాజసూయములో బూజింపబడు శ్రీకృష్ణుని ధక్కరించు
 నపుడు భీష్ముడు-శ్రీకృష్ణుడు బాల్యమునుండియు జేసిన యమానుష
 కృత్యములే యామహనీయుని మహత్త్వమును చాటుచున్న వని
 చెప్పగా శిశుపాలుడు- 'పూతరామాతపూర్వాణి కర్మాణ్యన్యేషిశే
 షక త్వయా కీర్తయతాఽస్మాకం భూయః' పవ్యధితం మః యస్య
 సేన హతా గాల్యే శకుని శ్చిత్త మత్యక్ష్ణమ్ ' (సభాప అ4)

భీష్ముడా నీవీకృష్ణుని పూతనాసంహారాది కార్యములను కీర్తిం
చుచు రామచంద్రును వ్యధవెట్టుచున్నావు బాల్యమం దీతనిచే నొక
పక్షిహింసించబడినంతమాత్రమున జిత్ర మేమున్నది? అని ప్రసంగం
చెను దీనినే సత్యమని యెంచి యుపాధ్యాయుడు మల్లజించెను

కాని యాప్రకరణములోనే భీష్మనారిదవేదవ్యాసాదులు శ్రీకృ
ష్ణునిగూర్చి చేసిన ప్రసంగము లసత్యములనిపించి 'హిరణ్యకశిపూ రంశ
శిశుపాల ఉదాహృత అని చెప్పినట్లుహిరణ్యకశిపువుయొక్క అంశమై
పుట్టిన శిశుపాలుని తామసప్రసంగమే సత్యమని యుపాధ్యాయుని కని
పించుటలో గల హేతు పూహ్యము

ఆనాడాశిశుపాలుడైనను పూతన (పక్షి) వధింపబడినట్లే చెప్పెను
కాని 'సూతికాగారమున శిశువునకు వచ్చు రోగవిశేషమునకు పూతన
యరువేరు శిశువు బలముగ స్తన్యపానము చేసిన నట్టి రోగము రాదు
ఇదియే పూతనావధ అని యుపాధ్యాయుడు వాదించెట్లుగాని 'ఏకే
చనములు వరుసములు కల రోగమే పూతన ఇట్టి రోగమే శ్రీకృష్ణు
నకు చిన్నతనమున సోకి నివృత్తి యైయుండును అని మ. భా. చ.
కారులు వాదించెట్లుగాని ప్రసంగింపలేదు శ్రీకృష్ణ ద్వేషముతో శాప
దగ్ధుడై జన్మించుచు నచ్చివచ్చి శిశుపాలుని నోటినుండి కూడ రాని
యీవిరుద్ధప్రసంగము ప్రతివాదులనుండి వచ్చుట శోచనీయము.
వెనుక నిరూపింపబడినట్లు శ్రీకృష్ణుచే వధింపబడిన రాక్షసి యగు
పూతనవేరు ప్రతివాదులన్న బాలగ్రహ పూతన వేరు కనుక ప్రతి
వాదుల ప్రసంగము దూరాపాస్త మైనది. ఇంతటితో దీనిని విడిచి
యంశాంతర ముండుకొందము.

—: 'శకటాసురి, ఉలూఖల బంధనాడిగాఫలుకూడ సోపాడుగ్రహములను సంబంధించిరవే' అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరము—

మ. భా చ కారుల వ్రాతయిట్లున్నది— 'శ్రీకృష్ణుడు శకటాసురుని వధించె ననియు ఉలూఖలమునకు గట్టబడె ననియు, శంఖచూడు డచు గుహ్యకుని కేసియను రాక్షసుని వధించె ననియు బురాణములలో గలదు కాని యవి నిల్లలకు గలుగు కీడాభేదములే యని జాతకర్మములో జెప్పబడు మంత్రములచేత దెలియవచ్చుచున్నది శకటాసుర ఉలూఖల బంధనాదుల గూర్చి మంత్రములలో నిట్లుగలదు —

' శంఖచంధ శ్శంఖేరీ ఉలూఖల చ్యవనో నశ్చ తా దిత న్నాస్యహః
2 అయ శ్శంఖో మర్క ఉపవీరీ ఉలూఖల చ్యవనో .
3 కేశిని శ్శ్విలోమిని ఖజాపోఽనీపకాశిని అకేత .
4 మిశ్రీనాసకం కౌబేరకారక్షోరాజీన చ్చీమితా
గ్రామగీం సజానయో గచ్ఛన్తి చ్చన్తో వరి

పై మంత్రముల నచ్చించుచు జాతకర్మములో హోమముజేతురు. ఈ హోమము శిశువులకు గలుగు సోపాడురోగములు పోవుటకయి యున్నది పై మంత్రములలోని శంఖచంధుడు శకటాసురుడుగాను ఉలూఖలుడు ఉలూఖలబంధముగాను కేశినికేశిగాను కౌబేరకారక్షో గ్రహ మేదియో శంఖచూడు డచు గుహ్యకుడుగాను భాగవతాదులలో నర్థింపబడిన పై సోపాడుగ్రహములను శ్రీకృష్ణుడే చంపి యుండినచో నేడు ద్విజులు తమయిండ్లలో జాతకర్మసమయమున పై హోమములు చేయ నవసర ముండికపోవును పై సోపాడురోగములు శ్రీకృష్ణునకు గలుగ నాతడారోగములనుండి విముక్తుడయ్యె ననియే మనము గ్రహింపవలసియున్నది (౪౮)

ఆహా ఈప్రతివాడు దేమి యభూతకల్పన మంత్రపన్నము
లలో గవబడు శంకరగాదులే భాగవతాదులలో చెప్పబడిన శకటము
రాదు మృచ్ఛకటిక అటకములలో శకారుణని యొకవాత్రము కలదు
అత్యంతవిరుద్ధములు వ్యక్తిములు అవర్ణములు నగు మాటలు శకారుని
చేరి లక్షణగ్రంథములందు చెప్పబడినది చూడుడు—

‘ఆగమలింగవిహీనం దేశకల్యాణయవిపకీకమ్

వ్యక్తైర్కార్గ మపార్గం భవతిహి వచచనం శకారున్య

శకారుని మాటన్నైతి— ‘మమ వశ మనుమాతా రావణ
స్వేవ కున్తి “ఋణఋణు మితి బహుభూషణ శబ్దమిశ్రిం కిం ద్రావ
నీవ పలాయసే రామభీతా ఏషహరామి సహనేతి యథా హనూ
మా నిశ్చారో ర్భవీ మివ తాం సుబద్యామ్

అనగా కుంతి రావణునకు వశమైనట్లు నీవు నాకు వశమైతివి
నీవు రామునకు భయపడిన ద్రావడివలె పరుగుచుచున్నావేమి? విశ్వా
వసువునకు సోదరియగు సుభద్రను హనుమంతు డెత్తుకొనిపోయినట్లు
నిన్ను నేనెత్తుకొని పోవుచున్నాను అని యాశకారునిమాటల కర్థము.

శ్రీకృష్ణ ద్వేషియై పుట్టిన శిశుపాలుడైనను శకటభంగమును
గూర్చి యీ మ భా చ కారులన్న ట్లనలేదు చూడుడు—

చేతనారహితం క్షాంతం యద్యనేన నిపాతితమ్

పాదేన శకటం భీష్మ తత్ర కిం కృత మద్భుతమ్ (సభా ౮4)

భీష్ముడా అచేతనమైన శకటమును (ఒంకిని) కృష్ణుడు పాద
ముచే బడగొట్టినంతమాత్రమున నాశ్చర్య మేమున్నది? అనెను ఈమా
టలో శిశుపాలుడు శకటభంగము జరిగినట్లే యొప్పుకొనెను ఇక మ
భా చ కారులు అ= శకటముకాదు శంకరను హనూగు’ అనగా

నాకుడురోగ మన్నారు ఈశకటభంజనము పూర్తిహరివంశశ్లోకిమును,
నీలకంఠీయమును చూపుడు—

‘శకటస్య త్వంఘ్నం కదాచిత్పూర్వగ్రహిణి
యశోదా తం సముత్పృజ్య జగామ యమునానదీమ్

నిలకంఠీయమ్—

“పునా రిభౌ డక్షిణాయా అయో క్యేనం దేవానా అమృ
తానా అస్తు కృష్ణా దుష్కణా దర్యా 3 విహయాశ్చికిత్సంతి మాను
షాయ ఊయాయైలేన (అష్ట-2-అ 1- వ 4)

ఇతి చుక్కొక్తి మ్మ ముపబృంహయతి శికిటస్యేతి మత్సర్యస్య
—పురు ర్మహా రథ శ్శకటం డక్షిణాయాదిశస్సంస్థ మృత్యుకిర
మిత్యర్థః అయో యోతి శత్రుభిత్వక్లాంభ్యతే త మేనం రథం
దేవానా దేవా అమృతానాః మృతా ఆమర్తాన్ అస్తుః పరివార్య
తతఃస్తం సతస్మి స్సర్వతః స రిభ పృష్టాత్ కృష్ణం ప్రాప్య తస్మై
స ఉద్ధిగ్ధానో ఉత్త నిహయా ఆకాశాగ్రిత విశేషేణ హయత్
గచ్ఛతివా యస్మిన్ పురోలకవ దాకాశమాగ్గేతాయ పతింశు
న్నప్తి ఇత్యర్థః తతఃప అగ్రా ఈశ్వరీ న్వామినీ మాతా తక్రిత్యపి
జావా చిత్సంతి సంభయనత్ మానుషాయ మానుష్య్య ఊయాయ
రాశాయ ఏలేన సతతా రథే రాజయం బాలక కథం న రాశిత
ఇత్యర్థి కారణవిశేష మవశ్యన్తి సందిహానైవతిష్ఠత్. నన్విశ్వరకృత్య
మేత దిత్వేవేది దితి భావ ఏనమేవ సర్వేషా మధానాం ప్రతిమూ
కీర్తి మున్నేయం వేదోపబృంహణత్వా దస్య శాస్త్రస్య

ఇచ్చట శకటముచు క్రిందిభాగమున శయనించియున్న శిశు
వ్రను విశించి యశోదా స్నానముచేయై యమునానదికి వెళ్ళె ననియు
శ్రీకృష్ణు డాశకటమును తన్ను నున్ను సెనెననియు నున్న శికిటభంజన

గాఢము ఋశ్వేదమంత్రము మూలమని యామంత్రార్థము వర్ణింపబడినది. ఈ మహాభారత మను శాస్త్రము వేదార్థప్రకాశకమని చెప్పబడుచే నిందున్న విషయములకు ప్రత్యక్షసృతిమూలకత్వ మూహింపవలసినదని కూడ నీలకంఠాచార్యునిచే నుపదేశింపబడినది. కనుక ప్రతివాదుల విరుద్ధోక్తులు హేయములు ఉల్లాఖలబంధన ప్రకారమిట్లున్నది—

“తం మత్వాత్మజ మవ్యక్తం మర్త్యలింగ మథోక్షజమ్ ।

గోహోలూఖలే దామ్నా బబంధ ప్రాకృతం యథా ।” (భాగ.

పరమేశ్వరుడుగా వ్యక్తముగాక మనుష్యచిహ్నములతో నున్న శ్రీహరిని తన బిడ్డనుగా భావించిన యశోద, ప్రాకృతపురుషుని గట్టి నట్లు ఆ అప్రాకృతపురుషుని తాటితో (ఉల్లాఖలమునకు) రోటికిగట్టెను. అని ఈ ఉల్లాఖలము మంత్రపన్నములలో జూపబడిన ఉల్లాఖలమే అని మ. భా. చ. కారు లన్నారు. ఆ మంత్రపన్నములలో నైనను ఉల్లాఖలమొక్కటిగా లేక ప్రథమమంత్రములోనొక ఉల్లాఖలమున్నది. ద్వితీయమంత్రములో నొక ఉల్లాఖలమున్నది. ఎక్కడనున్న యల్లాఖలముములను ఏకముచేయఁబూని మంత్రములను తడవిన మ. భా. చ. కారు లకు ఆ మంత్రములలోనే రెండుల్లాఖలములు వచ్చిపడినవి కదా.

అవి యటుండు లోకములో ‘రోలు’ అనబడుచున్న యల్లాఖలము నొప్పుకున్న ప్రతివాదులకు గత్యంతరము లేనే లేదు. ఈ లోక ప్రసిద్ధమైన యల్లాఖలమునే సంబంధిచియున్న ‘ఉల్లాఖలబంధన’ గాఢకపార్థముగల్పించిన ప్రతివాదుల వారిత ఎట్లు గాఢ్యము?

ఫలిత మేమనగా, శకటభంజనములోని శకటము వేటు. ప్రతివాదులశం డేరఘను వేటు. ఉల్లాలబంధనములోని యల్లాఖలము వేటు. ప్రతివాదుల యల్లాఖలము వేటు. కేశి సంహారములోని కేశి వేటు.

ప్రతివాడు కేసిన వేటు శంఖచూడుచు వేటు ప్రతివాడుల కొరకు
రక్షోగ్రహము వేటు కనుక ప్రతివాడు లక్షలు సోకుడుగ్రహములను
శ్రీకృష్ణుడు చంపియుండలేదు అవి యట్లే యున్నవి వానిని దొలగిం
చుకొనుటకై హోమములు జరుగుచునే యున్నవి శ్రీకృష్ణునిచే వధిం
పబడిన స్వయాములు వేటే దీనిచే పై సోకుడు గ్రహములను శ్రీకృ
ష్ణుడే చంపియుండినచో నేడు ద్విజులు తమయిండ్లలో పైహోమముల
చేయు నవసర ముండకపోవును అను వాస్తవికతను ఇంతటితోదీనిని
విడిచి యంశాంతర మందుకొందము

— శ్రీకృష్ణుని తృప్తిచే శిష్యులతో దుర్వాసుని తృప్తి డియ్యె
నన గాధ అనత్య మను ప్రసంగము—తర్నిరాకరిణము —

మ. భా చ కారుల వాక్త యిట్లున్నది—

‘దుర్వాసుని దుర్యోధనపేరితుడై వనమున నుండిన పాండివుల
బరాధవింప నశకశతశిష్యులతో సకాలమున వచ్చి ధర్మజు నన్నము
నడిగెను. ఆతడు న్నానముజేసి రంధని దుర్వాసునితో జెప్పి వీరి
వృత్తి కొందింపుమని ద్రావతి కాజ్ఞ నొసగెను సూర్యవరప్రాప్త
మగు పాత్రములోని భోజ్యపదార్థములు ద్రావదీభోజన మగున
చరకే యక్షయ మగుచు గాని యామె భుజించిన తరువాత నందే
వస్తువు మరునాటివరకు నుద్భవింపదు కాదు ద్రావది దుర్వాసుడు
నచ్చినప్పటికి భుజించుటచే చింతానిమగ్నురాలై కృష్ణా ఈ యాప
దనుండి నన్నెట్లు రక్షింతు వని వేడగా శ్రీకృష్ణుడు క్రావదియెదుట
ప్రత్యక్షమయి ‘నా కాకలి యగుచున్నది కాకేదేని పెట్టుమని
కోరగా ద్రావది నంటలప్పేలాలోని కూరాకును కృష్ణుని కిడెనట
అంతమాత్రముననే శ్రీకృష్ణుడు తృప్తి కొంది తేనెగా శిష్యుల
కును దుర్వాసునకునుగూడ విశేషాజ్ఞ ద్విహిక్షములు కలుగగా శ్రీకృ

స్థవ లింగము చాక్షువు బంధవిముక్త భావము సత్యమును దుర్వా
సుకు సలా ఎటు పియ్యెను

ఈ గాన యందర్థముగా నుండుచేతనుగానోలు నెఱ్ఱాప్ర
గతి యాంక్షింపలేదు (పు 9-8)

దుర్వాసు గాథ మృష యని యెఱ్ఱాప్రగతి సామాంతరీకర
ణము చేయవలెననుచే నెఱ్ఱమైనది (పు 94)

ఈ దుర్వాసు గాథ అంధభారతములో లేనందున మృషయని
వానిన గూర్చివాదులు అంధభారతములో నున్న దౌషదీపస్త్రా
హరిణగాథకూడ మృష యనియే వానినారు. వీరిమాట సత్యమనుట
యెట్లు --

ఈదుర్వాసుని గాథ వనపర్వములో రెండధ్యాయములో (262
4 - 263) నున్నది పర్వంకావనపర్వములో కూడ 'దుర్వాసునా
ప్రసాదాన మ్మృషా పరికిత' అని చెప్పబడియే యున్నది కను
ద్యాగనతిమ లో కూడ కలదు--

యో నో జగోష ననమేత్య దురన్తకృత్వా
ద్వర్వాససోఽపిరచితా దయతాగోభ గన్య
తాకా న్న శిష్ట ముచయన్య యత స్త్రీలోకిం
త్పిత్తా మమం స్తం కలిలే వినిమగ్నంఘ (పు 1-2 5)

శ్రీసరీయశ్--

శిష్యానా మయతిస్యాశ్చ తత్త్వింక్తా మిద్వై యన్తాన్దర్వా
సో హేతోః అనికా దుర్యోధనేన రచితం యద్దురన్తం కృత్వా శాప
లక్షణం తస్మాత్పికాశా న్నోఽస్మా న్నర మేత్య జగోష కిం కృత్వా
శాక మేవాన్నం తస్మిన్నేవ సాక్షింశ్చ సహజన్య జన్య యత

ఉపయోగాతో సలిలే విమగ్న మునీనాం సంఘ స్మిలోకిం తృప్తా
మమంక్ష్వ ఏనంహి భారతే కథా—

‘దాచి దుర్వాససో దుర్యోధనే రాతిధ్యం కృతం తేనచ సరి
గుప్తేన వరం వృణీ ష్వేయ్యుక్తే దుర్వాసస శ్వాపా త్పాండవా నశ్యే
యరితి వనసి నిధాయ దుర్యోధనే నోక్తం యధిష్ఠిరోఽస్మత్కుల
మగ్న్య అత స్తస్యాసి భవతైవ మేవ శిష్యాయతఃహితే రాతిధి—
బవితవ్య కిన్తు గ్రాపదీ యథా దుధా న సీదే త్తథా తస్యాం భుక్త
నత్యాం తస్యహం గన్తవ్య మితి తతశ్చ త్తదైన దుర్వాససి ప్రాప్తే పర
మారణేణ యధిష్ఠిరేణ మాధ్యాహ్నికం కృత్వా ఆగమ్యతామితి
విష్ణుశిరో మనిసంఘం ౭ఘముష్ణణాయ జలే నిమమజ్జ తత్ర చిత్త్వా
అయా ద్రావన్యా స్మృతమార్తీ శ్రీకృష్ణోఽంకసా గుక్కిణీ హిత్యా
త్కామేన భక్తవత్సలతయా చాగత తయా చాపేదీప్తే ప్రకృష్ట
భగవతోక్తం. హేద్రావ ద్యహంచ బుభుక్షిత్ ఽస్మి ప్రభమం మాం
బోజయేతి తయా చాతిష్ఠ యోక్తం స్వామి మద్బోజనపర్యన్త
మక్షయ మవ్యయం సూర్యదిన్త స లాగ్రం మనూచ సర్వా సంభోజ్య
గుక్త మతో రాత్ర్యన్న మితి తగావ్యతిర్నిగ్గ సావీ మాగాయ్య
త్రంకలగ్నం చిచ్ఛాకాన్నం పాశ్యేక్ మహా విశ్వాత్మా భగ
వాన్ ప్రియతా అథ భోక్తుం మనిసంఘ మాహ్వాదేతి బీమం
ప్రహితవాన్ సచతావలాఽతితృప్తో పృథాపాక సయేన సలాత ఇతి

ఇచ్చట శ్రీమద్భాగవతశ్లోకములో వనపర్వములోని దుర్వాసుని
గాథయు శ్రీకృష్ణుని వలన రక్షింపబడటయు నుదాహరింపబడినది
శ్రీభగవద్గీతాలో గాథ యంతయు భారతములో నున్న దని ప్రతి
పాదించబడినది దీని యర్థ మిచ్చుమిచ్చుగా మ భా చ కాసులు
వారినిగూర్చుచే కనుక నీగాథ అంతయు కామ ఇంగున పఠ్య —

— శివపురాణము—శతరుద్రీయసంహిత :—

‘సుయోధనః తా స్తే నై పాండవాః పృథరాశ్చ తే
 ద్రౌపద్యాచ తయా సాధ్వ్యో ద్వైతాఖ్యం వన మాయయుః
 తత్రైవ సూర్యదత్తాం వై స్థానీం చాశ్రిత్య తే తదా
 కాలంచ వాహాయామాసు స్సుభేన కిల పాండవా
 ఛల్లాం పేరిత స్తేన దుర్వాసా మునిపుంగవః
 సుయోధనేన విపేన్ద్రీ పాండవాన్తిక మాయయా
 ఛాత్రైః స్వైరయతై స్సార్థం యయాచే తత్ర తాముదా
 భోజ్యం చిత్తేషితం వై స తేభ్యశ్చైవ సమాగతః
 స్వీకృత్య పాండవై పై స్తే స్నానార్థం పీషితా స్తదా
 దుర్వాస ప్రిముఖాశ్చైవ మనయశ్చ తపస్వినః
 అథ తే పాండవా స్సర్వే అన్నాభావా న్యునీశ్వర
 మంత్రాశ్చ తదాఽప్రాణాం స్త్యక్తం చిత్తే సమాదయః
 ద్రౌపద్యాచ స్మృతః కృష్ణ ఆగత స్తత్త్వి శా దపి
 శాకంచ భక్షయిత్వా తు తేహం త్పిన్ద్రం మాదధత్
 దుర్వాసాశ్చ తదా శిష్యాం స్త్రవృత్తౌ జ్ఞాత్వా యయా పునః
 పాండవాః కృచ్ఛనిర్ముక్తాః కృష్ణస్య కృషయా తదా ’

ఈ గ్రంథముచే గూఢి దుర్వాసుని గాథ సత్యమే ఇంకను నీ
 కంఠాచార్యునిచే నుదాహరింపబడిన శ్లోకము నాడును—బ్రహ్మణ
 ప్రతి భగవద్వాక్యమ్—

‘విధేహం సర్వోఽస్మి వ్రజ శృకథుగోవత్సవదహం
 విభక్తి ర్బ్రహ్మాం గిరివ దహ మద్రిక్ జ్వలనచత్
 సృజామి ద్రౌపద్యా వసనవ దహం స్థాన భృదహం
 యవతాహం తృప్తో ముని రితి మదన్య న్న కిమపి । ’

ఓబ్రహ్మ - నందవృజమున గోపబాలకులు, గోవత్సములు నేనే యొనట్లు సర్వమునేనే. గోవర్ధనగిరిని ధరించినట్లు బ్రహ్మాండమును ధరించువాడను నేనే దవాగ్నిని కబళించినట్లు సర్వమును కబళించువాడను నేనే ద్రాపడికి వస్త్రములు సృజించినట్లు సర్వము సృజించువాడను నేనే నాత్మప్రినిబట్టి ముని (దుర్వాసుడు) తృప్తు డగుటవలన పాణి భర్తను నేనే నాకంటె వేతైన దేదియు లేదు అని భావము పాణి భర్తయనుటలో “బుభుక్షా చ పిపాసా చ పాణిస్య” అని ఆకలిదప్పి కలు పాణిభర్తములు శ్రీకృష్ణుని తృప్తిచే పాణిభర్తమైన ఆకలిశాంతించి మునిబృందమునకు తృప్తికలుగుటవలన శ్రీకృష్ణుడే పాణిభర్తయని తాత్పర్యము

ఈ శ్లోకార్థరహస్యలోచనముచే శ్రీకృష్ణభగవాను డాయా యద్భుతకార్యములను మచ్చునకై చూపుచు తన సర్వేశ్వరత్వమును చాటుచునే వచ్చె ననియు నది పుణ్యాత్ములకు మాత్రమే గోచరించు చుండెడి దనియు దెలియుచు దుర్వాసుని గాఢ సత్యమే యని తెలిసినది

ఈ దుర్వాసుని గాఢలో మునిబృందమునకు నే వకాలమున భోజన మెట్లు పెట్టగల నని యేమియు లేనిస్థితిలో ద్రాపడిదేవి- కృష్ణా నన్నీ యాదనుండ్లి యుద్గరింపు మని ప్రార్థించగా దర్శనమిచ్చిన శ్రీకృష్ణుడు- నాకిప్పు డేదైన-బెట్టుము ఆకలి వేయచున్న దనుట పరిహాసమునకా లేక నిజమేనా? అపై యేమాత్రమో శాకలేశమును శ్రీకృష్ణుడు నోటిలో వేసికొని “విశ్వాత్మాఽఽత్రీయతాందేవః” అని-యన్నం తమాత్రమున మునిబృందమునకు సంతృప్తి కలుగునా? అని శ్రీకలు కలుగుచు కాని శ్రీకృష్ణున కాకలి కలుగుట నిజమే అది యాముని బృందముయొక్క ఆకలిచే గలిగిన యాకలియే అది శాంతించుటకే ద్రాపడినః చ గొంచెము గ్రహించి తాను తృప్తడయ్యెను తనతృప్తియే మునిబృందముయొక్క తృప్తి యయ్యెను

ఇట్లు మునిబృందము యొక్క ఊత్తుచేదనకు ఊత్తు తనత్వప్రిచే మునిబృందముచకు తృప్తియు గలుగుట మూలమున కృష్ణపరమాత్మ తన యంతరాత్మభావమును ప్రకటించి యుండెను

ఈ విషయమును మహాభారతహృదయాభిజ్ఞు డగు నీకంఠా చార్యులు ననవర్తవ్యాఖ్యారంభమున మంగళశ్లోకములో వెల్లడించి యుండెను ఆ శ్లోకమిదిగో—

‘యో దేవో మునినిచయక్షుధా క్షుధావాన్
యత్తృప్త్యా మునినివహోఽపి తృప్తి మాప
తస్యైవం నిజజగదన్తరాత్మభావం
వ్యాకర్తుః పద ముపయామి గోఽసూనోః’

ఇట్లు చూడగా యుక్తియుక్తము బహుప్రమాణసమ్మతము విద్వన్మనోజ్ఞము నగు దుర్యాసుని గాఢను గూర్చి ప్రతివాదులువారికి నది విరుద్ధ మగుటచే తోసివేయబడినది

— “ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము జరుగనులేదు కృష్ణు డక్షయవస్త్రము లివ్వను లేదు అను ప్రసంగము - తన్నిరాకరణము —

మ భా. చ కారుల వారె యిట్లున్నది— “ద్రౌపదిని దుశ్శాసనుడు కట్టినబట్టల నొలిచి మానభంగము గావింప నామె శ్రీకృష్ణుని స్మరించె ననియు నామె వస్త్రము లక్షయమైన వనియు, నొలిచిన వస్త్రములు రాశిగా సభలో నుండిన వనియు, సభాపర్య మయొక్క యరునదియేడవ యధ్యాయమున వర్ణింపబడియున్నది. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణకాలమున శ్రీకృష్ణుడు వస్త్రము లక్షయ మగు నటల జేసె నననది లోకమునం తిసిగిసిగ్గముగా నున్నది అందు వలన ద్రౌపదీమానరక్షకు డను నపూర్వవిరుదము శ్రీకృష్ణునకు

గలిగినది దాని ననురదించి కథలలో జలువలు పలువలు కలిగినవి ఈకిందికారణములచే ద్రాపదీవస్త్రాపహరణమే జరుగలేదని తలపవలసి యున్నది మహాభారతమందు నాకు దెలిసినంతలో ద్రాపదీపరిభవప్రశంస పదమూడు స్థలములలో జెప్పబడినది . ... పైపదమూడుసమయములలో 1 దుశ్శాసనుడు ద్యూతకాలమున ద్రాపదిజుట్టుపట్టుకొనిలొగి వస్త్రములొలుచుచువుడును 10దుశ్శాసన వధసమయమునను, 11 దుర్యోధనవధసమయమునను మాత్రమే వస్త్రాపహరణప్రశంస కలదు ద్రాపది శ్రీకృష్ణునితో తనకు వస్త్రాపహరణమైన దనికాని, నావస్త్రాపహరణసమయమున నిన్ను దలపగా నక్షయవస్త్రముల నిచ్చి నన్మరణేచ్ఛించితి వని కాని చెప్పలేదు సూచింపనైన సూచింపలేదు ద్రాపదిమాత్రమే కాదు వాండవు తెవ్వరు నేమియమునను ద్రాపదిపరిభవము జెప్పనవుడు వస్త్రాపహరణము చెల్తుకొనలేదు. అన్ని యపరాధములకంటె వస్త్రాపహరణాపరాధము హెచ్చైనది దాని సంతక నెత్తికొనకపోవుటచేతను, అనుక్రమశీకలో జెప్పబడకపోవుటచేతను ద్రాపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేదనియు శ్రీకృష్ణునకు ద్రాపదీమాచరితకు డను బిరుదు ఆమెకు వస్త్రముల నిచ్చుటచే రాలేదనియు వ్రాయ సాహసించుచున్నాను ప్రాచీనమహాకవులగు భాస భారవి, శేషేంద్రాకవులు గూడ భారతగాథాప్రతిపాదకములగు తమగ్రంథములలో సభాప్రేక్షక కచగ్రహణములను మాత్రమే చెప్పిరికాని వస్త్రాపహరణవృత్తాంతమును సూచింపలేదు ఆమె యేకవస్త్రమై రిజస్వలా నుండుటకూడ సత్యముకాదు. (పు 85-90)

ఈ వ్రాతలో సాహసించుచున్నాడను అని చెప్పు ప్రతివాదులేకు దాని నిషిద్ధత్వమును గూర్చి గొంచము బోధితము మనోవ్యాపారము యొక్కయు, వాగ్ద్యౌషారముయొక్కయు, శరీరవ్యాపారము

యొక్కయు, చూలోచితములును ననర్థకరములైనవేగములుసాహసము
లనబడును అరికట్టరాని వేగములు కొన్ని, అరికట్టవలసినవేగములు
కొన్ని మూర్తిపురిషవేగము అరికట్టరానివి, సాహసములనబడును మనో
వాక్కాయవ్యాపారవేగములు అరికట్టవలసినవి

ఈ నిషయము ఆయుర్వేదగోంధమగు చరకసంహితలో నున్నది
చూడుడు—

న వేగాః ధారయే ద్ధీమాః బాతా మ్మాత్రిపురిషయో.
ఇమాంస్తు ధారియే ద్వేగాః హితార్హీ పేత్యచేహచ
సాహసానా మశస్తానాం మనోవాక్కాయకర్మణామ్ ,

ఇట్లు నిషిద్ధమై యున్న సాహసమును ప్రతివాదులు పూని ప్రసి
ద్ధిచేసి యున్నారన్నమాట ఇక వస్త్రాపహరణవిషయ మిట్లున్నది

దుశ్శాసనుడు చాోపదిని జుట్టుపట్టుకొని సభకు లాగుచున్నపుడు
ఆమె వడకుచు శైవై రువాచాధ రజస్వలాస్మి ఏకంచ వాసో మమ
మందబుద్ధే సభాం నేతుం న్హిరిసి మా మనార్య అనుచు నేను రజ
స్వలను ఏకవస్త్రను సభకు రాదగను అని చెప్పచుండ దుశ్శాసనుడు—
'రజస్వలా వా భవ యాజ్ఞసేని ఏకాంబరావాప్యథవా వివస్త్రా ద్యూతే
జతా చాసి కృతాచ దాసీ దాసీషు వాచశ్చ యథోపజోషమ్' అనుచు
నీవు రజస్వలవైనను సరియే ఏకవస్త్రవైనను సరియే. తుదకు వివస్త్ర
వైనను సరియే. ద్యూతమున జయింపజడి దాసివైతివి దాసీజనమందు
వస్త్రహరింపితి యభిరుచి ననుసరించి యుండును. అని కర్ణకరోరముగా
బలుక రాోపది— ధిగస్తు నప్తః ఖలు భారతానాం ధర్మ స్తథా
క్షత్రవిదాంచ వృత్తం యత హ్యతీతాం కురుధర్మశీలాం ప్రేక్షన్తి
సర్వే కురవ స్సభాయామ్ ,

అనుచు ఛీ భారతధర్మ మకుగంటిచది అధర్మనిరూపన తమ మగు ఊత్రము నశించినది కురువంశధర్మ సేతువు భగ్నమై పోవు చుండ సభలో కురువంశపురాజు లెల్లరు చూచుచుండిరి అని యూర్త నాదములు చేయుచుండ, సభ్యులు ఖిన్నులై కటకటబడుచుండ, పాండవు లపారక్షమాభారమున నవనతశిరస్సులైయుండ దుశ్శాసను డా సాధ్వని దాసియని పరిహసించుచుండ ధృతరాష్ట్రపుత్తుడగు వికర్ణు డా దుశ్శాసనుని దుర్నయమును సహింపలేక యిందలి న్యాయ మేదియో నేను చెప్పుచున్నా నని పూనుకొని ధర్మజుడు మౌనవ్రతవ్రతసనియై యుండుట, జిత్తుడై యుండుట పరప్రవర్తితుడై యుండుట, ద్రోపది ధర్మజునకే కాక పాండవు లందరకు బత్తియై యుండుట అచ నాల్గు హేతువులచే నీసాధ్వీమణి జయింపబడలేదని యుద్ధోషించుచుండ కర్ణు డప్పడు దుశ్శాసనున కీట్లు చెప్పెను—

‘దుశ్శాసన సుబాలోఽయం వికర్ణ ప్రాజ్ఞవాదికః
పాండవానాం చ వాసాంసి ద్రోపద్యా శ్చాప్యపాహం

దుశ్శాసనా ఈ వికర్ణుడు తెలియనివాడు పాండవులయొక్కయు ద్రోపదియొక్కయు, వస్త్రములను తీసికొనుము

‘తచ్ఛృత్వా పాండవా స్సర్వే స్వాని వాసాంసి భారత
అవకీ ర్యోఽత్తరీయాణి సభాయాం సముపావిశః

పాండవు లామాను విని తమ యుత్తరీయములను తామే తీసి యక్కడబెట్టి కూర్చుండిరి దుశ్శాసనుడు ద్రోపదీదేవి వస్త్రము లాగుట కారభించెను

‘ఆకృష్యమాణే వసనే ద్రోపద్యా చిన్తితో హరిః
గోవింద ద్వారకావాసిన్ కృష్ణ గోఃజనస్థియ

కొరవై. పోభూతాం మాం ఏ స జ్ఞాసి కేశవ
 హేనాథ హేరమానాథ ప్రజనాథా త్తనాశన
 కొరవల్లివామగ్నాం మా ముద్గిరస్వ జనార్దన
 కృష్ణ కృష్ణ మహాయోగ విశ్వత్క విశ్వభావన

కీ విశ్వాత్మక విశ్వాస్యర్యామి నిత్యం , విశ్వభావన విశ్వ
కర్త. ఆ స్వర్యామిశ్చన శత్రుంవాఽసి స్వరే ఉదానంయదు అభవా
విశ్వకర్తృత్వేన చస్త్రాణి బహూని సమర్పయేతి భావః

పరిశ్రాంతి పాపి గోవింద చతురధ్యైవనీతమ్
 ఇతిమంత్రతః కృష్ణం సా హరిం త్రిభువనేశ్వరమ్
 పామద ద్దుఖతా రాజక ముఖ సూచ్యాయై భామినీ
 యాజ్ఞనేత్ర్యై సచి స్ఫుర్త్యై కృష్ణో గహ్వరితోఽభవత్
 త్రిక్షౌ శయ్యాగమం పద్భ్యై కృపాలు కృపయాభ్యగాత్

శ్రీ గోపానిత కరుణాతిశయా వస్తుదకంఠ

కిష్టుం చ విష్టుం చ హరిం నరం చ త్రాణాయవిశోభతి యాజ్ఞసేన
తపస్సుధర్మోఽన్తర్థోమహాత్మాకమావృహోద్వైవిధైస్సువస్త్రిః,

టీ భర్తొక్క ధర్మసేవ అందరిం వస్త్రం తద్భావం గతి
వా గత్వా చ తాం నస్త్రపూగై స్సమావృణోత్

‘ఆత్మప్రమాణే నరనే శ్రావ్యాయై విశాంసతే
తస్మాదేవ మహరిం వత్తం ప్రాదురాసీ ననేశశ
రాగవిరాగాశి సునాన్యై వై ప్రిహో
ప్రాదుర్భవన్తి శలతో ధర్మస్య విపాలనాత్
తదద్భుతతమం లోకే వీర్య స్వ మహీభృతః
శశంసు ద్రావదీం తత్ర కత్సన్తో ధృతరాష్ట్రజన్
యదాతు వాసనాం రాశి సుభామధ్యే సమాచితః
తతో దుశ్శాసన శ్చాన్తో విశ్శిత స్సముచావితత్’ (సభా. ౨69)

దుశ్శాసనుడు తనవస్త్రమును పట్టిలాగుచుండ క్రొవీదేవి కృష్ణభగవానుని ప్రార్థించెను యీకారవార్ణవములో మునిగిపోవుచున్న నచ్చుడ్ధరింపుము. కృష్ణా నీవు సర్వాంతర్యామివికనుక శత్రువున కీదు మ్మార్గము చేయరాదను బుద్ధివైన బుట్టింపుము లేదా, నీవు విశ్వకర్త. ఎకనుక నాకనంతవస్త్రములనైన గల్పించి కాపాడుము అను భావముతో స్మరించి దుఃఖంప నాసాధ్యమని యార్తాలాపములకు కృష్ణపరమాత్మ హృదయము ద్రివింప తానక్కడ నిలువలేక లేచిరాగా నార్త త్రాణపరాయణుడగు కృష్ణపరమాత్మ సంగల్పమాత్రమున ప్రాపదీదేవి యొక్క ధర్మమే వస్త్రభావమును పొంది యామె నావరించియుండ దుశ్శాసనుడు వస్త్రములాగునప్పటి కట్టిది మరియొకటి యుద్భవించుచు నకేకరంగులతో వందలకొలది వస్త్రములు ధర్మము రక్షకమై యుండుటచే నుద్భవించినవి ఆయచ్ఛత్రమును చూచి సభ్యులు ద్రోషదీవిని ప్రశంసించువారును ధార్మికాత్మాని నిందించువారు నైరి. ఎప్పుడు సభామధ్యమున లోన వస్త్రములు పోగునడుచు నిగాను బుట్టచునేయున్నవో అప్పుడు దుశ్శాసనుడు అలసి సిగ్గునడి కూర్చుండెను

ఇదియే సభావర్ణములోని ద్రోషదీవస్త్ర పహరణవృత్తాంతము మ భా చ కాకులు తమవాతలో దీని నొప్పుకొనియే యున్నారు ఇక వరనకృనుకలో నిగి చెప్పి కలే న్నాగు చెప్పబడినది చూపుడు—

మహాభారతములో పరిధమాధ్యాయమునకు అనకృమశికాధ్యాయ మని పేరు. అందు పాండవుల విజయహేతువులన, కౌరవుల అపజయహేతువులను మొదటిపండియు తానుగ్రహించుచునే నచ్చి నట్లు వాని నన్నింటిని ధృతరాష్ట్రుడు సంజయనకు దెలుపుచున్న సందర్భముగా భారతార్కసంగ్రహము అనునదియేషుల్లోకములతో జెప్పబడినది ఆపస్తంబములో ధృతరాష్ట్రుడే వస్త్రావహరణమును, అనంతవస్త్ర విశ్వావమును, రిజస్వలావర్ణము ఇట్లు కీర్తించిగాను—

“యదాశ్శౌఘం చాపదీ మశృంగం సభాం నీతాం దుఃఖతా మేక
వస్త్రామ్! రజస్వలాం నాథవతీ మనాథవత్తదా నాశంసే విజ
యాయ సంజయ

యదాశ్శౌఘం వాససాం తత్ర రాశిం సమాప్తిష్ఠత్కితవో మన్ద
బుద్ధిః దుశ్శాసనో గతవా నైవ చాన్తం తదా నాశంసే విజ
యాయ సంజయ

‘టీ యదాశ్శౌఘంచాపదీమితి పతివ్రతాకోపాత్ పాండవా
నార షోభాచ్చ నష్టా జయాశేత్యర్థః దీనిచే ననుకృమణికలో జెప్పబడ
లేదను మాట బూటకమని తేలినది

ఇక చాపదీపరిభవప్రశంస కల 13 స్థలములలో 3 స్థలములలో
దప్ప మిగిలిన 10 స్థలములలో వస్త్రాపహరణము చెప్పబడకపోవుటచే
జరుగలే దను వాస్తవముగూర్చి చెప్పవలసియున్నది.

కొన్నిచోట్ల గంగోక్తిగా జెప్పబడిన విషయము మరికొన్ని
చోట్ల జెప్పబడకున్న నవత్యమైపోదు ఈసంగతిని “నహి క్వచి దత్త
వణ మన్యత్ర శ్శుతం వారయతి అను న్యాయము బోధించుచున్నం
దున ప్రతివాదు లట్లు వ్రాయుట యజ్ఞానము. ఇంకొకటి, వారు చెప్ప
బడలేదన్న స్థలములలోగూడ జెప్పబడినట్లు కొంతవరకు చూపుచు
న్నాము—

“ద్రుపదపురోహితుడు కౌరవసభలో మాటలాడు నపుడు వస్త్రా
పహరణముమాట చెప్పలేదట’ చెప్పెను చూడుడు —

‘పునశ్చ వర్జితం రాజ్యం స్వబలేన మహాత్మభిః
ఛద్యతాఽసహృతం త్పైర్ధౌర్ధరాపైః ససౌభరైః
తదవ్యనుమతం కర్మ యథా యక్త మనేనైవ

వాసితాశ్చ మహారణ్యే వర్షాణీహ త్రయోదశ
 సభాయాం క్లేశైర్వీరైః సహభార్యైః తథా భృశమ్
 అరణ్యే వివిధాః క్లేశాస్సంపాప్తాః సైస్సుదాక్షిణాః (ఉద్యోగ అ20)

ఇచ్చట మూడవశ్లోకములో 'సహ భార్యైః సభాయాం తథా క్లేశైః' అనటంలో ద్రౌపదితోనూడ నాశిసభయం దావిధముగా బాధింపబడినది యని తథా శ్లోమంలో గాటి మృతసభయందు జరిగిన దుష్కార్యములను వస్త్రావహరణాంతము నుద్ఘాటించియే యుండెను. ద్యూతసభలో వస్త్రావహరణము జరిగియున్నదని ప్రతివాదులు వ్రాసియే యున్నారు ఆద్యూతసభావృత్తాంతమునే తథా (ఆసభ ముగా) అను శ్లోమముచే నుట్టించుచు ఈశ్లోకముల కాంధ్రవారత స్థము చర్చించినది చూడుము—

ఉద్యోగపర్యము— 1 ఆశ్వాసము —

తే బాహుబల మొప్పు నిజరాజ్యపరివి బాంధ
 యన్న వంచనమెము మహిమొన్న లెరుగ
 కెలుగుదురకాదె దీనికి నెల్ల నియ్య
 కొనియె నీవెందరాజు నేమనగ కేర్తు

శా నారీరత్నము నట్లు దెచ్చి సభలోనన్ వారలుం జూడగా
 జీవల్ ప్రోవులు గాగ నొల్చుటయు లక్ష్మీం బుచ్చికోలుకమహా
 గౌరణ్యకలి నిల్వ బంచుటయు దైన్యవృత్తిమై పల్కులు
 పైరింపం జను పాండవేయులకు నీసంధిక్రమం బొప్పదే

ఇక 'శ్రీకృష్ణుడు కౌరవసభలో గౌరవుల దుష్టకార్యముల నెడం నప్పును వస్త్రావహరణముమాట దెప్పులేకట చెప్పెను చూడుము—

‘కశ్చాన్యో బాత్సభార్యం నై విక్రియంతి తథాఽర్హితీ
 ఆసియచ సభాం న్యక్తిం యథోక్తా ద్రాపదీ త్వయా
 స్మృతినా శీలసంపన్నా ప్రాణభ్యోఽపి గరియసీ
 మహిషీ పాండుపుత్రాశాం తథా విచిక్వతా త్వయా ’

ఇచ్చటగూడ ‘తథా విచిక్వతా’ అనుమాటలో వస్త్రావహరణము ధ్వజాటించబడియే యన్నది ఆంధ్రభారత మిచ్చట జూడును—

తే. అన్నదమ్ములు నెత్తింబు లాడి సతుల
 తలలు వట్టి సభాఁలంబులకు నీడ్చి
 నీర లొలిపింతురే యిట్టి వారి నెందు
 వడవుమా నీవొకండవు దక్క నధిక

ఇక “సజంయు రాయభారసమయమున వస్త్రావహరణము మాట చెప్పబడలేదట శ్రీకృష్ణునిచే జెప్పబడెను. చూడుడు—

‘దుశ్శాసనః పాత్రిలోమ్యా నిన్నాయ
 సభామధ్యే శ్వశురాశాం చ కృష్ణామ్
 కృష్ణా త్వేత త్కర్మ చకార శుదమ్
 సుదుష్కరం తత్ర సభాం సమేత్య
 యేన కృచ్చా త్పాండవా నుజ్జహార
 తథాత్మానం నౌ రివ సాగరాఘాత్ ’

ఇచ్చట దుశ్శాసనుడు అక్రమముగా ద్రాపదీదేవిని సభలోనికి లాగికొనివచ్చినాడనియు, నాటియాపత్నముద్రమునుండి తాను, పాండవులు, ఉద్ధరింపబడుటకై ద్రాపదీదేవియే సభలో నుజ్జ్వలము దుష్కరము నగు పనిని చేసియుండె ననియు కృష్ణభగవానుడు సంజయునితో సంభాషించెను

అదుష్కరమైన కార్యము- సభాపర్వోక్తమై యున్న అనంత వస్త్రోత్పత్తిరూపమగు మహిమచు ద్రాపది వెల్లడించుట. అది వస్త్రాపహరణమూలకము కనుక వస్త్రాపహరణ ముక్తప్రాయమే.

ఈసందర్భమున నాంధ్రభారత మిట్లున్నది—

చ. అది దగ దంచు చడ్డపడునంతకు నేరక సభ్యులందఱుకా
మదిమదినున్నయట్టియెడ మానినికిం ననుదాన కాచికో
లోదవిన దానజేసి సభ నొచ్చెము చక్కిన బాండునందనుల
బ్రతికిరిగాక యయ్యెడరు రాచకొమారుల కోర్పునట్టిదే .

ఈపద్యములో తన్ను దానే రక్షించుకొనుట తటస్థించె ననుటచే ననంతవస్త్రోత్పత్తి చెప్పబడినది.

ఇక “సంధి కేగు శ్రీకృష్ణునితో ద్రాపది తాను పడిన కష్టముల జెప్పకపుడు వస్త్రాపహరణముమాట జెప్పలేదట” చెప్పెనుమామడు—

“నాహం కేశగ్రహం ప్రాప్తా పరిక్లిష్టా సభాంగతా
నిరమరే వ్యచేష్టేషు ప్రేక్షమాణేషు పాంచషు
పాహి మా మితి గోవింద మనసా చిన్తితోఽసీ మే ।
యత్ర మాం భగవా న్నాహ శ్వశురో వాక్య మబ్రవీత్
వరం వృణేష్య పాంచాలి వరాహ్లాషీ మతా మమ ।”

ఇచ్చట ‘కేశగ్రహం ప్రాప్తా’ అను మాటచే జబ్బుపట్టుకొనుట, ‘సభాంగతా’ అను మాటచే సభకీడ్పుట, ‘పరిక్లిష్టా’ అనుమాటచే వస్త్రాపహరణముచేయుట చెప్పబడినవి. పాంచవు లేమియు గలుగ జేసికొనక చూచుచున్నపుడు కృష్ణా! రక్షింపు మని నిన్ను ధ్యానించి తిని. ఆ ధ్యానమునుబట్టియే వస్త్రాపహరణాదులలో మందలింప కూర కుండిన భృతరాష్ట్రము- పాంచాలీ! నీవు పూజ్యురాలవు నీవు వరము గోరినను మని గౌరవించెను. అని యున్నది.

ఇక్కడ చెప్పబడిన శ్రీకృష్ణచింతనము - సభాపర్వములో “ఆకృష్టమాణే వసనే ద్రాపద్యా చింతితో హరిః” అని చెప్పబడిన వస్త్రాపహరణసమయమందలి శ్రీకృష్ణచింతనమే. దీనిచే వస్త్రాపహరణము చెప్పి నట్లైనది. ఆ శ్రీకృష్ణచింతనమున బట్టియే ధృతరాష్ట్రు డాదరించి నరమిచ్చెదనని పలికెనునుచే నా శ్రీకృష్ణచింతనఫలముగా సంభవించిన యనంతవస్త్రోత్పత్తి, భీష్మాలమున దుశ్శాసనదాష్ట్యోపశాంతి, ధృతరాష్ట్ర వరపోత్యాహము అను సభాపర్వోక్తకృమము చెప్పబడినట్లయినది. ఇంకొకటివనవాసములో శిష్యసంఘముతో దుర్వాసోమహర్షి అకాలమున భోజనాపేక్షతో. వచ్చినపుడు పెట్టెట కేమియు లేక ద్రాపది శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించుచున్నాడు నాడు మ్యాతసభలో దుశ్శాసనునివలన నన్నెట్లు విడిచిందితివో అట్లే యీ యాదనుండి నన్నుద్ధరింపు మని వేడుకొనినది. చూడుడు —

“దుశ్శాసనా డహం పూర్వం సభాయాం మోచితా యథా
త్వదైవ సంకటా దన్యా నామమర్థం మిహార్హసి ” (వన. అ2౪2)

అప్పుడు దుశ్శాసనునివలన కృష్ణుడు వస్త్రాపహరణసమయమందలిచిన అత్యున్నత వస్త్రములచేతనే విడిచించెననుట స్పష్టము—

ఇది పృథివాదులు దాహరింపనిదై దుశ్శాసనునిచే వస్త్రాపహరణము, కృష్ణభగవానునిచే ననంతవస్త్రదానము, చేయబడినట్లు ద్రాపది తలపోసికొనిన ఫలము.—

ఇట్లు రెండు స్థలములలోను ద్రాపదీప్రసంగ మిట్లుండగా పృథివాదులు “తనకు వస్త్రాపహరణమైన దని ద్రాపది చెప్పలేదు” అని వాగి నారు. మానహీనులవలె మానధనులు మర్మభేదకములగు విషయములను సూచించుచుందురే కాని కోటితో నుచ్చరించి చెప్పలేరు. ఈ సం

“అమ. భా. చ. కారులకు దెలియదా? వస్త్రావహరణమైనదని ద్రావిడి చెప్పలేదనుట యనాలోచితము. పూర్వోక్తప్రకారము సూచించి యుండ “సూచింపనేన సూచింపలేదు” అనుట సాహసము. రాయ బారపు సందర్భమున శీకృష్ణునితో నన్వయపరకూడ —

“జానాసి హి యత్తైతేన ద్రావిడీ పాపబుద్ధినా ।

పరిక్లిష్టా సభామధ్యే తచ్చ తస్యోపమన్వితమ్ ॥”

ద్రావిడి సభామధ్యమున పాపాత్మునిచే నెట్లు కష్టపెట్టబడెనో నీవెరుగుదువుకదా యనుచు వస్త్రావహరణము నుద్ఘాటించెను. సహదేవుడుకూడ—

“కథంను దృష్ట్వా పాంచాలీం తథా కృష్ణ! సభాగతావ ।

అవధేన ప్రశామ్యేత మమ మన్య స్సుయోధనే ॥”

కృష్ణా! సభలో ద్రావిడి నావిధముగా జూచియున్న నాక్కో థాగ్ని సుయోధనుని వధింపక యెట్లు చల్లారును? అనుచు వస్త్రావహరణము నుద్ఘాటించెను. ఇంతయేల దుర్యోధనపక్షపాతులై వస్త్రావహరణము జరుగలేదనుచున్న మ. భా. చ. కారులకు దుర్యోధనుని వాక్యములనే సాక్ష్యముగా జూపుదము.

కర్ణసంహార మైనపుడు దుఃఖించుచున్న దుర్యోధనునితో కృపాచార్యులు— ఇప్పుడైన సంధిచేసికొనుట మంచిదని బోధింప, పాండవులందు కంగీకరింప రనుచు దుర్యోధనుడు కారణ మిట్లుచెప్పెను—

“దుశ్శాసనేన యత్కృష్ణా ఏకవస్త్రా రజస్వలా;

పరిక్లిష్టా సభామధ్యే సర్వలోకస్య పశ్యతః ।

తథా వివసనాం దీనాం స్మరన్యద్యాఽపి పాండవాః ।

న నివారయితుం శక్యా స్సంగ్రామా త్తే పరంతపాః ॥” (శల్య. అ4)

రజస్వలయై యేకవస్త్రయైయన్న ద్రోహది సభామధ్యమున
సర్వజనమక్షమున దుశ్శాసనునిచే పరికింపరాల్సినది. ఆవిధముగా
వివస్త్రయై దీనురాలైన యామె స్వరూపమును పాడపు లిప్పటికిని
మనస్సులో జెట్టుకొనియున్నారు. ఆశూరులను యుద్ధమునుండి మరల్చు
శక్యము కాదు. అని. ఈమాటలలో దుశ్శాసనుడు వస్త్రాపహరణము
జేసె ననియు, నప్పుడామె రజస్వలయై యనియు దుర్యోధనుడే చెప్పబడి
వలనకూడ దీనికి విరుద్ధమైన ప్రతివాదిప్రసంగమునకు తోసివేతయైనది
సుయోధనవిజయగ్రంథకర్త—

అప్పు డధోసేవియైనట్టి యాకాంత వస్త్రంబు తనయంత బడచుకొండ
నంతమాత్రంబున చతివను పరిధవించితి మంచు నెల్లెత్తి చెప్పరకట.

అని దుర్యోధనుని మాటగా నిట్లు కవిత్వముల్లినారు. ద్రోహదీ
వస్త్రము దానికదే పోషిపోయినదట! వీరకవిమర్మములు. వీరి పరిజ్ఞానము
లోకాతీతము. యుక్తాయుక్త పరిశీలనము లేని యీవాగ్రిత లోకవిరుజ్
మగుటచేతను, సుయోధనవిజయగ్రంథకర్తయగుడగు సుయోధనుని
మాటలకే విరుద్ధమగుటచేతను తోసివేయబడిది.

ఇక మ. భా. చ. కారులు “ప్రాచీనమహాకవులగు భాస, భారవి
క్షేమేంద్రకవులుగూడ తమగ్రంథములలో వస్త్రాపహరణ వృత్తాంత
మును సూచింపలేదు” అని వాగ్దాస విషయ మున్నది. ఆమహాకవులు
స్పష్టముగా జెప్పయే యున్నారు. అది యధాక్రమముగా జూపబడ
చున్నది. చూడుడు —

భాసమహాకవి ‘మూతవాక్యము’—

“దుర్యోధనః—కోనులు మమాప్రత్యక్షానస్యవాయః? హస్త
దృష్ట ఉపాయః. బాదరాయణ! అనియతాం సచిత్రహింసను యత్ర
ద్రౌపదీకేశంబరాపకర్షణ మాలిఖతం తస్మిన్ దృష్టివిన్యాసం కుర్వ
న్నోతాన్యామి కేశవస్య”

ఈప్రస్తావ మేమనగా కృష్ణభగవానుడు రాయబారిగా పరు సభకు వచ్చుచున్న సమయమున దుర్యోధనుడు శ్రీకృష్ణుని జూచిసభలో మీరెవ్వరును లేచి ప్రత్యుత్థానము చేయరా దని సభ్యులకు శాసించి, శ్రీకృష్ణుని జూచునప్పటికి తనకే ప్రత్యుత్థానము జేయ బుద్ధిపుట్టినేమో యనుకొని యట్లు జరుగకుండుట కుపాయమాలోచించి, యనుచుని బిలిచి ద్రాపదీకేశవస్త్రాపకర్షణము వ్రాయబడిన యాచిత్రపటమును తెమ్ము. దానిని చూచుచుండి కృష్ణునకు ప్రత్యుత్థానము చేయకుం దును. అని యాజ్ఞాపించెను. ఈగ్రంథములో వస్త్రాపహరణము చెప్ప బడినది కద, “ఈభాసమహాకవి నేటికి రెండువేలెండ్లవాడు”. ఈమాట ము. భా. చ. కారులన్నదే. (పు 314)
భారవికావ్యము. స. 3.

“ప్రసవ్య యోఽస్మాను పరైః ప్రయుక్తః స్మర్తుం న శక్యః కిము తాధికర్తుం । నవీకరిష్య త్యుపశుష్యద్వాగ్ని సృత్వద్విన్నామే హృ దయం నికారః ”

మల్లినాథవ్యాఖ్యా—

“పరై శ్శత్రుభిః అస్మాను ప్రసవ్య ప్రయుక్తః అచారః యో నికారః పరిధవః కేశాంబరాకర్షణరూపః స్మర్తుం న శక్యః అనుభవితుం కిముత” ఇచ్చట సూచింపబడినదికద.

క్షేమేందోకవి ‘భారతమంజరి’ (స. 145)

“హర దుశ్శాసనాఽస్యా స్త్వం వాః పశ్యన్తు కౌరవాః ।

ఏనాం గామివ నిర్లజ్జాంకిం సతీశారవై ర్వృథా ।

ఇత్యుక్తే సూతపుత్రేణ కాలపాశవశీకృతః ।

కేశపాశం వికృప్యాఽస్యా వాసో జగ్రాహ కౌరవః ॥

యథాయథా జహారాశు స తస్య రుచిరాంబరమ్ ।

తథా తథా నవననం పాదరాసీ తత స్తనా ॥”

ఇచ్చట వస్త్రావహరణము జేయు మని కర్ణుడు చెప్పగా దుశ్శాసనుడు చేయ నారంభించె ననియు, నాతడట్లు చేయుచుండనూతనవస్త్రములు ఆమె శరీరమందు కనబడుచునే యుండె ననియు మహాభారతములో జెప్పినట్లే చెప్పబడె నని స్పష్టమే కద.

ఇక్కడకు ప్రతివాదులు లేదన్న గ్రంథములలో నున్న దని చూసియున్నాము. మరియొకటి చూపుదము—

షేమేంద్రునికంటె బూర్వుడు భట్టనారాయణకవి. కనుకనేనువృత్తతిలక మను తన గ్రంథములో ‘యథా భట్టనారాయణస్య’ అని షేమేంద్రుడుదాహరించెను. అట్టి భట్టనారాయణకవి రచించిన వేణీసంహారనాటకములో నిట్లున్నది—

“య త్సత్యవ్రతభంగభీరుమనసా య త్షేన మందీకృతం

య ద్విస్మర్తు మహీతం శమవతా శాంతిం కుల స్యేచ్ఛతా ।

తస్యైతారణిసంభృతం నృపవధూకేశాంబరాకర్షణైః

కోధజ్యోతి రిదం మహ త్కురువనే యాభిషేకం జృంభతే ॥”

ద్యూత మనెడి యరణినుండి ద్రావదీకేశాకర్షణ, వస్త్రాకర్షణములను మథనములచే నుద్భవించి, యుధిష్ఠిరుని సత్యవ్రతభంగభీతిచే యత్నముతో నాపబడి, శాంతుడై కురువంశశాంతికాముడై యున్న యుధిష్ఠిరునిచే విస్మరణావధకుగూడ దీసికొని రాబడిన యాభిషేకమహోత్సాహిని కౌరవారణ్యమం దిప్పుడు విజృంభించుచున్నది. అని యున్న యీ శ్లోకములో వస్త్రావహరణము చెప్పబడినది. ఇట్లైనచో మహాకవులీవిషయమును చెప్పియోయ్యగూడదు.

ఇంతేగాక యీ మ. భా. చ. కావలు వేదవ్యాసభగవానుని వాక్యములకంటె వేమనపద్యములను పోమాణ్యముగా భావించుచుండును. ఒకచోట “ప్రభావతమహావి వేమన” (పు. 94) అని కీర్తించినారు. కనుక ‘యతానుచూపో బలి’ అను న్యాయమున కావ్యోపనిషత్ శ్రీకృష్ణుడు నలువలిచ్చినట్లు తెలుపుచున్న వేమనమహావి వేదవ్యాసులచూపుదము—

ఆ. గోగణంబు లెల్ల గొల్లడై పోపించి

కృష్ణు డనగ నెగడె కృతముఖుండు

కృష్ణ కొనగె నలున కీల్తాన పదిహేలు

విశ్వదాభిరామ విచరవేమ. (భా. పు. 92)

దీనిచేగూడ వస్త్రావహరణ వియ్యోగము, నష్టమశ్రీకృష్ణుడు ద్రావడి కడుయముగా వస్త్రములిచ్చెననియు, గనుకనే ద్రావడిమాన రక్షకుడయ్యెననియు, కావుననే అది లోకప్రసిద్ధ మయ్యె ననియు స్థిరపడినది. దీనినిబట్టి మ. భా. చ. కావలు వాస్తవ సాహసములము.

—“కృష్ణు డడుయవస్త్రము లిచ్చె ననుట సౌభాగ్యచక్రభాగము విరుద్ధ మనుష్యరంగము:— తన్నిరాకరణము—

మ. భా. చ. కావల వాస్తవ యిట్లున్నది—“కృష్ణుడు సామ్యముతో దెలిపిలేకుండ బోధనపుడే పాండవులు ద్యూతమునై అరణ్యవాసమున కేరి. ద్యూతకాలమున కృష్ణుడు ద్వారకలో నుండే సనియె, ద్రావడివస్త్రావహరణకాలమునదామె “హాకృష్ణాద్వారకావాసా” యనునంతనె ‘అశరీరరూపముతో వచ్చి యామెకడుయవస్త్రముల నిచ్చె ననియు జెప్పవాక్యమున కీసౌభాగ్యవచనగాన పబలవిరోధము గా నున్నది “కేను ద్వారకలోనే యుండినయెడల ద్యూతకాలమున కనాహూతుడగా నైన వచ్చి ద్యూతమును సవాగింపనా” యని శ్రీకృష్ణు డనుట గమనింపదగిన యంశమై యున్నది” (పు. 172).

వీరీవ్రాతచే శ్రీకృష్ణుడు ద్యూతసమయమున సాశ్వయుధములో నుండెను గాని ద్వారకలో లేడనియు, కనుకనే శ్రీకృష్ణుడు నేను ద్వారకలోనే యుండినయెడల ననాహూతుడ నైనను వచ్చి ద్యూతమును నివారింపనా అని సంభాషించె ననియు, దీనివలనద్రాపది 'కృష్ణా ద్వారకా వాసా' అనునంతనే అశరీరరూపముతో వచ్చి యామె కక్షయవస్త్రిము లిచ్చె ననుట విరుద్ధమనియు దెలుపుచున్నారు. ద్వారకలో నున్నయెడల వచ్చి యివ్వవచ్చునుగాని సాశ్వయుధములో నున్నవా డెట్లువచ్చి యిచ్చెను. అనివీరియాక్షేపమన్నమాట. వారన్నట్లు ద్వారకలో నున్నను అనాహూతుడైన కృష్ణుడు హస్తినాపురములోని ద్యూతము నెట్లు తెలిసికొన గలుగును? అది తెలియనపు డెట్లు వచ్చి వలువలివ్వగలుగును? అని ప్రతివాదుల నడుగవలసియున్నది. మరియు వారు చూసిన శ్రీకృష్ణుని మాటలో ద్యూతకాలమున దాను ద్వారకలో లేకపోవుటచే నట్టి కష్టము పొందవులకు పాక్షింపచే నని యున్నట్లున్నదికాని తన కాద్యూతవృత్తాంతము తెలియకపోవుటచే నట్లు కష్టము పాక్షింపచే నని యన్నట్లు లేదు.

అందుచే ద్యూతసందర్భము శ్రీకృష్ణునకు దెలిసియే యున్నదన్నమాట. ఆతెలిసియుండుట ప్రతివాదులన్నట్లు సాశ్వయుధసమయములోనే అన్నమాట. ఇట్టి స్థితిలో మీద్యూతసమయము నాకు సాశ్వయుధసమయమైనందున మీకిట్టి కష్టము వచ్చిపడె నని చెప్పక తాను ద్వారకలో లేనందున కష్టము వచ్చెనని చెప్పిన శ్రీకృష్ణుని తాత్పర్యమేమని మీరు గ్రహించినారని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

ఇంకొకటి "నేనుద్వారకలోనే యుండినయెడల ద్యూతకాలమున కనాహూతుడగానైన వచ్చి ద్యూతమును నివారింపనా" అన్నట్లు మీరు చూసియున్న కృష్ణవాక్యమునకు ద్రాపది 'కృష్ణా ద్వారకా

వాసా' యనునంతనె యశరీరరూపముతో వచ్చి యూమె కడుయవ
స్త్రము లిచ్చె నను మాట విరుద్ధ మనిపించిన మీఱు ముందీకృష్ణవా
క్యము విరుద్ధ మనిపించెనా? అవిరుద్ధమనిపించెనా?

ద్యూతసందర్భ మెరుగని స్థితిలో సాశ్వయధములో నుండికాని,
ద్వారకలో నుండికాని రాలేకపోవుట సమానమే. ద్యూతసందర్భ మెరి
గియే యున్నస్థితిలో ద్వారకలోనుండికాని, సాశ్వయధములోనుండి
కాని ఆయశరీరరూపముతో రాగలుగుటయు సమానమే. ఇట్లుండగా
'ద్వారకలోనే నేనుండినయెడల ద్యూతమును నివారించియుండును' అను
కృష్ణవాక్యము విరుద్ధమే యని మీకనిపించిన పక్షములో నిట్టి విరుద్ధ
వాక్యముతో బహుప్రమాణానుబద్ధము సుప్రసిద్ధము నై యున్న ద్రావి
డీమానరక్షణవృత్తాంతము విరోధించుచున్న దనుట సమంజసమా?

ఆకృష్ణవాక్య మవిరుద్ధమైన పక్షములో ద్రావిడీమానరక్షణ
వృత్తాంతము దాని కవిరుద్ధమే. దేని కేమర్కమో తెలియనివారు విద్వ
న్మార్గమున కడ్డనచ్చుట కాలమహిమమునఁగావచ్చును. ఇప్పు డాశ్రీకృ
ష్ణవాక్య మేమో దాని తాత్పర్య మేమో గ్రంథసందర్భమును బట్టి
గ్రహింతము.

పాండవులు ద్యూతపత్యులై వనవాసమునకు వెళ్లియుండ శ్రీకృ
ష్ణుడు సకరివారముగా పాండవులను జూడవచ్చి దుర్యోధనాదుల దుండ
గములను స్మరించుచు క్రుద్ధుడు కాగా నద్దనుడు శాంతింపజేసినతరు
వాత ద్రావిడీ- ద్యూతసభలో జరిగిన దుష్కార్యములనుచెప్పుచు—

“అథర్షేణ హృతం రాజ్యం పశ్యే దాసాః కృతా స్తథా ।

సభాయాం పరికృష్టాఽహ మేకవస్త్రా రజస్వలా ॥

ధి గృలం భీమసేనస్య ధి క్షార్మిణ్యచ పౌరుషమ్ ।

యత్ర దుర్యోధనః కృష్ణ ముహూర్తమపి జేవతి ॥ ” (వన-౨ 12)

అనుచు అగస్త్యముతో రాజ్యము హరించి యందరను దాసుల
నుగా జేసి రజస్వలనైన గావిషయమై యృత్యములు చేసినట్టి దుర్యో
ధనుని జీవింపనిచ్చిన కీమాంసులు బలపరుషములు నింద్యములైన వని
దుఃఖంఁగా, శ్రీకృష్ణుడు నీకోధమునకు ఎవ్వరు పాతులైరో వారు
నశింతురు. దుఃఖంఁపము. నేను కావలసినదనిని జక్కబరతునని పలికి
తరువాత యుధిష్ఠిరునితో నిట్లు పరిగొనించెను—

“నైత త్కృత మనుప్రాప్తో భవాన్ స్యా ద్వసుధాధిప
యద్యహం ద్వారకాయాం న్యాం రాజ్ సన్నిహితః పురా
అగచ్ఛేయ మహం ద్యుత మనాహూతోఽపి కౌరవైః ।
అంబికేదేన దుర్ధ్వరాజ్ఞా దుర్యోధనేనచ
వారయేయ మహం ద్యుతం భూత్వా దోషాన్ ప్రదర్శయన్ ।
అనాన్నిధ్యన్తు కౌరవ్య మమానర్తే వ్యభూ త్తదా
యేదేవం వ్యసనం ప్రాప్తా భవన్తో ద్యుతకాంతమ్
సోఽహ మేత్య సుశేష ద్వారకాం పాంశునన్దన
అశౌచం త్వం వ్యసనినం యయుదానా ద్యధాతవమ్ ” (అ13)

నీలకంఠుడు—

సంప్రతి భగవత్సురణమేవ తత్సాన్నిధ్యహేతుః. సాన్నిధ్యంచ
సర్వానత్తరణకృదితి భంగ్యురేణ ప్రతిపాద్యతే నైత దిత్యాదినాఽ
భ్యాయేన. యదహం ద్వారకాయాం నచద్వారవత్సాం దేహనగర్యాం
తవ మాం చిచ్ఛయతి. సన్నిహితస్యాం తద్విషత త్కృత్యం వనవాస
శంకటం భవాన్ నానుప్రాప్తిస్సన్యత్. యథా ద్వాంశ్చి కృత్యకాలే
మాం స్మృతవతీ వస్త్రరాశిప్రదానేన మయా సభాయాం కృత్యా
నృచితాతిథాత్వమపి అక్షపాతనకాలేమాంయదిత్యే స్తస్మిన్ నైతిత్కృ
త్యం ప్రాప్నుయం. ప్రత్యుత త్వవై జయస్యాదితి భావః. అనాహూ

తోఁపి స్వదేహార్థ మప్యార్థతోఁపి వారయేయం ద్యూతమస్తస్యమి
త్వేన. కథాపక్షే త్స్వబు దేవార్థః. ఆనర్తేషు ఆనమన్తాన్నర్తయన్తి తేషు
ధీవిలాసేషు. పక్షే దేశవిశేషేషు. కథాన్తర మవతారయితుం కథా
పక్ష మేవానుసరితి-సోఽహ మిశ్యాదిగా—

అనగా యథిష్ఠిరా! నేనన్ను ద్వారకయందు సన్నిహితుడనై
యన్నయెడల నీకేవలవాసక్షేత్రము పార్థివింపకపోవును. కౌరవులచేతను
ధృతరాష్ట్ర, దుర్యోధనులచేతను ద్యూతమునకనాహూతుడనైనను(తమ
జేమమునకై పార్థింపబడికన్నను) నెచ్చియుండును. దోషములను
ప్రదర్శించి ద్యూతమును నివారించియుండును. అప్పు డానర్తములలో
(ఆనర్తదేశములలో) నా అసాన్నిధ్యము కలిగెను. కనుకనే ద్యూత
ప్రయుక్తమైన యీకష్టమును పొందినారు. తరువాత నేను ద్వారకకు
చిచ్చ సాత్యకివలన మీకష్టమునువిని యిట్లు వచ్చితిని అని కథాపక్షము
లోని యర్థము.

ఇక నీలకంఠాచార్యుడు వర్ణించిన యంతరార్థము—

భగవత్స్మరణమును బట్టియే భగవత్సాన్నిధ్య మేర్పడును భగ
వత్సాన్నిధ్యము కలిగినపుడు ఆపదలన్నియు సంతరించును. అనువిషయ
మిచ్చట భంగ్యంతరముగా జెప్పబడినది—

ఇచ్చట మొదటి శ్లోకములోని “యద్యహం ద్వారకాయాం
సన్నిహితస్సౌమి” అను వాక్యమందలి ‘ద్వారక’ యనగా సవద్వా
రములు కల దేహనగరి. అది, యథిష్ఠిరునితో జెప్పెడి ప్రస్తావమును
బట్టి యథిష్ఠిరునిది. ఆ యథిష్ఠిరుని దేహనగరిలో భగవత్సాన్నిధ్యము
యథిష్ఠిరు డప్పుడు భగవచ్చిత్తనము చేసియున్న సంభవించెడిది. ఆత
డహించితన మప్పుడు చేయలేదు.

అదికారణముగా శ్రీకృష్ణుడు యధిష్ఠిరా! నేనప్పుడు ద్వారక
యందు అనగా సీదేహానగరియందు సన్నిహితుడనై యుంటినేని అనగా
నన్ను చిలించుటను బట్టి నీకు నాసాన్నిధ్యము కలిగియుండనేని యీ
కష్టము నీకు ప్రాప్తింపకపోవును అని పలికెను.

కృష్ణభగవానుడు మొదటద్రౌపదితో సంభాషించినపు డిట్లుప
లుకక యధిష్ఠిరునితో సంభాషించునపుడే ద్రౌపదీసమక్షములో నిట్లు
పలుకుటవలన ద్రౌపది, కష్టకాలములో నన్ను స్మరించి నాచే నీయబ
డిన వస్త్రరాశిమూలమున కష్టము నుండి విముక్తురాలైనట్లు నీవామ్యా
తసమయములో నన్ను స్మరించియుంటివేని నీకేకష్టము రాకుండుటకాక
జయము నీకే యగునే! యను భావమును సూచించెను. నేనట్లు సన్నిహి
తుడనై యన్నయెడల ద్యూతమును దోషప్రదర్శనముతో నివారించి
యుండు ననుటలో దనయంతర్యామిరూపమున ద్యూతమును కల్పించిన
దుర్యోధనాదుల మనస్సునకే ద్యూతదోషములను స్ఫురింపజేసి నివారిం
చియుండు నను భావమును సూచించెను.

‘అప్పు డానర్తములలో నాలసాన్నిధ్యమునుబట్టి మీరీకష్టమును
పొందినారు’ అనుటలో ఆనర్తములనగా ‘ఆ సమస్తాత్ సర్తయస్తీ
త్యానర్తాః’ అను వ్యుత్పత్తిచే చిత్తవృత్తులు. అప్పుడా చిత్తవృత్తులలో
నేను సన్నిహితుడను కాకపోతినే. అని సూచించెను.

ఇక కడపటిశ్లోకములో ద్వారకకు వచ్చినతరువాత మీవిష
యము విని యిట్లువచ్చినను మాట కథా పక్షముననుసరించి యుత్తర
కథావతరణమునకు సంబంధించిన దగుటచే దానికి ద్వారకాపుర
మనియే యర్థము. ఇది విద్యత్సుంగవుడగు నీలకంఠాచార్యునిచే వెల
డింపబడిన యుర్ధ్వము.

ఇప్పుడు ప్రతివాదులన్నట్లు “నేను ద్వారకలో కేయంశిర యురికి నయెడల ద్యూతకాలమున కనాహూరుడగా వైన వచ్చి ద్యూతమును నివారింపనా” అను శ్రీకృష్ణవాక్య మవిరుద్ధమై యున్నది. ఈ శ్రీకృష్ణ వాక్యమునకు ప్రతివాదు లన్నట్లు “ద్రౌపది స్మరించినంతకే అశరీరరూపముతో వచ్చి యామె కక్షయవస్త్రముల నిచ్చెను” అను ద్రౌపది మానరక్షణవృత్తాంతముకూడ నవిరుద్ధమై యున్నది.

‘శ్రీకృష్ణునిది పరమేశ్వరావతారము కాదు’ అను వాదమును నిరాకరించు సందర్భములో నిరూపింపబడినట్లు ఏకకాల ముదనేకరూపములతో వ్యవహరించుట శ్రీకృష్ణపరమార్థ కసంభవము కాదుకనుక సాశ్వయుద్ధములో నున్నచు అస్త్రర్యామిరూపముతో ద్యూతమును నివారింపగలడు, ద్రౌపదీమానరక్షణము చేయగలడు. కనుక ద్రౌపదీమానరక్షణగాధకు సాశ్వతసభగాధ విరోధిండు. ప్రతివాదులకు మాత్రమే విరుద్ధముగా కలిపించిన కలిపింపవచ్చును.

ఇట్లు బహుప్రమాణములను బట్టియు, ననేకమహాకవినిబద్ధనము లనుబట్టియు, యుక్తులను బట్టియు, లోకసంసిద్ధిని బట్టియు “కృష్ణభగవానుడు ద్రౌపదీమానరక్షకుడను” అని నిరూపమైయున్న విద్వత్సిద్ధాంతము అప్రతిహతమే యని నారాంభము.

— : “వస్త్రాపహరణచరిత్రము మాత్రమేకాని వస్త్రాపహరణము జరుగలే” డను రహస్యకర్తల ప్రబంధము—తన్నిరాకరణము :—

మహాభారతరహస్యకర్తల వాగ్దేయిట్లున్నది—

1. “మనశాస్త్రిగారు(మహాభారతచరిత్ర)కారులగుశాస్త్రిగారు)ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణముట్ట ముదయు నబద్ధమనియు, నది కేవలముకల్పితమనియు వాసియున్నారు. అది కేవలము పొరపాటు”

2. “సర్వవిధములచేతను కురుసభయందు ద్రాపదీవస్త్రాపహరణప్రయత్నముమాత్రమే జరిగియుండును కాని సస్త్రాపహరణము జరుగలేదని నాశిశ్చయాభిప్రాయము” (పు 353)
3. “వస్త్రాపహరణసమయమున ధీమృద్యోలు చూచుచు నూరకుండిరని చెప్పటకంటె వస్త్రాపహరణము జరుగలేదనుటయైక్యము. జరిగినదని చెప్పినయెడల ధీమృద్యోలులకు తీర్పరాని యపకీర్తి సంభవించును” (పు 354)
4. “తాకృష్ణానము లేని పండితులు కేవలము భాకిమహత్వానుకూలములైన గాధలను తమ కనుకూలముగా గనబడిన పరిదేశములలో నెల్ల నిరికించిరి” (పు 355)
5. “దుశ్శాసనుడు ద్రాపదీవస్త్రాపకర్షణ చేయుచుండఁజూపి ధీశీకృష్ణుని ప్రార్థించుటచే శీకృష్ణప్రభావమువలన నామో కక్షయవస్త్రములు కలిగినచో నాదృశ్యమును చూచుచున్న ధీధిర్యోధనాదులు ద్రాపదీపాండవులకు పాదాకాంతులై శీకృష్ణసేవకే దాసానుదాసులై యుండియుందురు” (పు 357)
6. “శీకృష్ణసమక్షములో విశ్వరూపముచు జూచి యతఁడొంద్రజాలము చేయుచున్నాడని తలచియున్నాడు కాని ఎఱుచ్చట శీకృష్ణుని పరోక్షమందు జరిగిన యీకృత్యమును జూచి భీమాతమ దివ్యపురుషుండని తలంచి వెంటనే యాతనికి దాసానుదాసుడు కావలసి యుండును” (పు 357)
7. “దుశ్శాసనుడు వస్త్రాపహరణమున సమీపించిన సమయమున భయసంభ్రమాకాంతయైన ద్రాపది యొక్క-వెట్లైన శీకృష్ణ

ష్ణనింగురించి యాకోశించుటతోడనే భయకంఠములతో చిగ్గిరి
మచెంచి చిత్తము వికలమై దుశ్శాసనుడు స్వయముగానైనను విర
మించియుండును. లేక సృతరాష్ట్రనిచ్చేనైనను నివానింబడి
యుండును”

8. “ఇక నచ్చట రతణలేదని గ్రహించి శ్రీకృష్ణని గురించి
యెల్లెత్తి యొక్కపెట్టిన నాకోశించి పృథంబము భరింపరానం
తటి విపత్సముద్రము దాటగల్గెను. ఈ హేతుప్రచేతనే శ్రీకృ
ష్ణుడు ద్రావడీమానరక్షకుం డయ్యెను” (పురిపీఠ)

. ఈ యెనిమిది యంశములు రహస్యకర్తల వాత్సల్యోని సారాం
శములు. నస్త్రాపహరణము జరుగలేదని వాసిర మ. భా. చ. కారు
లను మొదటిప్రశ్నోంశములో నిరసించినట్లు వీరు రెండవయంశములో
‘నస్త్రాపహరణము జరుగలేదని నా నిశ్చయాభిప్రాయము’ అని యగుట
విచిత్రాంశము.

మ. భా. చ. కారు అన్నమాటకూడ “ద్రావడీవస్త్రాపహర
ణము జరుగలేదనియు, శ్రీకృష్ణునకు ద్రావడీమానరక్షకు డను
గిరుదు ఆయన నస్త్రములనిచ్చటలే రాలేదనియు, వానియ సాహ
సించుచున్నాడను”

అనియే గ్రహింపఁబడినది. మ. భా. చ. కారులు ‘ద్రావడీ
మానరక్షకుడను భీరుడు నస్త్రము లిచ్చుటలే రాలేదు’ అని మాత్రమె
చెప్పి ఎట్లునచ్చెనో చెప్పలేదు. ఈ రహస్యకర్తలు ఎనిమిదవ యంశ
ములో ‘శ్రీకృష్ణుని గూర్చి యెల్లెత్తి యాకోశించి విపత్సముద్రమును
దాటుటలే నాదియను నచ్చా’నని వారు చెప్పినట్లు వీరి వారు
స్మరించినవానిని వీర వ్యాఖ్యానించి నానివారముచే గుఱచు శివవర

చిన పీఠ మొదటియంతములో “వారిది కేవలము పాఠపాట” అని వ్రాయుట యెంత తాత్పర్యము! ఇక వింతటితో వారి పరస్పరవిరుద్ధ ప్రకరణపరామర్శమును విడిచి వ్రాయవలెనని ప్రహరణవృత్తాంతమునకు పీఠ చెప్పిన యశ్వత్థమరుమును సరికేలింతము —

‘నస్త్రాపహరణము జరిగిన నని, యశ్వసు భీష్మద్రోణులు చూచుచు సూరకునినను చెప్పినయెడల భీష్మద్రోణులకు లేర్పరాని యవస్థ గంభీరమిచ్చును’ అని మూడవసారాంశము.

ఇచ్చట రెండవ యాంశములో “సర్వవిధములచేతను కురుసభ యందు ప్రావీణ్యవస్త్రాపహరణప్రియత్నము జరిగె” నని వ్రాసిన యీ ప్రతివాదుల ననుగవలసియున్నది. మీరు కురుసభయందే, నస్త్రాపహరణ ప్రయత్నము నొప్పుకొనినారు. దుశ్శాసనబలాత్కారముచలననే వ్రాపది కాకురుసభాప్రవేశము. అబలాత్కారములోనే ప్రావీణ్యకేశగ్రహణము, ఆకేశగ్రహణములోడనే సభాసమీపాకర్షణము, ఆసభాసమీపమందే ఆమెను గుంబుట, ఆగుంబు నప్పుడే సభాసమలను గూర్చి ఆమె యార్తనాదములు, ఆయార్తనాదములలోనే సర్వజ్ఞులు సర్వసమర్థులు నగు మీయెదుట గాకిట్టి యనభయేనా? అనియు, రజస్వలనైన నన్ను పట్టి పీడించుచుండు మందలించువా డొక్కడు లేనభయేన అనియు, భారతధర్మము సరిపడె ననియు, భీష్మద్రోణులు నిర్వీర్యులైనారనియు దుఃఖపడినది. గ్రంథమును చూడుడు —

“తతో జపే నాభినసార రోమా ద్విశ్వాసన స్తా మభిగర్హమానః ।
 దీర్ఘేషు నీలేష్వకచోర్మినుచ్చు డగ్రాహ కేకేషు నరేష్వసత్త్వినః ।
 స తాం సరాక్ష్మస్య సభాసమీప మానీయ కృష్ణా మతిర్విన్ధ కేకేషు
 దుశ్శాసనో నాభరతి మనాభిన చ్చుష్ట వాయుః కపతీ మినార్తానః ॥
 ప్రకీర్ణి కేకే సతిత్కానస్త్రా దుశ్శాసనో వ్యవసూయమానః ।

ప్రామత్యముగ్ధేణవ నహ్యమానా శక్తైః సర్వ వాక్య మువాచకృష్ణా! |
 ఇమే సభాయా ముపసితకస్త్రాః క్రియావత్ సర్వ ఏవేక్యైకత్వాః |
 గురుస్థానా గురవశ్చైవ సర్వే తేషామగ్రేనోత్పహే స్థాతుమేవమ్ ||
 ఇవం త్వకార్యం కురువేదమధ్యే రజస్వలాం యత్పరిష్కరే మామ్ |
 నచాపి కర్షి త్కురుతేత్త, కుతస్మిం ధృవం తనేచం మతి మభ్యుపేతః |
 ధిగస్తు నష్టః ఖలుభారతానాం ధర్మస్తథా తత్సత్త్వేనాచ వృత్తమ్ |
 యశోహ్యతీతాంకురుధర్మవేలాంపేక్ష స్తిసర్వే కురువస్సభాయామ్ ||
 వోదాశ్చ భీష్మశ్చ చ నాస్తి సత్త్వంక్షుశ్చైవాస్య మహాత్మనోపి |
 రాజ్ఞస్తథాహీమ మధర్మ ముగ్రిం నలక్యనే, కురువృత్తముఖ్యాః ||
 (సభా. అం. 7)

ఈ కీర్తనముగా కచగోహణాదివస్త్రాః సహరణప్రియత్వవర్జితము జరిగినటు లొప్పుకొనుచున్న మీకు పూర్వోక్తప్రకారము ద్రౌపది గోలపెట్టించుననుచు దుశ్శాసనుని యాదుర్భేదము నెమ్మొనక చూచుచుండిన భీష్మద్రోణుల కవకీర్తి యెట్లు లేచనినెంచెను?

ద్రౌపదీబలాత్కరణము, ద్రౌపదీకహావర్ణణము, ద్రౌపదీసభాకర్షణము, సభాగ్రామిమర్యాదణము, వస్త్రాః కర్షణప్రియత్వము, ఊహప్రసర్జనము. అను దుష్కార్యముల జూచుచు సూరకంఠసిని భీష్మద్రోణుల కవకీర్తి గాపాడించుచుండ నొంద నున్నను వారికంటె నిరూహ్యప్రీతిల మీకు అది యవకీర్తికరము కాదనిపించిన దన్నమాట.

మీకువ్రాయుటలో “ద్రౌపదిని సభకీర్షి చెప్పుట యరుకృత్యమే ఊర్తములు సమస్తములు నగునాచిచే చూచుచు సూరకంఠవలసినకృత్యము కానిదై యుండ” (పు. 300) అని అది భీష్మద్రోణు లుపేక్షించదగినది కాదని యొకమూల చెప్పుచు తానసూత్రమున వారికవకీర్తి లేనట్లు మీకు వ్రాయుటవలస మీకు సూరకృత్యము తప్పుచున్నది.

మీరు వాయువులో “ద్రాపదిని సభకీర్షి తెచ్చినపుడెక్కొక్క
తృటికాలము భృతరాష్ట్రు డాలసించినచో భీష్మాదులచే దుర్యోధనాదు
లప్పుడే హతులయి యుందురు. కాని నేర్పరి యగు భృతరాష్ట్రుడు
ద్రాపది నోదాచ్చి యావత్సామ్రాజ్య మామె కిచ్చిచుటమూలకమగుగా
నొక్కతృటిలో నామున్నను వచ్చించెను” (పు 350)

అని చెప్పుట బాడగా సభ కీర్షి తెచ్చుచున్నపుడే స్వయముగా
జూచుచుండిన భీష్మద్రోణులు తక్షణమే దుశ్శాసనని హింసింపబూనక
ద్రాపది చూర్తాలాపములను బట్టియో, ఆన్యులుచెప్పుటను బట్టియో,
ముందు వివర్తును గ్రహించి యంభు డగు భృతరాష్ట్రుడు తప్పక ద్రాపది
నోదాచ్చి యావత్సామ్రాజ్య మామెకిచ్చి సంతోషపెట్టి, దుశ్శాసనను
సభ కీర్షుకొని వచ్చుటచే గలిగిన యామె దుఃఖమును తొలగించితీరు
ననిదూరదృష్టితో నిశ్చయించి యుపేక్షించి యుద్ధార్హన్నట్లు మీరనుటే
మీదూరదృష్టికి నిదర్శనము.

ఇప్పుడు మీమాల్లములో నొక్క వస్త్రాపహరణము తప్పమిగి
లిన వన్నియు మీరొప్పుకొనవలె. భృతరాష్ట్రునివలన నేదియో మేలు
కలిగితీరు నని భావించి భీష్మద్రోణు లుపేక్షించియున్నా రని మీరొ
ప్పుక తప్పనిదే. అది యటుండనిండు.

వస్త్రాపహరణవిషయ మొకటియే కాక గ్రంథస్థమై యున్న మరి
కొన్ని విషయములుకూడ మీచే మాట్టుచేయబడినవి. ‘ద్రాపదిని
సభకీర్షి తెచ్చినపుడు ఇంకొక్క తృటికాలము భృతరాష్ట్రు డాలసించి
నచో’ అని మీరువాయువులో ద్రాపది నీడ్చి తెచ్చిన వెంటనే భృత
రాష్ట్రు డామె నోదాచ్చి నట్లు చెప్పుచున్నారు. అది యబద్ధము.

కృమి మిట్లున్నది—సభకీర్షుబడినద్రాపది పథ్యులను చెప్పుకొ
నుచు తాను దానియగునో కాదో తెల్పి చెప్పుదనియడుగుట, యీమె

దాని కాదని వికట్లు వదులు, కట్లు దామాటును తోల్చివేసి దుశ్శాసనని వస్త్రావహారమునకు పోత్సహించుట అట్లు వస్త్రావహారము చేయుట శ్రీకృష్ణాచార్యమున ద్రావడికి రక్షణముజరుగుట, భీముని ప్రతిజ్ఞ ద్రావడి సభ్యులను మరల బ్రేక్షించుట, భీష్మవాక్యము, ద్రావడి నుద్దేశించి దుర్యోధనవాక్యము, భీముని పరాక్రమవ్రేకటనము, ద్రావడి నుద్దేశించి కర్ణవాక్యము దుర్యోధనుడు ద్రావడికి తనయెడనుతోడను నూపుట, అప్పుడు దుర్యోధనుని గూర్చి భీమప్రతిజ్ఞ, విదురవాక్యము, దుర్యోధనవాక్యము, అర్జునవాక్యము,

ఇంత తరుల జరిగినమీదట-రుత్నాతములు కలిగినమీదట ధృతరాష్ట్రుడు ద్రావడి నాడరించి నరములు కోరుమనుట, ప్రేరేపించబడి రెండునరములుగా తనతోబాటు చాండవులు దానత్వమునుండి విముక్తులై వారి రథములతో ఆయుధములతో నాడు పరాధీనులు కాకుండునట్లు కోరుట,

ఆ నరములిచ్చి మూడవనరమును కోరుమని ధృతరాష్ట్రుడు పోత్సహించుట, తుతియస్త్రీకి రెండు నరములకంటె నెక్కువ కోరుట కథకారము లేదని చెప్పి ద్రావడి యూరకుండుట,

తరువాత భీమవాక్యము, అర్జునవాక్యము, క్రుద్ధుడైయున్న భీమ సేనుని ధర్మజుడు సంజ్ఞవేసి యాపుట, తరువాత ధర్మజుడుధృతరాష్ట్రుని-

“రాజా కిం కరవానుస్తే ప్రశా న్యస్తాం త్వమిశ్వరః ।

నిత్యం హి షాతు విచ్ఛామ స్తవ భారత శాసనే ॥

మహారాజా! మాకు నీవు ప్రభువువు. ఎల్లప్పుడు మేమునీయ్యాజ్ఞానువర్తులము. మమ్ముల సేమిచేయుడని యాజ్ఞాపించువు? అనియడుగుట, ధృతరాష్ట్రుడు—

“అహతశతో భద్రం తే అదిష్టం స్వస్తి గచ్ఛత |
అనుజ్ఞాతా స్సహధనాః స్వరాజ్య మనుశాశన ||”

ఓ అహతశతువా! మీకు శుభమగుగాక, నిర్విఘ్నముగా వెళ్ళి మీ సొత్తుతో మీరాజ్యము నేలుకొనుచు, నే ననుజ్ఞ నిచ్చితి ననుట యును నివి జరిగిన విషయములు.

కౌము మిట్లుండ సభ కీర్తి తేబడిన వెంటనే ధృతరాష్ట్రుడు ద్రౌపది నాదరించె ననుట, యావత్సామ్రాజ్య మామె కల్పించెననుట రెండబద్ధములు. అదియు నటుండనిండు. సభ కీర్తి తేబడినపుడు ద్రౌపది “ద్రోణస్య, భీష్మస్య చ నాస్తి సత్త్వమ్” అని యాకష్టకాల ములో నెవ్వరి గామములను కీర్తించుచు నచ్చినదో ఆ భీష్మద్రోణులు తత్తణము స్వయముగా తాము కలుగజేసికొనవలసివచ్చెయిండ ధృతరాష్ట్రుడుకలుగ జేసికొనుట జూచి యుపేక్షించినారన్నట్లు చెప్పుట అసంగతము—

మరియు ద్రౌపదిని బట్టుకొని బాధించు దుశ్శాసనుని యెంత మాత్రము మందలించని ధృతరాష్ట్రుడు, ద్రౌపది నోదార్చె నని మీర నుటలో నర్థ మున్నదా! దుశ్శాసనుని విషయమై యధరస్పందము చేయకయే దుశ్శాసనునిచే బీడింపబడు ద్రౌపది నోదార్చెనా! ఇది యసంగతము—

ఇంకొకటి—మీ గ్రంథములో ధృతరాష్ట్రునిగూర్చి “మహాభార తయుద్ధమునకు మూలకందము” “పాండవులను వారనావతమున కను పుట, లాక్షగృహదహనము, పాండవులమృతికి తిలోదకములర్పించుట, మొదలగు కృత్యములయం దితని రాజ్యతంత్రికౌశలము సంపూర్ణము” “శత్రువులనుండి రక్త వాతరహితముగా రాజ్యమును గ్రహించి సునా యానముగా శత్రువును జయించుట యతని ముఖ్యోద్దేశము” (పు347)

అనుచు మీచే వ్రాయబడిన చరిత్రకలవాడును, ఆది సుంకియు ననేకబాధకములు చెప్పుచు నిది కూడని పని, యిది కూడని పని యని నిపేధించుచున్న విదురుని మాటలు లక్ష్యము చేయక దుర్యోధనన పైజై ద్యూతసభకు వచ్చి కూర్చుండి తార్యక్రమ మెచ్చటి కప్పుడు తెలిసికొనుచుండి సభయందే దుర్యోధనుడు దుశ్శాసనునితో 'నీవునెల్లి చ్చాపదిని బట్టి తీసికొనిరమ్ము పరాధీనులైన యీశత్రువు లేమిచేయ గలరు' అని చెప్పి పంపునపుడు దుర్యోధనునిగాని దుశ్శాసనునిగాని మందలింపక చూచుచు నూరికన్నవాడును, అప్పుడైన భీష్మద్రోణు లేమందురో అను భయము లేనివాడును అగు ధృతరాష్ట్రుడు వెంటనే చ్చాపది నోదాల్చినట్లును, కనుకనే తమ కనులయెదుట జరుగుచున్న దుశ్శాసనుని దుష్పేష్టలను భీష్మద్రోణు లుపేక్షించినట్లును చెప్పుమాటల కర్థమున్నదా?

దుర్యోధనాదుల వ్యవహారములకు సమ్మతి, పాండవుల పరాజయమునకు హర్షము కలిగి కూర్చుండిన ధృతరాష్ట్రు డంతలో గామెనో వాచ్చునా? కనుక నిదియు సహగతమే—

ఇంకొకటి—అంత మహాసభను ఏర్పడించి మీరన్నట్లు వస్త్రాప హరణమునకు ప్రియత్నించిన మదోన్మత్తు లగు దుశ్శాసనుడు తన ప్రయత్నమున కనరోధ మేమి వచ్చెనని విరమించెను?

ఏదన సారాంశములో నన్నట్లు 'వస్త్రాపకర్షణ చేయుటకు సమీపింపగా చ్చాపది శ్రీకృష్ణుని గురించి భయ సంభ్రమాకాగ్రి తయై యాక్రోశించుట తోడనే దుశ్శాసనుడు భయకంపములతో దిగ్భ్రమజెంది చిత్తము వికలమై స్వయముగానో, ధృతరాష్ట్రునిచే నివాహింప బడియో విరళించి యుండును' అను మీమాటల కర్థ మున్నదా?

ఆరణధీరునకు-ఆమదోన్మత్తనకు ద్రాపది యాశోశించినంతమా
త్రమున భయమా! కంపమా! దిగ్భ్రమమా! చిత్తవైకల్యమా!

ప్రప్రభమములో త్రోవదియొక్కకు బోయి యామెపై బడి బుట్టుకట్టుకొననపుడే ఆమె యాశోశించియుండవచ్చును. అప్పుడు లేని భయకంపములు, దిగ్భ్రమము ఇప్పుడు ప్రోత్సాహకరల సమక్షములో పచ్చినవడినవా? ఒకసారి వినబడిన ఆర్తధ్వని రెండుసారి వినబడినపుడు స్థాయిభేద మేమున్నను అలవాటులోనే పడును. కనుక దుశ్శాసనుడు స్వయముగా విరమించె ననుట అసంగతము. పూర్వోక్త క్రిమమునుబట్టి యావిషయమై దేవియు బలుకని భృతరాష్ట్రుడు నివారించె ననుటయు నసంగతమే.

ఇట్లు పరిశీలించగా మీవాదములో వస్త్రాపహరణమునకు పోయి త్తించిన దుశ్శాసను డాప్రయత్నమునుండి విరమించుటకు దగిన హేతువు దొరకలేదు. ఆసమయములో భృతరాష్ట్రుడు ద్రాపదినిమీరన్నట్లే దాచి యుండలేదు. అప్పుడు పేషించుటలో భీష్మవోంబులకు మీరు తెచ్చి పెట్టిన అపకీర్తి మీకల్పనలో తొలగలేదు. కనుక మీ వాదము నకాంక్షతాండనమే.

అలోచించగా, తనవారిచే ప్రేరేపింపబడి యన్యులచే నివారించబడని స్థితిలో నుండి వస్త్రాపహరణదుష్కార్యమున కొడిగట్టిన దుశ్శాసనుడు విరమించుటకై, తనకాపని శక్యము కాకుండుటకును, ప్రేరకులు మరల ప్రేరేపింపకుండటకును తనంత పరిస్థితి ఘటించియుండవలయును. అట్టిది గ్రంథకథమైయున్న వస్త్రాపహరణసమయమందలి యనంత వస్త్రోత్పత్తియే. దానిబట్టియే దుష్టులు నిశ్చేష్టులైగా రనక తప్పుదు. అనియే ద్రాపదీ మహాన్వయము.

ఆమహత్త్వమును గుర్తించియే పెద్దలను తృణీకరించి, మువ్వోస్త్ర తులై యొడలెరుగక సంచరించెడి యీదుష్టులకు ఇప్పుడే ఈసాక్షిమణి స్వరూపస్వభావములు వికటమై తగిన శాస్త్రమై మద ముడుగు ననియు, శ్రీకృష్ణానుగ్రహపాత్రముగు ద్రావడి తనమహత్త్వమునిరూపనే ఆధార పడి తనరక్షణమును తానే చేసికొనినపుడు, అచ్యుతచే రక్షణ మేర్పడినపుడు కలుగునంతటి సంతాపము వీరులగు పాండవులకు గలుగబోదనియు, అన్య లిప్పుడు కలుగజేసికొనినయెడల దుష్టులకు శాంతిముగా జరుగదగిన శాస్త్ర కి బదులు కోలాహలమైపోవు ననియు దూరముగా భావించిన భీష్మద్రోణులు—సమయోచితముగా శక్తిని వినియోగించు వారు కనుకను, వస్తుతత్త్వ మెరిగినవారు కనుకను, తొందరపడక మరి యొక ఊణము నిరీక్షించిగా రనుట యుక్తము. పూర్వోక్త ప్రకారము బహుశలములలో గ్రంథస్థమై, బహుప్రమాణసమ్మతమై, అనేకమహాకవి నిబద్ధమై, యుక్తియుక్తమై యున్న వస్త్రావహరణవృత్తాంతము సత్యమనుటే యుక్తము. ఫలకార్యమైన భీష్మద్రోణుల యుద్ధేక్షకు ప్రతివాదులు చెచ్చివెట్టిన అవకాశ సంబంధించినను సత్యము. కనుక రహస్య కర్తల మూడనసారాంతము, ఏడనసారాంతము నిర్ణయములైనవి.

ఇక “ద్రావడినస్త్రిపక్షర్షణచేయఁచుండ నామె కక్షయవస్త్రిములు శ్రీకృష్ణానుగ్రహమున కలిగినచో నాదృశ్యమును చూచుచున్న దుర్యోధనాదులు ద్రావడిపాండవులకు పాదాకాంతులును, శ్రీకృష్ణనకు దాసానుదాసులు నయియుండును”

“శ్రీకృష్ణసమక్షములో జూచిన విశ్వరూపము నింద్రజాలమును కొనినను పరోక్షములోని యీకృత్యమునుచూచి యాతడు దివ్య పురుషు డని తలచి దాసుడు కావలసియుండును” అను 5-6 సారాంశములను పరిశీలింతము—

అందరి యంతఃకరణవృత్తులు నొకవిధమైనవి కావని విమర్శకుల స విదితమే. మ. భా. చ. కారులు— “దుశ్శాసనుడు బాహుబలశాసనాదీ నీడ్చి తీసికొని రాగలిగెను” (పు 271) అని ప్రాపదిచింపి తెచ్చిన దుశ్శాసను నభినందించినారు.

ఈరహస్యకర్తలు “మాననరహజమైనసిగ్గును మొదలంట త్యజించిన యొక నీచు జనమానించుటకై సమీపించుచుండ” (పు 6/2)

అని యాదుశ్శాసనుకే నీచుడని నిందించినారు. ఇట్లే ద్రాపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేదని మ. భా. చ. కారులన్నారు. వస్త్రాపహరణప్రయత్నము జరిగిన దని యీరహస్యకర్తలన్నారు. అమె వస్త్రమదానికదే పడిపోయిన దని “సుయోధనవిజయ” కర్తలన్నారు. ఇందును చూచెడి గ్రంథ మెక్కిటియే. భావములు వేరు.

ఇట్లే ద్రాపదీ వస్త్రాపహరణ, ప్రాపదీమానరక్షణ వృత్తాంతము మహాభారతాంతర్గతమై, దేకవాక్యతావన్నమై, నీలకంఠాచార్యాదివ్యాఖ్యాతలచే ప్రక్షిప్తము కానట్లు నిరూపింపబడి, భాసాదిమహాకవుల నిబంధింపబడియుండ రహస్యకర్తలకు అది ప్రక్షిప్తమే అనిపించినది ఇట్లు స్పష్టముగా గనలకు గనబడు గ్రంథమునకే ఈరహస్యకర్త దృష్టిలో నిట్టి యవధి తటస్థించినపుడు వీరిచే నిందువలనబడిన దురోధనాదులకు ద్రాపదియందు గోచరించిన యంతవస్త్రోత్పత్తిరూపము గృహ్యము నాడు చూచిన పదుగురికినలె నిది శ్రీకృష్ణమహత్వసంభూమని యుపసించుట యసంభవము. శ్రీకృష్ణసమక్షములో తాను పితృక్షముగా కురుసభలో జూచిన విశ్వరూపమునే, నాటి పేక్షకులందఱు కంటె పరుద్ధముగా నింద్రజాల మని బావించిన ప్రబుద్ధుడు శ్రీకృష్ణుడోక్షములో కష్టా. అని ద్రాపది యాకోశించినపుడు కలిగిన యంతవస్త్రోత్పత్తి ఘటనను ఏకనుకట్టో అనుకొనక దానినిబట్టి శ్రీకృష్ణుని దివ్యపురుషుడని భావించి యాతనికి దానానుదాసు డగునా?

ప్రత్యక్షమునే అలాసన చేయువాడు సరోక్షభావము నంగీకరించునా? ప్రత్యక్షమై యన్న గంధమును త్రోసివేసి 'ద్రావణీ మానరక్షణ' రూపమైన శ్రీకృష్ణుని ప్రభావమును అప్రత్యక్ష మగుటచే దుర్బిప్రాయముతో త్రోసివేసిన యీ ప్రతివాదుల చర్యయే కాదు స్మరణమాత్రముచేతనే శ్రీకృష్ణప్రభావమున ద్రావణియందు గోళించి యనంతవస్త్రోత్పత్తిని దుర్యోధనుడు దుర్బిప్రాయముతో త్రోసివేసి న్నాడనుటకు నిదర్శనము

కాబట్టి దుర్యోధనాదులు పాదాకాంతలు కాకపోవుటచే నట్టి దృశ్యము జరుగలేదనుట అజ్ఞానము. కనుక 5, 6 సారాంశములలోని ప్రసంగ మహాపుమైనది.

ఇక "అచ్చట రక్షణ లేదని గ్రహించి శ్రీకృష్ణుని గురించి యెల్లెత్తియొక్క పెట్టిన నాకోశించి వివర్తముద్రము దాటగల్గెను ఈ హేతువుచేతనే శ్రీకృష్ణుడు ద్రావణీమానరక్షకు డయ్యెను" అను ఎరిమదవ సారాంశమును బరిశీలింతము—

ఈ ప్రతివాదులు శ్రీకృష్ణుని స్మరించి యాకోశించినట్లు ఒప్పుకొనియున్నారు. మరియొకచోట "ననుదేవునకు సాక్షాత్పరమేశ్వరుండుగ శ్రీకృష్ణుడు జన్మించెను" (పు311) అనుచు శ్రీకృష్ణుడుసాక్షాత్పరమేశ్వరుడని యెప్పుకొనియున్నారు. అట్టిశ్రీకృష్ణుడు అక్షయశస్త్రము లివ్వలేనివాడు కాదు. అంత శ్రీకృష్ణానుగ్రహస్థానము ద్రావణి కాకపోలేదు. అప్పుడు రక్షింపుమని యాకోశించకపోలేదు. కాని ప్రతివాదుల బుద్ధికి వస్త్రావహరణము జరుగలేదనవలె నని తోచినది. అందుచే శ్రీకృష్ణుని పనిలేకుండ బోయినది. అది కారణముగా వీరి వాదము వక్రమార్గమున బడినది.

మఱియు “ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణ ప్రియత్నసమయమున శ్రీకృష్ణుడు స్వామ్యుద్ధములో నున్నాడుగాని ద్వారకయందులేడు. ద్యూతము ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణ ప్రియత్నము నేనెరుంగనని ధర్మజునితో స్వయముగా చెప్పి యున్నాడు” (పురి7) అని వ్రాసియున్నారు.

ఈ విషయమై విపులముగా వెనుక చర్చింపబడి యున్నది. దానిచే నీవారితరార్థము. ఈ ప్రతివాదిమతప్రకారము ఎక్కడనో దేశా తరమందున్న శ్రీకృష్ణుని, లేన యాశోకమును తెలిసికొనలేని శ్రీకృష్ణుని, తరయాపడ కడుపడలేని శ్రీకృష్ణుని, అప్పుడాద్రౌపది యేమని స్మరించెనో! రక్షింపుడు, రక్షింపుడని అక్కడనున్నవారిని గూర్చియే గోలవెట్టిన పౌరుషమువచ్చి యడ్డుపడుదు రని భావింపక అక్కరకురాని శ్రీకృష్ణుని గూర్చి గోలవెట్టవలె నను బుద్ధి యామె కేల పుట్టెనో!

ఆమె కాముప్పు దప్పించి యామె నోదార్చినట్లు ప్రతివాదులచే ప్రకరింపబడిన ధృతరాష్ట్రినే రక్షింపుమని యామె యేల వేడు కొనలేదో ఈ ప్రతివాదులు ‘ద్రౌపది శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యాశోకించి వివత్సముద్రము దాటగలిగినది ఈ హేతువుచే శ్రీకృష్ణుడు ద్రౌపదీ మానరక్షకు డయ్యెను’ అని వ్రాసియున్నారు. ద్రౌపదీమానరక్షకుడను మాటకు ద్రౌపదికి మానభంగము కాకుండ గాపాడిన వాడని యర్థము. అట్లు కాపాడబడుట ఆమె వివత్సముద్రమును దాటగలుగుట. ఇట్టి స్థితిలో ప్రతివాదు లన్నట్లు దుశ్శాసనుడు ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణ ప్రియత్నమునే విరమించినపుడు ఆమెకు మానభంగమే అప్రసక్తము కనుక మానరక్షకత్వ మా శ్రీకృష్ణక కెట్లు స్రవక్త మగును?

ఇక ద్రౌపదికి మానభంగము జేయకుండుట మానరక్షకత్వమందులేని యా మానభంగము జేయకుండినవాడు ప్రతివాదులన్నట్లు దుశ్శాసనుడు కనుక ప్రతివాది మతప్రకారము ద్రౌపదీమానరక్షకుడు దుశ్శాసనుడే అన్నమాట. లేదా పక్షాంతరముతో నామె కాముప్పు దప్పించినవాడు కాబట్టి ధృతరాష్ట్రినన్నమాట.

వాఁడము! ద్రౌపదీమానరతుకుఁడను లోకప్రసిద్ధిని యీ ప్రతివాదులు శ్రీకృష్ణునకే దక్కించ యత్నించి నాచుకాని తుదకు “వినాయకం ప్రభుర్యాతో రచయామాస వానరమ్” అన్నట్లు చేసినారు.

వాన్తవములో నా డామె కృష్ణభగవానునే తనరక్షణమునకై వేడుకొనుటచేతను, తహ్మలముననే యామె కాయాపద తొలగిపోవుట చేతను, శ్రీకృష్ణుడు ద్రౌపదీమానరతుకు ఁడను లోకప్రసిద్ధి రూఢమై యుండుటచేతను, దుశ్శాసనుఁడు వస్త్రాసహరణముచేసినట్లును, శ్రీకృష్ణుడత్యవస్థ్రము లిచ్చినట్లును, బహుప్రమాణములు చాటుచుండుట చేతను ఈ యెనిమిదవసారాంశముకూడ త్రోసివేయబడినది. —

ఇక, “తాకృజ్ఞానము లేని పండితులు కేవలము భక్తి మహత్వానుకూలములైన గాథలనుతమ కనకూముగా గనబడిన ప్రదేశములలో నెల్ల నిరికించిరి”

అను గాలుగవ నారంశము మిగిలియున్నది దీనిని జూతము— ఇరికింపబడిన గాథలు భక్తి మహత్వమున కనుకూలము లైనవే నట! ఇరికించబడుటయు ననుకూలప్రదేశములలోనే యట! అవియిరికింపబడినవి యెట్లుగను? ఇరికించినవారు తాకృజ్ఞానములేని పండితులట! భక్తి మహత్వానుకూలగాథలు చెప్పటను బట్టి పండితులకు తాకృజ్ఞానము లేదనికాబోలు. తమకున్నదనియు పండితులకు లేదనియు వీరు చెప్పెడి తాకృజ్ఞానము జ్ఞానములో చేరునా? అజ్ఞానములోచేరునా? ఘృణకోశప్రాయమై అజ్ఞానాంతర్యూత మైన ఆ తాకృజ్ఞానము లేకుండుట సందేహతీతమే. ఆతాకృజ్ఞానమే జ్ఞాన మనుకొనుట అపరితలక్షణము. భగవంతుడు. భగవద్భక్తులు, భక్తి లక్షణములు, భక్తి లక్షణములు, అనువిషయములే ప్రాణముగాగల యార్హగ్రంథము లెక్కడ? అవిషయములకే వెగటుపడు వివరీతబుద్ధు లెక్కడ? ఆర్హగ్రంథములను గూర్చి ప్రసంగించుట కధికార ముండవలదా? కనుక నీయంశముగూడ నిరసమైనది.

ఇంతకును విద్యవ్యర్థమును నిరాకరించి సూతనమార్గమునునిరూపింప గారంభించి తుద కాపనిజేయలేకపోయిన యీ ప్రతివాదుల వాగాడంబరము—“నిమిత్తా దపరాధే హానానుష్కప్యేవ - వల్లితమ్” అన్నట్లు గుటి తప్పిపోవునట్లు బాణములు కుప్పించు విలుకాని నిలకడలోని యాడంబరమువలె వ్యర్థమైపోయినది. తాత్కల్యాణము లేనివారని నిర్దేశముగా బండ్లితుల నానేషించిన యీ ప్రతివాదుల తాత్కల్యాణము నకు వినతులు. ఇంతటితో నీవిషయమును విడిచి విషయాంతర మందు కొరము —

—“శ్రీకృష్ణునకు భగవదవతారసిద్ధియు, మఱియొకనికి లేకపోవుటయునా” అను ప్రశ్నగము శని గాకగము.

మ. భా. చ. కారులవాత యిట్లున్న—“అద్వైతమతమున బ్రతి పురుషుడు నీశ్వరాంశసంభూతుడే. ప్రతివ్యక్తికి నీశ్వరత్వము కొందుట కర్హత కలదు. అట్టి అద్వైతముచే కృష్ణునకు భగవదవతార సిద్ధియు, మఱియొకనికి లేకపోవుటయు సర్వభవింపదు. కాని శ్రోతి లోని స్వల్పాధిక భేదమువలె శ్రీకృష్ణునియందు భగవదంశము సాధారణమనుష్యులం దున్నదానికంటె బెక్కువందల ముండులు హెచ్చుగ నున్నదనుటమాత్రము నిర్వివాదాంశము” (పు161)

ఈ వాతచే నాధారణమనుష్యులకును, శ్రీకృష్ణునకును ఇంచు మించుగా సామ్యము చెప్పబూనిన ప్రతివాదుల కొకింత బోధించవలసి యున్నది—

భగవదంశములుగా జెప్పబడవారు జీవులు. భగవదవతార ముగా జెప్పబడవారు శ్రీకృష్ణుడు. అగులు భగవంతునియందు అపూర్ణత మైన యేదే శక్తులు కలవో ఆ శక్తులతో నవతరించుటను బ్రట్టి

శ్రీకృష్ణుడు భగవదవతార మనబడెను. ఆ శక్తులులేని జీవులు భగవదంశములు. అగావృతజ్ఞానముకల శ్రీకృష్ణుడు భగవదవతారము. ఆవృతజ్ఞానముకల జీవులు భగవదంశములు. విచ్చిక్షదివ్యదేహము కల శ్రీకృష్ణునిది భగవదవతారము. కర్మాయత్తదేహము కల జీవులు భగవదంశములు. విరతిశయోపాధిరంజనుడగు శ్రీకృష్ణునిది భగవదవతారము. నిహీనోపాధిరంజనులగు జీవులు భగవదంశములు.

ఇట్లదైతముచేతనే ఉపాధిభేదమువలన కృష్ణభగవానునకును, లోకులకును, పర్యతమునకును, బరమాణువునకు నున్నంత యంతరమున్నది. ప్రతివ్యక్తికి నీశ్వరత్వమునొందుట కర్హత కల దని యీశ్వరత్వమేనా? అర్హతయే యీశ్వరత్వమా?

శ్రీశుకు డంతటివాడు కృష్ణభగవానుని చరిత్రమును కీర్తించి తన్మయు డగుచుండువాడు. నేను కృష్ణభగవాను డంతటివాడనని యనుకొని యెరుగడు. హిరణ్యకశిపువుమాత్ర మట్లనుకొనినట్లున్నది. ఆ యంశమునకు జెందినవా రట్లనుకొందురు.

అట్టి హిరణ్యకశిపువును అనలీలగా హరించినవాడు భగవంతుడో ఆహిరణ్యకశిపువే భగవంతుడో నాడు పుష్టమైనది. కృష్ణభగవానుని యందు మనుష్యబుద్ధిని జీవబుద్ధిని వెట్టుకొనియున్న ప్రతివాదులకు ఆ శ్రీకృష్ణస్వరూపపరిచయమునకై శ్రీమధుసూదనసరస్వతీస్వామి సూక్తుల నుదాహరింతము—

“జన్మకాలేఽపి సర్వయోగిధ్యేయం శ్రీవైకుంఠస్థ మైశ్వర్యమేవ
రూప మావిర్భావితవతి, సంప్రతిచ శ్రీవత్సకౌత్సుభవనమాలాకిరీ
టకుండలాది దివ్యోపకరణశాలిని, కంబుకమలకౌమోదకీచక్రినర
ధారీచతుర్భుజే, శ్రీమద్వైకతేయవాహుని, నిఖిలసురిలొకసంవా

దితరాజరాజేశ్వరాభిషేకాదిమహావైభవే, సర్వసురాసురజేతరి,
వివిధదివ్యవీలావిలాసశీలే, సర్వావతారశిరోమణౌ, సాక్షాద్వై
కుంఠనాయకే, నిజలోకదుఃఖనిస్తారాయ భువ మవతీర్ణే, విరించి
ప్రపంచానందసంభవినిరతిశయసౌందర్యనారసర్వస్వమూర్తౌ, బాల
వీలావిమోహితవిధాతరి, తరణీకిరణోజ్జ్వలదివ్యతాంబరే, నిరుపమ
శ్యామసుందరే, కరదీకృతపాదిజాతార్థ పరాజితపురందరే, బాణ
యుద్ధవిజితశాంకశేఖరే, సమస్తసురాసురవిజయనరకప్రభృతి
మహావైభవే ప్రకరప్రాణవర్జస్తవస్వహరిణీశ్రీదామాదిపరమ
రంజమహావైభవకారిణి, షోడశహస్రదివ్యరూపధారిణి, అపరి
మేయగుణగరిమణి, మహామహిమని, నారదమార్కండేయాది
మహామునిగణస్తుతే, త్వయి కథ మవివేకినోఽపి మనుష్యబుద్ధి ర్జీవ
బుద్ధిర్వా"

ఓకృష్ణపరమాత్మా! నిపు జన్మకాలమందు వైకుంఠమున విహరిం
చెడి యోగిభ్యయమైన యీశ్వరస్వరూపమునే యావిర్భవింపజేసినవా
డవు. తరువాత శ్రీవత్సకౌస్తుభసనమాలాది దివ్యాభరణములతోడనే
విరాజిల్లువాడవు. శంఖచక్రాద్యలంకృతచతుర్భుజప్రకాశమానుడవు,
గరుడగమనుడవు, అజలసురవర్గవిరచితరాజరాజేశ్వరాభిషేకాదిమహా
వైభవుడవు, సకలసురాసురవిజేతవు, దివ్యవీలాసశీలుడవు, సర్వావతార
శిరోమణివి, సాక్షాద్వైకుంఠనాయకుడవై నిజలోకదుఃఖనిరాకరణము
నకై భూమియందవలరించినవాడవు, బ్రహ్మసృష్టిలో సంభవింపనిరతి
శయసౌందర్యసారమునకు సర్వస్వమూర్తివి, బాలలీలచే బ్రహ్మనువ్యా
మోహితుని జేసినవాడవు, దివ్యతాంబరుడవు, నిరుపమశ్యామసుందరు
డవు, పరాజితపురందరుడవు, బాణసురయుద్ధవిజితశంకరుడవు, సమస్త
సురాసురవిజయులగు నరకాసురాదుల ప్రాణవర్జితసర్వస్వహరివి,
కుచేలమహాేశ్వర్యదాయివి, షోడశహస్ర (పదియారు వేల) దివ్యరూప

ధాని, నారదమార్కండేయాదివహామనిగణసంస్తుత్యైః, యట్టి నీయందు మనుష్యబుద్ధి కాని, జీవబుద్ధికాని యెంత అనివేకి తైనను ఎట్లు కలుగును? అని భావము. దీనిని బట్టి ప్రతివాదిసృసంగము అత్యంతా వికేకమూలక నగుటచే హేయము. అంశాంతర మందుకొందము—

— “శ్రీకృష్ణుడు దశావతారములలో కీర్తింపబడలేదు”

అను సృసంగము-అన్నిరాకరణము—

సు. భా. చ. కారుల వాగ్దత్త యట్లున్నది— “పురాణపురుషులలో శ్రీరాముని విడిచినచో శ్రీకృష్ణుని మించిన యవతారపురుషుడు భారతీయవాక్త్రయమున గాన్పించదు. అవతారనిర్ణయములో శ్రీకృష్ణుని పౌరాణికులు దశావతారములో నెన్నకబోవుటకు గారణమేమి? బలరాముని దశావతారములలో బేర్కొని శ్రీకృష్ణుని బేర్కొనకబోవుట మాత్రము నిచిత్రాశ్చమై యున్నది” (పు161-162)–

తెలియక, తెలిసికొనక నీట్లువాగ్దత్తారు. దశావతారములలో శ్రీకృష్ణుడు బేర్కొనబడిన విషయము నీచి గొన్ని యుదాహరణములతో దెలుపునము—

“సత్యవ్రత ధరాధీశ మత్స్యరూపాయ తే నమః ।

అమృతాస్తిక రేశాన కూర్మరూపాయ తే నమః ॥

మహ్యధారకృతోద్యోగ కోలరూపాయ తే నమః ।

... .. తస్మై నృహరయే నమః ॥

బలిం సంధలయామాస తస్మై వామదూపిణే ।

రేణుకాగర్భజాతాయ జామదగ్న్యాయ తే నమః ॥

శ్రీమద్దాశరథే తుభ్యం నమోఽనంతకృమాయ చ ।

కంసమర్యోగనాద్యైశ్చ ఔద్యైః కృష్ణశలాంభవైః ॥

భారాకాన్తాం మహీంయోఽసా వృజహర మహావిభుః ।
 ధర్మం సంస్థాపయామాస పాపం కృత్వా సుమారతః ॥
 తస్మై కృష్ణాయ దేవాయ నమోఽస్తు బహుధా విభో ।
 బాధం రూఢం దధా యోఽసా తస్మై దేవాయ తే నమః ॥
 కల్కిరూపం సమావధ్య దేవదేవాయ తే నమః ।
 దశావతారాస్తే దేవ భక్తానాం రక్షణాయ నై ॥
 దుష్టదైత్యవిఘాతాయ తస్మాత్త్వం సర్వదుఃఖహృత్ ।

దేవీభాగవతము — (స్కం.10-అం)

“తతో హరిః పాదురభూ స్మహాత్మా నృసింహనామా ।
 తతో హరి ర్భగవాన్స్వామనోఽభూత్ ॥
 తతో హరి ర్జమవగ్నే స్సుతోఽభూత్ ।
 తతో హరి రఘువంశేఽవతీర్ణః
 తతో హరిః కృష్ణరూపీ బభూవ దేవక్యాం వైవసుదేవా త్నవిష్ణుః
 కంసాదీన్వైనితరాం హన్తుకామ సృమ్యక్పాతుంపాండవాంశ్చాపివిద్ర
 అవతారా హ్యసంఖ్యాతా విష్ణో ర్నారాయణస్య చ ।
 స్వయం నారాయణా స్తే తే నాణుమాత్రం విభిష్యతే ॥
 (గరుడపురాణము—బ్రహ్మఖండము— అ15)

ఇట్లే ఆగేషయాదిపురాణములలో గూడ గలదు. ఇచట, దశావ
 తారములలో కృష్ణావతారముకీర్తింపబడుచు కంసదుర్యోధనాదిసంహ
 రార్థము పాండవరక్షణార్థముధర్మసంస్థాపనార్థముదేవకీవసుదేవులనుండి
 కృష్ణావతార మావిర్భవించినట్లు చెప్పబడినది.

ఈ ప్రతివాదులు వాయుటలో “బలరాముని దశావతారమ
 లలో బేర్కొని, శ్రీకృష్ణుని బేర్కొనకపోవుట విచిత్రాంశము” అన
 టను బట్టి చూడగా “రామారామశ్చ రామశ్చ” అను దశావతా
 సంగ్రహశ్లోకమును వీరు మనస్సులో బెట్టుకొని యట్లు వ్రాసినా రు
 తోచుచున్నది. అందుచే నిక దానినిగూర్చి చెప్పవచ్చు—
 భగవానువాచ—

“శుభ కారిద తద్వైవ ప్రాదుర్భానా స్మహాముచే
మర్త్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహోఽథ వామనః ॥
రామో రామశ్చ రామశ్చ బుద్ధః కల్మీలి తేదశః ॥”

(కంభకోణప్రతి. శాంతిపర్వము — (అ348)

అని మత్స్యబిదశావతారములను చెప్పి ఆయవతారములలో
జేయకార్యములను క్రమముగా జెప్పగొనుచు నచ్చుటలో పరశురా
మావతారమును, ఉత్తియఁపఁగిరమును, రఘురామావతారమును,
రావణఁపఁగిరమును చెప్పి పైశ్చోకములోని మూడవ రామశబ్దార్థమై
యున్న అనతారమును, కార్యములను ఇట్లు ప్రశంసించెను —

“ద్వాపరస్య కలే త్వైవ సన్తౌ పార్వనసానికే ।
పాదుర్భానః కంఠపేషో ర్మధురాయాం భవిష్యతి ।
శిశువాలం వధిష్యామి యజ్ఞే ధర్మసుతస్య నై
సమాగతేషు బలిషు పృథివ్యాం పర్వరాజసు ।
వాచవి స్సుచహాయో నై మమ త్వేకో భవిష్యతి ।
యథిష్ఠిరిం స్థాపయిష్యే స్వరాజ్యే భాగ్యుభి సహ ॥ ”

శ్రీమహావిష్ణువు నారదున కుపదేశించెడి యీప్రస్తావములో
కలిద్వాపరస్థితిచరమభాగమున మమరావురమందు తాను కంఠుని
కొరకై యవతిరింతు ననియు, తరువాత ధర్మజుని యజ్ఞములో శిశు
పాలుని వధింతు ననియు, అర్జునుడు సహాయుడై యుండుననియు, సోద
రులతో యథిష్ఠిరుని స్వరాజ్యమందు స్థాపింతు ననియు చెప్పచు కృష్ణా
వతారమును కృష్ణావతారచర్యను వివరించుచుండెను.

ఈవివరణవాక్యములను బట్టి సంగ్రహశ్లోకములోని మూడవ
రామశబ్దము నకు బలరామఁగా చెలింపఁ గు శీకృష్ణు డర్థ మని స్పష్ట

మగుచున్నది. ఆయుష్షులోనే యొకనిపేరు చెప్పినను అవిచారముచే
రిచువును గ్రహించబడును కాన రామపదప్రయోగము వారసరణిని ఒప్పు
రామపదమే ప్రయోగించబడినది.

ఇట్లు పురాణముందును, మహాభారతముందును శ్రీకృష్ణుడు
తానపురుషుడని చెప్పబడియుండుటచే ప్రతివాదుల వాగ్ధోషము.

— “శ్రీకృష్ణనిష్ఠయందు అధర్మము అసత్యము సర్వాంగోపేతములై
యున్న” వను ప్రకరణము-తన్నిరకరణము —

మ. భా. చ. కారులవాగ్ధి యిట్లున్నది— “రాజకీయధురంధ
రనకు స్వపక్షవిజయము పరపక్షోదయమే ప్రధానము. అందు
ధర్మము వాక్కులలో ప్రధానము, చేతలలో నప్రధానము. పర
పక్షోధర్మమును గోరంతిదానిని కొండంతగాను స్వపక్షోధర్మమును
కొండంతదానిని గోరంతిగాను, లేక తమయందంతిమాత్రము అధ
ర్మము లేదనియు, బాటించి శత్రువులను నకు దొర్చివ్రుమును గలి
గించును. ఇట్టిరాజకీయక్షణములు వేద కాలమునుండి నేటివరకు
సమస్తరాజపురుషులలోను నించుమించు ప్రతిఫలించుచున్నవి. అవి
సర్వాంగోపేతమై శ్రీకృష్ణునిలో నిండియున్నవి, శ్రీకృష్ణుడు రాజ
కీయధురంధరాగ్రేసరప్రతితామహుడని కాని, రాజకీయపురుష
వంశవృక్షమునకు మూలమని కాని చెప్పట యుక్తము. శ్రీకృష్ణుని
రాజకీయక్షణములు మహాభారతమున సంపూర్ణముగ ద్యోతక
మగును” (పు 163)

“శ్రీకృష్ణానతారగాథ మహాభారతము ననుసరించి రాజకీయాం
శములతో గూడి యున్నది. భగవద్గీతోత్తరగీతలలో వేదాంతప్రతి
పాదకముగా నతని చేరితము స్థూలదృష్టిని గాన్పించును. కాని

నూత్నదృష్టిచే భగవద్గీతలో గూడ రాజకీయములు కూర్చబడియే
యున్న వని కొందరు తలచుచున్నారు. 'చచ్చినచో స్వర్గము
నొందుదువు. జముంచినచో భూమి నేలుదువు. కాన యుద్ధము
జేయ గృతనిశ్చయింపజాలై తెమ్ము.' అని శ్రీకృష్ణు డర్జునున కుప
దేశించుట యెటులు తటస్థించునందురు? (పు 162)

వీరు చెప్పిన రాజకీయలక్షణము లనునవి. యీ రాజకీయశబ్దము
నుండివచ్చినవా? వీరి ముఖమునుండి వచ్చినవా? 'రాజా ప్రకృతిరంజ
నాత్' అను నిర్వచనమును బట్టి ప్రజలను రంజింపజేయు ప్రభువునచే
పెండి రాజశబ్దము దానికి సరమందున్న ప్రత్యయము కలిసిరాజకీయ శ
బ్దమైనది. అందుచే ప్రజలను రంజింపజేయు ప్రభువుమొక్క కర్త రా
జకీయ శబ్దార్థము కాని అసత్యము, అధర్మము, అక్రమము, రాజకీ
యశబ్దార్థముకాదు. ఇక వీరినోటినుండియేవచ్చినది అపామరణములు
కనుక హేయములే. వేదకాలమునుండి నేటివరకును సమస్త రాజపురు
షులలోను రాజకీయలక్షణము లనబడు, అసత్యము, అధర్మము, అక్ర
మము, ప్రతిఫలించుచునే యున్నవట' 'శ్రీకృష్ణుడయందుసర్వాంగోపేతి
మై నిండియున్నవట'

ఇచ్చట వేదకాల మనుచున్నప్రతివాడుకొకింత బోధింతము.
'యో బ్రహ్మాణంవిదధాతిపూర్వాయో వై వేదాంశ్చైవహిణోతి తస్మై'
అనుప్రతి, పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మాను సృజించి యాబ్రహ్మకు వేదముల
నుపదేశించినట్లు చెప్పుచున్నది. ఆబ్రహ్మయే జగత్తును సృష్టించెను. దీని
నిబట్టి సృష్టికి పూర్వము బ్రహ్మ, బ్రహ్మకుబూర్వము పరమేశ్వరుడు.
ఆపరమేశ్వరునితో బాటు వేదములు, అని తేలినది. కనుక, పరమేశ్వ
రుడు లేని కాల మొకటి యెట్లు లేదో, అట్లే వేదములు లేనికాలము
కూడ లేదని సిద్ధాంతము.

వేదమున కొక కర్తయున్నప్పుడు, ఆకర్తయొక్కకౌముచు బ్రతి వేదకాల మనుటకు వీలిచ్చునుకాని “నకశ్చి ద్వేదకర్తాఽస్మి” అని వేద మునకు కర్త లేడని పరాశరమహర్షి, తనశ్రుతిలో కంఠాక్షగా చెప్పుచుండ ప్రతివాదులు వేదకాల మనుచుండుట అసంగతము.

వేదకాలనిర్ణయమునకై పూరుకొనిన నేటి పరిశోధకులు గూడ నప్పుడప్పుడు గోచరించుచున్న నిదర్శనములవలన భిన్నభిన్నకల్పనల జేయుచు నేటివరకు వెనుకకు వెనుచుచేయుండిరికాని యొక నిర్ణీతకాలము నకు వచ్చియుండలేదని విజ్ఞులకు విదితమే.

కాబట్టి ప్రతివాదులన్న వేదకాలము సృష్టికి బూర్వకాల మగుచుండుటచే ప్రతివాదుల మాటబూడగా అసత్యము, అశరమము, అశ్రమము అను లక్షణములు లేనట్టి మహారాజులు సృష్టిలో లేరన్నట్లు పర్యవసించినది. యితకంటె నవివేకములేదు. పరమపావన మగు పూర్వకాలమహారాజుల చోత్రము, పరమేశ్వరుడై శరమసంస్థాపనార్థమే నాయనతారమని చాటిన శ్రీకృష్ణునిచరిత్రము వీరి కిట్లనిపించుట ప్రచింష మగు ఓనకరట్టి ప్తి దివాళిమున కంధకార మనించుటవంటిదే. కనుక వీరివాద హేయము.

“న మాం దుష్కృతికా మూఢాః ప్రవృత్తే సహ మా.

మాయయాఽపవృత్తాః ఆసురంభావ మాశ్రితాః ”

అని గీతలో కృష్ణభగవానుడు చెప్పినట్లు ప్రతివాదుల వైఖరి కనబడుచున్నది.

“శ్రీకృష్ణాయతాగ్రాధ భగవద్గీతో ల్లరిగీతలలో స్థూలదృష్టికి వేదాంతప్రతిపాదకముగా గానించునుకాని. సూక్ష్మదృష్టికట్లుకాదట” భారతములో భగవద్గీతో ల్లరిగీతలలో నేమున్నదో గ్రహింపగల

సూక్ష్మదృష్టి-గురుకులవాససాధ్యమైన కూలంకషవిద్యాప్రభావమున గాని కలుగదు. కనుక నట్టి విద్యలేని వానికి ఆ సూక్ష్మదృష్టి యనంభ నము. విద్యాప్రయత్నమైన సూక్ష్మదృష్టిలేనట్టి వీరి మాట హేయమే.

—“శ్రీకృష్ణుడు జరాసంధుని బాధ తప్పించుకొనుటకై పాంశవుల నాశ్రయించె” నను పోసంగము-తన్నిరాకరణము—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— “పాంశవులతో కృష్ణుడు దృఢమైతిగలిగియున్నాడు. ఇట్లుమైతిగలిగించుకొనుటకు గల కారణము నాటికాలమున దమ్ము మిగుల బాధించు జరాసంధుని దాడుల నరికట్టుటకై యుండు నని తలపవలసి యుండును”
(పు165)

వీరు చెప్పిన జరాసంధుని దాడులు ఆ సమయమున శ్రీకృష్ణుని చర్యలు శ్రీమద్రాగనతమున జెప్పబడి యున్నవి. ఆ విషయమునే మన మీ పోతివాదులకు వినిపింతుము.—

“అక్షోహిణీభి ర్వింశత్యా తిస్థుభిశ్చాపి సంవృతః ।
యదురాజథానీం మధురాం న్యరుణ త్వర్వతోదిశమ్ ॥
నిరీక్ష్య తప్పలం కృష్ణ ఉద్యేల మివ సాగరమ్ ।
స్వపురం తేన సంరుద్ధం స్వజనం చ భయాపలమ్ ॥
చిన్తయామాస భగవాన్ హరిః కారణమానుషః ।
తద్దేశకాలానుగుణం స్వావతారప్రయోజనమ్ ॥

(స్క-౧-10. అ50)

శ్రీధరీయమ్—

కిం బల మేవ హన్మి న మాగధమ్ మాగధంవా హత్వాబలం గృహ్లామి యద్వా సమాగధం సర్వం హన్మి ఇతి చిన్తయామాస. నను

ప్రభమం కథం జేష్యా విత్తేనం చిన్తయితుం యుక్తం తత్ప్రాహ-
కారణమాచక్షత్తి. భూభారావతారకారణేన మానుషః స తత్త్వత ఇతి.

“హనిష్యామి బలం హ్యేత ద్భూని భారం సమ హితచ |
మాగధేన సమాసితం శత్రుతాం సర్వభూభూహన్
అక్షోహిణీభి స్పృహ్యతం శత్రుశ్వరభ్రమంజ్వలైః |
మాగధస్తు స హస్తవ్యో భూయః కర్తా బలోద్యునుః
ఏతద్దరోఽనతారోయం భూభారహరణాయ మే
సంరక్షణాయ సామాగాం కృతోఽస్యేషాం వధాయ చ ||”

అనగా జరాసంధుడు 23 అక్షాహిణుల సేనతో నచ్చి మధురా
పురము నరికట్టగా జూచి కృష్ణభగవాను డాలోచించెను. ఇప్పుడు సైన్య
మును కడతెచ్చి జరాసంధుని మిగుల్చుట? జరాసంధుని కడతేచ్చి సైన్య
ము స్వాధీనముచేసికొనుట? సైన్యమును, జరాసంధుని గూడ కడ
తేర్చుట? అని.

ఇట్లు మూడువిధములైన వికల్పములే కల్గినవి కాని, యీతని
జయింపగలనా? అను చింత కలుగలేదు. భూభారహరణమునకై యనంత
రించి మనుష్యదూషముతో నటించు పరమేశ్వరుడుకనుకనే యది
కలుగలేదు ఆచూకీ విధములుగా వికల్పించుకొని యీసేనలను
సంహరించి జరాసంధుని మిగిల్చినయెడల నీతడు మరల మూకను ప్రోవు
చేసికొని నచ్చుచుండును. ఆవచ్చిన మూకను అంతమొందించుటలో
దుష్టనిగ్రహపూర్వకమైన భూభారహరణ మను నాయవతారప్రయో
జనము సిద్ధించును. అని నిశ్చయించి యట్లే చేసెను. అని భావము.

అప్పుడ బలరామకృష్ణులు యుక్తము చేసి సైన్యము నంత
మొరించిన పిదప—

“జగోహ విరధం రామో ఒరాసంధం మహాబలమ్ |
హతానీకావశిష్టాసుం సింహాః తేద్రోమృగం యథా |
బభ్రూమానం హతారాతిం పాశైర్వాహణమాచుష్టే |
వారియామాస గోవిన్ద స్తేన కార్యచిక్ష్ణీయా |

బలరాముడు జరాసంధునిపై బడి వాహణపాశాదులచే బంధించుచుండ జరాసంధునినైన గొంతకార్య మున్నదని యెంచి యాని సంహారహాకార మెరింగి యన్నకృష్ణభగవాను డాతనిని విడిచిపడేసెను. అని చెప్పబడినది.

విషయ మిట్లుండటచే, శ్రీకృష్ణునకు జరాసంధభయములేదని ధృవమైనదని శ్రుతివాదులు తెలిసికొందురగాక.

— • “జరాసంధశిశుపాలురను కపటముగా నే వధించి”

కనుప్రసంగము — తన్నిరాకరణము —

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది — “జరాసంధశిశుపాలురను కపటముగా నే వధించితి (పు. 72)

“శత్రుక్షమగా యాదవ్రలు కాని, పాండవ్రలుకాని, యుధయలు కలిగికొని జరాసంధుని జయించగల శక్తి సామ్యములు కలిగియుండలేదు. అందువలన కృష్ణుడు భీమపాహులతోగూడిచ బ్రాహ్మణవేషములను వేసికొని జరాసంధుని రాజధానియగు గిరివృజపురి కేగి రాజబాటనుగాక వెడదారి నే జరాసంధగృహము సర్వరాత్రుమన బ్రవేశించితి ” (పు 167)

ఇచ్చట జరాసంధుని యదంత మొకంత గ్రహించవలసియున్నది. అతనికి గల వరములనుబట్టి శస్త్రాస్త్రముగ్ధములలో నాతడు సంహరింపబడడు, బాహుయదము చేతనే సంహరింపదోయన్నవాడు. అట్టి

యాజరాసంఘము కొందరు మహారాజులను బంధించి యుంచిరుదునకు బలియిచ్చు సన్నాహములో నుండెను. ఆమహార్యము జరుగకుండ జరాసంధునిసమీపించి యాతనికి బోధించి యాపై బాహుయుద్ధప్రక్రియ జరిపింపవలెనని కృష్ణభగవానుడలోచించిభీమపార్థులనువెంటబెట్టుకొనివెళ్లెను. ఆవెళ్లుటలో స్వస్వరూపముతో వ్రేల్లినయెడల పురమందుప్రవేశమే కలుగదనిభావించి స్నాతకులగు బ్రాహ్మణులనర్థరాత్రీమందైనను భక్తిశృద్ధలతో బూజించుట యను లోకవిఖ్యాతప్రథము జరాసంధుని కన్నందున నట్టి వేషములతోడనే వారువెళ్ళిరి. ఆ వేషములలో గూడ తమతత్వమును సూచించుటకై స్నాతకవ్రతులగు తత్రియులే ధరింపవలసిన పుష్పమాలికలు, గంధము అను చిహ్నములు ధరించియే యుండిరి.

వారు గిరివ్రజపురద్వారముజేరి తమకది శత్రుస్థానమని సూచించుటకై యాద్వారము నుండియే పురములో బ్రవేశింపక పురగిరి మీదికికి యచ్చట సుప్రసిద్ధమైయున్న ఛేరీత్రయమును బగులగొట్టి యాపైచైత్యకప్రాకారము మీదికి బోయి యచ్చట గిరిశృంగమును దోర్దండములతో బడగొట్టి, యాపై గిరివ్రజపురములో ప్రవేశించిరి. ఇట్లు వెడదారిని గిరివ్రజపురములో బ్రవేశించి యాపై రాజమార్గమును బట్టియే వెళ్ళుచు భక్ష్యములు, మాల్యములు, మొదలగువానితో గూడిన అంగళ్ళ శోభను, రాజవీధిలోని వస్తుసమృద్ధిని జూచుచు జనులతో గిక్కిరిసియున్న మూడుకక్ష్యలను చాటి జరాసంధుని సమీపించిరి. పురములోబ్రవేశించినతరువాత వారు రాజమార్గముననే జరాసంధుని గృహమునకు జేరినారనియు, వారు పురములో నడుచునప్పుడు ఊరు మాటుమడిగియుండక అంగళ్ళతో కలకలలాడుచు జనాకీర్ణమై యున్నదనియు జెప్పెడి యీ శ్లోకమును చూడుడు—

“స్నాతకవ్రతిన స్తే తు బాహుశస్త్రా నిరాయుధాః ।

యుయుత్సవః పృవివిశు ర్జరాసంధన భారత ॥

భక్త్యమాల్యాపణానాంచ దద్యుషు శ్చియ ము త్తమామ్ ।
 తాం తు దృష్ట్వా సమృద్ధిం తే వీధ్యాం తస్యాం నరో త్తమాః ॥
 రాజమార్గేణ గచ్ఛంతః కృష్ణభీమధనంజయాః ।
 నివేశన మథాజగ్ము రరాసంధస్య ధీమతః ॥
 తాన్ దృష్ట్వా ద్విరద్రప్రశ్యాన్ శాలస్కంధా నివోద్గతాన్ ।
 పూర్ణోరస్కాన్ మాగధానాం విస్త్రయ స్సమపద్యత ॥
 తే త్వతీత్య జనాకీర్ణాః కఙ్కాస్తిస్యా నరర్షభాః ।
 అపంకారేణ రాజాన ముపతేషు ర్గతవ్యథాః ॥” (సభాప, అ21)

గ్రంథ మిట్లు చెప్పచుండ మ. భా. చ. కానులు “రాజబా
 టను గాక పెడదారి నే జరాసంధగృహము సర్గరాత్రమున బ్రవేశించిరి”
 అని వాయుట హాస్యాస్పదము—

ఇక “జరాసంధుని కపటముగానె వధించిరి” అని పతివాదులు
 వ్రాసియున్నారు. అది యెంత సత్యమో చూతము—

కృష్ణభీమార్జునులు సమీపింపగా జరాసంధుడు వారి కాసనము
 లిచ్చి కూర్చుండబెట్టి పరిసరించుటలో ‘మీరు పురద్వారమునుండి
 వచ్చుట మాని వైత్యకరిగి శృంగమును భేదించి ప్రభుభయము లేక
 యిట్లేల వచ్చిరి? మీరెవ్వరు? నిజము చెప్పు’డని యడుగ శ్రీకృష్ణుడు
 చెప్పెను—

“అద్వారేణ రిపో గ్రేహం ద్వారేణ సుహృదో గృహాన్ ।

ప్రవిశంతి నరా ధీరా ద్వారా శ్రేతాని ధర్మతః ॥”

శత్రుస్థానమందు పెడదారిని ప్రవేశించుట, మిత్రస్థానమందు
 ద్వారమునుండి ప్రవేశించుట ధర్మమని సమాధానము చెప్పిననుమీకు
 శత్రువునా! నేను మీయెడల జేసిన తప్పేమి? అని యడిగిన జరాసం
 ధునితో—

“త్వయా చోపహృతా రాజన్ త్వియా లోకవాసినః
తదాగః కూర ముత్పాద్య మన్యనే కి మనాగమమ్
రాజా రాజః కథం సాధూన్ హింస్యా స్పృశతి త్తమ ।
తప్రాజ్ఞ స్యం నిగృహ్య త్వం పద్రా యోషణీర్హసి
అస్మాం స్తదేనో గచ్ఛేత్థి కృతిం బౌర్వద్రీధ త్వయా
నయంహి శక్తా ధన్యస్య రితేణే ధర్మచారిణః ”

సీపు కౌర్యముతో త్వియీను బలియిచ్చుటకు దెచ్చి నేడే
సిన తప్పేమనుచుంటివా? ఇన్ని పని చేయవచ్చురా? మేము ధర్మశీలు
లము. ధర్మరక్షణసమర్థులము నీనాదుష్కార్యము చేసినయెడలమాకా
దోషము ఘటించును. అని చెప్పి యాడై పురిగములో—

“యుయుషమాణా స్త్వత్తోహి న నయం బ్రాహ్మణా ధునినః ।
శౌరి రస్మి హృషీకేశో సృపీరౌ పాండవా విమా
అనయో రామతులేయం చ కృష్ణం మాం విద్ధి పండితుః
త్వా మాహ్వయామహే రాజన్ శిరో యన్యస్య మాగధ
ముంచ వా సృవతీన్ కర్వాన్ గచ్ఛవా త్వం యమక్షయమ్ ”

మేము బ్రాహ్మణులము కాము. నీలో డకొనుటకే వచ్చినాము.
వీరు వీరశిరోమణులు గు ధీమార్జునలు. నేను నీశత్రువును కృష్ణుడను.
నిన్నాహ్వనించుచున్నాము. సిరుడనై యన్లముచేయము. రాజునంద
రనువిడిచెదవా? యమలోకమున కేగెదవా? అనిచ్చుప్తుముగా జెప్పెను.

ఇందు కడల మేమియు లేదుకద ఇక జరాచంధు డామాటలు
విని నేనాసంకల్పమును నెరుపెచ్చుకొనుటాత్రిముకలవాడను కాని భయప
డి పడిచి వెట్టువాడనుకాను. నేను విడివిడిగానొక్కొక్కనితో గాని, యొ
క్కసారిగా నందరితో గాని యన్లము చేయగలను. అని చెప్పగా
శ్రీకృష్ణుడు—

త్రయాణాం కేన తే చాజ్ఞయోద్ధు మత్సహ తే మనః ।
అస్మదన్యతమే నేహ సజ్జభవతు కో యుధ ॥

నీకు మాలో నెవ్వనితో యుద్ధముజేయ గుఱుపాల మున్నదని
ప్రశ్నింప భీమునితో నని సిద్ధపడెను. అప్పుడు—

తయో ద్యుద్ధం తతో దృష్టుం సమేతాః పురవాసిసః ।
బ్రాహ్మణా వణిజశ్చైవ క్షత్రియాశ్చ సహచరైః ॥ .
శూద్రాశ్చ సరశాద్భూల స్త్రియో వృద్ధాశ్చ సర్వతః ।
నిరస్తర మభూ త్తత్ర జనౌఘై రభిసంవృతమ్ ॥

వారిరువురయుద్ధము జూచుటకై చాతుర్వర్త్యప్రజలు వేలకొలది
వచ్చిరి. స్త్రీలు వృద్ధులుకూడ వచ్చిరి. జనులు క్రిక్కిరిసి యుండిరి.
అయుద్ధము కాత్తి కశుద్ధపాద్యమి మొవలుకొని చుర్చుడివరకు విరామ
ములేక జరిగి చతుర్దశిగాటి రాత్రి జరాసంధుసంహారముతో ముగిసినది.
ఈవిషయమును చెప్పుచున్న గ్రంథమును పూ పుట—

“కాత్తి కస్య తు మాచస్య సౌమ్యత్వం ప్రసమేకమాని ।
అనాహారం దివారాత్రీ మవిశాస్త్ర మవర్తత ”

నీ. “అనాహారం నాస్తి ఆహారం ఆహారః ఉపసంహారో యస్య
తత్. అవిశాస్త్రం న విశేషేణ శాస్త్రోఽన్యతరో యస్మిన్ స్తత్తథా”
“తద్వృత్తం తు త్రయోదశ్యాం సమవేదిత మహాత్మనోః”

నీ. “తద్వృత్తంతాదృశప్రకారం యుద్ధం త్రయోదశ్యాం సమ
వేదం, త్రయోదశీపర్యంతం, చాత మితి కేవలః”

“చతుర్దశ్యాం నిశాయాంత నివృత్తో మాగధః క్లమాత్ ”

దీనిచే బదునాలుగురోజులు యుద్ధ మఖండముగా జరిగినమీదట
జరాసంధుడు భీమసేనునిచే వధింపబడె నని స్పష్ట మగుచున్నది.

అన్నిరోజులు బహుజనసమక్షములో జరిగిన బాహుయుద్ధములో తుదకు మృత్యుడైన జరాసంధుని కడటముగానె వధించినన ప్రతివాదుల సాహసమును ఏమనవలెను? దీనినిట్లుంచి మ. భా. చ. కారుల యీవాగ్ధతనుగూడ చూడుడు—

“కార్తికశుద్ధపాడ్యమిమొదలు త్రయోదశివరకు యుద్ధము ప్రసరించె ననియు, చతుర్దశినాటి యర్ధరాత్రమున భీముడు జరాసంధుంజంపె ననియు, మహాభారతమున గలదు. ఈయుద్ధములో భీముడలనటనొందగా కృష్ణుడు- వాయుబలము, నీబలముగూడ జూపుమాయనగా భీముడు వాయువుదలచి శక్తి సంపన్నుడై జరాసంధుంజంపె నట. పైగాధాసందర్భము నాలోచింపగా గార్తికశుద్ధపాడ్యమినాడు ఇంద్రప్రస్థములో నాలోచనము జరిగి త్రయోదశినాటికిరివ్రజముజేరి చతుర్దశినాటి రాత్రి జరాసంధుని గృహము దొంగదారిం ప్రవేశించి యగ్నిహోత్రగృహమున జరాసంధుని భీముడు చంపియుండును. ఆపోరంతఃపురమున నిర్వాతమగు నగ్నిగృహమున జరిగియుండుటచే భీమున కాయాసము రాగా కృష్ణుడెటులనో భీమునకు గాలిలో విశ్రాంతిం గల్పించి జరాసంధుంజంపించియుండుననియు వితర్కముచే నూహింపబడుచున్నది” (పు 167-168)

ప్రతివాదు లీవాగ్ధలో ‘దొంగదారిని జరాసంధుని గృహములో బ్రవేశించి భీముడతనిని చంపియుండును’ అనుటనుబట్టి అకస్మాత్తుగా నాతనిపైబడి హత్య చేసె నన్నట్లు తేలుచున్నది. “ఆపోరంతఃపురమున నగ్నిహోత్రగృహమందు జరిగెను” “కృష్ణుడు భీమునకు గాలిలో విశ్రాంతిని కల్పించి జరాసంధుని జంపించియుండును” అనుటను బట్టి హత్యచేయబడలేదు. వారిరువురు బాహుబలముతో పోరినారని తేలుచున్నది. అట్లుపోరినపుడు కృష్ణుడు భీముని ఎట్లు విడ

దీయగలిగెను? ఎట్లు గాల్గొనితనిగల్పింపగలిగెను? ఈ ప్రతివాడు లేవె నుకజూపినట్లు 'యాదవులకుగాని పాండవులకుగాని యభయలకుగాని జరా సంధుని జయింపగల శక్తి సామర్థ్యములు లేవు' అని వ్రాసియుండ నట్టి జరాసంధుని చేతికిచిక్కిన భీముని కృష్ణుడు విడిపించి గాలిలో విశ్రాంతి నెట్లు కల్పింపగలిగెను? అంత పరాక్రమశాలియగు జరాసంధుడు ప్రతి వాడులన్నట్లు అసమర్థుడైన భీమునితో నేస్వల్పకాలమో యుద్ధముచేసి యెట్లు మరణించెను? స్వనచనవ్యాఘాతములతో గూడిన యీ ప్రతివాడుల ప్రసంగములు లోకమున కపకారములనుటకు సంశయమున్నదా? ఇంతటితో దీనిని విడిచి శిశుపాలవధవిషయ మందుకొందము.

—“అచార్య ఋత్విక్సాతకాదులలో జేరని కృష్ణునకు రాజసూయమున సభాతాంబూల” మను ప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము—

మ. భా. చ. కారుల వారత యట్లున్నది— “ధర్మజుడు తనకు విశేషాపకారముచేసిన కృష్ణున కేదేని మహాగౌరవము జేయదలచి యుండను. తదనుగుణముగా భీష్ముని ప్రోత్సాహముచే నర్హప్రదానము జరిగెను. అచార్యఋత్విక్సాతకాదుల కీయగగిన సభాతాంబూలము నట్టి పరిస్థితు లేమియు లేని కృష్ణున కిచ్చుటచే రాజసూయము జూడవచ్చిన రాజలోకమున కసూయ కలిగెను. కృష్ణునకు బూర్వవైరియగు శిశుపాలుడు దాని నాక్షేపించెను. సహదేవుడు ‘మేము చేసినవానిని కాదనినవారి పని పట్టెద’మని తామపుడు తృప్తజలవంతులుగా నుండుటచే వచ్చిన రాజులను బెదరించెను.

శిశుపాలుడుమాత్రము జంకక కృష్ణు డర్హము గౌహరించుట కంతమాత్ర మర్హుడు కాడని ప్రోత్సహకుడగు భీష్ముని, అర్హమిచ్చిన ధర్మజుని, దానిం బుచ్చుకొనిన కృష్ణునిగూడ నిరసించెను.

శిశుపాలుడు సభను వదలి యుద్ధప్రయత్నమునకై బయటి కేగగా ధర్మజు డనునయవాక్యములతో శిశుపాలుని దిరిగి సభలోనికి దీసి కొనివచ్చెను అపుడు కృష్ణశిశుపాలురకు కొంతవాక్కులహము జరిగెను ఆ వాక్కులహములోనే తన అన శీంకృష్ణుడు చక్రము బ్రహ్మచారి శిశుపాలుని దిరిగి ము చెసెను. ఈ శిశుపాలవధము కూడ ఒకానొక సభ వలె గడచి మ గా జేయ బడినదే (పు169)

ప్రతివాడు వీరవ్రాతలో తమకు విశేషోపకారము జేసిన కృష్ణునకు ధర్మజుడు ఏదో మహాగౌరవము జేయదలచియుండ రాజసూయ మలోనర్థప్రదానముజేసినట్లును అది కీష్కుని ప్రోత్సాహముచే జరిగినట్లును చెప్పట పరస్పరవిరుద్ధము కృష్ణునకు ధర్మజుడు స్వయముగనే జేయదలచియున్న యాగౌరవములో కీష్కుని ప్రోత్సాహ మేల కావలసివచ్చినది? అది కీష్కప్రోత్సాహముచే జరిగినపుడు ధర్మజుడు స్వయముగా జేయదలచిన దెట్లగును?

మరియు కృష్ణున కట్టిగౌరవము ధర్మజుడు చేయదలచుటలో దానాతనివలన విశేషోపకారమును పొందుట కారణ మని చెప్పిన ప్రతివాదులు ఏహ్మరణముగనే కీష్కుని ప్రోత్సాహము జరిగినట్లుచెప్పుటవలన ధర్మజుని యెడల గౌరవకల్పన కుకల్పన యని తెలియుచున్నది.

ఇకొకటి-ఆసభలో ధర్మరాజు స్వయముగా కృష్ణు డింతటి వాడు కనక కేసితనికి పంధవపూజనము చేయచున నని చెప్పి చేసినట్లైన నేనపుడు ప్రతినాదుల యూహ నేమనవలెను

అగలచ్చటి పూజాప్రస్తావ మేమనగా రాజసూయాంగమైన సోమయాగవిశేషమున సంతర్పేదియను స్నానమందు సత్కారార్హులైన విభులు, క్షత్రియులు, నారిదాదిమహర్షులు రాజర్షులు కూర్చుండి పరంగములు చేయచుండ —

“తతో బీహ్మబ్రహ్మ గ్రాజ్ కర్తరాజం యథిహిమ్
 కియతా మ్వణం రాజ్ఞం యథాస్య మితి భారి
 ఆచార్య మృత్విజం వైవ సంయజుచ యథిరి
 న్నాతకంచ ప్రియం పాశ్చిష్టకన్హా నృపం తిథా
 ఏపా మేక్షకశో రాజ న్మన్య ఆనియతా మితి
 అపి వైషాం నరిషాయ పనుగా యోగీయతామ్ (సభాప అగి)

నీ కార్యం సంపదం శ్వశరాజం ప్రియం మితోమ్ వీక్ష
 కళః ప్రత్యేకం అగ్నిధాని ఏషాం మిక్ష్యే నరిషాయ పంథమ
 మితి శేష

“హ్యోమయథిహిరా యథాస్య గాబూజ్య నుపూహింపుము
 ఆచార్య, ఋత్విక్- 2000పు న్నాతకం మిత్రిం నృపం,
 అను న్నాగ్నిపూర్వాహులు వీరికి ప్రత్యేకముగా న్న్వయిముత్త విత్తో
 బూజ్యతమని ముందు పుంసము అని చెప్పగా యథిహిరుష—

కస్తైత భవా శ్శస్యేభ్య మేకైః పదసంపద
 ఉపసీయమాకం యక్తంచ ౩ స్త్రీ బూహి ౩తామహ

అల్లి ముందు పూహింపదోన పూజ్యతమః కీనే చెప్పుచుని కోరెను

‘తతో కీష్ర త్కాన్తనవో బుద్ధ్యా నిశ్చిత్య వీర్యవాక్
 వార్తేయం మన్యతే కృష్ణ మర్హణీయతమం భువి
 ఏష మేషాం సమన్తానాం తేజోబలపరాక్రిక్షా-
 మధ్యే తపన్నివాభాతి న్యోతిషామిచ ధాన్య-
 ఆనూర్యమిచ సూర్యేణ నిర్మాతిమిచ నాయనా
 భాతితు స్తోతిం వైచ క్షుణ్ణీ వీరం నాహి ౪

అంతట భీష్ముడు సరికించి శ్రీకృష్ణుడే పూజ్యతమడని నిశ్చయించి యీచమస్త్రసభ్యులలో శేషోబలపరాక్రమములతో జ్యోతిశ్చక్రమున సూర్యమండలమునలె శ్రీకృష్ణుడు నిరాజిల్లుచుండె ననియు, సూర్యుడునలె వాయువునలె శ్రీకృష్ణుడు ఈభను ప్రకాశము ప్రమాదియు నిచ్చుదున్నాడనియు తెప్పెను.

తస్మై ఓహ్రాభ్యనుజ్ఞత సహదేనా ప్రతాపనాన్
ఉపజహౌఽథ విభవ ద్వాల్లలేభూయాఽర్ఘ్య ముత్తమమ్
ప్రతిజగ్రాహ తత్ కృష్ణ శ్శాస్త్రద్రుష్టేన కర్మణా
శిశుచాలస్తు తాం పూజాం వాసుదేవే న చ యమే

అప్పుడు సహదేవుడు ఓహ్రానుజ్ఞపై శ్రీకృష్ణునికి విర్ముక్తముగా నర్ఘ్యమియ్యగా నది శాస్త్రీయమని శ్రీకృష్ణుడు ప్రతిగ్రహించెను. శిశుచాలుడు మాత్రము దానినిచూచి సహింసలేకపోయెను. ఇట్లు భీష్ముడువిమర్శించి ప్రగమపూజ్యుడు శ్రీకృష్ణుడే యని చెప్పిన మీదట జరిగిన యర్ఘ్యప్రదానము యజ్ఞాంగమైయండ ప్రతివాదులు—దానిని ప్రత్యక్షకారతాత్పర్యముతో యధిష్ఠితుడు చేసినట్లు వ్రాయుట నింద్యము. ఇట్టి దురభిప్రాయమును నిరసించుటకే శిశుచాలుని మోదలించు నపుడు భీష్ము డిట్లు చెప్పెను—

న కేవలం వయం కామా చేదీరాజ జన్మానమ్
న సంబంధం పురస్కృత్య కృతార్థంవా కథంచప
అర్చామహేఽర్చితం సద్భి ర్భువి భూతసుఖావహమ్ ।

‘ఓశిశుచాల మేమీశ్రీకృష్ణునికోరికనుబట్టికాని బంధుత్వమును బట్టికాని, ప్రయోజనాంతరమును బట్టికాని పూజింపలేదు భూలోకమందు, సత్పురుషులచే బూజింపబడినవాడని భూతకోటికి సుఖావహుడని పూజించుచున్నాము’ అని ఇది శిశుచాలాభిమానులగు ప్రతివాదులకుగూడ సమాధానమే.

ఇక “అచార్యుడులకీయడగిన సభారాంబూలము నట్టి పరిస్థితులేమి
యు లేని శ్రీకృష్ణున కిచ్చి” రట! అచార్యుడు లాంగురిలో జేసినవాడు
మిత్రుడొకడు. అది శ్రీకృష్ణవాక్యములలో స్పష్టకరింపబడియున్నది. ఇట్టి
స్థితిలో—

ధర్మే స్థితాః పాండవేయాః కస్తాన్ కిం నస్తు మన్వతి |
యస్తాన్ ద్వేష్టి సమాం ద్వేష్టి యస్తా నను సమా మను ||
ఏకాత్మ్యం మాం గతం విధి పాండవైర్ధర్మచారిభిః ఉద్యోగప |

ఆనుచు పాండవులు ధర్మాత్ములు వారయందు తప్పున్నదనియె
న్న డనగలడు? వారిని ద్వేషించినవాడు నన్నే ద్వేషించినవాడు, వారిని
పూజించినవాడు నన్ను పూజించినవాడే. వారే నేను, అని, రాయబా
రమునకు వెళ్ళినపుడు దుర్యోధనునితో బ్రసంగించిన శ్రీకృష్ణుడు పాం
డవులకు మిత్రు డను జ్ఞానముకూడ లేకున్న యీ ప్రతివాదుల వ్రాత
నింద్యము.

అనా పిన్దో యాశ్చైవ మొకలిసిన శిశునాలునకు బుద్ధిజెప్పుచు
భీష్ము డేమనిచెప్పెనో చూడుడు—

న చ కశ్చిదిహస్మాభి స్సుభాలోఽప్యపరీక్షితః |
పూజ్యతాయాం చ గోవిందే హేతూ ద్వాపరి సంస్థితౌ ||
నేడవేదాంగవిజ్ఞానం బలంచాభ్యధికం, తథా |
నృణాం లోకేహి ణోఽన్యోఽసి విశిష్టః కేశవాద్యతే ||
త మిమం లోకసంసర్ష మాచార్యం చితరం గురుకే! |
అర్హ్య మర్హిత మర్హార్హం సర్వే సత్తత్తు మర్హణ ||
ఋత్వి గ్గురు ద్వివాహ్యశ్చ స్నాతకో నృపతిః ప్రియః |
సర్వ మేత న్ధృష్టికేశ స్తస్మా దభ్యర్చితోమృతః |

కృష్ణ సవ హి లోకానా మత్ప్రర్పి రసి చావ్యయం.
 కృష్ణ హి కృష్ణే విశ్వమిదం భూమిం చరాచరమ్
 ఏష సృష్టి రిష్టకర్త కర్తా తై న సనాతన
 సుష్ణ ర్వభూతే కృష్ణ సృష్ట శూన్యతమోఽచ్యుత
 కృష్ణ స్సంవిమానైచ సతతాఽఽగోహశ్చ నే
 నశస్య విశిశ్టైచ సర్వం కృష్ణే కృత్తిస్థి తన్
 సహ కేవల మస్మాక మయ మర్చ్యతమోఽచ్యుత
 కృష్ణానా మః లోకానా మచ్ఛనీయో మహాభజ
 జ్ఞానస్యగ్రా మమీ రాజన్ బహున సమ్యవాసితా
 సేమా కథయతాం శౌరే రిహా గురవో గురవః
 సమాగతాః సుశ్రోషం బహూన్ బహుమతాన్ సతాన్
 కర్మాణ్యుచ యావ్యస్య జన్మభృతి నీమర
 బహుశః కథ్యమానాని నరైర్భూయ శ్శృతాని మే
 అయన్తు పురుషా బాల స్త్రీసపాలో న బుధ్యతే
 స్వతః కర్మదా క్రిష్ణం తస్మా దేవ సభాషపే
 యో హి కర్మం కించిదుమా దుష్కృత్య సుతిమాన్
 నై యత్యే క్యగ్రాభ్యుం న తథా చెదిరా యమ
 సన్యసాతే ష్యధనా పార్థసేషు మహాత్మసు
 కో రాక్షం మన్యతే కృష్ణం కోవాక్యేనం చ పూజయేత్

(సభా ప అ-8)

అ.గా-మేధాసభలో సభాపూజ్యతను గూర్చి బాలునిగూడ
 బోధించి సమవేశము చేయుచు పూజ్యతలో కెందుహేతువులున్నవి
 అర్చనకై, మేధావంక విజ్ఞాన మొకటి అర్చనకమైన బల మొకటి
 ఈనాలోకము లో శ్రీకృష్ణుని కిరణు నగు సర్వవిజ్ఞానాచార్యుత్వ
 గుర్తుగాని, పూజ్యుని పూజ్యుని బూజించుట కుదరు సర్వ
 తిలకదీపదే

ఆచార్యుడు, ఋత్విక్కు, స్నాత్రుడు, బంధువు. (కన్యాదాత) స్వపతి మిత్రుడుగూడశ్రీకృష్ణుడే కనుక బూజించబడెను. సూర్యచంద్రులు, నక్షత్రములు, గ్రహములు, దిక్కులు, విదిక్కులు సర్వము శ్రీకృష్ణనియందే ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. ఈశ్రీకృష్ణుడు మాకుమాత్రమేకాదు ముల్లోకములకుబూజ్యతముడే. నేనెందరినో జ్ఞానవృద్ధులను సేవించితిని వారుసత్పురుషులమృతమైన శ్రీకృష్ణుని గుణగణమును జెప్పగావినియున్నాను. జన్మప్రభృతి కృష్ణుడు చేసినచర్యలను లోకాలు బహుళముగా జెప్పుకొనుచుండ నేనెంతయో వినియున్నాడను. శ్రీకృష్ణుడు సర్వత్ర కలడు; సర్వదాకలడు. అసంఖ్యుడైన యీశుపాలు డెరుగక యిట్లుచుచున్నాడు. ఏబుద్ధిమంతుడధికముగా ధర్మమాచరించునో ఆతడే శ్రీకృష్ణమహత్త్వము గ్రహించగలుగుడు. శిశువులు డట్లు గ్రహించజాలడు. బాలులలోగాని, వృద్ధులలోగాని, పృథివీవతులలోగానికృష్ణుడు పూజ్యుడుకాడనువాడెనడు? కృష్ణుని పూజించని నాడెవడు? అనిభావము.

ఆనాడు శిశుపాలుని మంగలించుచు దెప్పిన కీష్కుని నచనములే యీనాడుఆశిశుపాలుని పాటనే పాడిన ప్రతివాదులకు ప్రదర్శించబడినది కనుక శ్రీకృష్ణు డాచార్యుని స్వరూపుడే యని ప్రతివాదులు గ్రహింపనియెడల వీరును శిశుపాలతల్పులే. ఇక అట్లుపూజంపగా “రాజసూయము బూజవచ్చినరా జలోకమున కసూయ కలిగె” నట! బౌరా! “శిశుపాలంతు తాం పూజాం నాసుదేవే న చ త్సమే” అని శిశుపాలుడు మాత్రము ఆపూజను సహింపలేకపోయెను. అని గ్రంథమందుండ రాజలోకమునకంతకు నిండను. బట్టబెట్టుట విశరీలము. ఇక “కృష్ణునకు బూర్వనైతియగు శిశుపాలుడు దాని నాత్మేపించె” నట! బాగుగానున్నది. ఈమాటచే శిశుపాలు డాత్మేపించుటకు కృష్ణున కాతడు సూర్యనైర్జయగుటయే కారణముకాని కృష్ణుడు పూజ్యుడనై కాకుండుట. కానిన ప్రతివాదులే మరల చెప్పుచున్నారు. ఇక నెలదియు ఈప్రతివాదుల్లా త్మేపించుటకు మాత్రము కారణము కదీ విమర్శననై పరిత్యమకంఠ్య వేకాకటి కనపడదు.

ఇక 'సహదేవుడు మేము చేసినదానిని కానినవాని పట్ల' మన రాజులను బెదిరించె నని ఆసహదేవవాక్యసంకర్ష మెల్ల న్నుచు చూచును—

కేశనిం కేశిహస్తార మప్రమేయపరాక్రమమ్
 పూజ్యమానం మయా యోవం కృష్ణం న సహాతే సృపా
 సర్వేషాం బలికాం మూర్ఖా మయేదం నిహితం పదమ్
 సన ముక్తే మమా సమ్య గుత్తరిం ప్రబ్రజీతు స
 సహ హి మయా వసో భవిష్యతి న సంశయ
 నాతిస్తు శ్చయే కేచి దాచార్యం పితరం గురుమ్
 అచ్చ మద్భిత మర్హ్వా మనునన్తు తే నృపా
 తతో స వ్యాజహ రైషాం కశ్చి ద్బుద్ధిమతాం సతా
 మానికాం బలికాం రాజ్ఞాం మధ్యే నైదర్శితే పదే
 తతోఽత త్పుష్పవృష్టి సహదేవస్య మూర్ధని
 అస్పృహపా వాచ శాస్త్రబుద్ధిర్వా నాగు సాధ్వితి

ఓశృతలారా అప్రమేయపరాక్రముడై నాచే బూజింపబడుచున్న ఈకృష్ణనిజూచి మీలో నెవ్వడు సహింసతో అట్టివాడు తనశిరస్సుపై ని ఎత్తిన యూపాద ముంచినట్లు భావించునట్టివాడను నేనని స్పష్టమగా దెప్పవలెన అప్పు డాతినిని నధించున ఓనృపతులారా మీలో మతిమంతులైనవారండిరు. ఆచార్య పితృ గురు స్వరూపుడు పూజ్యుడు పూజింపదగని కృష్ణనిగూర్చియన్నదీయచలసినది అని సహదేవు డైనగాఁబుద్ధిమంతులలో నొక్కఁడను మారుపలుక యంగీకారిమును సూచించిరి బలవంతులైన రాజులలో సహదేవుడు శ్రీకృష్ణుని మహత్త్వము నుద్ఘాటించుచు 'సహదేవమత్తి' అని సహదేవుని శిరస్సుపై పుష్పవృక్షం నొనరి అనిశిరిమూరుల నాధునాడములు వివరించని.

ఈగ్రంథసందర్భము జూడగా నాడు సహదేవుడు చేసిన శ్రీకృష్ణమహత్వోద్ఘాటనము సత్కమే యని పుష్పవృష్టిచేతను అదృశ్యమూర్తుల సాధువాదములచేతను ధ్వున పరుపబడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్లుండ “సహదేవుడు రాజలోకమును బెడరించెను” అని పవ్వాతిదులనుట హేయము.

మరియు నీప్రతివాదులే దుర్యోధనుని గూర్చి వ్రాయుచు—
“ఊరుభంగానంతరము కృష్ణ దుర్యోధనసంవాదములో, దుర్యోధనునిదే న్యాయమని దేవతలు పుష్పవృష్టిని గలిగించగా కృష్ణాదులు సిగ్గుపడి” రట! (పు266) అనివాసియున్నారు.

దుర్యోధనునిదే న్యాయ మనుట కాపుష్పవృష్టిని ప్రమాణముగా గ్రహించి యన్న ప్రతివాదులు—శ్రీకృష్ణుని లోకోత్తరమహత్త్వము నుద్ఘాటించిన సహదేవుని సంభాషణము న్యాయ్య మనుటకై ప్రదర్శింపబడినయీపుష్పవృష్టిని ప్రమాణముగా గ్రహించక తోసివేసిరి. ఆదుర్యోధనవధసందర్భములోని పుష్పవృష్ట్యాదులను గూర్చి ముందు తెలుపబడును. ఆపుష్పవృష్టిని చూచి శ్రీకృష్ణాదులైనను సిగ్గుపడిరటకాని యీపుష్పవృష్టినిచెప్పెడు గ్రంథమును చూడలేకపోవుటయు, చూచినను గ్రహించలేకపోవుటయు ప్రతివాదుల నిష్పాక్షికవిమర్శన పద్ధతికాబోలును.

శ్రీకృష్ణుడు జగత్సృజ్యుడను నిర్ణయమునకు నారదాదిమహదులే హర్షింప; కాదని చెలరేగినవాడు శిశుపాలుడు, శిశుపాలునిపాటనే పాడినవారు ప్రతివాదులు. ఈప్రతివాదుల కామహాసభలో నారదమహర్షి చెప్పిన విషయమునే వినిసంతము—

సర్వసంశయనిర్మోక్తా నారద స్సర్వలోకనితః ।

ఉవాచాఖిలభూతానాం మధ్యే స్పష్టతరం వచః॥

కృష్ణం కమలసత్కృతం వార్చయిష్యమి, యే చరా.

దీపస్మృతాస్తు తే జ్ఞేయా న సంభాష్యాః కిదాచన (సభాప-39)

శ్రీకృష్ణుని బూజించినవారు, చిన్నవారు అంభాష్యులు అనియర్హులు.

ఇంక శిశుపాలుడు మాత్రము జరిగిన భీష్ముని స్మృతాని కృష్ణుని గూడ నిరసించి నగను వదిలి యుద్ధస్థాయత్నముచేత బయట కేగగా ధర్మజుడు చురచయవాక్యములతో శిశుపాలుని దీపికొని వచ్చి నల్లడు కృష్ణశిశుపాలులకు జరిగిన వాక్కులహమలోనే తటాలున శ్రీకృష్ణుడు చక్రము బయోగించి శిశుపాలుని శిరశ్చేదము జేసె నట.

ఈవాతలో యాగము జూడవచ్చిన శిశుపాలుడు యుద్ధమున కుద్వమించినట్లు పరివ్రాచితచేష్టచూపుచు కృష్ణశిశుపాలుల వాక్కుల హమలోన తటాలున శ్రీకృష్ణుడు వధించెనట ఈవిషయములో గొంత చెప్పవలసియున్నది.

శిశుపాలుడు తిరిగి సభలోనికి వచ్చి శ్రీకృష్ణుని, ధర్మజుని నిందించుచు శీఘ్రుని నిందించునపుడభీష్ము డిట్లనెను—

ఏష త్పితౄ గోవింద పూతోఽస్మాభి రచ్యుః

యస్య న స్త్వరితే బుధి ర్మరిణాయ న మాధినః

కృష్ణ మాహ్వాయతా మన్య యద్దే చక్రగదాధరమ్

యాచేవస్త్రి న దేవస్య దేహం విశతు పతిత (అ44)

మోచె బూజించబడినశ్రీకృష్ణు డీదుగో, మీలో నెవ్వని బుద్ధి మరణమునకు త్వరితమందెనో ఆతడీశ్రీకృష్ణుని యుద్ధమునకుబిలువనచ్చును శ్రీకృష్ణునిచే వూరించబడి శ్రీకృష్ణదేహ మైక్యము నందవచ్చును శిశుపాలు సమాటవిని శ్రీకృష్ణునిలో నిట్లనెను—

‘అహ్వయే త్వం రణం గచ్ఛ మయా స్థానం జనార్దన
యావ దద్య నిహన్త్రి త్వం సహితం సర్వపాండవైః (అ 45)

కృష్ణా నిర్వాహ్యనించుచున్నాను నాకో యుద్ధముచేయుము. పాండవసహితముగా నిష్క్రమింపుడు వధింపును శిశుపాలు డిట్లు యుద్ధము నకు గాలు దువ్వినతరువాత శ్రీకృష్ణుడు మహారాజమండలితో మొదటి నుండియు శిశుపాలును చేయచు వచ్చిన దుష్కార్యముల నుద్ఘాటించి చెప్పి ఇప్పుడు మీ సమక్షములో జరుగచున్న యాదుర్మార్గము తమిం పడగిడి కావని చెప్పగా మహారాజులు శిశుపాలుని గర్హించుకొను చుండ శిశుపాలును సకలకలవ్రసచు మాటలాడునపుడు—

‘క్షుం వా యది తే శ్రీధృ మా వా కృష్ణ మను త్తమ ।
శ్రీధృద్వాసి ప్రగ్నాద్వా కిం మే త్వత్తోభవిష్యతి । (అ 45)

కృష్ణా నీవు తమింపుము మానుము నీవుకృష్ణుడవైన నాకేమి? ప్రగ్నానుడవైన నాకేమి? అనెను అంతట కృష్ణభగవానుని సంకల్ప మాత్రము న చక్కము హస్తము నొందింప కృష్ణభగవాను డిట్లనెను—

‘శుక్లిన్ద్రు మే మహీపాలా దే వైతత్ తమితం మయా
అపరాధశతం తౌమ్యం మాతం రస్యైవ యాచనే
దత్తం మయా యాచితం తాని పూర్ణాని పార్థివాః
అధునా వధుమ్యామి పశ్యతాం వో మహీక్షితామ్
ఏవ ముక్త్యా యదుశ్రేష్ఠ శ్చేదిరాజ్య తత్క్షణాత్
వ్యసాహర చ్ఛిరః కుర్ధ శ్చ క్షేమామితోకర్షణ ” (అ 45)

ఓమహీపతులారా వినుడు ఈశిశుపాలుని తల్లి ఈతని నూరప రాధములను తమింపలసినదని నన్ను యాచించినది అట్లే యని వర మిచ్చితిని ఆసంఖ్య పూర్తియైనది ఇప్పుడుమీరందరుచూచుచుండగా

నీతని వధించుచున్నాను అని చెప్పి కృష్ణభగవానుడు శిశుపాలుని శిరస్సును చక్రముచే చేదించెను అని యర్థము

ఈగ్రంథసందిర్భమునుబట్టి రాతో యుద్ధమునకురమ్ము చాంక్ష నసహితముగా నిన్ను వధింతును అనిశిశుపాలుడు కాలుదువ్వుటయు నీయాగ్రహ మెంత నీయనుగ్రహ మెంత అని తిరస్కరించుచుయు జరిగిన తరువాత మహారాజును డలితో నిన్ను డీతని వధించుచున్నానని చెప్పి యమోఘచక్రప్రయోగమున శ్రీకృష్ణుడు శిశుపాలశిరశ్చేదము జేసినట్లు స్పష్టమగుచుండ 'వాక్కులహములోనే తమలకు శిశుపాలుని శిరశ్చేదము జేసెను' అనుచు శిశుపాలు డేమియు చెలియని స్థితిలో బరాకుగా నుండగాశ్రీకృష్ణునివధించెనన్నట్లువ్రాయుటఎంతసాహసము ఈసంకర్షములోని యీవ్యాతిరుగూడ చూడుడు—

పరాకగా నుండిన శిశుపాలుని కృష్ణుడు నొందెనని యీకింది సాశ్వవాక్యము చెప్పుచున్నది—

అద్య తం పాపకర్మాణం తేదగ్రిం విశ్వాఽపహతిశమ్ ।

శిశుపాలవధామహా ద్ధమమిష్యే యమక్షయమ్

మమ పాపస్వభావేన భ్రాతా యేన పాతిత

శిశుపాలో మహీపాల స్తం వధిష్యే మహీతలే

భ్రాతా బాలశ్చ రాజాచ నచ సంగ్రామమూర్ధని

ప్రమత్త శ్చ హతో నీర స్తం హనిష్యే జన్మాన్తమ్

నాకు సోదరుడు వీరుడు బాలుడు యుద్ధభూమియందు లేక ప్రమాదము నొందిన శిశుపాలు నెవడు చంపెనో యాజుర్హినుని జంపెదను' (పు 71)

ఈసాశ్వవాక్యము పరాకగా చున్నాడు చంపబడెననుటకు ప్రమాణముగా నీచోత రమ్ము యుద్ధమునకు' అని కాలుదువ్విిన శిశు

పాలుని వాక్యము ప్రమాణము కాదన్నమాట తనసోదరుడగు వీరుకు అట్లు పోవుటచే దిమసుగల న్యాయత బాంకొనుటకై ఆ సాక్ష్యము 'ప్రమిర్తుడై యుండి కట్లు జరిగిన పనిగాడ' తనకంటెజన్మవాడుగనుక బాలునినిగాని తమకు నైతికముక శ్రీకృష్ణుని దుర్భాష లాడినాడు కనుక షరాకుగా నుంచెనుటకీది ప్రమాణమునుట చిత్రిముగానన్నది

ఈసాక్ష్యమైనను బంధుత్వమునుబట్టి రాజసూయము జూడ నచ్చిన మాశిశుపాలుని యాగపర్వగా వధుపజేసినారిని పాండవులను నిందింపకుండుటవలనను శ్రీకృష్ణునిగూడ నావిధముగా నిందింపకుండుట వలనను శిశుపాలుని యాగపర్వగా చంపిరి అను విచారవాదము కూడ భూరాష్ట్రమొంది

ఇట్లేశిశుపాలవధము జరాసంధనిధము నలెనే నిష్కపటముగాబె ప్పి చేయబడుటచే ఈశిశువ లనిధమునూడ జరాసంధనధము నలె గడ టముగా జేయబడినదే అను మ. ధా ది కారుల వాతకు తోసివేత యొక్కదే

ఇతరరీతి శిశుపాలవిధమునుగూర్చి మహాభారతచరిత్రములో ప్రతివాదులు వాదించి విషయము చర్చింపబడినది ఈచరిత్రవాదులే 'రాజసూయరహస్యము' అను పేరుతో నొకచుక్తిము నభూతకల్పన లతో వ్రాసియున్నారు దాని నైఖికుండు లోకలకు తెలియబడుటకై కొన్ని ముఖ్యాంశముల వెల్లడించి పరిష్కారము అది విద్యాధిగులచే మెచ్చుకొనబడినదట అది సత్యకథన ము

— 'రాజు ఖండంబడు యి గమ రాజసూయ గును ప్రసంగము—
తన్నరాకరణము.

రాజసూయరహస్యమంటి వాత్ర మటున్నది — రాజ సూయశబ్దమున కర్థ మేమనగా రాజుచే (ప్రవరభిషేకము ద్వారా) సిద్ధింపజేయ బడునది లేక సతాత్మకసోమరాజు (సోమలత ఖండిం

పరిపాదించి అను వ్యవస్థలను నై యాకరణలు చెప్పియున్నారు
 సూ రాజసూయ (1 - 14) పాఠానియవృత్తిః - రాజ్ఞా సోత
 వ్యో 2. భిషవద్వారా నిష్పాదయితవ్య యద్వా, లతాత్మకస్స
 మో రాజా స సూయతే ఖండ్యతే రాజసూయమాగమున
 సోమలతాఖండనమునుయోగాంతమున పునరభిషేకమునొంది రాజ్ఞ
 యాగమాప్తి నొందించుచుండుటయు గలుగుదు గాక - పునరభి
 షేకమునకు బూర్వమున నగు 'ఉదవసానీయము' అను నొక యి
 ప్త్యయం దొక క్షత్రియుడు పశువుగా బంధింపబడు సూచన లుం
 డుటచే 'రాజ ఖండింపబడు యాగము' అని ధ్వనికూడ నగు
 చున్నది ' (పు 18)

ప్రతివాదులిచ్చుట రాజసూయశబ్దమున ధర్మము జెప్పుచు కొ
 ముదీగ్రంథమును ప్రమాణముగా జూపిరి ఆకౌమునిలో 'రాజ్ఞాసోత
 వ్యః అభిషవద్వారా నిష్పాదయితవ్య అనుగ్రంథమునుజూపి దాని క
 ర్థము - రాజుచే బుసరభిషేకముద్వారా సిద్ధింపజేయబడనది అని వా
 సినారు అభిషవశబ్దమునకు పునరభిషేక మని యర్థము లేదు.

'సూత్యాభిషవ సవసం చ నా అని యనుము

'త్రీణి సోమలతాకండవశ్య' అని అమరసూత్రావ్యాఖ్య

ఇట్లు సోమలతాకండన మర్థముగా గల అభిషవశబ్దమునకు పున
 రభిషేకమని యర్థము వ్రాయుట అపూర్వవాంఛితము.

ఇది వీరు మూసిన కౌముదీగ్రంథము నిరు కనిపెట్టిన రహస్యాత్మ
 కము కనుకూలమో ప్రతికూలమో పరిశీలించుము—

కౌముదీకారుడే కౌముదికి మనోరమ యను వ్యాఖ్య వ్రాసెను
 కనుక ముందాగ్రంథముల ననుసంధింతుము

నూ — రాజసూయ... సప్తకృబన్తా నిపాత్యస్తే రాజ్ఞా సోతవ్యోఽభి
పవద్వారా నిషాద్యుతవ్యః. యద్వా లతాత్మక స్సోమో రాజా
స సూయతే కండ్వతేఽతేత్యధిగిరణే క్యవ. (కౌముది)

మనోరమా — యద్యేతి. రాజానం క్షీణస్థిత్యాదా తథా దర్శనా దితి
భావః. రూఢ్యర్థం నిపాతనం తేనాద్యుతేఽశ్వమేధాదా ద్వితీయే
జ్యోతిష్టామాదా చ నాతిప్రసంగా.

ఇచ్చట రాజసూయశబ్దమునకు రెండువిధముల వ్యుత్పత్తి చెప్పి
బడినది. రాజసూయశబ్దములోని రాజశబ్దము మొదటివ్యుత్పత్తియొ
యీగకర్తయగు రాజునే చెప్పును. రెండవ వ్యుత్పత్తిలో నారాజశబ్దము
సోమలతను చెప్పును. సోమలతకు రాజశబ్దమును వాడుట పేదములో
'రాజానం క్షీణస్థి' అనువోట బ్రసిద్ధము. రాజసూయశబ్దము అవయ
వార్థమును మూర్తిమే చెప్పినయెడల రాజుచే జేయబడునట్టియు, సోమ
లతాకండనము కలిగియున్నట్టియు అశ్వమేధము కాని, రెండవవ్యు
త్పత్తినిబట్టి బ్రాహ్మణాదులచే జేయబడుచు సోమలతాకండనముకల
జ్యోతిష్టామముకాని రాజసూయ మనబడవలసివచ్చునని యూదోషము
వారించుటకై రూఢ్యర్థము నిపాతనము చేయబడినది. ఫలితార్థ మేమన
సోమలతాకండనము, రాజసూయ మందున్నట్లు అశ్వమేధమందును,
జ్యోతిష్టామమందును గూడ గలదు. కనుక నవయవార్థమూర్తిమున నది
కూడ రాజసూయశబ్దముచే జెప్పబడకండలుకు రూఢ్యర్థము (సంజ్ఞా
రూపార్థము) గ్రహింపబడినది. అని తాత్పర్యము.

ఇప్పుడుస్మృతివాదులన్నట్లు రాజును (క్షత్రియుని) ఖండించునట్టిది
రాజసూయ మొనపుడు అట్టిదని యశ్వమేధమందుగాని, జ్యోతిష్టామ
మందుగాని యుండిదు కనుక నవయవార్థమూర్తిమున గతార్థముగు
చున్న రాజసూయశబ్దమునకు రూఢ్యరాశ్రియణము న్యర్థమే అగు

చున్నది కనుక ప్రతివాడు రహస్యార్థము వ్యాకరణగ్రంథవిషయము
వీరి విచిత్రమచ్యయము లోకవిరుద్ధము

— ‘రాజసూయయాగకర్త చేయవలసిన విధులనుబట్టి ధర్మజుని రాజ
సూయమందు శిశుపాలుడు విశేసింపబడె నను ప్రసంగము—

తన్నిరాకరణము—

మ భాచ కాండ రాజసూయరహస్యములోని వాక్య
యిట్లున్నది— రాజసూయయాగకర్త చేయవలసినవిధులు (1)సోమ
యాగమైన మఱుగామ పశువిశేషము అదు తీర్చియపశువు.
లేక బ్రాహ్మణపశువుబంధింప బట్టతోకూడెన ఉదవసానీయము’
అను నొక యిష్టి జరుగను ఐతరేయబ్రాహ్మణమునందలి పుస్తకే
పుని యితిహాసము ఉదవసానీయేష్టి కాలమున గలిగినదియే ధర్మ
జుని రాజసూయమందును సోమయాగమైన మఱుగామ ఉదవ
సానీయేష్టికాలముననే శిశుపాలుడు నిశ్చరీకరింపబడె నని స్పష్టమగు
చున్నది (పు 3)

(4) సునశ్శేషునిగురించి మూలము మహర్షులు రాజసూయము
చేయించుచుండగా మనుష్యపశువును బంధింప ననువగు కర్త
మేతెంచినది. సునశ్శేషుని పశువుగా బంధించు సమయ మానన్న
మైనది విశేసింపబడుపశువును పితృకృతము అను సంకల్పరణము
చేసినవెంటనే కైంశుకేటలు కేయబశి కంకుభారిలు పౌళస్తగల
రెండు కుశేనిర్మితములైన తాళిబిత్తి కాల్చిను తనను గట్టిగా బం
ధించిమూడువెంటలు గలిగి మూడు బారిలు వ్రాడవ్రాగు తాళిబిత్తిచే
మన్యభాగమును యూపస్తంభమున కిరియగట్టవలయును (పు 1)

(3) “అప్రుషస్వస్య పేతేచి బంధుంపశు సునశ్శేషనను ‘ఉపా
కృతి నియుక్త అగ్నిన న్యక్షకరిణములు అనురక్తుడు జేసెను
పైకర్మములు నష్టపశువుల బ్రతియ్మమునను జేతును’ (పు 3)

(4) ఏమృత సునశ్శేపుడు వధింపబడుడుకు సిద్ధముగానుండి పరిమేష్వరుని, ఇంద్రాక్షివరుణాదిదేవతలను పలువిధములబ్రాంకించుకట్టకడుకు 'ఉపస్సు' స్తోత్రము చేయుచుండగా పక్షాలుమరి కట్లుజేసిపోగా సునశ్శేపుడు విశ్వామిశ్రునరకతలము జేరెను (పు 34-3)

(5) 'విశశిలపశువుచే జేయవగు కర్మకలాపము పూర్తికాకుండుటచే హరిశ్చంద్రుని రాజసూయము పూర్తికాలేవను సందియముద్భవించుచున్నది కాని విశ్వామిత్రుడు లెట్లో యాగపూర్తినిజేసి అంజస్సవము' అను నొక కర్మము చేయించి సునశ్శేపహరిశ్చంద్రులనోన్యము స్పృశించునట్లు చేయుటచే యాగము పూర్తయగుటయు, హరిశ్చంద్రునకు రోగవిముక్తి యగుటయు కలిగెనని 'వైతరేయబ్రాహ్మణము న సెప్పబడియున్నది (పు 36-7)

(6) హరిశ్చంద్ర, సునశ్శేపుల గానలు హోత యెప్పుచుండగా రాజసూయయాగము విసవలయు నని యైతరేయబ్రాహ్మణమున గలదు (పు 38)

ప్రతివాడును వానిలోని యీ యారింకములనుగూర్చి ముందనకొందము— వైతరేయబ్రాహ్మణమునందు హరిశ్చంద్రుని రాజసూయమునకు సంబంధించి చెప్పబడిన సునశ్శేపుని యతిహాసములో సునశ్శేపుడు యజ్ఞపశువుగా కీయమగునట్టి ఫర్వజుని రాజసూయములో నధింపబడన శిశువులును యజ్ఞపశువుగానె చరింపరా నని మొదటి యాశములోనున్నది

యజ్ఞపశువును కార్యని, తలను త్రొక్కితొ గట్టిగా బంధించి యాచార్యమున కరిగగట్టరలె ననియు సునశ్శేపునకు అభ్యర్థుడు చేసిన ఉపాకృత నియుక్తాక్రేప చర్యనికరణము ను కార్యములు ప్రతి

యజ్ఞమునను యజ్ఞపశువునకు జేయబడునవియే యనియు రెండుమూడం శములలో నున్నది.

యాప స్తంభమునకు బంధింపబడిన శునశ్శేపుడు దేవతలను స్తుతించి వారియన్నగ్రహముచే బంధవిముక్తుడై వధింపబడకయేయుండె ననియు 'అంజస్సవము' అను కర్మతో మూగము పూర్తియై హరిశ్చంద్రునినకు రోగవిముక్తి యయ్యె నని యైతరేయబ్రాహ్మణమున జెప్పబడి యున్నదనియు, హరిశ్చంద్రశునశ్శేపుల గాథలు రాజసూయకర్త విన వలె నని యైతరేయబ్రాహ్మణమం దున్నదనియు గ్రమముగా 4. 5. 6. అంశములలో నున్నది.

రాజసూయశబ్దమునకు రాజు ఖండింపబడు యాగ మర్గ మని ప్రతివాదుల వాదము. వారువాహరించిన హరిశ్చంద్రునిరాజసూయము రాజు ఖండింపబడనిదియు బ్రాహ్మణుడగు శునశ్శేపుడు యజ్ఞ పశువుగా గ్రహింపబడి యాతడుగూడ వధింపబడకయే పూర్తి యై రోగ విముక్తి యను ప్రత్యక్షఫలమును గూడ నిచ్చినదియు నైయున్నది. కనుక వారు దృప్తాంతముగా జూపిన హరిశ్చంద్రరాజసూయమే వారు రాజసూయశబ్దమునకు జెప్పినయర్థ మనంబునదమని ధృవపరచుచున్నది.

మరియు, హరిశ్చంద్రశునశ్శేపుల గాథలు రాజసూయకర్త విన వలె నని విధింపబడినదని యారవయంశములో నుడుటవలన రాజు కాని బ్రాహ్మణుడుకాని వధింపబడకుండునదే రాజసూయమనుజ్ఞానము రాజసూయకర్తకు గలిగితిమను. కనుక నావిధమున గూడ రాజసూయ శబ్దమునకు ప్రతివాదులుచెప్పిన దనంగతార్థమే. మర్థియు, యూపబద్ధుడై యుండి యాయాదేవతల నాయాముక్కులతో నుపాసించి స్వయముగా దేవతానుగ్రహమున బంధవిముక్తుడై యున్న శునశ్శేపుని యీ యాగపూర్తిని జేయింపుమని విశ్వామిత్రాదిముత్సిక్కులు కోరగా

అని యక్కడనే ప్రతివాదులు వ్రాసియున్నమాటను విరుద్ధము— దీని నిమిది శిశుపాలునిగూర్చి వ్రాసినదానిని జూతము—

“వెదతల్లి పుమారుడు చేయు రాజసూయము జూడవచ్చిన శిశు పాలుని శీష్మశీక్ష్మముల ప్రోత్సాహముచే ధర్మజుడు పశువుగాజేయ నియ్యకొని యుండును” (పు 9)

ఇది వీరి యూహ! దీని కాధారము వీరిబుద్ధియేకాని వేగ్రంభమును లేదు. యజ్ఞపశువును ముందు సంగ్రహించి యజ్ఞమారంభింతురా? యజ్ఞము జూడవచ్చినవాని నెన్ననినో యజ్ఞపశువుగాజేసి వధింతురా? అట్లైన నీవిడు గెన్ననిపై బడునో యరు భీతిచే నెన్నడైన వచ్చునా? దీనితో వీరి లోకజ్ఞానము విదితమైనది.

ఇంకొకటి— “శిశుపాలుడు తన్నట్లు చేయుదురని తలంపక పరాకుగా నుండునపుడె లెటాలున శీక్ష్మమును చక్రముచే శిశుపాలు గొట్టియున్నా డనుట స్పష్టమగుచున్నది” (పు 100)

ఈవాక్యత నెనుకటివాక్యత కత్యంతవిరుద్ధము— శిశుపాలుడుయాగ పశువట! యూగపశువును త్రాళ్ళతో క్కాళను తలను గట్టిగా బంధించి యూపస్తంభమున కంటగట్టవలెనట! అపుడధ్వర్యుడు ఉపాకృత నియు క్తాదిసంస్కారముల జేయవలయునట! అని వధ్యపశువునకు ప్రతియజ్ఞమున జేతురట! ప్రతివాదులన్నట్లు ఇన్నిసంస్కారములు జరిగి యూపస్తంభమున కంటగట్టబడినగాని శిశుపాలుడు యూగపశువు కానేరడు గదా! అట్లు జరిగియున్నయెడల శిశుపాలుడు తన్నట్లు చేయుదురని తలంపకుండుట, పరాకుగా నుండుట, అపంభనము. కనుక ఇది విరుద్ధము. మరియు నెనుకటి ప్రస్తావములో జూపబడినట్లు—

“అహ్వయే త్వాం రణం గచ్ఛ మయాస్థానం జన్మాన |
యావ నద్య నిహన్మి త్వాం సహితం సర్వపాండవైః ||”

అనుచు పాండవసహితముగా నిన్ను వధింతును. రమ్ము నాతో యుద్ధమున కని శ్రీకృష్ణునిపై కాలుమవ్వి న శిశుపాలుని పరాసగా నుండె ననుటయు, శ్రీకృష్ణుని ఇట్లు చేయుచుని యెరుగఁజూపుయు సత్యంత విరుద్ధము.

ఇంకొకటి చూతము— “శిశుపాలుని దేహమును వేగముగా సంస్కరింపుడని ధర్మజుడు దగ్ధరనుండున పుత్రుని నియోగించక తన తమ్ములను నియోగించినట్లున్నది. శిశుపాలుని వేగముగా సంస్కరింపుడనుటలో ‘ఇష్టిక్రియ’ కాలశ్యము లేకుండగ జేయుటకై యుండును” (పు 97) ఈవిషయమై పశ్చిమాణ మిట్లు చూపిరి—

“పాండవ స్త్వబ్రహ్మే ద్భ్రాతృ సత్కారేణ మహావతిమ్ |

దమఘోషాత్మజం సన్సారయత మా చిరమ్ ||

తథాచ కృతవన్త స్తే భ్రాతృ ద్వై శాకనంతవా ||”

ఈశ్లోకమునకు పేరువ్రాసినది విరుద్ధము— శ్లోకములో ‘పాండవః దమఘోషాత్మజం సన్సారయత ఇతి భ్రాతృ నబ్రహ్మే’ అనియున్నది. ‘సన్సారయత’ అనుపదమునకు సంస్కరింపజేయుడు. అని ప్రేరణార్థము. సంస్కరింపుడు అని ప్రతివాదులు వ్రాసిన యర్థము. ప్రతివాదుల యర్థములో ‘సంస్కరుత’ అని యుండవలెను. కనుక ధర్మజుడు తమ్ములను సంస్కరించుటకుగాను, సంస్కరింపజేయుటకునియోగించెను. ఇక సంస్కరించువాడు ప్రతివాడు అన్నట్లు సన్నిధానవర్తియగు శిశుపాలపుత్రుడే. అత డామృతశిరమునకు జెసినది దహనసంస్కారమే. దానిని జేయించుటకు నియోగింపబడినవారే యుధిష్ఠిరసోదరులు. ఇట్లుండ శబ్దజ్ఞానములేక యుధిష్ఠిరసోదరులు సంస్కరించినా రని వ్రాయుట సాహసము.

—: “ధర్మజుని మూతము రాజసూయయాగాంగ” మను
 పుస్తకము—తన్నిరాకరణము—

రాజసూయరహస్యములోని వాక్యము యిట్లున్నది—

“కాత్యాయనహిరణ్యకేశీసూత్రానుసారము పునరభిషేకా
 నంతరము రాజైదుగురితో సుహృద్ధ్యూతము నొనర్పవలె నని
 యున్నది. ధర్మజుని పునరభిషేకానంతరమును నైదుగురు జూద
 గాంధుంకిన సభలోనె సుహృద్ధ్యూతము నొనర్చినట్లు కలదు.
 చూడుడు—

ద్యూతమునకు బిలువవచ్చినవిదురునితో ధర్మజుడు సుహృద్ధ్యూ
 తసభలో నే కేతవు లుగ్నా రన విదురు డిట్లనియున్నాడు.

గాంధారరాజ శృకుని ద్వితీయాంశతే రాజాఽతిదేవీకృతిహస్తో
 మతాః । వివిశతి చ్చిత్రకేన శ్చ రాజా సత్యవతిః పురుషితో
 జయశ్చ॥

(1) శికుని, (2) వివిశతి, (3) చిత్రకేనుడు, (4) పురుషితోడు.
 (5) జయడు అను వారు కలరు. అని చెప్పియున్నాడు. మరియు
 యాగాంగద్యూతమున బంగారువస్తువులనే యుపయోగింపవలె నని
 కలదు. ధర్మజుడు తొలుత రత్నములు వాడిగిన మణిహారమునే
 యొడ్డియున్నాడు. (పు 102)

ఇదియొక యసంబద్ధవాదము. పౌత్రవాచులు రాజసూయయాగ
 ముగ్యమున జరుగునది పునరభిషేక మని వాసియున్నారు. ఆపునరభి
 షేకానంతరమే యాగకర్త సుహృద్ధ్యూతము జరుపవలెనట! అదియైదు
 గురితో నొనర్పవలెనట! అట్లు జరిగినదే ధర్మజుని ద్యూతముల! ద్యూత
 సభలో నైదుగు రున్నారనియే ధర్మజునితో విదురుడుచెప్పియుండెనట!

ఈ మాటలలోని నైరుత్యముల జూడుడు— ప్రతివాదులుచూసిన శ్లోకములో చిత్రసేనపురుషులమధ్య నన్ను గత్యవ్రతముని గణించినచో వారగురుగుదురు. కనుకవిరుద్ధము. అది యముడనిండు యాగ కర్త యైదుగురితో భూతమొనర్చినలె నన్నమాటకు అముగురితో బ్రత్యేకముగా నాడవలె ననియర్థమైనచో ధర్మజు డొక్క— శకునితో డప్ప మరెవ్వనితో నాడనేలేదు. కనుకవిరుద్ధము. ఇక “నైదుగురుజూడ గాంధారిండిన సభలో నొనర్చినలె” నని యర్థమన్నచో నైదుగురితో జూడ మొనర్చినలె నని యన్నది. అనునెను కటి వాక్యమునకు విరుద్ధము. ఆపై సుహృద్భూత మాడవలె నని యాగకర్తకు డెప్పబడి ననచు ధర్మజునకు బ్రార్థించిన దుష్టుద్భూతమును, అదే యని ప్రదర్శించుట విరుద్ధము. ఆపై “యాగాంగభూతమున బంగరు వస్తువులనే యుపయోగింపవలెనని కలదు” అనుచు మనుష్యులతో బాటు సర్వస్వముపయోగింపబడిన ధర్మజుడ్యుతము యాగాంగభూతమే యనుట విరుద్ధము. కనుక నిది యసంబద్ధవాద మనవలసివచ్చినది.

ఇంకను జూడుడు— రాజసూయకర్త ధర్మజుడు. రాజసూయము జరిగిన స్థలమింద్రోస్థము. ప్రతివాదు లన్న భూతమును సంకల్పించి ధృతరాష్ట్రుని వేధించి శకుని బలము చూచుకొని ధృతరాష్ట్రునిచే విదురునిద్వారా నిర్బంధముతో ధర్మజుని బిలిపించి భూతమున బ్రవర్తించజేసినవాడు దుర్యోధనుడు. ఆభూతము జరిగిన స్థలముహస్తినాపురము. ఆ భూతమునకు బిలుచవచ్చిన విదురునితో ధర్మజుడు—

“మ్యాతే హతైః కలహో విద్యతే నః కో నై మ్యాతం రోచతే బుధ్యమానః”

మృతము కలహహేతువు. బుద్ధిమంతు డెవ్వడు భూతమున కిష్టపడును. అని పలికి ధృతరాష్ట్రుని యాజ్ఞ యట్లున్నదని చెప్పిన విదు

రునిమాటపై ద్యూతమువలన సిహలోకహాని, గుర్వాజ్ఞోల్లంఘనము వలన బరలోకహాని. కనుక నాముష్మికహితముగోరి వెళ్ళుచు మంచి దని యెంచి—

“నాహం రాజ్ఞో భృతరాష్ట్రస్య శాసనా న్తు గన్తు మిచ్ఛామి కవే దురోదరమ్ । ఇష్టా హి పుత్రస్య పితా సదైన తదస్మి కర్తా విదు రాథ మాం యథా ।” (సభా. అంకి)

భృతరాష్ట్రాజ్ఞ నుల్లంఘింపలేను. అట్లే వచ్చెద నని నచ్చిన వాడు భర్మజుడు.

ఆ ద్యూతముజరిగినది— అవభృథాంతము రాజసూయము పూర్తియై వచ్చినవారందరు స్వస్థానముల కేగిన తరువాతి దుర్యోధను డామోగజైభవము జూచి యసూయతో నందరికంటె నెనుక నింటికి వెళ్ళినతరువాత, శ్రీకృష్ణుడుకూడ వెళ్ళినోయినతరువాత గొంతకాలము నకు. ఇట్టి ద్యూతమును యాగాంగద్యూత మనుట యసంబద్ధము.

యాగాంగద్యూతము యాగకాలములోనే జరుగవలెను. యాగ స్థలమునందే జరుగవలెను. అది విహితమగుటవలన యాగకర్తయగు భర్మజుడు స్వయముగా బ్రవర్తించవలెను, యాగాంగద్యూత మెప్పుడు జరుగవలసినట్లున్నదో చూడుడు—

తై మిసీయ్యాయమాలా, 1-4-2 పూర్వపక్షః— “యదేత ద్వేవనాదిక మ్లక్ష్మ మిత్యుక్తం; త దేత దభిషేచనీయస్వైకస్య సోమ యాగస్యాజ్ఞమ్.”

సిద్ధాంతః—“రాజసూయకబ్దశ్చ ౭ నమత్యాపేక యాగానభిధత్తే లిస్మా త్స్వేపా మేత ద్దజమ్. అమృతానన్తు రాజసూయమధ్యే క్వచిద పేషీత మి నచనబలా దభిషేచనీయగతమా హేన్ద్రస్తోత్రికాతీ తద సుషీయతే”

అనగా రాజసూయయాగాంగద్యూతము రాజసూయములో, అభిషేచనీయమందైన మహేంద్రస్తోత్రకాలమందుజరుపనలెనని తాత్పర్యము. ఇట్లుండ దుర్యోధనుని దుర్వృత్తితో జరిగిన హస్తినాపురమ్యూతము, ధర్మజని యింద్రప్రస్థరాజసూయాంగమే అను ప్రతివాదులమాట “పృష్ఠతాడనా ద్దంతభంగః” అనుమాటవలె నున్నది. ఇదియే నీరి రాజసూయరహస్యము.

—♦ లోకసారస్వతములకు ప్రతివాదులు చూసిన యకమార్గములు —♦

ప్రతివాదులు ఆర్షగ్రంథముల సర్థముచేసికొనలేక, వానిమూలమున బొందవలసిన శ్రేయస్సును తాము పొందలేకపోవుచీకాక, అపార్థములు చెప్పి, యత్యమును సత్యమని ప్రకటించి, పూజ్యుల సపూజ్యులని నచించి, యమాయకప్రజలను మోసపుచ్చి, వారికిగూడ శ్రేయస్సుంటుకుండ జేయుట నింద్యము.

నీరి దెంత పాండిత్యమో! అనిలోకులు భ్రమపడుటకు “ఇదిగో ఇతరేయబ్రాహ్మణము; ఇదిగో కాత్యాయన సూత్రము; ఇదిగో వ్యాకరణసూత్రము; ఇదిగో ధారతము” అనుచు నేగ్రంథము జూడని లోకులను నమ్మించి యక్రమముగా వ్రాసి శ్రేయోహాని గలిగించుట లోకదోషమే కాదు, సారస్వతదోషము కూడను.

ప్రతివాదులు లెమకు దెలిసినంత పండితులకు దెలియవని ప్రకటించుటకై రాజసూయరహస్యములో నుపోద్ఘాతముగదు వ్రాసినది చూడుడు—

“ఇతాపురసంస్థానపండితులై ‘అమ్నాయార్థవాచస్పతి’ విరుదునొందిన బృ. శ్రీ. నడలి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి నడిగి వారి వాదబాలననుసరించి మూడుగారులు కర్మింప నేరంతకు బూర్వమే

చూచుకొని యన్న యంశములు తప్ప వేలు క్షణములలో లేవనియు దమకంతకంటె దెలియవనియు జెప్పియున్నారు.

మాపట్టణముననే పండితులు బహుపురాణదృష్టులు నగు బి. శ్రీ వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిని భారతవ్యతిరిక్తపురాణములలో నెచటనైన రాజసూయయాగము గూర్చి చదివియున్నారా? యని యడుగ గమకెచటను గాన్పింపలే దనిరి.” (పురి)

దీనిని జూడగా తమపరిజ్ఞానప్రశంసకంటెను పండితనిరసనము కంటెను వేటొకప్రయోజన మీవాతకు లేదని విజ్ఞులకు విదితమే.

తమకు దెలియనిది తెలియనట్లును, తాము చూడనిది చూడనట్లును చెప్పెడివారు పండితులు. తమకు దెలియనిది తెలిసినట్లును, తాముచూడనిది చూచినట్లును ప్రకటించువారు ప్రతివాదులు. ప్రతివాదుల పాండిత్యపరిజ్ఞానముల వైఖరి బహిష్కరించి ప్రదర్శించియే యున్నాము.

— • రాజసూయరహస్యకారులధన్యత —

ప్రతివాదులు తమ ధన్యతనుగూర్చి యిట్లు వ్రాసియున్నారు—

“ఒక్కటిమాత్రము నాయందు వారు (శ్రీరామలింగారెడ్డిగారు) చూచినదానిలో యదార్థము కలదు. అది, నామస్మనకు నిజమని తోచినదానిని దాచక వ్రాసితి ననుట.

ఇప్పుడు విద్యాధికులును విద్యాధిరాజులు నగు శ్రీరామలింగారెడ్డిగారు నిశ్చితిగ దోచిన సత్యమునే వ్రాయువాడ నని యీపుస్తకప్రచురణలో వ్రాయుటచేత, నేను ధన్యత నని తలచుచున్నాను”

(పు. 8-9)

ఇచ్చట 'తోచిన సత్యమునే వ్రాయువారు' అను విద్యాధికుల మాటకు తోచిన సత్యమునే, అనగా సత్యమని తోచినదానినే వ్రాయుదురు. అసలు సత్యమును వ్రాయరు. అని యర్థము. ఈ సంగతినే నామ న స్సు స కు ని జ మ ని తో చి న దా ని ని దా చ క వ్రాసితి ననుట యధార్థము' అను పూర్వవాక్యములోని తమమాటచే బ్రతినాదులే వివరించిరి. వారన్నట్లు మనస్సునకు నిజమని తోచినదే నిజమైనయెడల నెవ్వనిమనస్సునకు అట్లు దోచినదైనను నిజమే కావలసినప్పుడు అప్పుడురాగద్వేషమాషితములై యవ్యవస్థితములై యందు మనస్సుననుబట్టి నిజము, అనగా సత్యముకూడ నవ్యవస్థితమే అనిపోవును. అట్లన్యస్థితమైనది సత్యమెట్లగును? కనుకయు సమాధానమిచ్చవలెనదే సత్యము. అట్టి సత్యము స్రవించుట వ్రాతలో లేదని నిరూపించియే యుగాము. కనుక బ్రతినాదులు ధన్యుడ నని తలచుట సాహసము. తోచిన సత్యముచుగాక అసలు సత్యమునే వెల్లడించిప్రామాణికమార్గము నవలంబించి ధన్యతవహించుకొనుచున్నాము.

—• మచేలవరదునిగూర్చి రాజమాయరహస్యకావ్యల ప్రార్థన —

“అటుకులనే యీయ నన్తి కరంబు
 నటుకున నిచ్చిన దాళ నీవనుచు
 సర్గవానం బొందు హవళితై భునిని
 సార్థకంబుగ జేయ నమకట్టి దాని
 స్రుతిధర్మ మెంతయు జెప్పెను నట్టి
 సత్యవాదంబును నలివెడునట్టి
 యీకృతి గొని నాకు నీశ్వరా పిచ్చ
 కానక కని చేయు కలుషముల్ బాని

జ్ఞాను లొందెడునట్టి సర్గతి నిమ్ము ”

అటుకుల నీయ నన్తి కర్ణమిచ్చె నను కథ, శ్రీమద్భాగవతములోని మచేలవరద్వార నందున్నది. అధాగతము వేదవ్యాకర్తలు కాక

బోపదేవకృతమై వ్యాసుని పేరు పెట్టబడిన దని, ది. 14-10-46 గోల కొండపత్రికలో రాజసూయరహస్యకారులే వాసియున్నారు. కాని యాకుచేలోపాఖ్యానాంశమే వీరి కృతిప్రదానముపట్ల దృష్టాంతముగా దీసికొనబడినది. ఆధాగవతము బోపదేవకృతము కాక మహాద్వికృతమైనపుడే ప్రమాణ మగును. అది ప్రమాణమైనపుడే ఆకథ ప్రామాణిక మగును. ఆకథ ప్రామాణికమైనపుడే యాదృష్టాంతముతో జేసిన వీరి ప్రార్థన ఫలింప గలుగును. ఆకథ కపోలకల్పితమే యైనపుడు ఈప్రార్థనాఫలితముకూడ తత్తుల్యమే. ఇంకొకటి ఆయటుకుల నిచ్చినట్టి యర్థి కుచేలుడు. ఆయర్థి కర్ణమిచ్చిన దాత శ్రీకృష్ణుడు. ఆశ్రీకృష్ణునే 'యీకృతి గొనుమీశ్వరా!' అని సంబోధించినారు. దీనినిబట్టి శ్రీకృష్ణు డీశ్వరానతారమే. యని వీరు నిశ్చయించుకొనినట్లే కనబడుచున్నది.

ఇక వాస్తవలో శ్రీకృష్ణయం దేరకముగా నిందారోపణము వీరు చేయుచు వచ్చినారో ప్రదర్శింపబడియే యున్నది. ముందింకను ప్రదర్శింపబడుచున్నది. ఇట్లు అవ్యవస్థితిముగా వ్యవహరించుచున్న వీరి వాస్తవనుబట్టి శ్రీకృష్ణు డాగ్రహించునా? ఆప్రార్థననుబట్టి యనుగ్రహించునా? అనునది సందేహమే.

ఇంకొకటి. వీరికృతిలో దోషములు స్పష్టమగుచుండుటచే శ్రీకృష్ణునిచే బరిగ్రహింపబడిన యటుకులలోనున్న నిర్దిష్టత వీరికృతిలో నున్నపుడే పరిగ్రహించునా? లేకున్నను పరిగ్రహించునా? అనునదియు సందేహమే. ఇంకొకటి, 'ఘృతిధర్మ మంతయు జెప్పెనునట్టి సత్యవాచంబును సలిపెనునట్టి యీకృతి గొనుము' అని వీరు సమర్పించుటలో కుచేలవరదుడైన ఆయీశ్వరు డీకృతిలోని యసత్యమును, అధర్మమును తెలిసినవాడుకనుకగూడ బరిగ్రహించునా? లేదా? అనునది సందియమే.

అయినను 'కానక కనించేయు కలుషముల్ బాసి, సన్గతి నిమ్ము' అనికోరుటచే బలితపానమును కనుక గలుషములను బాపునేమో. కాని యట్టివి మఱల జేయకున్నపుడే ప్రార్థనాస్థితియేమో. ఏది యెట్లున్నను శ్రీకృష్ణు నాశ్రయించినందులకు వీ రభినంద్యులే.

దేవా! “ఏకాత్మ్యం మాం గతం విద్ధి పాండవై ధర్మచారిభిః” అనుచు నేనే పాండవులు, పాండవులే నేను. అని నీచేప్రశంసించబడిన పాండవులను నోటికినచ్చినట్లు వీరు నిందించినను, సాక్షీమణియు, నీవరి పూర్ణానుగ్రహపాత్రమునైన చావడిదేవిని కర్ణకఠోరముగా వీరునిందించినను, నిన్ను అభర్మాసత్వపరుడవని వీరు నిందించినను, తుదకు నీపాదములబట్టుకొనెను కనుక అన్నిటిని ఓమించి వీరి ప్రార్థన నెరవేర్చవలసినదని మేముకూడ శ్రీకృష్ణభగవానుని ప్రార్థించుచు విషయాంతరమందుకొనుచున్నాము.

— • “శ్రీకృష్ణుడు రోదనముచేసినట్లున్న” దను ప్రశంసము—
తన్నిరాకరణము.—

మ-భా-చకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—“ శ్రీకృష్ణచరితము జూడగా నాలడు రెండుమాఱులు రోదనము జేసినటుల గాన్పించును. ఒకటి సాశ్వయధ్ధసనయమున, రెండు, సంశ్లేషకులర్జునుని, దన్ను, రథమున గాలు చేతులు కదల్చుకుండగా మీదపడినప్పుడు” అరణ్యవర్ష. 21 అ || ద్రోణపర్వ. -19 అ. (పు 171. 172)

ప్రతివాదులు రోదనము చేసిన ట్లున్నదనుటలో సూచించిన దధ్యాయమే కాని శ్లోకము కాదు. అట్టి శ్లోకములేకుండుటచేతనేవారట్టి మోసము జేసినారు. వనపర్వములోని ఆయధ్యాయములో ‘విహ్వలః’ ‘మోహ ఆవిశత్’ అను పదములే కాని రోదనాగ్రకవదము లేదు. ద్రోణపర్వములో సూచించిన స్థలములో గూడ—

తల్లి- పోషింపిందే కృష్ణ స్వర్ణ శాస్త్రమున మహానిత

అని స్విన్నుకై నల్లు అనగా చెము పట్టెనట్లు చెప్పబోనది ఇక్కడ
'న్నశ్చ' అనుపాదములో నైనను పద ద్వైత్య రుచిర్ అనువిమో
చనే అని యున్నందున ఇదము పేరు రోదనము వేరు కనుక స్త్రీతి
వాడు వాస్తవ త్యాజ్యము

శ్రీకృష్ణభగవానుడు రోదనము జపింపును స్త్రీతివ దుండు
గాన్పించుట యమంగళకరము ప్రసన్నుడై కాన్పించుట మంగళ
కరము ఇక దీనిని వివరించి నివయాంతర మందుకొందిము—

— శమంతకమణివిషయమై కృష్ణులరాముని ప్రసరింపనము
పామరిజనత్వమును సూచింపుచున్న దను ప్రసంగము.

తన్నిరాకరణము —

మ. బా చ కారుల వాస్తవ యిట్లున్నది—

శతభన్యుడు సత్కాత్ముం జం' శమంతకమణి సహ
రించి యహ్యుండును దాప నిచ్చి పలుకులుండెయ్యెను కృష్ణు
బలరాములు శతభన్యుని వెంటాడిరి కృష్ణు డిరణ్యములో బరువిడు
శతభన్యుం జంపి పరిశీలించగా మణి కాన్పింపలేదు మణికాన్పింప
లేదని ఒలదేవునితో కృష్ణుడు చెప్పగా వెన్నతోడనే సంగతనము
నేర్చినవాడనికాబోలు ఒలదేవుడు నమ్మక నీనే మామణి సహ
రించితె వని కోవలించి మిథిలాపురికేగి మూడెంతచట గాపురి
ముండె నని విష్ణుప్రకరణములో గలదు

హావివంశములో నిట్లు కలదు—

కృష్ణుడు వెంటాడించి చక్రముచే శతభన్యు మర్తకము ఘటించి—

క తలయును పరియు నోరు మొ

దిలుగా శోధించి చూచి త్రొమ్మన న

వ్వలఁగితిరత్నము గానఁ

హాధరుడును హాడ వచ్చె నంతటిలోనఁ

వ ఆతిం డివ్వీధం బొతిసేకిం బెప్పి శతధన్యు వసెఁబు విధియ్యె
నను పలుకు బలికెన నది బాంకిను తలంపునంగటకుండఁడి బలుండు
అతిని శపదవ క్యంబులు విశ్వసింపక నాత్వంబులు క్షకొనక
యిమ్మాయ నెఱింగినయదియె యక్షంగు మని పాసి యొక్కి
పిండును మిథిలాపురింబునకుం దని జనకరాజుచెతె నత్కృతిండ్తె
తెప్పిదినంబున నుండె ఇచ్చట కృష్ణులరాముల వివర్తింము కేను
మానవత్వము - మానవత్వమే కాదు వామరజనత్వమును
సూచింపుచున్నది. ధగవనవతారపురిషులై నను కేవలవామరజనుల
వలె మెలగుట విచిత్రము కృష్ణుడు ఒట్టులు నత్వములుపెట్టుకొనక
రాయ దారసమయమునను అరుదుని మోహవిష్టమయమునను
హాసన విశ్వరూపము నెల బుదేస్సరకు చూప లేదో శమంతకమున
నకూర్చుడు చేకొని కృష్ణభయముచే గాఢింజేరి కాపుర ముండెను
(పు 175)

పౌరివాదు లుదాహరించిన విష్ణుపు రాణహరివంశములలో గు
విషయములో శతధన్యుడు మణి నకూర్చున కిచ్చి పలాయితు డయ్యెను
శతధన్యు జరిచి చూడ మణి కాన్పింపలేదు కృష్ణుడు కాన్పింపలేదని
చెప్పగా ఒలదేవుడు నవ్వుకి నీవే యామణ ననహరించితివని కోపగిం
చెను' అని యన్నుచి. ఇచ్చట ము. లేనందున లేదని చెప్పిన శ్రీకృ
ష్ణుని మాట నత్వమే ఆ మాట నమ్మకుండున బలదేవుని విషయము
విచారిణీయము అర్థానక్తి యెట్టిబావముల నైన బట్టించును మొదట
నత్యాజిత్తుకూడ మణికి సంబంధించిన అర్థానక్తినిబట్టియే శ్రీకృష్ణుని

యందు నిందారోపణము జేసెను. అట్లే బలదేవుడుకూడ స్వనహరించెను. అర్థ మెంత యనర్థహేతువో బోధించెడి గాథయే యది. అందు సత్యవాదియైన శ్రీకృష్ణుని పని ర్తనము పామరజనత్వసూచక మెట్లైనది? ఇక బలదేవుడైనను శ్రీకృష్ణుని మాట నమ్మక కోవగించి యచ్చటనుండియే మిథిల కేగినను తత్కాలమనోవైకల్యమునుబట్టి శ్రీకృష్ణుడిట్లుచేసె నని యెవ్వనితోగాని ప్రసంగించినట్లున్నదా? ఆ విషయమై యధరస్పందము చేసినట్లు లేదే. తనకు గలిగిన చిత్తవైకల్యమును అన్యులలో ప్రకటింపక సమాలోచనముచే నవరించుకొనినవాడు ప్రశంసనీయు డగునా? పామరజను డగునా? పామరజనులకే కృష్ణబలరాములు పామరజనులుగా దోచెదరు.

పూర్వము నిరూపింపబడినట్లు సత్యమైన శ్రీకృష్ణచరిత్రములో “పాపిడికి నస్త్రము లిచ్చుట అసత్యము. దుర్వాసునికి సంతృప్తి గలిగించుట అసత్యము” అనుచు ప్రకటించినవారు ప్రతివాదులు.

‘భగవదవతారపురుషులైనను కేవలపామరజనుల వలె మెలంగుట విచిత్రముట! అది యవతారపురుషుల నటనాకౌశలము. తాను ధరించినవేషమునకు సహజమైనట్లు నటించుటే కౌశలము. ఈ విషయము గ్రహించియందు వివరింపబడినది.

‘కృష్ణుడు 2 ట్టలు, సత్యములు, వెట్టుకొనక విశ్వరూపము నేల బలదేవునకు జూపలేదో’ అనినారు. — బలదేవుని భ్రాంతి తొలగుట కది యవసరము లేదని భావించియుండును.

‘నెన్నతోడనె దొంగతనము నేర్చినవాడు’ ని శ్రీకృష్ణభగవానుని యెత్తిపాడిచినారు. భగవదతడు నేర్పని విషయము లేమున్నవి?

“అహ రాణం పతయే నమో నమః” అను మంత్రమెరుగరు

కాబోలు! శ్రీకృష్ణభగవాన ని దొంగతనములోని శక్తిని ప్రతివాదులకు బోధించి విడిచివేయుదము.

“చోరస్య చోర్యం జగతి ప్రసిద్ధం, చోర్యస్య చోర్యం న తు దృష్టపూర్వమ్ | చోర్యాద్యకార్యాణి బత సుతాని, కృష్ణస్య ముషన్తి తమాం తమాంసి”

లోకములో దొంగ దొంగిలించుట కలదుకాని దొంగతనము దొంగిలించు తెచ్చుటను లేదు. శ్రీకృష్ణుని దొంగతనము మొదలగున కార్యములు శ్రీవణరంధ్రముల ద్వారా అంతర్గతము లయి శోశిల య జ్ఞానములను దొంగిలించుచున్నవి. ఆశ్చర్యము, అని భావము. కనుక ప్రతివాదుల ప్రసంగము హేయము. ఇకవిషయాంతరమందుకొందము.

— “కృష్ణుని మాయచేతనె పాండవులు జయింప బ్రయత్నించిరి.”
అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము—

మ.భా.చ. కారుల వాత యిట్లున్నది —“కృష్ణుని మాయచేతనె విస్తారముగు కురుబలము జయింప పాండవులు ప్రయత్నించుచున్నారని సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పియున్నాడు. ఉద్యోగవర్య .69౨.”

ఇచ్చటకూడ నట్టిశ్లోకము లేనందున నధ్యాయమును చూపి మోసము చేసినారు. ఈయధ్యాయమున బదునైదుశ్లోకములున్నవి. అందు మాయాశబ్దము కలవి రెండు శ్లోకములున్నవి. నానిని చూచుడు—

“వ్యామాన్తరం సమాస్థాయ యథా ముక్తం మనస్వినః |
చక్రిం తద్వాసుదేవస్య మాయయా వర్తతే విభో || ”

సీ. వ్యామాన్తరం ప్రసారయో వ్యస్తయో ర్యావాన్ విస్తారః

పంచమాస్తమితః తావత్ అస్తరం మధ్యప్రమాణం యశ్య తద్వ్యా
మాస్తరం యథా ముక్తం యథారూపం యావత్ప్రమాణం చిన్త్రితం
తావత్ప్రమాణం భూత్వా యత్ ముక్తం భవతి మానయా దుర్ల
క్ష్యరూపేణేత్యర్థః” బాదేశుప్రమాణము కలశీకృష్ణచక్రము ఎంతపరిమా
ణము కలది కావలెనని భావించి విడువబడునో అంతపరిమాణము కల్గి
దుర్లక్ష్యరూపముతో నుండును. అనియే సంజయుడు చెప్పినమాట. ఇందు
ప్రతివాదులు వ్రాసినట్లు లేదు.

“ఈశన్నపి మహాయోగీ సర్వస్య జగతో హరిః ।

కర్మా కార్యభతే కర్తుం కీర్తాశ ఇవ దుర్బలః ॥

నేన నంచయతే లోకా మామాయోగేన కేశవః ।

యే తి మేన ప్రవద్యంతే న తే ముహ్యన్తి మానవాః ॥ ”

ఇది రెండవ స్థలము. మహాయోగియు జగదీశ్వరుడు నయియుం
డియు దుర్బలు డగు కర్తవ్యనివలె బనులు చేయుచుండును. మానవు
లాతని యోగమాయచే మోహితులై యుండి యాశీకృష్ణనితత్త్వము
ననుగలేకున్నారు. ఆశీకృష్ణుని భజించువాడు మోహితులు కాదు.
అని టీనియర్థము. ఇదికూడ ప్రతివాదులు వ్రాసిన నైఖితిగా లేదు.
ఇంకొకవిశేషము సంజయోక్తులలో గలదు. సంజయుడు శీకృష్ణమహా
త్త్వము నుపదేశించగా విని భృతరాష్ట్రుడు “కథం త్వం మాధవం వేత్త
సర్వలోకమహేశ్వరమ్” అని కృష్ణుని సర్వేశ్వరునిగా నీవెట్లు తెలిసి
కొనినావు. నాకు తెలియలేదేమి? అనియడుగగా సంజయుడిట్లుచెప్పెను-

“సుఖ రాజ న్న తే విద్యా మమ విద్యా న హీయతే ।

విద్యాహీన స్తమోఽన్యస్తా నాభిజానాంతి కేశవమ్ ॥

సుదృఢానం గత్యో భక్తా ఇహా చేదితి జనాగవన్ ॥ ”

నావలె విద్య నీకు లేదు. విద్యాపీనుడు, తామసుడు కృష్ణభగవానుని తెలిసికొనలేడు. శాస్త్రాధారమున, భక్తినిబట్టి భావశుద్ధిని పొందినవాడైన కృష్ణపరమాత్మను నేను తెలిసికొనగలిగితిని. అవిఘ్నత రాష్ట్రానికి జెప్పబడిన యీసంజయవచనములే ప్రతివాదులు గమనించగలవి. ధృతరాష్ట్రు డంతటివాడు తెలిసికొనలేకపోయినపుడు నీ ప్రతివాదులు శ్రీకృష్ణమహాత్మ్యమును తెలిసికొన గలుగుదురా? మొత్తము మీద శాస్త్రజ్ఞానము, భక్తి, భావశుద్ధి లేనివారికి శ్రీకృష్ణమహాత్మ్యము తెలియదనియే సంజయుడు చెప్పినమాట. కనుకప్రతివాదుల వాదపరాస్తము. విషయాంతరమందుకొంగము—

— “కృష్ణా స్థానములు త్రాగి మత్తునై యుండి” గను పునః గు.

శ్రీనివాకరణము —

మ.భా. చ.కాదులవాగమిట్లున్నది—“మద్యపానము—మద్యపకృతుమునుండి నేరీనజకు శక్తోత్తరాభివృద్ధిగ బ్రవర్తయ్యుచును. మహాభారతకాలమున మద్యపానము మిలిమిమాటి యున్నదని సాహసించుచున్నాడను. రాజసూయముగమునను ధర్మజుగా మునకు నచ్చినవారిలో ద్రాగినవా డొకడను లేడట, ధర్మయశ్వమేధయాగముగంగు. సరా వైశేయ (కలుసారా)గి నీను కలిగినట్లు.

బలరామునివంటి యనతారాత్మరుషుడు తెగద్రావుటచే నకు హలిప్రియ యను నేను కలిగినది. నామలింగానుశాసన సంజయుడు సంధి కేసపును కృష్ణార్జునులు త్రాగి మద్యయుండిరి. ఉద్యోగ. 58ల.

కృష్ణార్జునులవంటి సత్పురుషులు మద్యపానము చేయఁ బట్టదనిపూర్వమీమాంసాశాస్త్రజ్ఞులగు సద్విషాములు కలిగిరి. ద

గుణించి కుమారిలభ్యులు - 'తంత్రీవార్తకమున' నియుల సమా
ధానము జెప్పకొని యున్నాడు - అన్నవికారసరామాత్రమై (మే
సారామాత్రమే) త్రైవిధ్యపలకు నిపేగము అంచులన బ్రహ్మ
తత్త్వియవైశ్యులు కలు ద్రావిరాగు ద్రావ చెరకు సారములు
మాత్రము తత్త్వియవైశ్యుల బ్రహ్మేదము లేదు అని వ్రాహ్మ
ణులకు బ్రతిపేగము కుమారిలు స్త్రీ సమాధానము చెప్పకొ
నుటకంటె రాజీకారులకు సూరాపాదము విసిద్ధము కానిచో న
యెడఁ యు కమునా సుండును పు

ప్రతివాడు నీవారతచ శాస్త్రీనిసి న్నమైన వచ్చిపానమును
ఆ గాటి తత్త్వియవర్గము ఒలరామున కృష్ణార్జునులు యచేష్టముగా
వేసియున్నారనిచెప్పు చున్నారు. ఈ విషయమై కొంచెము తెలుపవల
సియున్నది. సుర యనబడునదొకటి, మద్యమనబడునదొకటి. అన్నవికా
రిమైనదిసుర, అదివేకవిధమే. పనస భర్తూర తాళనాళికేర ద్రావోది
జన్యమైమదకరమైనది మద్యము అది ఒకవిధము

అన్నవిారమైన సురకు విష్టము (విష్ట)చే నిర్మితమగుటచుబ
ట్టి పైప్టి యని పేరు ఆపైప్టియే సురాశ్శబ్దమునకు ముఖ్యార్థము ఇక
గుడము (బెల్లము) చే నిర్మితమైన గ రి విష్పపూవులు మొదలగు నా
నిచే నిర్మితమైన మాధ్య, యనబడునది సురాశబ్దమునకు కాశ్యార్థములు
కాని ముఖ్యార్థములు కావు కనుక సురియనబడునది ముఖ్యముగా
పైప్టియే. కనుకనే మద్యపానప్రాయశ్చిత్తము వేణుగను సురాపాన
ప్రాయశ్చిత్తము వేణుగను చెప్పబడినది

ద్రాహ్మణునకు సురాపానముకాని మద్యపానముకాని కూడ
దని విశేషింపబడినది తత్త్వియవైశ్యులకు సురాపానము విసిద్ధమే

యనియు, మిద్యవానము నిష్కేము కాదనియు దెప్పబడినది ఈవిషయములను బోధించుచున్న యీవచనములను చూచుడు—

పరాశరమాదిపీయష్—మిద్యవాన పోయిచ్చిత్తిమ్—

“మద్యపశ్చి ద్వజః కుర్యాన్నిదం గత్వా సముద్రగమ
హంధ్రాయణ తతి శీర్షే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్
సచ్యత్సహితాం గాంసః సద్యా ద్విప్రేషు దక్షిణామ్

మాధవియక్— సనసావిద్యం మదికారణం ఏప్యం మిద్యం తదాహ

పుల్లస్త్యమి —

పానసం దాక్షమాఘారిం బాహురిం తాని మైషవమ్
మహాత్మం సైరమారిష్ట మైశేయం కారకేజమ్
మాహాని విజ సీయా స్మద్యా న్యేకాదశైవళు.

తదేతన్మిద్యవానపోయిచ్చిత్తిం బ్రాహ్మణైస్యన సతు క్షత్రియ
వైశ్యయో మిద్యవానస్య బ్రాహ్మణా ఏత్యేన లిపి క్షాత్—

‘యతరష మశాచాకాం మిద్యం మాంసం సురాసనమ్
తద్బ్రాహ్మణైః సత్తవ్యం దేవగా మశ్నితా హవి ఇతి

బృహద్విష్ణుః—

మాహూకి మైషవం సైరిం తానిం య రూపవానమ్
మహాత్మంజైన మాన్యకం మైశేయం కారకేజమ్
అమేధ్యాని దశైతాని మద్యాని బ్రాహ్మణాస్య మి !

ఇతి రాజన్యవైశ్యయోస్తు మిద్యపాన మనుజాకాతిబృహద్యాజ్ఞవల్క్యః—

‘కామా ద్యపి చ రాజన్యో వైశ్యో వాపి కథంచన
మక్షమేన సురాం క్షితా న యోషం ప్రలింగ్యతే ’ ఇతి.

వ్యాస —

ఓం మహ్యసవతీ బౌ ప్రిథో సంపదచ్చతో
సంపద్యం శయితౌ ప్రిథో మే శేవవారి న ఇతి

ఇచ్చట మద్య మనకిపేస మనయు బ్రహ్మమును గూర్చు యే
మద్యవానము శాస్త్రకారులచే నిషేధించబడన వినియు, యిత్రీయవైశ్య
లకు నిషేధము లేనందున చెరిగనున్న లేదనియు, బృహద్విష్ణు,
బృహద్యాజ్ఞవల్క్య, వేదవ్యాసవచనములట్లు చెప్పుచున్నవనియు పోతి
వాకింపఁజేసెను

ఇక్కడ వేదవ్యాసవచనముగా నిషేధపడన శక్తి వే సంజయుడు
సంధికోనపును కృష్ణాదులును రక్తిగి మత్తులై యుండి (ఉద్యోగి) అనుచు
పరివ్రాదులచే బేరములనబ

అశ్లోకము సంజయుడు సంధికోనపుడు అతిశయములో కృష్ణా
దుని లుండిగా విశిగా వారెయ్యును తానువెల్ల వారిని చ చి మాట
లాడుటలో వనకు వారు చెప్పిన విషయమును పృథివ్యాదులకును
దేవేందుప్రసాదములోనిది పోతివాడు అన్నట్లు వారెవ్వరు త్రో
మత్తులే యైయున్నయెడల వారియొద్దకు సంజయుడు ప్రవేశము కాని
సంజయునితో వారి ప్రసంగముకాని యసంభవము

కినుక పీఠమును మద హర్షిగ్గవయో. అను ధాత్వర్థము
లను బట్టి గూర్జోకములోని మహ్యసవతీ బౌ అనుపదమునకు మద్యా
సవమును సంగోహించి హేచ్చరికగా మున్నదియే ధామము

ముత్తముమీది శాస్త్రములో మద్యవాననిషేధము యిత్రీయ
లకు లేకునుకనీ తస్మాద్ధాత్రం సంసూయై కార్యాకార్య

వ్యవసౌ అని యపదేశించి శ్రీకృష్ణుడును, ఉపదేశింపబడిన అర్జునుడును యథోచితమునుకరింపఁగాను చేరినట్లు న్యాయముహర్షి చెప్పెనని సారాంశము.

సరాశుమాధ్యయ సురాపానానశ్చిత్తమ్—

‘సురాపానం సకృత్కృత్వా అర్జునః సురాం విభేత్
స పాతయే దధాత్కాన మహాలోక పరత్రచ’

మాధ్యయచ్ — మద్యపానస్య పాతయశ్చిత్త ముక్త్వా సురా
పానస్య పాతయశ్చిత్త మాహ— సురాపాన మతి వైష్ణవజన్యో
ద్రవ్యవిశేషః సురా తథాచ మసి — ఇదైష్ట్యచ మాధ్యయ
విక్షేయా తివిధా సురా

యథైష్ట్యా న పాతయ తథా సర్వాన్వృత్తైః శ్రమైః ఇతి ఆత్మ
వైష్ణవం సురాశ్చోద్ధం ముఖ్య గౌడమాధ్యోగ్లోణః పులస్త్యే
నైకాదశకు శాంతమాధ్యోగ్ ఆనుగమ్య ‘సురాయా సకృత్పాన
గౌడమాధ్యోగ్ కృత్వా— అర్జునమానవిరోధ్యైర్విపర్యస్తం
తప్తా మత్యుష్ణాం సురాం త్యా బ్రాహ్మణా మివేత’ ఇత్యు
క్తత్వాత్.

ఇచ్చుట మద్యపానపాతయశ్చిత్తమునకు భిన్నము సురాపాన
పాతయశ్చిత్తము చెప్పబడినదనియు సుర యనగా వైష్ణవే యనియు
మనుస్మృతిలో వైష్ణవ గౌడ మాధ్యోగ్ అని తివిధము సుర, యని
చెప్పబడినను ముఖ్యార్థము వైష్ణవ్యు శాంతము గౌడ మాధ్యో
గ్నియు కనుగనె పులస్త్యవచనములో గౌడమాధ్యోగ్ పాదశివిధమద్య
పులలో బరిగణింపబడి కృత్పురాపానము అసకృన్గౌడమాధ్యోగ్పానము
జేసిన బ్రాహ్మణునకు సమానపాతయశ్చిత్తము చెప్పబడిన దనియు
పరిపాదించబడినది

మనుశ్రుతి- ౨11 —

‘సురాం త్రాన్వ ద్విజో మో హో విషవర్ణాం సురాం విభేత్

వాభ్యా- సురాబ్జం షైష్ఠీమా తే మ బ్య నతు గోమా క్ష్యో
గౌడ్యాదిమదిరాసు గుణవృత్త్యాఽపి సురాశబ్దప్రయోగోఽపి

అతపవ భరిష్యచరాణి —

సురా చ షైష్ఠ ముభ్యోక్తా నలన్త్యా స్వితరే సమే
షైష్ఠ్యా పాశేన చైలేషాం ప్రియశ్చిత్తం నిబోధత

యమేనోక్తి - పాహబాహో మా స్సర్వా మిదరా మా
యోగత. ఇతి ఇచ్చుట కూడా మాధవీయములోవలెనే చెప్పబడియ
న్నది. వీహానేర్వరియములో కూడ విశేషముగా చర్చించి పూర్వోక్త
కారమే సిద్ధాంతము చేసి ఉత్తీయవైశ్యులను మద్యపానము నిషేధము
కాదనియే నిర్ణయించినది

తంత్రీవా రివే —

యస్మిన్ నాసుదేవార్జునయో ర్మిద్యపానం స్మృతివిరుద్ధ ము
స్యచం తత్కాశ్చనురామాత్రస్యైవ త్రైవర్ణికానాం ప్రతిషేధ
‘సురావై మల మన్నానాం పాపా చ మల ముచ్యతే తస్మా
ద్బ్రాహ్మణరాజవ్యవైశ్యశ్చ సురాం విభేత్’ ఇతి మహా
భోష్ట్ర (సీఘ్రాక్షి ఉత్తీయవైశ్యయో ర్మిద్యపానం ప్రతిషేధ కేవల
బ్రాహ్మణవిషయత్వాత్

ఇది కుమారిలభట్టవారిచిత్తపూర్వమిహానాగ్రంథము ఇచ్చుట
కూడ కృష్ణార్జునులు చేసినట్లు చెప్పబడిన మద్యపానము స్మృతివిరు
దము కాదనియు షైష్ఠి యనఁడు అన్నవికారమైన సురయే బాహ్మ

అలసలె యత్రయశ్చస్యలసనాడ నిషిద్ధముకాని గాడి మాధ్య, అస
లగు మధ్యములు మాత్రము యత్రయశ్చస్యలకు నిషిద్ధములు కావ
నియు పూర్వోక్తసంధిమాటలో చెప్పబడినట్లు చెప్పబడినది

పరితివాదు ప్రితంత్రీచార్తము నుదాహరించి 'కుమారిలు డిట్టి
సమాధానము చెప్పిననుటకు అట్టి కామున సురాపానము నిషి
ద్ధము కాదని చెప్పినయెడల ము క్కను గా నుండును'

అని శాస్త్రమునే విధిచెడి కన్నగ వీరు తలచు బట్టిటోకిని
కర్తరించుటకాదు గో విధిచెడి కర్తరించవలెననుచున్నవారు
పీఠచ్ఛటచ్ఛట తాముప్రమాదముగా గీసికొనినపుడు కుమారిలభట్టుని
హాస్య యెల్లవానిలో చూడడు —

'కమారస్వామియొక్క యవతారిమని శంకరవిజయాదులలో
బాగడబడిన కమారిలభట్టచాదుడు' (పు91)

కుమారిలభట్టచాదుడు చెసిన యర్థము గాఢ్యామో కృష్ణ
మూర్త్యాస్త్రీగాఢి యర్థము గాఢ్యామో చతురసలే యోచించు
వొండునుకాక, (పుట91)

'పరితి స్మృతి పురాణాతిహాసా క్తిధర్మము' న సమన్వయవారిలో
పూర్వవిహింసానాశాస్త్రజ్ఞులు ముఖ్యులు అందు కుమారిలభట్టా
చాదుడు ముఖ్యతయును' (పు225)

ఇట్లు పూర్వోక్తచిత్ర నోటితో నిచ్చు తృణీకరించుట చూడ వీరి
కెచ్చరియందును ప్రమాదముగ్గి లేననుట స్పష్టము

"కాచికాంమున సురాపానము నిషిద్ధము కాదు అని వ్రాసిన
పరితివాదు నంగనాపియున్నది మీ యీ సురాపాన ప్రసంగము

పైష్టియును గూర్చియు ఇతిమును గూర్చియు? పైష్టిని గూర్చియే
యైన యెవల నది యెప్పుడును ప్రైవర్ణికులకు శాస్త్రనిషిద్ధమే. కన
కాటికామున నిషిద్ధమౌ కాకనుట విరుద్ధము ఇది మియ్యాహార
పానకాదులము మద్యమును గూర్చి యైన యెవల నది కత్తియామ
తెప్పుదును నిషిద్ధము కాదుకనుక ఇది మన నిషిద్ధము కాక
అనుట విరుద్ధమే

మఱియు సురి, మద్యము అను విదొగముతో నేను గాని అను
లేక, సుర ప్రైవర్ణికులకు నిషిద్ధమే యనియు మద్యము ట్టియీదు
లకు నిషిద్ధమే కానియు శాస్త్రమువ్యాపించుచుండ సురావిశేష వర్ణ
విశేషముల నెఱ్ఱుకొనకుండు శాస్త్రాక్తియు కాని కాలవిశేషమును తెచ్చి
పెట్టి 'నాడు నిషిద్ధము కాదు అనుట అంగతప్రసంగము. ఇట్టి యనం
గతవాక్యమును చూపి 'కుమారిలు ప్లు చెప్పిన యెవల యుక్తముగా
నుండును' అనుటలో ప్రతివాడు విశేషనవాటపడును సత్యము.

చరకసంహితలో మద్యమును గూర్చి గుణదోషములను చర్చించి
యిట్లుపదేసించెను— చికిత్సాస్థానము— (అ?4)

“యత్రైకః స్మృతినిభింశ స్తత్ర సర్వ మసాదువత్
ఇత్యేవం మద్యదోషజ్ఞా మద్యం గర్హంతి యత్నతః
సత్య మేతే మహాదోషా మద్యస్యాక్తా న సంయ
అహితస్యాతిమాప్రస్య కీతస్య విధిసర్వతమ్

కిన్తు మద్యం స్వభావేన యథై వాన్నం తథా స్మృతమ్
అయుక్తియుక్తం రోగాయ యుక్తియుక్తం యథా ఽమృతమ్
ప్రాణా ప్రాణభృతా మన్నం తి క్షయక్త్యా నిహత్యసూక్
విషం ప్రాణహరం తచ్చ యుక్తియుక్తం న నాయనమ్

స్మృతిలేకుండజేసెడి మద్యమునందు దోషము లున్నవను సత్యమే ఆ దోషములు మద్యమును వినియోగింపవలసిన విధానము విడిచి హితాహితము లెరుగక అధికముగా స్వీకరించినపుడే కలుగును.

అన్నమువలె హితముగను మితముగను వాడబడిన మద్యము అమృత మగును లేకున్న రోగహేతు వగును

ప్రాణాధారమైన యన్నమే అయుక్తముగా గ్రహింపబడిన యెడల ప్రాణములను హరించును ప్రాణహారమైన విషము యుక్తి యుక్తముగా వాడబడినచో రసాయన మగును

ఇట్లు పరిశీలింపగా యత్యయవ్యము బలరాముడు, కృష్ణార్జునులు పరిగ్రహించినట్లు గ్రంథములో జెప్పబడినది యుక్తమై, వానికి నిషిద్ధము కానట్టి మధువిశేషము కనుక శ్రీవాదులవారిత సర్వామైనది విషసూత్రత మందుండదు

— శ్రీకృష్ణుడు సంధి పోసగనీయకుండ జేసె నను ప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము —

మ. భా. చ కారుల వారిత యట్లున్నది—

‘కృష్ణుడు, పాండవులు తమ యభిప్రాయముల దెలుపు సమయమున - అందు ఓము బురికొల్పుటలోను దౌషది నోదార్పుట లోను గూడ సంధి పోసగనీయకుండ జేయు తలంపు కలుగు రీతినె సంభాషించి యాప్రకారమె చేసెను (పు 18)

వీరవాక్రచే సంధి జరుగుట శ్రీకృష్ణున కిష్టము లేదని తెలుపుచున్నారు ఇచ్చట గొంత పూర్వసృతాంతము ముఖ్యముగా ననుసంధింపవలసి యున్నది—

యుధిష్ఠిరుడు దిగ్విజయపూర్వకముగా రాజసూయము జేసి యఖండైశ్వర్యవంతుడై యుండ దుర్యోధను డసహనము వహించి మాయైశ్వర్య మపహరింప దలపెట్టి శకుని చెప్పిన యుపాయ మోశ్రియించి తండ్రియగు ధృతగామ్యుని యొప్పించి తండ్రిచే బాండవులను హ్యోతమున కాహ్వనింపజేసి ధర్మజుని ద్యూతమునకు దింపి తనపక్షమున శకుని యాడునటు లేర్పరుపగా ద్యూత మాడుచున్న శకుని పునర్ద్యూతములో నిట్లు చెప్పెను—

యుధిష్ఠిరా ఈ పందెమెట్టిదోవినుము ఇందు మే మోడిన యెడల పండ్రొండేండ్లు వనవాసము చేసి పదమూడవయేడు జనపదములో నజ్ఞాతవాసము చేయుదుము. ఆయజ్ఞాతవాసకాలములో దెలియబడితిమేని మఱి పండ్రొండేండ్లు వనవాసము ఆపై సంవత్సర మజ్ఞాతవాసము చేయుదుము ఇందు మీరోడిన యెడల ద్వాపదితో గలిసి యట్లే వనవాసాజ్ఞాతవాసముల జేయవలెను

త్రయోదశే చ నిర్వృత్తే పున రేవ యథోచితమ్
స్వరాజ్యం ప్రతిపత్తవ్య మితరై రధవేతరైః ।

అజ్ఞాతవాస మెప్పుడు సక్రిమముగా జరుగునో అప్పుడు ఓడిపోయియున్న మేముకాని మీకుకాని మరల స్వరాజ్యమును పొందచ్చును అని ఇట్టినిర్ణయముతో జరిగిన ద్యూతములో నోడిపోయిన పాండవులు సక్రిమముగా నజ్ఞాతవాసమును పూర్తి చేసియున్నను స్వరాజ్యమియక దుర్యోధను డాక్రమించియే యుండెను

విరాటనగరమున పాండవు లజ్ఞాతవాసము జేయుచుండగావారిని కనిపెట్టదలంచి తతురంగనేలతో భీష్మద్రోణాదులను పురస్కరించుకొని విరాటనగరము మీదికి వచ్చి విరాటునిగోవుల నసహరింప దుర్యోధ

ధనాదులు ద్యమించినపుడు ధనుష్టుకారిము చేయుచు గాండీవము
ధరించి యుహాయశూరుడైన యర్జునుడు శౌర్యవసేనలపై వచ్చి పడు
నపుడు ద్రోణాచార్యుల లావచ్చువాని పాట్లడే యని నిశంసింపగా
దుర్యోధను డిట్లనెను —

‘తేమా న తావ నిర్మృతం వర్తితే తు త్రియోదశమ్
అనివృత్తే తు నిర్వాసే యది బీభత్సు రాగత
పున ద్వాదశవర్షాణి వసే వత్స్యన్తి పాండవాః
లోభాద్వాతేన జానీయు రిస్మా న్వా మోహ అవిశత్
హీనాతిక్త మేతేమా భీష్మో వేదితు మర్హతి (విరాటప-అ 47)

వారికింకను అజ్ఞాతవాసకాలము పూర్తికాలేదు అర్జును డిప్పుడే
వచ్చినయెడల మఱల పాండివులకు ద్వాదశవర్షవసవాసము కర్తవ్యమే
ఇట్టిప్రతిలో బూర్తి కాకుండ దెలియఁజూచున పాండవుల దజ్ఞానమా?
పూర్తికాలేదను కొనుచున్నమనదజ్ఞానమా? ఈవిషయమైభీష్ముడే తెలిసి
నవాడు అని ప్రసంగింపగా భీష్ముడు అధిమోహములతో లెక్కించిన
త్రియోదశవర్షములు పూర్తియైనవి కనుకనే కృతార్థుల మైతి మని ని
స్సంశయముగా వచ్చి పడుచుండెను ఇతరకాలము కష్టముల కోర్చియుం
డిన వారు గడుపు ధాటనిదే కనఁడుదురా? వారు ధర్మప్రధానులు
కాని రాజ్యప్రధానులుకారు లేకున్న వారానాడే యెదుర్కొని
యుందురు

‘తస్మాత్ ద్యుద్ధోదితం కర్మ కర్మవా ధర్మసంహితమ్
క్రియతా మాసురాజేనీ సంప్రాప్తశ్చ ధనంజయ (అథ 2)

నీ—ధర్మసంహితం కర్మ అయ్యుండేన ఏతైస్సహాచర్యం గత్వా
రాజ్యప్రదావమ్ కనుక వాడుడు వచ్చి పడుచున్నాడు యుద్ధసూ

హమో, లేక వారిరాజ్యమును ధర్మబద్ధముగా వారికిచ్చి మైత్రీయోజనపవలెను. అని చెప్పగా విని దుర్యోధను యిట్లనెను—

“నాహం రాజ్యం ప్రదాస్యామి పాండవానాం పితౄణాం ।

యద్ధోషచారికం యత్తు తచ్ఛ్రీఘ్నం శ్రీవిధీయతామ్॥”

నేను పాండవులకు రాజ్య మిచ్చువాడనుకాను. యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినది, అని. దీనిని బట్టి సంధిచేసికొను తెలపు దుర్యోధనున కేకోశమునను లేదని స్పష్టమైనది.

తరువాత, అభిమన్యువివాహమునకు విచ్చేసిన బంధువర్గము సమావేశమైనపుడు శ్రీకృష్ణుడు, పాండవులకు ప్రార్థించిన కష్టములను, ద్యూతములో రాజ్యాపహరణమును. త్రయోదశివర్షములు పూర్తిగా గడుపబడుటయును వారందరితో జెప్పి —

“దుర్యోధన స్యాసి మతం యథావ న్న జ్ఞాయతే కిన్న కరిష్యతీతి॥

ఈపై దుర్యోధను డేమిచేయవలెనో స్పష్టముగా దెలియకున్నది. కనుక మాతగా నొక గుణవంతుడు దుర్యోధనుని యొద్దకు వెళ్లి యనురాగముతో రాజ్యమిచ్చునట్లుచెప్పిరావలసియున్నదనియపన్యసించెను.

అప్పుడు సాత్యకి, భీష్మ ద్రోణ విదురులు చెప్పినను పాండవులకు రాజ్యమియినని కూర్చుండిన వాడు యుద్ధప్రీతిచే గాని లొంగడని చెప్పగా దుష్టుడు డౌనని యుద్ధసన్నాహమునకై మహారాజుల నాహ్వానించుచు నాపురోహితుని మాతగా బంపుడు నని చెప్పెను. శ్రీకృష్ణుడు మంచినని ద్వారకకు వెళ్లెను. తరువాత నొకప్పుడు దుర్యోధనుడు శ్రీకృష్ణ సహాయపేషియై ద్వారకకు వెళ్లి శ్రీకృష్ణుడు శయనించి యున్నపుడు సమీపించి యొక యాసనముపై తలవైపున కూర్చుండెను. ఆ వెంటనే అర్జునుడు కూడ శ్రీకృష్ణసహాయమునపేషించియే వచ్చి పాదములకడ నిలచియుండెను. శ్రీకృష్ణుడు మేలుకొని స్వాగతమిగిలించి దుర్యోధనుడు తన రాకను గూర్చి యిట్లుచెప్పెను.

తతో దుర్యోగః కృష్ణ మువాచ హిహసన్నివ
విగ్రహేఽస్మిన్ భవాన్ సాహ్యం మమ దాతు మిహార్హతి
ఽమం హి భవత స్సఖ్యం మయి చై వాఙ్మనేఽపి చ
తథా సంబంధకం తుల్య మస్మాకం త్వయి మాధవ (ఉ-౮7)

‘ ఈయ్యర్థమందు నాకు నీసహాయమియవలెను నాయందును అర్జు
నుని యందును నీకు సఖ్యము సమానమే మాకును నీసంబంధము సమా
నమే అని ఇట్లు యుద్ధమునకు సిద్ధపడ సహాయ మపేక్షించెనుగాని
సంధికై సంకల్పింపలేదని స్పష్టము

అప్పు డిటునుడుకూడ వచ్చియుంటుచే నాతనికి సహాయపడి
కుండ దనకే సహాయపడవలసియున్న దనుట కొకమాట బెప్పెను —

అహం చా భిగతః పూర్వం త్వమద్య మధుసూదన
పూర్వం చా భిగతం సత్తో భజన్తే పూర్వసారిణ

నీయొద్దికు వచ్చుటగో ముందువాడను వేను ముందువచ్చినవాని
కోరిక నెరవేర్చుట సత్సమస్యభావము అని ఆపై శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను —

భవా నభిగతః పూర్వ మత్ర మే నాస్తి సంశయః
దృష్టస్త్వ ప్రథమం రాజన్ మయా పార్థో ధనంజయః
తవ పూర్వాభిగమనా త్పుర్వం చా వ్యస్య దర్శనాత్
నాహాయ్య ముభయో రేవ కరిష్యామి సుయోధన
ప్రివారణంతు బాలానాం పూర్వం కార్య మితి శ్రుతిః
తస్మా త్ప్రివారణం పూర్వ మర్హః పార్థో ధనంజయః ,

సుయోధనా నీవు ముందువచ్చుట నిజమే కాకు ముందు కనబడిన

వాడు అర్జునుడు ముందు వచ్చిన నీకును ముందుకనకడిన అర్జునునకును గూడ సాహాయ్యము చేయదును చిన్న వారి కోరికను ముందు తీర్చవలెనని శుతి చెప్పుచున్నది కనుక నీకంటె జిన్నవాడగు పార్థుడు కోరినదాని నాతిని కిచ్చి తరువాత నీ కీయవలసియున్నది అని చెప్పి బలపరాక్రమసంపత్తి కల లక్షగోపాలనారాయణసేన యొకటి యుద్ధము చేయక ఆయుధము బట్టిక యుండెడి నేనొక్కడను ఒకటి ఇందు నీ కిష్టమువచ్చిన దానిని గొరిగొనుము అని యడుగ నర్జునుడు శ్రీకృష్ణునిగోరెను దుర్యోధనుడు సైన్యమునే కోరితీసుకొని వెళ్లెను శ్రీకృష్ణుడు యుద్ధము జేయని వాడై యుండెనని దుర్యోధనుడు పరమానందము నొందెను

ఇచ్చట పాండవవిద్యేషియగు దుర్యోధనుడు, నిరపరాధులగు పాండవులపై గత్తిగట్టుటకు పాండవప్రాణిప్రియుడగు శ్రీకృష్ణునే స్వయముగా వచ్చి సహాయము కోరుటలోను అందులోగూడ పాండవులకు గాక ముందు వచ్చితి ననుచు దనకే సహాయము చేయవలసినదని కోరుటలోను దుర్యోధనుని లజ్జాశూన్యమైన నిశ్శంకప్రవృత్తి గమనింపదగినది అట్టి దుర్వృత్తి కలవాడై యున్నను నర్థియై వచ్చినట్టి యాదుర్యోధనుని — వెనుకటిచుష్కార్యముల నుద్ఘాటించి నిరసించి వ్యర్థముగా బంపక ఆదరించి సహాయమిచ్చి పంపిన శ్రీకృష్ణుని లోకోత్తర స్వభావము కూడ గమనింపదగినదే

ఇది యిట్లుండిగా పాండవులకు సహాయపడుటకై సేనలతో వచ్చుచున్న శల్యునికి మార్గమధ్యమున నివాసస్థానములు కల్పించియు ప్రతిఃశ్రాంతిస్థానమందును భోజ్యపదార్థములు సిద్ధపరచుచుండియు దుర్యోధను డీపనిజేయచున్నాడని శల్యునకు తెలియసేయక యుధిష్ఠిరుడే యంత యాదరణము చేయచున్నాడని శల్యు డానందించునట్లు వ్యవహరించి, అదిచూచి యుప్పొంగుచున్న శల్యుడొక సమయమున మమ్మిల్లగా నాదరించుచున్న యుధిష్ఠిరుని పరివారము నకభీషము భిచ్చెదను

సోమోపమునకు రావలసిన దని ప్రసంగింప నప్పు డచ్చటివా రిదియంత
యు దుర్యోధనకృతపత్కారమే యని ప్రశంసించునంతట గూఢముగా
సంచరించును దుర్యోధను డిదియే తరుణమని యెదుటికి వచ్చియుండ
సంతోషించుచున్న శల్యు ఁ నీయబీష్ట మేమని యశినపుడు దుర్యో
ధనుడు—

‘సత్యవా గ్భవ కల్యాణవరోవై మమ దీయతామ్
సర్వ సేనాప్రణతావై భవా భవతు మర్హతి

సర్వసేనా నాయకుడవై నాపక్షమున నీవుండుట నేను కోరెడి వరము’
దీనిననుగ్రహింపుము అని ప్రార్థించి శల్యుని వంచనోపాయముతో దన
పక్షమునకు మరలించుకొనెను ఈవ్యవహారమును బట్టికూడ దుర్యో
ధననకు సంధిజేసికొను సంకల్పము లేదని స్పష్టము ఇది ఎట్లుండగా
దుక్రపదపురోహితుడు దూతగా వెల్లి కురుపథలో బ్రసంగించుచు తుద
కిట్లు చెప్పెను—

‘తే భవంతో యథా ధర్మం యథా సమయ మేవ చ

ప్రయచ్ఛన్తు పదాతవ్యం మావఃకాలోఽత్యగా దయమ్ (అ॥౨॥)
మీరు ధర్మమును బట్టియు ‘మ్యూలకాల నిర్ణయమునుబట్టియు బాండ్ల
వుల కీయవలసిన దానినిచ్చివేయుడు కాలహరణము జేయకుడు అని.
దీనినిబట్టి పాండవులు సంధినే సంకల్పించిరారు కాని యుద్ధమును కాద
ని స్పష్టము అప్పుడు భీష్మ డాదుక్రపదపురోహితుడు చేసిన ప్రసంగము
యుక్తమే యని సమ్మతించెను కర్ణుడప్పుడు దుర్యోధనునిమొకము
హాచి దూతకుసమాధానము ధార్మ్యముతో నిట్లు సంభాషించెను—

‘దుర్యోధనార్థే శకుని ద్ద్యూతే నిజితవాః పురా |
సమయేవ గతోఽరణ్యం పాండుపురో యుశ్శిషిః |
స తం సమయ మాశ్రిత్య రాజ్యం నేచ్ఛతి వైపుకమ్

నీ 'తంసమయం కాలం తచ్చ సంకేతవాక్యా— త్రియోదశ
వశే జ్ఞాతైఃపునర్యనే వస్తవ్యమిత్యేవం యాపంవా ఆశ్రిత్యనిర్వాహ్యా'

‘బల మాశ్రిత్య మతస్యనాం పాంచాలానాం చ మూర్ఖవత్
దుర్యోధనో భయా ద్విగ్ధన్న దద్యాత్ పున మన్తత.
ధర్మతస్తు మహీం కృత్వాంసం ప్రదవ్యా చ్చత్రవేచ
యది కాక్షన్తి తే రాజ్యం పితృసైతామహం పున
యథా ప్రతిజ్ఞం కాలం తం చరస్తు వన మాశ్రితాః’ (అ2)

“యథిషిరుడు ద్యూతనిర్ణయమును బట్టియే అరణ్యవాసము చేసి
యుండి, యజ్ఞ తవాసములో దెలియబడుటచే మరల వనవాసమే చేయ
వలసియుండ దానా నిర్ణయప్రకారము నడువక మత్స్యపాంచాలబలము
జూచి రాజ్యము సంపాదించజూచుచున్నాడు దుర్యోధనుడు భయపడి
తుదకు పాదమాత్రమైన నిచ్చువాడుకాదు ధర్మమార్గమున రాజ్యమం
తయుశత్రువునకై నిచ్చువాడే పాండవులకు రాజ్యకాంక్షయున్నయెడల
ప్రతిజ్ఞాప్రకారము మరల వెంటనే వనవాసము చేయవలసినదే” అని

ఈ ప్రసంగమును ఒట్టి కర్ణ దుర్యోధనులకు సంగి జేసికొను
సంకల్పమే లేదనియు, పాండవులు వనవాసము చేయవలసినవారను
సంకల్పమే వారికున్నదనియు మతిమంతులకు స్పష్టమేకద దీనిచే —

‘దుష్పదపురోహితునివలన సంధివాక్యముల నందియ్యకముందె
పాండవులు సైన్యముల గూర్చుకొనిరి దానిదెలిసియె సుయోధను
డు సైన్యముల గూర్చుకొనెను గాని తొలుత యుద్ధమునకు సిద్ధపడ
లేదు తొలుత సమరసన్నాహము చేయక నామమే పాండవులు న
డపినచో సమయబద్ధులు పాండవులని దుర్యోధను డేల రాజ్యమీ
యడు? ’(పు263)

అను మ భాష, చ, కారులవ్రాత పరాస్తమైనది ఉత్తరగోగ్రహణ
శాలము నందే పాండవుల కేమియు నీయరాదను దుర్బుద్ధి దుర్యోధను

నకు పుట్టినది అది భీష్మునితో స్పష్టముగా జెప్పియే యుండెను అది
 ర్బుద్ధిని బట్టిదే పాండవులకు సమరసన్నాహ మవసరమైనది పాండవు
 లు సంధికివ్వవలసిన వారుకనుకనే రాయబారములు జరుపుచునే నచ్చినా
 రు దుర్యోధనుడు గాని కల్లండుగాని మీరు సమరసన్నాహ ము జేయు
 చుండు టెందులకు? మీది మీకీయమని చెప్పినామా? అని యెన్నడు
 ననియుండలేదు కనుక బ్రతివాదుల మాట యప్రమాణము

ఉత్తరగోగ్రహణకాలములో నట్లుచుడు కనపడినపుడు గడువు
 దాటకుండ గనబడె ననుకొనిన దుర్యోధనుడు ‘హీనాతిరిక్ మేతాహం
 భీష్మో వేదితు మ్హితి ‘ అని గడువు దాటెనో లేదో తెలిసికొన గల
 వాడుభీష్ముడేయ నుటయు నధికమాసములు కలిపి పూర్తియైనదని భీష్ము
 డు చెప్పటయు, జరిగియుండ దానుకాలేదని సహేతుకముగా నిరూపిం
 పలేక మిన్నకుండి, నేడా భీష్ముని సమక్షములోనే అజ్ఞాతవాసము పూ
 ర్తికాలేదని ప్రసంగించిన కర్ణుడు దుర్లయము జూడుడు

గడువుదాటిన తరువాతనే పార్థుడు తెలియక డెనని చెప్పిన భీష్ము
 నిమాట సత్యమనుటకు ముత్యయోగ ప్రమాణము కలదు — వనవాస
 కాలము పూర్తియై యజ్ఞాతవాస మారంభింప బోవునపుడు ధర్మజుని
 బరీక్షింపవచ్చిన ధర్మదేవత యక్షరూపముతో తాను జేసిన యక్షప్ర
 శ్నముల కుత్తరము జక్కగా ధర్మజుడు జెప్పినపుడు సంతృప్తికొంది వ
 రములిచ్చెదను కోరుమనగా ధర్మజుడు —

“షణ్మాణి ద్వాదశారణ్యే త్రయోదశ ముపస్థితమ్

తత్రో నో నాభిజానీయు ర్వసతో మనుజాః క్వచిత్

మాకు, అజ్ఞాతవాసము చేయవలసిన పదమూడవ వత్సరముప్రొ
 వ్తమైనది. ఆసంవత్సరము ముమ్మివ్వరును తెలిసికొనకుండునట్లు వర
 మీయవలసినది అనికోరగా ధర్మదేవత వర మనుగ్రహించుటలో నిట్లు
 చెప్పెను —

“యస్యస్మిన్ స్వేన రూపేణ చరిష్యథ మహీ మిమామ్
 న వో విజ్ఞాస్యతే కశ్చిత్త్రిషు లోకేషు భారత
 వర్షం త్రయోదశ మిదం మత్ప్రసాదా త్కు-రూద్వహః
 విరాటనగరే గూఢా అవిజ్ఞాతా శ్చరిష్యథ
 య ద్వ స్సంకల్పితం రూపం మనసా యస్య యాదృశమ్
 తాదృశం తాదృశం సర్వే ఛన్దతోధారయిష్యథ (ననప అ 4

మీరు స్వస్వరూపములతో సంఘరించుచున్నను త్రిలోకములలో
 నెవ్వనికిని దెలియబడికుండును. నాయనుగ్రహమున నీపదుమూడవసం
 త్సరమువిరాటనగరమందు ఎవ్వరికి దెలియకుండ సంఘరింపగలుగుదురు
 మీరు మనస్సులో నేయేరూపమును సంకల్పించుకొనెడిరో ఆయా
 రూపమును మీరుచూచునారము ధరింపగలుగుదురు . అని

ఇట్టి వరముండగా నజ్ఞాతవాస సంవత్సరము పూర్తి కానిదే య
 ద్దునుడు తెలియబడుట అసంభవము కనుక తెలియబడిననాటికి పూ
 ర్తియైపోయిన దన్నమాట అట్టిపూర్తి యధిక మాసములతోడనేయైన
 దన్నమాట కను భీష్మవాక్యము సత్యమే కరడురోధనులది దుర్మ
 యమే. ప్రకృతము ననుసరింతము —

అట్లు కర్ణుడు ద్విపదపురోహితునకు సమాధానవాక్యము చెప్పిన
 పిమ్మట భీష్ముడు- ఇక పాండవులవలన మనము హతులమై పోవుదు
 మనెను అంతట ధృతరాష్ట్రుడు కర్ణుని మందలించి, భీష్ముని శాంతింప
 జేసి, నేను పాండవహితముగను జగద్ధితముగను నాలోచించి పాండ
 వులకడకు సంజయుని బంపుచున్నాను అని యాద్విపదపురోహితుని
 బంపివేసెను

తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునితో పాండవులు మొదటి
 నుండియు యోగ్యులే యనియు ‘తేహం ద్వేష్టా నాస్త్యజమిష్య

పక్షే” “అన్యత్ర పాపా ద్విషమా స్మన్వబుద్ధే దుర్వ్యధనాత్ క్షుద్రా తరా చ్చ కణ్ణాత్” వాని ద్వేషించువాడు, పాపియును దుర్వ్యధనుని కంటెను, క్షుద్రుడగు కణ్ణునికంటెను అన్యును లేడనియు, వారితో యుద్ధము దెచ్చి పెట్టుకొనుటకంటె వారిని వారికిచ్చివేయుట మేల నియు సంభాషించి, దుర్వ్యధను డొకవేళ మీది మీకియ్యకపోయినను మీరు యుద్ధమునకు నచ్చుట మీధార్మికత్వమునకు లక్షణము కాదని నేను చెప్పితి నని పాండవులతో జెప్పుమనుచు తన సందేశసారాంశ మును వెల్లడించెను.

అంతట సంజయుడు వెళ్ళి శ్రీకృష్ణసహితులై యున్న పాండవులతో సందేశవిషయములను చెప్పగా క్షత్రియునకు యుద్ధము కర్తవ్యమా కాదా? అను విషయమును చర్చించి శ్రీకృష్ణుడు, తమ సంపదల ననుభవించెడి సన్మార్గవర్తుల సొత్తు నక్రమముగా నపహరించు దుర్మార్గుల శిక్షించుటకే శస్త్రాస్త్రవిద్యలుభ్యసించినవని నిరూపించి క్షత్రియునకు యుద్ధమధర్మము కాదని చెప్పి తుదకు సారాంశ మిట్లుచెప్పెను—

స్థితాః శుశూప్రితం పారాః స్థితా యోధా మరిందమాః |

యత్కృత్యం ధృతరాష్ట్రస్య తత్కరోతు నరాధిపః ||

స్థితా శ్చ మే మహాత్మానః పాండవా ధర్మచారిణః |

యోధా సృమర్థా స్తద్విద్య న్నాచక్షీథా యథా తథా || (అ-29)

ధర్మాత్ములు శాంతులునై యున్న పాండవులు సంధి చేసికొనుటకుగాని, యుద్ధము జేయుటకుగాని సిద్ధముగా నున్నారనియు, ధృతరాష్ట్రుని కేదికర్తవ్య మనిపించునో దానినాలెడు చేయవచ్చునని చెప్పుమనియు నుపదేశించెను. మరియు — “స్వయం త్వహం పార్థయే తత్ర గన్తుం సమాధాతుం కార్య మేత ద్విషన్నమ్” ఈచెడిపోయిన కార్యమును చక్క-బరచుటకై కురుసభకు నేనే స్వయముగా రాదలచి

యున్నానని కూడజెప్పెను ఇందులో ప్రతివాదులన్నట్లు శ్రీకృష్ణు-
మైన సంధి పొసగనీయకుండు నట్లుచేసెనా?

అప్పుడు ధర్మజుడు కూడ సంజయునితో నిట్లు చెప్పెను—

“భౌత్యూకాం దేహి పంచానాం పంచగ్రామా సుయోధన
శాన్తి రోక్షస్తు మహాప్రాజ్ఞ జ్ఞాతిభి స్సహ సంజయ
అల మేవ శమాయాస్మి తథా యుద్ధాయ సంజయ
ధర్మార్థయో రిలం చాహం మృదవే దారుణాయచ (అ-31

సంజయూ దుర్యోధనునితో నొక్కొక్కని కొక్కొక్కటి
వంప్సన నైదుగురి కైదుగ్రామముల నైన కనీసమిమ్మని చెప్పుము
అంతటితో శాంతింతుము నేను సంధికై సిద్ధముగానున్నాను. యుద్ధ
మునకును సిద్ధముగా నున్నాను నేను ధర్మార్థములను జెడగొట్టుకొను
వాడనుకాను నేను మార్దవమునకును, దారుణమునకును గూడ తగిన
వాడను అని

ఇట్లుండ పాండివులును, శ్రీకృష్ణుడును యుద్ధమునకే కాలుదు
వ్వినారని ప్రతివాదుల కనుఁగించిరట్లు ప్రాజ్ఞుల కనిపించునా?

తరువాత సంజయుడు వెళ్ళి శ్రీకృష్ణసందేశమును, పాండవ
సందేశమును వినిపించగా ధృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధనునితో నీవు సంధి
చేసికొనుము వారు బలాఘ్యులు వారిభాగము వారికిచ్చివేయుము
అని చెప్పగా దుర్యోధనుడు—

‘యథిష్ఠిరః పురం హిత్యా పంచగ్రామా స యాచతే|

భీతో హి మామకా త్రైన్యాత్ప్రభావా చ్ఛైవ మే విభో’ (అ55)

నాప్రభావమునకును, నాసైన్యమునకును భీతుడై యథిష్ఠిరుడు
ఐదుగ్రామములను యాచించుచున్నాడు చూచితివా వారి నవలీలగా
జయించి గలము అనెను ఇది దుర్యోధనుని సంధిసంకల్పమే యని ప్రతి

వాదుల కనుపించెనన్న మాట తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు -

“దుర్యోధన నివర్తస్వ యుద్ధా ధృతతస్మై
అల మర్థం పృథివ్యాస్తే సహ మాత్యస్య జీవితమ్ ,

దుర్యోధనా. యుద్ధము మానుము. నీయర్థరాజ్యము సపరివారముగా నీవు జీవించుటకు చాలును అనిచెప్పి భీష్మ ద్రోణ కృపా శ్వేతామ విదుర సంజయ ప్రభృతులును, నేనును యుద్ధమున కిష్టపడమని చెప్పి—

న త్వం కరోషి కామేన కర్ణి. కారయితా తవ

దుశ్శాసన శ్చ పాపాత్మా శకుని శ్చా ఏ సౌబలః (అ-58)

యుద్ధమే చేయవలెననునది నీకు ఓట్టిన బుద్ధియేకాదు పాపాత్ములగు కర్ణ, దుశ్శాసన, శకునులు నీకు ప్రోత్సహకులై యున్నారు అని మందలింపగా నెవ్వరిట్టపడక పోయినను లోటులేదు. మేము నిగ్రహింపగల మనుచు దుర్యోధను ఓట్లుచెప్పెను—

“అహం చ తాత కర్ణశ్చ భ్రాతా దుశ్శాసన శ్చ మే

ఏతే వయం హనిష్యామః పాండవాః సమరే త్రియః

అహం హి పాండవాః హత్వా ప్రశాంతాః పృథివీ మిమామ్

మాం వా హత్వా పాండవుత్తాః భోక్తారః పృథివీ మిమామ్

యావద్ధి సూచ్యా స్తీక్ష్ణాయా విధ్యే దగ్రేణ మారిష

తావ ద ప్యపరిత్యాజ్యం భూమే ర్షః పాండవాః పృతి (అ-59)

“నేను కర్ణుడు, దుశ్శాసనుడు కలిసి పాండవులను వధింపగలము. పాండవులను వధించి నేనో, నన్ను వధించి పాండవులలో రాజ్యమేలుకొనవలెను నూదిమొన మోసినంత భూమిపైన నేను పాండవుల కిచ్చువాడను కాను’ అని. ఇది దుర్యోధనుని సంభవాక్యమే యనిప్రతివాదుల కనిపించిన దన్నమాట.

ఇది శ్రీకృష్ణుని కురుసభాప్రయాణోద్యమమునకు బూర్వవృత్తాంతము. ఇక నిష్పాడు ప్రతివాదిసంధిప్రసంగము నందుకొందము—

సంధిపాసగసీయకుండ శ్రీకృష్ణుడు చేసెనట పాండవరాజ్యమూక్తిమించి కూర్చుండిన దుర్యోధనుడు వారిది వారికిచ్చుటయను సంధికంగీకరించినపుడు కదా సంధిపాసగుట సంధికై వాంఛించినవారుపాండవులు అట్టి సంధిపాసగసీయకుండ జేసినవాడు — “పాండవులు మఱల వనవాసమే చేయవలెను వారికేమూత్రము సేనిచ్చువాడను కాను” ‘యుద్ధము జేసి వారిని సంహరింతుము’ అని ప్రసంగించిన దుర్యోధనుడా? లేక యావచ్చుక్తిని వినియోగించి యిరుపక్షముల కెల్లై నసఖ్యము కలిగింప వలెననియే పాటుపడిన శ్రీకృష్ణుడా? రాయబారమునకై వెళ్లదలచిన శ్రీకృష్ణునితో యుధిష్ఠిరుడు శ్రీకృష్ణ వారిలక్షణము పూర్తిగా దెలిసియే యున్నది. నీవువెళ్లుట నిరర్థక మనిపించుచున్నదనగా శ్రీకృష్ణుడు—

న బాతు గమనం పార్థ భవేత్తత్ర నిరర్థకమ్
అస్మాన్మహా కదాచి తస్యైదంతతో వా ప్యవాయ్యతా’ (అ.71)

అక్కడకు చెళ్ళుట నిరర్థకముకాదు అయ్యెనా అర్థసిద్ధియగును లేదా మనముస్వయముగా చెప్పలేదను నింద లేకుండపోవును అని చెప్పివెళ్ళిన శ్రీకృష్ణుడు సంధిపాసగసీయకుండ జేసెనా?

సంధి జేయుటకై హస్తినాపురమునకు వెళ్ళిన శ్రీకృష్ణునితో విదూరుడు దిర్ఘితుడైయున్న దుర్యోధనుడు శ్రేయస్కరమైన సీమాటను వినువాడుకాదు దుర్వృత్తి కలిగియున్న వారిమధ్యమున నీవుప్రవేశించుట నాకిష్టముకాక న్నది అనిచెప్పగా శ్రీకృష్ణుడు—

‘అకేశగ్గివాణా నిత్రీ మకార్యా త్సన్నివర్తయన్
అవాచ్యః కిస్య చిద్భవతి కృతయోగో యథాబలమ్

స మాం బూరియ రధర్మిస్తా మూఢా హ్యసుహృదస్తథా
శక్తో నావారయ త్రౌష్ణ స్ఫురన్ధాః కురుపాండవాః
ఉదయో న్నానయన్ ర్థ మహా మాత ఇత్యుత
౩౩) యత్త మహాకృత్యా గచ్ఛేయంనృష్వవాచ్యతామ్ ' (అ9౩)

అకార్యమునకు సిద్ధిపడుచున్న తనమిత్రునినకు తనజుట్టు పట్టుకొని
యాతడు గుంజనాతరకు హితము నుపదేశించుటలో శక్తి వంచనలే
కుండ పాటుపడినపుడు లోకనిందనకు పడుదు సర్వసమర్థుడైన శ్రీకృష్ణుడు
యుద్ధసంరంభులైన కురుపాండవులను నివారింపవలెనని మూఢులు
నన్ననకుండుటకై మిసిపక్షములను జేటు లేకుండ జేయుటకై నేను
వచ్చితినినుకయత్తముజేసిలోకనింది లేకుండ జేసికొనెదనుఅనిచెప్పెను

ఇట్టి శ్రీకృష్ణుడు సంధి పోషగనీయకుండు నట్లు చేసినవాడా?
నెనుక జూపినటు లుత్తరగోగ్రహణకాలములోనే పాండవురాజ్యమింక
వారికిచ్చివేయుట ముచిదని బోధించిన భీష్మునితో ' నా హం రాజ్యం
ప్రదాస్యామి పాండవారాం శతామహా ' అని చెప్పి దుర్యోధనుడు
వారిరాజ్యము వారికిచ్చి సంధిజేసికొనవలసినదని చెప్పవచ్చిన దుష్టపద
పురోహితునితో వారికి రాజ్యకాంక్ష యున్నయెడల మఱు వారికివన
వాసమే కర్తవ్యమని చెప్పినకర్ణుడును, సంధిపోషగనీయకుండ జేసియే
యున్నారు. అది శ్రీకృష్ణుడు చేసినది కాదు.

అట్లు చెడిపోయి యున్న వ్యవహారమును చక్కబరచుటకై నేనే
స్వయముగా వచ్చుచున్నానని సంజయునితో జెప్పి సంధి యచ్చటికి
వెళ్ళి సంధి పోషకుటకై యావచ్చుక్కి వినియోగించిచూచిన శ్రీకృష్ణుని
సంధి పోషగనీయకుండ జేసినవాడని యనుట ప్రతివాదుల దెంత
సాహసమో

“భీముని బరికొల్పుటలోను క్రౌంచని నోదార్పుటలోను సంది
పోషగనీయకుండజేయు తలుపుకలుగునీతి నె సంభాషించెనట.”

రాయబారమునకై శ్రీకృష్ణుడు వెళ్ళబోవునపుడు కురుసభలో నిట్లు ప్రసంగింపవలసినదని తమతమయభిప్రాయముల నొక్కొక్కఁగ చెప్పనపుడు భీమసేనుడు— మేము యుద్ధార్థులము కాము కౌరవులతో సాభాగ్రతమే మాకుకావలెను యుద్ధము లేనిపద్ధతినే కార్యము జక్కబరుపవలసినది. అనిచెప్పి దుర్యోధనుడు దురభిమాని, శ్రేయోద్యేషి, కనుక.

“నో గ్రం దుర్యోధనో వాచ్య స్సామైవై నం సమాచరేః

అతనితో నుగ్రముగా భాషింపక సామముచేతనే కార్యము జక్కబరవుము అని చెప్పినపుడు శ్రీకృష్ణుడు— దుర్యోధనుడు యుద్ధములో జయించినపుడుకాని రాజ్యప్రాప్తిలేదని యొకమూల చాటుచుండ నీచమయమున ఔత్రమును గణించక భీమసేను డిట్లు మాటలాడుచుండెనే యని, యాతని కుత్తేజనము కలిగింపదలచి భీమసేనా నీవింతకు బూర్వము యుద్ధమునే ప్రశంసించుచు కౌరవులుచేసిన దుండగములను స్మరించుకొనుచు బుసకొట్టచు చిత్తశాంతితోక పరితపించి యిప్పుడు యుద్ధకాలము ప్రాప్తింపగా భయపడినట్లు కనబడుచున్నావు. ఇది ఔత్రలక్షణము కాదు. నాకిది చిత్రిముగా నున్నది.

“స దృష్ట్వా స్వాని కర్మాణి కులే జన్మ చ భారత

ఉత్తిష్ట్య విషాదం మా కృథా వీర స్థిరోభవ ” (అ-75)

నీకులీనత్వమును నీపరాక్రమవిశేషములను తలచుకొనుము విషాదపడకుము స్థిరుడవై యుండుము. అని చెప్పగా భీమసేనుడు—

“సర్వలోకా దభిక్రుద్ధా న్న భయం విద్యతే మమ

కిన్తు సౌహృద మేవై తత్ కృయా మధునూదన

నాకు భయమా? సర్వలోకము లేకమై వచ్చినను భయము లేని వాడను సౌహృదముచేతనే యిట్లు చెప్పియున్నాను అనినపుడు నీభావము గ్రహించుటకే నేనిట్లు ప్రసంగించితి నని చెప్పి శ్రీకృష్ణుడు—

“శ్వో భూతే ధృతరాష్ట్రస్య సమీశం పౌష్ఠ్య పాండవ
 యతిష్యే ప్రశమం కర్తుం యుష్మద్ధి మహాపయః
 శమం తే చే త్కూరిష్యన్తి తతోఽచస్తం యశో మమ
 భవతాం చ కృతః కామ స్తేషాం చ శ్రేయ ఉత్తమమ్
 తే చే దభినివేక్ష్యన్తే నా భ్యువైష్యన్తి మే వచః
 కురవో యుద్ధ మేవాలే ఘోరం కర్మ భవిష్యతి (అ-77)

రేపు ధృతరాష్ట్రుని యొద్దకు వెళ్లిమీ కులరహాని కలుగకుండు
 నట్లు సంధికై ప్రయత్నింతును వారంగీకరించినయెడల మీ కోరిక నెర
 వేరును. నాకు యశస్సు కలుగును వారికి శ్రేయస్సు కలుగును ఆకౌ
 రవులు పట్టుదలతో నామాట విసకున్నప్పుడు ఘోరయుద్ధము జరుగును
 అని చెప్పి అప్పుడు కార్యభారము నీయందుండు నని బోధించెను.

ఇట్లు నేను సంధికై ప్రయత్నించుచు. వారు విసని పక్షములో
 యుద్ధమే జరుగును నీవప్పుడు కార్యభారము వహింపవలెనని చెప్పిన
 శ్రీకృష్ణుని ‘సంధి పానగనీయకుండ జేయు తలంపు కలుగునీతినె సంభాషిం
 చెను. అను ప్రశివాదుల సాహసము మెచ్చ దగినది

ద్రాపదీదేవి శ్రీకృష్ణునితో నాటి ద్యూతకథలో దాను పొంది
 యున్న దుర్భరము దుర్వచమునైన దుఃఖమును చెప్పుకొనగా శ్రీకృష్ణుడు
 “ధార్తరాష్ట్రాః కాలపక్వా న చేచ్ఛున్యాన్తి మే వచః
 శేవ్యన్తే నిహతా భూమా శ్వసృగాలాదనీకృతాః ,

కౌరవుల కాయువు పూర్తియై నామాట విని సంధి జేసికొన
 కున్న పక్షములో హతులై తీరుదురు. అని యోదాదొసిన శ్రీకృష్ణుని
 ‘సంధి పానగనీయకుండ జేయు తలంపు కలుగునీతినె సంభాషించెను’
 అనుటయు పాండవులసమ్మతిపై సంధి పానగజేయుటకై వచ్చిన శ్రీకృ

ష్టనితో సంధి పొంగనీయకుండచేయు తలంపు కలిగి సంభాషించి
వాడు దుర్యోధనుడై యుండ, శ్రీకృష్ణునివై దాని నాకోపించు ప్ర
వాదుల పాండితి నేమనవలెనో

శ్రీకృష్ణుడు కురుసభకు సంధి జెడగొట్టుటకే వెళ్ళె నన్నట్లు
తేల్చిన ప్రతివాదులకు ఆశ్రీకృష్ణుడు కురుసభనుండి మరలివచ్చిన తరు
వాత కర్ణాదులతో సంభాషించిన దుర్యోధనునివాక్యమునుచూపుదము.

“అకృతేనై వ కార్యేణ గతః పార్థా నధోక్షజః

సవనా న్మన్య నాఽఽవిప్తో ధ్రువంధత్య త్యసంశయమ్” (అ 59)

ఇచ్చట, అకృతేన కార్యేణ గత కార్యసిద్ధి కాకయే వెళ్ళిన
అత డాగ్రహవిష్టుడై మనలను దగ్ధము చేయననుట నిశ్చయము అ
దుర్యోధను డనెను ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు సంధిజేయుట యను కార్యము
కొరకు వచ్చినపుడే దుర్యోధనునిచే నది చెడగొట్టబడుటవలన వెళ్ళి
పోయిన శ్రీకృష్ణుడు కార్యసిద్ధికాక వెళ్ళినవాడును, అగ్రహవేశము కల
వాడును అగును కాని సంధిజెడగొట్టుటకే వచ్చినయెడల నది సిద్ధించి
నది కనుక దుర్యోధను డిట్లనుకొనుట అసంభవమగును.

క. తన వచ్చినకార్యము మన

మనుకూలత జేయకున్న హరి యలుక మెయి

జని యప్పాండుతనూజులు

మనమున గినుకూనునట్టి మాటలు సెప్పు (అ-భా

మఱియు అర్జునుడు సైంధవుని వధింతులని ప్రతిజ్ఞ చేసినట్లు
విని చింతించెడి ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునితో జెప్పుకొనిన విషయము
జూడుడు—

“యదా ప్రభృత్యుపప్లావ్యా చ్ఛాన్తి మిచ్ఛన్ జార్దిన
 ఆత స్సర్వభూతానా మనుకంపార్థ మమ్యత
 తతోఽహ మబ్రువం సూత ముడిం దుర్యోధనం తదా
 వాసుదేవేన తీర్థేన పుత్ర సంశామ్య పాండవైః
 ప్రత్యాచక్ష్య స దాశ్వాన్ మృషభం సర్వధన్విరామ్
 అనునేయాని జల్పన్త మనయా న్నా న్వపద్యతా ” (ద్రోణ-అ85)

ఇచ్చట, శ్రీకృష్ణుడు లోకాన్తగ్రహబుద్ధితో సంధి జేయుటకై
 వచ్చినపుడు మందుడగ దుర్యోధనునితో శ్రీకృష్ణుని బురస్కరించుకొని
 నీవు పాండవులతో సంధిజేసికొను మని చెప్పియున్నాను అనునయ
 ముగా సంభాషించినశ్రీకృష్ణుని దుర్యోధను డవినీచుడై తిరస్కరించినాడు.

తే “నేను ద్రోణుండు భీష్ముండు బూనిచెప్ప
 శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనక
 సంధి గానక క్షర్తుండు సౌబలుండు
 దుస్ససేనుండు నందర దుగించికొని” (ద్రోణ-అ3)

మతియు భీమసేనగదాఘాతమున ౯ డలు విరిగి పడియున్న
 దుర్యోధనుడు అశ్వతామాదులతో నిట్లుక్తచేప్పెను—

“యది వేదా. ప్రమాణం వో జితా లోకా మయా ఽక్షయాః
 మన్యమానః ప్రభావం చ కృష్ణ న్యామితేజసః
 తేన నచ్యావిత శ్శాఽహం క్షత్రీ, రాత్వినుస్థితాత్ (శల్య-అ5)

వేదములు ప్రమాణములైనపుడు నే నక్షయలోకముల జముం
 చితిన్నమాటే శ్రీకృష్ణస్వభావ మెఱిగియుండియు సంధిజేసికొను
 మని-బోధించిన శ్రీకృష్ణునిచే నేనీ యుద్ధమరణమును క్షత్రధర్మము
 నుండి తొలగింప బడలేను అని తాత్పర్యము ఇట్లెన్నియో ప్రమాణ
 ములున్నవి. శ్రీకృష్ణుడు సంధిజేయుటకే ప్రయత్నించెను దుర్యోధ
 నుడే దానిని బెడగొట్టి యుద్ధమునకు సిగ్గుపడెను కనుక ప్రతివాది ప్రసం
 గము మారాపాస్తమైనది

— దుర్యోధనుడు నిరపరాధు డను ప్రసంగము,
తన్నిరాకరణము —

మ. భా. చ కారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

శ్రీకృష్ణునితో రాయబారసమయమున దుర్యోధనుడనిన యి
క్కింది వాక్యములు సుయోధమనపరాధత్వము జెప్పును—

క వనితెం బుచి రరణ్యం
బున నిడుమల బడితి మచుచు బోటరులై చు
పను జెరుప బూని మాదెస
గనలుదు రప్పాండుసుతు లకారణము కడున్

మ లరయ దప్పొకి యింతనావలన లేదా ధర్మపుత్రుండు జూ
దరి వెంటందమకించి సౌబలుని చేతన్ భూమి గోల్పోయి ము
ష్కరుడై వెండియు నొడ్డగా నతడు నక్షత్రాధిమై గెల్వ నే
తెరువై నందన యిచ్చతో మెలగె నింతేగాక యేబూటయే.

గీ మాత్ర్య పాంచాల పాండ్యాది మనుజపతనః
గూర్చికొని తార య్యంబు గోరి యెత్తి
విడిసి రింతియకాక యివ్వధము నుగ్ర
కర్మమున కేము దొడరుట గలదె చెపుమ (పు-26)

ప్రతివాదులు, దుర్యోధనవాక్యముల జూపుటలో నింతమాత్రా-
చూపి సంధి కంగీకరింపనని చెప్పినవాక్యమును చూడలేదు దాని
జూడుడు—

ఉ. ఏమును వారు బంచికొని యేలుట గ్గదు పల్కకుండు మిం
కేమియు వానినూది మొన యంచుక మోపినయంతమాత్రము

భూమి యొనర్చి పాండునృపపుత్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సరి
గ్రామమునం జయంబు గొని రాజ్యము సేయట నిశ్చయించితిన్ ,

సంధి కంగీకరింపనివాడు దుర్యోధనుడే యని లోకులనుకొని
పోవుదురని యీవాక్యమును ప్రతివాదులు దాదీయించినారు. ఇట్టి ఈ
వాక్యము దుర్యోధనాపరాధమును ప్రతివాదు లన్వాయదుష్టప్రిని గూ
డ వ్యక్తము జేసినది కురుసభలో దుర్యోధనుడు తాననపరాధి నని శ్రీ
కృష్ణునితో జెప్పగా శ్రీకృష్ణు డనిన మాటలు చూడుడు—

సీ అరయంగ దప్పు లేదంటి నీవలన గీ షోకనాడు సేసియుక్కనాడు
సేయవె నీజనించినయది యాదిగా నుడుగక పాండవేయులకు జాల
నెగు సేసితి విష మిడి పెనుబొముల గటపించి నీరిలో గట్టి తోచి
లక్కయిల్ గాలించి పెక్కుభంగుల జంప, దలచిన బావక ధర్మరక్ష.

ఆ. జేసి నెగడి రాచసిరి నొందియున్న జూ

పోవకీపు లీచృ పాపబుద్ధి

గనమి జూద మొకటి కల్పించి కడటంబు

సేయ దాన నెల్ల జేటు బుట్టె

తే. అన్నదమ్ములు నెత్తంబు లాడి సతుల

తలలు వట్టి సభాస్థలంబులకు నీశ్చి

చీర లాలిపింతు రే యిట్టి వారినెందు

దడవుమా నీవొకండవు దక్క నధిప

ఉ. అప్పుడు నీవు కర్ణుడును నాశిన మాటలు గొల్వులోపల

జెప్పెడు నట్టివే కుము శీలము గల్గిన ప్రణయకాంత క

ట్లాప్తమి సేయు టెల్ల గనియున్న డనంబులు వించునుండగా

దప్పొక యింత లేదను విధం బది నీక చనుం గుమారకా.

తే ఎత్తి విడిసినవారని యెల్ల తప్పు

బండవుల మీద బెట్టిన బ్రతుకు గలదె

ద్రోణభీష్ములు తండ్రియు దోడు తోడ
 జెప్పె తగుమాట నేమియు జెవుల సారవు
 క. శాంతి బొందుట నీకుం
 గుంతీపుత్రులకు మేలగున్ దానికే యే
 'నింతయు నాడెద నది నీ
 కేరతయు పుచ్చింపకునికి యెరిగి యెరిగియున్ (ఉద్యోగ-౪౩)

ఈకృష్ణవాక్యములలో దుర్యోధను డాదినుండియు దుష్కార్యములే జేసియుండెనని యనినట్లును, ద్యూతమును కల్పించి కపటకృత్యము జరిపి ద్యూతసభలో జేసిన వస్త్రాపహరణాదిదుష్కార్యములు దుర్భాషణములు సభలో జెప్పదగినవా? నాడు నీదుశ్చేష్టలను కనులతో జూచియున్నవారి యెదుటనే నాతప్పులేదనుట నీకే చెల్లినది దుర్యోధనా అని యన్నట్లును స్పష్టము.

తన దుశ్చేష్టలను ప్రత్యక్షముగా జూచినవారియెదుటనే నాతప్పేమియు లేదనిన దుర్యోధనుని నిర్లజ్జప్రవృత్తిపై యాసభ్యులనేసాక్షులుగా జూచి నిరుత్తరుని జేసి దుర్యోధనాపరాధములను శ్రీకృష్ణుడే ధృవపరచియుండెను ఆదుర్యోధనుని మాటలనే పాటబాడిన ప్రతివాదుల కదే సమాధానము కనుక ప్రతివాదుల వ్రాత పరాస్తము

—౧— కురుసభలో జూపిన శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపము కార్యకారి కాలేదు అను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము —

—మ. భా. చ కారులవ్రాత యిట్లున్నది— “అందరి మనస్సుల దనసహాయమునుండి మార్పుచున్న కృష్ణుని బంధింప సుయోధనుడు తలంచెనుగాని విదురాదుల యడ్డంకిచే నటులు చేయలేదు ఈ సమయమున జూపిన విశ్వరూపము సూహావిష్టడగు నర్జునునకు

జూపిన విశ్వరూపమువలె గార్యకారి - కాలేదు. కార్యకారియే మైనచో ధృతరాష్ట్ర డర్శరాజ్యమును దప్పక యొసగియే యుండును ' (పు178)

ఈవ్రాతలో కృష్ణుని దుర్యోధనుడు బంధిపదలచిపట్టును, అసమయమున విశ్వరూపము జూబినట్లును ప్రతివాదులే చెప్పుచు బంధించు. సడకల్పముడ గుటకును, విశ్వరూపప్రదర్శనమునకును సంబంధము లేదని చెప్పుచున్నారు కృష్ణుని బంధించుటకు అందరి మనస్సుల దనపక్షమునుండి మార్పుచే కారణముని చెప్పినారు. దీనిచే నాటి శ్రీకృష్ణప్రసంగ మంతి మనోహరము హితవాహము నని స్పష్టమైనది. అట్టి శ్రీకృష్ణునే ప్రతివాదు కభిమానసాముడగు దుర్యోధనుకు బంధిపదలచినాడన్నమాట

ఈవ్రాతకును, శ్రీకృష్ణుడు తనను దుర్యోధనుకు బంధిపనుద్య మించుటకు ధర్మజునితో జెప్పలేదు బంధించి యత్నించె నను గాథ మృష యనియు, నది సౌతికాలమున కల్పించబడిన దనియు జెప్పెడి భారతమీమాంసావాక్యము సత్యమే యని చెప్ప సాహించుచున్నాడను" (179) అనుతమవ్రాతకును బరస్పరవిరోధము

దుర్యోధనుకు తన్ను బంధించనలచె నని శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజునితో జెప్పియే యుండెను చూడుడు—

“నైష కామయతే ధర్మం నైష కామయతే యశః
జితంస మన్యతే సర్వం దురాత్మా కర్ణ మాశ్రితః
బద్ధ మాజ్ఞాపయామాస మమ చాపి సుయోధనః
నచ తం లబ్ధవాన్ కామః దురాత్మా పాపనిశ్చయః ' (ఉ.అ.154)

ఇట్లుండ, భారతమీమాంసాకారులును మ భా. చ. కారు

టును చేసినది లోకద్రోహమే! ఇక దుర్యోధనుడు శ్రీకృష్ణుని బంధింప
తలపెట్టిన దెప్పడో తెలుపవలసియున్నది.

అసలు శ్రీకృష్ణుడు హస్తినాపురము జేరకపూర్వమే బయలు
దేరినట్లును మార్గమధ్యమున వృకస్థలమునం దాగినట్లును, చారుల
వలన తెలిసికొని రేపువచ్చెడి శ్రీకృష్ణున కిట్టి సత్కారములు చేయ
వలె నని ధీతరాష్ట్రుడు చెప్పినపుడే దుర్యోధను డిట్లనెను—

“ఇదస్తు సుమహా త్యాగం శుణు మే యత్సమర్థతమ్
పరాయణం పాండవానాం నియచ్ఛామి జనార్దనమ్
తస్మిన్ బద్ధే భవిష్యన్తి వృష్ణయః పృథివీ తథా
పాండవాశ్చ విధేయా మే స చ పాతరహైవ్యతి
తతోపాయా యథా సమ్య జ్జబుధ్యేత జనార్దనః
సపానాయో భవేత్కశ్చిత్తద్భవా పృథివీతు మే (ఉ-౮8)

నేనొక మహాకార్యము తలపెట్టితిని పాండవుల కాధారభూతు
డైన కృష్ణుని బంధింతును అతడు బద్ధుడైనపుడు సర్వము నాకు విధే
యమై యుండును ఆబంధించుటలో కృష్ణునకు దెలియకుండునట్లు నిర
పాయములైన యపాయములను నాకు నీవు చెప్పవలెను అని.

కనుక శ్రీకృష్ణుడు రాకపూర్వమే యాదుర్బుద్ధి దుర్యోధనునకు
బుట్టినది దానికి డగినయత్నముగూడ జేసియే శత్రుముక్కాక విరమించు
కొనెను. ప్రతివాదాలు, విదురాదుల యడ్డంకిచే బంధింపలేదని వాగ్వి
నారు.

క్రొందీకేశాకర్షణ వస్త్రాకర్షణాది దుష్కార్యములలో నావిదు
రారుల యడ్డంకి యేమైనది? అప్పుడేల మానలేదు? ఒకని యడ్డంకిచే
స్థూరకుండెడి రకమువాడా? నాదాద్రొందీకృభావముచేతనే యాదు

హృదయము లుగినది అని వేదమున నున్నది విద్యుచ్ఛక్తివల్ల
విద్యుచ్ఛక్తివల్లనే యీ మర్మము యుద్ధమున విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
జూడును—

ఈ సభలో గోష్ఠిజనులచేత మర్మమును మర్మమున కర్మ,
శకునులు సభముండి లేచిపోయి యుద్ధమునందు విద్యుచ్ఛక్తివల్లము,
భీష్మము, శ్రీకృష్ణనిచే మరల విద్యుచ్ఛక్తివల్లము అని తోచుచున్నది
అందుచే మరమే ముందుగా వేకాకియై యుద్ధము క్షుణ్ణి విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
కోశించుచున్నను గోష్ఠిజనులకు విద్యుచ్ఛక్తివల్లము అని విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
మరలించి విద్యుచ్ఛక్తివల్లము అని మరలించి విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
జెప్పెను అంతట విద్యుచ్ఛక్తివల్లము విద్యుచ్ఛక్తివల్లము అని విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పెను అప్పుడు విద్యుచ్ఛక్తివల్లము —

“ఏమ దుర్యోధనా రాజన్ యుద్ధమున విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
విద్యుచ్ఛక్తివల్లము విద్యుచ్ఛక్తివల్లము విద్యుచ్ఛక్తివల్లము

ధృతరాష్ట్రా దుర్యోధనులకు విద్యుచ్ఛక్తివల్లము అని కానిముఖ
మీరులవెట్లైన పని జరుపవచ్చునని విద్యుచ్ఛక్తివల్లము విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
న్నాను అని చెప్పగా ధృతరాష్ట్రుని విమరునితో—

“షీష్కమానయతం పాపం రాజ్యలుప్తం పుయోధనమ్
సహమిత్సం సహమాత్యం సహవర్యం సహచరమ్

త్వరగా బాపాత్ముడైన దుర్యోధనుఁ సహివారముగా దీసికొ
నిరమ్ము అని చెప్పగా విమరుడు వెల్లి చెప్పినమీదట దుర్యోధనాది
వర్గము సభలోనికి వచ్చియుండగా మరలించి ‘మర్మముః కేశవో
బలాత్’ అనుచు దేవదానవులకు అపమమును క్షుణ్ణి విద్యుచ్ఛక్తివల్లము
గలవా? అని నిందించెను.

అప్పుడు దుర్యోధనుడు విని యూరకుండెనుకాని నాకాసంకల్పము లేదని చెప్పటకాని, విరమించినట్లు సూచించుటకాని జరుగలేదు ముఖ్యైఖరిని బట్టి విరమించినట్లు కనబడక పోవుటచే విదురుశుగూడ శ్రీకృష్ణుని మహిమను స్మరింపజేసి నీవాదుస్సంకల్పమును విరమించుకొననియెడల సరివారముగా నీకు హాని తప్పదని బోధించెను అప్పటికిగూడ దుర్యోధనుని దుస్సంకల్పము తొలగలేదని ముఖ్యైఖరినిబట్టి గ్రహించి తనశక్తిని బ్రదర్శించడలచి కృష్ణభగవాను డిట్లనెను—

‘ ఏకోఽహ మితి యస్మిహా స్తస్యసే మాం సుయోగన
పరిభూయ సుశ్చుదే గ్రహీతుం మాం చిక్వీర్షసి
ఇహైవ పాండవా సుర్వే తథైవాన్ధకవృక్షయ
ఇహాదిత్యాశ్చ రుద్రాశ్చ వనవన్శే ముహర్షభి
ఏవ ముక్త్యా జహాసోచ్చైః కేశవః పరశీరహః’ (అ 3)

దుర్యోధనా నేనొకడనని తలంచి మాధ్యమున నన్ను దుర్బుద్ధి! పట్టికొనడలచుచున్నావా? ఇక్కడ నేనొక్కడనే యుంటి ననుకొనుచున్నావా? పాండవు లిక్కడనే యున్నారు వృష్ణి, అంధక, పీరు లందరు నిక్కడనే యున్నారు ద్వాదశాదిత్యులి క్కడనే యున్నారు ఏకాదశరు ద్రులును, అష్టవసువులును మహర్షులందరును యిక్కడనేయున్నారు అనచు కృష్ణభగవానుడు అట్టహాసముగా నన్వేషు

అంతట కృష్ణభగవానుని సర్వావయవము నుండియునొక్కసారి బ్రహ్మాదిదేవతలు, ఇంద్రాదిలోకుపాంకులు ఆయుధపాణులైన బలదేవాద్భుతయధిష్ఠిరాదులు యమవృష్టిభోజాంధకపీరులు నువ్వునించిరి

వ. ‘ నేత్రశ్రోత్రనాసావివరంబుల సధూమధూమకేతు జ్వాలాజాలంబులు నిగిడె రోమకూడకలాపంబులు దరణికిరణనిధిపథలు వెడలె నిట్లు దుర్నినిరీక్ష్యంబగు నత్తేజోరూపంబు గమంగోనం గొలదిగాక సకలజనంబులు నయంబులు మొగిల్చి అద్భుతభ

యాచకరసంబులతోడ గడలకుండ, నప్పుండరీకాక్షుల నార
దాదిమహామునుల యందును భీష్మనిదురద్రోణసంజయలయందును
కరుణాతరంగితంబగు కటాక్షపీక్షణ బాలయ వారలకు దివ్యదృష్టి
యొసగిన నాపుణ్యపురుషులు సాంద్రానందంబునం జేలుచుండురి
(ఆం-బా)

ఇట్లు విశ్వరూపమును ప్రదర్శించి దుర్యోధనాదుల దుస్సంకల్ప
మున్మూలిత మొనర్చెను ఇట్లు దుర్యోధనదుస్సంకల్పాన్మూలనమున
గార్యకారియైన విశ్వరూపమును కార్యకారి కాలేదచుచున్నారు ప్రతి
వాదులు ఆహా యేమి విమర్శనము నేరసహాయుడనో హాయుడనో
చూడుమని చూచిన విశ్వరూపమునకును అర్ధరాజ్యప్రదానమునకును
సంబంధ మేమున్నది? అప్పుడు శ్రీకృష్ణునిగ్రమున దివ్యదృష్టినొంది
విశ్వరూపము దర్శించిన ధృతరాష్ట్రు డర్ధరాజ్య మేల యిచ్చియుండ
లేదని శంకింతురు కాబోలు ధృతరాష్ట్రు డిట్లు చెప్పియుండెను—

“యావద్బలం మే పుత్రేషు శత్యేతి స్తే జగార్దిన
ప్రత్యక్షం తే న తే కించి త్ప్రక్షం శత్రుకర్శన
కురూణాం శమ మిచ్ఛంతం యతమానం చ కేశవ
విదిత్వైతా మవస్థాం మే నాతిశంకితు మ్హసి
న మే పాపోఽన్యభిప్రాయః పాండవాః ప్రతి కేశవ ,

శ్రీకృష్ణా రాష్ట్రశులపషయమై రాశక్తి యంతయుఁజయోగిం
చునో నీకు ప్రత్యక్షమైనదికదా నాకు పాండవులయెడ బాపిష్టాభిప్రాయము లేదు కౌరవులకు శాంతినిగోరి యావచ్చుక్తి యత్నించుచున్న
నాయవన్ధ నెఱిగియున్న నీవు నన్ను శంకింపకుండువుగాక అని.

ఆపై శ్రీకృష్ణుడు వెళ్ళబోవునపుడు— ‘ వద త్వనిశ మాత్రానం
ధృతరాష్ట్ర మహీపతి. అని, ధృతరాష్ట్రుడు తాను పరిష్కరించుచు

కసమగ్నడనని చెప్పుచున్నాడు కనుక మీయనజ్జ దీసికొని వెళ్ళు చున్నానని చెప్పి వెళ్ళెను ఈసందర్భమును బట్టి దుర్యోధనున కభిమతముకాని పనిని స్వతంత్రించి చేయగల శక్తి ధృతరాష్ట్రునికు లేకుండుటచేతనే యాతడర్థరాజ్య మీయలేకపోయె నని విశద మగుచున్నది.

దుర్యోధనవశుడై మొదటి ధృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధన సమ్మతిపై పాండవభాగ విచ్చిన్నుడై క్రిశాంతి కలుగునగా యాత డీయననియు పాండవుల నెవరీ గా విడిచితి ననియు గత్తి నూరుచుండ ధృతరాష్ట్రు డిచ్చినను లాక మేచున్నది? కనుక విశ్వరూపదర్శనము జేసియు పాండవులకు రాజ్యమియ్యదలచియు దుర్యోధనుడు పడనీయడని ధృతరాష్ట్రుడు విరిమించెను కనుక విశ్వరూపదర్శనము కార్యకారి కాకపోలేదు

ఇట్లుండ ప్రతివాదులు— ‘ఈవిశ్వరూపసందర్శనగాథ సౌతికాలమున గూర్చిబడయుండు నని భారతమీమాంసాగ్రంథకర్త తలపోయుట యుక్తముగానె యున్నది (పు- 9) అని వ్రాయుట యెంతయుక్తమైనదో గ్రహించును అంకకర్తత్వనిరాకరణమును ప్రథమ భాగములో సౌతిక గ్రంథకర్తత్వము లేదని నిరూపించియేయున్నాము

—♦ పదేపదే చూపు విశ్వరూపము లింద్రజాలములుగానే కాన్పించును అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము—

మ. భా చ కాటలవ్రాత యిట్లున్నది— ‘యథానంతరమద్వారకకుబోవు మార్గములో ఉదంకుడను ముని కృష్ణుడు కురుపాండవులకు సంధిసేయక వృధాగా కురునాశనము చేయించె నని కుపితుడు కాగా నాతనికిగూడ విశ్వరూపము జూపి యాతనిని లోబరచుకొనె ను కలదు పదేపదే చూపు నీవిశ్వరూపములు జ్ఞానుల పక్షమున నెట్లున్నను శత్రువులపక్షమున నింద్రజాలములు గానే కాన్పించునుగాదా (పు160)

ఇచ్చట ప్రతివాడును నడుగవలసియున్నది. ఇటువలె పక్షము, శత్రువుల పక్షము అని వ్రాయుటలో శత్రువులనగా జ్ఞానులకు శఱువులూ? లేకవిశ్వరూపికి శత్రువులూ? ఎట్లైనను మీరిచ్చ శత్రుశబ్దమునకు అజ్ఞానునియే యర్థము వర్తవసించుచున్నది ఇప్పుడు మీవాతను జ్ఞానుల పక్షమొకటి అజ్ఞానుల పక్షమొకటి, అని తాత్పర్యమేర్పడినది. ఇప్పుడు మీరేపక్షములోనివారు విశ్వరూపమింద్రజాలముని గ్రహించినవారు దుర్యోధనునివలె జ్ఞానులలో జేరరు దినకరదీప్తి దివాంధములకొరకు గానట్లు విశ్వరూప్రదర్శనము అజ్ఞానులకొరకు గాదు దివాంధములు దినకరదీప్తి నంటికారి మనుకొనెనట్లు అజ్ఞానులు విశ్వరూప మింద్రజాల మనుకొననచ్చును కాని కృష్ణపరమాత్మ దివ్యదృష్టి నిచ్చి యెవ్వరికి విశ్వరూప్రదర్శనయోగ్యత ననుగ్రహించెనో వారికొరకే ఆ విశ్వరూపము ఇతరులు తప్పిదై నిష్కేజస్కులై పడి యుండుటకుమాత్రమే

మరియు, నేయైందిజాలిక్పడైనను అట్టి విశ్వరూపమును జూపగలిగినపుడు శ్రీకృష్ణుడు చూపిన దింద్రజాల మని భావింపనచ్చుకేమో కాని యది లేనపు డట్లు భావించుట యర్హనమే

ఇంకొకటి పదేపదేచూపు విశ్వరూపము లింద్రజాలములు గానే కాన్పించును' అను మాట ఇంద్రజాలములుగా గాన్పించునేకాని (అజ్ఞానులకన్నమాట) ఇంద్రజాలములుమాత్రము కావని భవపరచుచునే యున్నది

ఇంకొకటి ఇంద్రజాలములు గా గాన్పించునని పదేపదేచూపు విశ్వరూపము లనుటవలన పదేపదే చూపనన్నట్లు విశ్వరూపము లింద్రజాలములుగా గాన్పించక సత్యముగ నేకాన్పించునని లేలుచున్నది.

ఇప్పుడు పదేపదే చూపుటనగా ఒక్కొక్కని కొక్కొక్కనారి చూపుటా? ఒక్కనికే అనేకసారులు చూపుటా? ఒక్కని కనేక

సాదులు జూపనే లేదు ఒక్కొక్కని కొక్కొక్కసారి చూపినను ఆ
యష్టనునకుగాని, యా యుదంకమహర్షికిగాని, ఆకురుపభలోనినారదాది
మునిపుంగవులకుగాని భీష్మద్రోణ, విదుర, సంజయ, ప్రభృతులకుగాని
యింద్రజాలముగా గాన్పింపనేలేదు దురదృష్టవశమున దుర్యోధనాదిగ
ణమునకుమాలేము అజ్ఞానముచే నట్లు కాన్పించెనో యేమో, ఆవిశ్వ
రూప మెట్టిదో యెరుగని ప్రతివాదులకు దుర్యోధననకు దోచినట్లు
తోచుట విచిత్రాంశము

ఇక కురుపాండవులకు సంధిసేయక కృష్ణుడు కురునాశనము
చేయించె నని ఉదంకముని కుపితండయ్యో' నను విషయమున్నది

దుర్యోధననకు సంధి యను మాటయే కిట్టకపోవుటచే సంధి
జరుగలేదు కాని శ్రీకృష్ణుడు సంధి సేయక జరుగకపోలేదని నిరూపిం
చియే యున్నాము

ఉదంకమహర్షి- శ్రీకృష్ణా నీయుపదేశముచే గౌరవులు శాంతిం
పగా పాండవులు స్వరాజ్యమందు సుఖించుచున్నారా? అని ప్రశ్నిం
చెను అపుడు శ్రీకృష్ణుడు మహర్షీ కౌరవులను శాంతింపజేయుటకు
చాలప్రయత్నించితిని నాకు శక్యము కాలేదు బుద్ధిచేగాని, బలముచే
గాని దైవము అతిక్రమింప శక్యము కాదని నీకు విదితమే భీష్మాదుల
యొక్క-యు నాయొక్క-యు, హితోపదేశముల సతిక్రమించి కౌర
వులు యుద్ధము చేసి మంజించిరి

ఇట్లు చెప్పగా మహర్షి- సర్వసమర్థుడ వగు నీవు కౌరవులను
రక్షింపకపోవుటవలన నిన్ను శపించుచున్నా ననెను అపుడు శ్రీకృష్ణుడు
నీకు నే నధ్యాత్మవిషయమును చెప్పెదను. అదివిని యాపై శాపము
గానిమ్ము.నన్ను అల్పతనముచే దిరస్కరింపలేదు నీతపోహాని నాకిష్టము

లేదు అని యుత్తరము చెప్పగా మహర్షి— యథ్యాత్మవిషయము జెప్పము అట్లుచే సేమిచేయవలెనో చూతును అని కోరగా శ్రీకృష్ణుడు పదేశించుచు—

“అహం విష్ణు రహం బ్రహ్మ శక్రోఽథ ప్రభవాప్యయః |
భూతగామస్య సర్వస్య సృష్టా సంహారవచ
అథర్మే వర్తమానానాం సర్వేషా మహా మచ్యుతః
ధర్మస్య సేతుం బధ్నామి చలితే చలితే యుగే ,
మానుష్యే వర్తమానేన కృపణం యాచితా మయా
న చ తే జాతసంమోహా వచోఽగృహ్లాంత మోహితాః ,

గ్రహ్యవిష్ణోదిస్వరూపుడను నేనే, సృష్టిస్థితియక్తుని నేనే అధర్మ భూమిపై నెలకొని ధర్మ సేతువును బంధించుచుండువాడను నేనే మనుష్యరూపముతో నున్న నేను కౌరవుల నెంతయో సంధి కై యాదించితిని వారు మూఢులై గ్రహించలేదు. ఇట్లు బోధింపగా మహర్షి—

‘అభిజానామి జగత కర్తారం త్వాం జనార్దన
నూనం భవత్ప్రసాదోఽయ మితి మే నాస్తి సంశయః
చిత్తంచ సుప్రసన్నం మే త్వద్భావగత మచ్యుత
వినివృత్తం చ మే శాపా దితి విద్ధి వరంతప
దృష్టుమిచ్ఛామి తే రూప మైశ్వరం తన్నిదర్శయ ,

శ్రీకృష్ణా నిన్ను జగత్కర్తగా దెలిసికొంటిని యిది నీయనగ్రామే. నాచిత్తము వరిపెద్దమైనది శాపసంకల్ప మంతరించినది నీయీ శ్వరస్వరూపమును దర్శింప నిచ్చ యున్నది అనగ్రహింపుము ,

అని ప్రార్థింప నన్ను విశ్వరూపము బ్రదర్శించి యనుగ్రహించెను ఇట్లు అధ్యాత్మపదేశమారామితో చిత్తశుద్ధి కలిగి విధేయు

పై యాపై విశ్వరూము జూడగోరెనని గ్రంథముం దుండగా లోబర
చుకొనుటకే విశ్వరూపము జూపి గుపితుని లోబరచుకొనె నని ప్రతి
వాదులు వ్రాయుట కేమనవలెనో

ఈయదంకవృత్తాంతమువలన శ్రీకృష్ణునిది నిష్కలవృత్తియే
యని స్పష్టమగుచున్నందున ప్రతివాదులు — “శ్రీకృష్ణుడు పాండవప
క్షముగా మెలగి దుర్యోధనాదుఁ కెటులైన నంచన సేయవలయు
ననియే తలచియుండెను” (పు- 80) అని వ్రాసినదికూడ పరాస్తమైనది

— . శ్రీకృష్ణుడు సామముతో సంధివాక్యము లారంభించిన దుర్యోధ
నాదులకు కోప ము ద్రేకింపజేసె నను ప్రసంగము తన్నిరాకరణము—

మ భా చ. కాదుల వారత యిట్లున్నది—

‘శ్రీకృష్ణుడు సంధివాక్యములనించుకంతయు సామారంభముగా
గాక దుర్యోధనాదుల యశకృతులను ముందర నుద్ఘాటించుచునే
ప్రారంభించి దుర్యోధనాదుల కోపము నుద్రేకింపజేసెను. గ్రాహ
దీపరిణయానంతరము పాండవుల కర్థరాజు మిచ్చుటతో ముగిసిన
దుర్యోధనాపరాధముల నేల కృష్ణుడు సంధిసమయమున ద్రవ్య
కొనవలెను (పు-204)

శ్రీకృష్ణుని సంధివాక్యములు సామారంభముగా లేవనుచున్న
ప్రతివాదులు—‘దుర్యోధనుడు తన్ను బంధించ బూనెను’ అను మాటను
యుధిష్ఠిరునితో శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినందున నాగాధ యసత్యమని వ్రాసి
నవారు కనుక యుధిష్ఠిరునితో శ్రీకృష్ణుడు కురుసభలో కేమి జరిగినట్లు
చెప్పెనో అది సత్యమని వారంగీకరింపవలసియే యున్నది కనుక
యుధిష్ఠిరునితో శ్రీకృష్ణుడు తానెట్లు సంధివాక్యములు నడిపితి నని
చెప్పెనో ప్రతివాదులకు విచింతము—

‘సామ్య మాదా ప్రియక్తం మే రాజన్ సాభాత్ర మిచ్చతా
 యదా నాద్రియతే వాక్య సామపూర్వం సుయోధనః
 తదా మయా సమానీయ శ్చేతా స్సర్వపాణివాః
 మ్యాతతో ధార్తరాష్ట్రాశాం విద్వాం కృత్యో తథా పునః
 భేదయిత్వా నృపాన్ సర్వాన్ వాఙ్మ ర్తప్రేణ చాసకృత్
 పున న్సామాభిసంయుక్తం సౌప్రదాన మఘాబువమ్
 సర్వం భవతు తే రాజ్యం పంచగ్రామా నిస్సర్గయ
 అవశ్యం భరణీయా హి విసు స్తే రాజసత్తమ
 ఏవ ముక్తోఽపి దుష్టాత్మా నైవ భాగం వ్యముంచత
 దండం చతుర్థం పశ్యామి లేషు పాపేషునాన్యథా. (ఉద్యోగ150)

యథిష్ఠిరా మొరట సామోపాయముతో బోధించితిని. దాని
 కాలకు సమ్మతింపలేదు అప్పుడు ఆరు దుశ్శేష్టల నెత్తుకొని భద్రో
 పాయముతో సభాసదుల కాలనియంకు శ్రీ లేకుండ శ్చేదింపజేసితిని.
 మరల సామపూర్వకముగా దానోపాయము నాశ్రయించి నీకే రాజ్య
 ముండనిమ్ము పాండవు! చు మీరు పోషింపవలసియున్నది కనుక నైదు
 గజితైదు గ్రామములు విడిచిపెట్టుము అని బోధించితిని. అదుపుడు
 దానికి నంగీరింపలేదు ఇది చతుర్థోపాయమగు దండమే శరణ్యము.
 అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను.

దీనివలన సంధివాక్యములు సామారంభముగనే జరిగినట్లు పుష్టము.
 కానప్రతివాదిప్రసంగము త్యాజ్యము ఎప్పుడో ముగిసిపోయిన దుర్యో
 ధనాపరాధములను సంధిసమయమున శ్రీకృష్ణు డే త్రవ్వకొనవలసి
 వచ్చెనో అను ప్రతివాదులకు దెలుపుము ఆదిచుండియు బాండవుల
 యెడ నీవెన్నియపరాధములు చేసియున్నను సహించి పశియున్న
 యాసత్పురుషులయందు నీ వింత శతృత్వము వహింపవచ్చునా అని
 బోధించుటకై వానిని త్రవ్వవలసినవచ్చెను

మరియు నేను నిరపరాధుడ నని యీ ప్రతివాదులు వెనుకజూపి
 వట్లు పలికెనదుర్యోధన నకు ఆతడాదినుండియు జేసియున్న యపరాధము
 లను వెనుకజూపబడినట్లు తెలుపుటకై అవి త్రవ్వవలసినవచ్చెను.

మరియు -- అది భద్రోపాయము. దుర్యోధను డెవ్వరి బలవ
జూచుకొని యుద్ధమునకు గాలు దువ్వచుండెనో వారి కాలనియంద
క్రితి లేకుండజేయుటకు జ్ఞాతిద్రోహరూపములైన దుర్యోధనుని దుర్మ
ర్గము లుద్ఘాటించబడినవి.

శ్రీకృష్ణుడు సంభాషించునపుడు దుర్యోధనాదు, కోప
నుద్రేకింపజేసెను' అని వాగ్విస ప్రితివాదుల నడుగవలసియున్నది
ఎట్లు సంభాషించిన వాగల కోప ముద్రేకింపకుండునో చెప్పగలరా
వారిది వారికిమ్మని, లేక స్వల్పముగానైన నిమ్మని చెప్పటకింతు సం
నిమిత్తమైన సంభాషణము ఏమందును? ఆమాట, సూదిమొనమోపి
నంతైన నేను వారికియనని కూర్చుండిన దుర్యోధనునకు కర్లకరోరమే
ఇమ్మని చెప్పక సంధికై సంభాషించుటెట్లు ఇయ్యననువాని కామా
టపై కోపముద్రేకింపకుండు టెట్లు? కనుక ప్రితివాదుల దసంగత
ప్రసంగము.

నాటి కురుసభలో నున్న కణ్వ, నారద, జామదగ్న్యాదిమహర్షు
లుకూడ శ్రీకృష్ణాపదేశమును బహునిదర్శనములతో వివరించి యిదియే
హితావహమని బోధించినారు భీష్మ, ద్రోణ, విదుర, ధృతరాష్ట్ర
ప్రభృతులు శ్రీకృష్ణాపదేశ మవశ్యాశ్రయణీయ మని నొక్కిచెప్పి
గౌరవార్థికూడ భీష్మద్రోణులు చెప్పినట్లు కృష్ణార్జును లజేయులే కనుక
దుర్యోధనా

“ప్రపద్యస్య మహాబాహుం కృష్ణ మక్లిప్తకారిణమ్ ।
ప్రసన్నోహి సుఖాయ స్వాదుభయోరేవ కేశవః ।”

నీవు శ్రీకృష్ణు నాశ్రయింపుము ఆతని ప్రసన్నత ఉభయపక్ష
ములకు సౌఖ్యవహము. అనియే చెప్పుచువచ్చెను.

ఇట్లు మహర్షులు, ఆప్తులు, తల్లిదండ్రులుకూడ శ్రీకృష్ణాపదేశ
మునకు హర్షించి యట్లు చేసినుటంపుమని యెంతచెప్పినను వివక చం

పుటో చచ్చుటో కాదలసినదే యని మూర్ఖత వహించిన దుర్యోధనుడు నిరపరాధుడనియు, శ్రీకృష్ణుడు సంధిజరుగకుండ జేసె ననియు ప్రతివాదులచుట యెంతయు వింత

— శ్రీకృష్ణుడేసంధి పొసగకుండ జేసెనని గాంధారివాక్యములచే
స్పష్టము ' అను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము —

మ. భా. చ. కారుల వారై ఇట్లున్నది— ' ఈగాంధారివాక్యములచేగూడ కృష్ణుడేసంధి పొసగకుండ జేసెననిస్పష్టమగుచున్నది—

"ఇచ్చటోపేక్షితో నాశః కురూః మధుసూదన
యస్మా త్వయా మహాబాహో ఫలం తస్మా దవాప్నుహి ' ,

ఓకృష్ణా నీవిచ్చయించుట వలననే కౌరవుల నాశ ముపేక్షింపబడెను. అందువలన నీవాఘము ననుభవించువుగాక. ఇది గాంధారిపాలికలనిలో యుద్ధమృతుల జూచునప్పుడనిన మాట ' (పు183)

ఈగాంధారివాక్యములో నాశః ఉపేక్షిత ' అని యుండుటవలన ఇష్టమై నీవుపేక్షించుటనుబట్టి నాశము కలిగినది నీవు కలుగజేసికొనిన నశించురా? అని దుఃఖించినట్లు స్పష్ట మగుచున్నది అంతియకాని నీవు కలుగజేసికొని సంధి పొసగకుండ జేసి యిట్లు నశింపజేసితివన్నట్లు లేదు కృష్ణభగవానుడు సంకల్పసిద్ధిమకనుక వీరు నశింపకుండవలెనని సంకల్పించినయెడల జీవించియిడురుకదా అని ప్రత్యక్షశోకసంతప్తురాలు గాంధారి కప్పుడనిపించినది

ఇంకొకటి—ప్రతివాదులు చూపిన శ్లోకమునకు వెనుక గాంధారి వాక్యము లిట్లున్నవి —

'తదైవ సిహతాః కృష్ణ మమ పుత్రాస్తరస్వినః
యదైవాకృతకామ స్త్వ ముపప్లావ్యం గతః పునః ' ,

శ్రీకృష్ణా సంగీత వచ్చిన నీవు అకృతకాముడవై అనగా కోరిక నెరవేరినవాడవై తిరిగి పొందవులకడను, ఎప్పుడు వెళ్లియుంటివో అప్పుడే పుత్రులు మరణించిరి అని చెప్పి, భీష్మద్రోణులు, నాతోనీవు పుత్రప్రేమను వదలుకొనుమని హరదృష్టితో నాడే చెప్పియున్నారు అని దుఃఖించి భూమిపై బడి 'శోకమూర్ఛితా దుఃఖోపహతవిజ్ఞానా కోపవరీతాంగీ, పుత్రశోకపరిస్థితా, జగాద శౌరిమ్' ఒడలెరుగని స్థితిలో పుత్రశోకమున స్రవణవాదులు చూపిన వాక్యము లనినది

అట్లు యైవాకృతకామ స్వప్న అనుచు సంగీత వచ్చిన నీకోరిక నెరవేరికపోయె ను యామె విలపించియుండ, సంగి పోనగ కుండజేసితివని విలపించినది స్రవణవాదు లవలపించుట విచిత్రాంశము.

నీవాశల మనుభవించువుగాక అని ప్రతివాదులన్నట్లుగాంధారి యనినది. ఇంకను, శపించుచున్నానని చెప్పి నీజ్ఞాతులు హతు లగుదురు పుత్రమిత్రాదులు హతులుకాగా నీవుకూడ కుత్సితోపాయమున నిధనము కొండదువు అనికూడ ననినది అట్లనునప్పటి కామె శోక మూర్ఛితి దుఃఖోపహతవిజ్ఞాన పుత్రశోకపరిస్థిత, కోపవరీతాంగి యైయున్నది ఒడలెరుగనిస్థితిలో నాడిన యామెమాటలనుబట్టికొని కృష్ణభగవానుని నిందింబూనిరి ప్రతివాదులు ఆగాంధారీశాపవాక్యములపై కృష్ణభగవాను డేమనెనో చూడడు—

క అనిఘోరంబుగ బలికిన వివి విపులమనస్కుడైన విష్ణుడు చిటున వ్రువ నానన మొచ్చగ నవ్వనితకు నిట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగకాతే. మున్నకాదె యాదవులకు మునివరేణ్య

కలితదారుణశాపంబు గలదు నీకు

నేల చర్మితచర్మణ మిట్లు సేయ

దీన సీసేమి క్రిష్ణితి వాని జెపును

క. యదువంశజాతులకు తప్పదు నాశము వారి సురలు బరిమార్చగ లే
రది కారణముగాగ దెగుదు కొండొరుచేత రణముఘోరత్వముగ
వ. ఇట్లు పలికిన యచ్యుతుండు, అద్దేవి నుద్దేశించి లేవమ్రా మృతు
లైన సకలబంధుమిత్రులకు సన్నికార్యంబులు సేయింపవలయు నని
వెండియు —

సీ “వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయు దు
ర్నయము లెఱుంగ వె నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యులను బాష్టా
కునకు దండ్రికి మాన్చ గొలదిగాని
దుర్మానమున నట్లు దొడరి యిట్లయ్యె మీ
యపరాధమున వచ్చినట్టి కేడు
నకు నింత నొవ్వంగ నను బా దగునె యు
మృలికంబు భృతిఁ బట్టి మాన్పు మింకఁ
లే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁజెందు జనుల
కినుమసింపదె మానసమున నలరె
రాచకూతుండు సుతుల సంగ్రామవిరళ
హృదయులగువారి గాంచ గోరుదురు కాదె

వ అని చెవిసూడినట్లు పలికినవిని నిరుత్తరయై గాంధారి యారకంజెను.

ఈగ్రంథముచే కృష్ణభగవానుని సౌమనస్యము, పుత్రశోకార్తు
రాగు గాంధారి లోఁదరపాటు స్పష్టము నీవు, నేను భృతరాష్ట్రుడు
అందరము చెప్పి నిచ్చునని యుద్ధంక్షమును మాన్పలేకపోతి మని
కృష్ణభగవానుడు పలికి మీయైనా ధమున జరిగిన పనికి సన్నిట్లన
వచ్చునా? అని యడిగినట్లుచూ, గాంధారి నిరుత్తరయై యున్నట్లును
స్పష్టము కనుక, తల్లితండ్రివలె సంధి జేసికొనుమని యుద్దేశించిన

కృష్ణభగవానుని గూర్చి ప్రతివాడు లెంత విరుద్ధముగా వాసిరో ప్రాజ్ఞులెరిగికొందురుగా.

ఇంకొకటి—యద్ధమృతులను జూచెడి యాసమయమందే యుద్ధిష్ఠిరుడు గాంధారికి వందనము జేయవచ్చినపుడు ఆమె యాతనిని శపింపకుండుటకై వేదవ్యాసభగవానుడు ప్రత్యక్షమై గాంధారితో నిట్లనెను

దుర్యోధనుడు యద్ధారంభములో నీయొద్దికు వచ్చి అమ్మా నాకు నీవిజయాశీర్వచన మిమ్మని నిన్ను యాచించినపుడు ‘యతో ధర్మస్తతోజయః’ అని పలికితివి అట్లు పలుకుటలో పాండవపక్షమున ధర్మమున్నదనియేకదా సీతాత్పర్యము అప్పు డంత సహనశీలవై యిప్పుడేల సహింపవు? ధర్మజ్ఞురాల నీవధర్మము విడువుము. నీవు నాడు పలికిన మాటను ధర్మమును స్మరించి నీసుతులగు పాండవులయందు శాంతి వహించియుండుము

ఈమాటలను విని గాంధారి—

‘భగవ న్నాభ్యసూయామి నైతా నిచ్ఛామి నశ్యతః
పుత్రశోకేన తు బలా స్మనో విహ్వలతీవ మే
దుశ్శాసనాపరాధేన శకునే స్సాబలస్య చ
కర్ణర్యోధనాభ్యాంచ కృతోఽయం కులసంక్షయః
నాపరాధ్యతి చీభత్సు ర్న చ వార్థో వృకోదరః
నకుల సహదేవశ్చ నైవ రాజా యుద్ధిష్ఠిరః “(స్త్రీ)ప్రస్వ)

మహర్షీ పాండవులపై నా కనూయ లేదు. వారికి చేటుకలుగవలె నని కోరెడిదానను కాను పుత్రశోకముచే నామనస్సు తొట్టి పడిపోవుచున్నది. శకుని దుశ్శాసనుల దుర్మాస్తులనుబట్టి కర్ణదుర్యోధనుల మూలమున కులక్షయము సంభవించినది. పాండవు లెవ్వరి

యందును అపరాధము లేదు అని పలికినది కనుక కౌరవకలక్షయమునకు— ఆదృష్టచతుష్టయమే మూలముకాని పాండవులు, శ్రీకృష్ణుడు కారకులు కీగాంగారీచనమే సాక్షి.

ఇంకొకటి— యుద్ధమృతులను జూడవచ్చి శోకించు ధృతరాష్ట్రుడు— నేను దుర్మతినియైన యాత్తులు చెప్పినట్లు చేయకపోవుటవలన నితరుల దుఃఖము కలిగిన దని పరితపించుటలో నిట్లనుకొనెను —

‘న కృతం సుహృదాం వాక్యం బామరగ్నస్య జల్పత
నారదస్యచ దేవస్థాః కృష్ణద్వైపాయనస్య చ
సభామధ్యేతు కృష్ణేన యచ్ఛ్రేయోభిహితా మమ
అలం వైరేణ తే రాజాః పుత్ర స్సంగృహ్యతా మితి
తచ్చ వాక్య మకృత్వాహం భృశం తప్యామి దుర్మణి
నహి శ్రోతాస్మి భీష్మస్య శర్మయంతం ప్రభాషితమ్’

నాటికురుసభలో శ్రీకృష్ణుడు, పాండవులతో వైరము మాని వారిని జేరదీయుమని నాకుఁహితోపదేశముజేసియుండ దుర్మతిని వివేకపాతని. బామరగ్నస్య చెప్పినను వివేకపాతని. నారదమహర్షి చెప్పినను వివేకపాతని. వ్యాసమహర్షి చెప్పినను వివేకపాతని. భీష్ముడు చెప్పినను వివేకపాతని ఇప్పుడు దాని కల మనుభవించుచున్నాను అని.

ఇట్లు పుత్రశోకముతో నుండికూడ సరిగ్గి జేయవచ్చున శ్రీకృష్ణుని మాటలను తిరస్కరించిరిందువలన నిట్టి కిష్టము పొందెనని ధృతరాష్ట్రుడు గొలపెట్టియరడ పరిపాదులు శ్రీకృష్ణుడే సరథిచేడ గొట్టినని వ్రాయుట యెంత చిత్రమా— కదా ఇట్టి వాతలు హాకమున కెంత హానికరములు ఇక దీనిని విడిచి విషయాంతర ముందుకొందము.

—: “యాదృగవద్గీతయొక్క కర్తృత్వము శ్రీకృష్ణునకు లేదు” -
అనుప్రసంగము—తన్నిరాకరణము:—

మ. భా చ. కారులవారిత యిట్లున్నది—

‘యాదృగవద్గీతయొక్క కర్తృత్వము శ్రీకృష్ణునకు లేదని తలచువారు గలరు అది సత్యమేయై యుండును. కారణ మేమన మహాయుద్ధము సంప్రాప్తమై యీక బాణములను విడువబోవుచుండగా నర్జునునకు నాటువందలయిరువదిశ్లోకముల నాశువుగా గవిత్యము చెప్పి యుపదేశించె ననట యయత్కముగానె కాన్నించును ఆసమయమున కృష్ణార్జునులకు జరిగిన సంభాషణము నేనజయదో విని హిమాలయమున భారతరచనము చేయు వ్యాసనకు జెప్పగా నా తడు కొంత పెంచి వాసియుండును (పు-185)

ఈప్రతివాదుల కొకింత బోధితము ఏగ్రంథమునకు ‘భగవద్గీత’ అను పేరు కలదో ఆపేరే యాపేరులోని భగవచ్ఛబ్దమున కర్థమైయున్న కృష్ణభగవానుని సంగంధము ఆగ్రహమంతకును గలదని తెలుపుచుండ యావద్గ్రంథసంబంధము శ్రీకృష్ణునకు లేదనట వింత అన్నిశ్లోకముల నంతలో నాశుకవిత్యము జెప్పి యెట్లుపదేశించెనందురా మహాభారత కర్త వ్యాసమహర్షియైయుండ మహాభారతాంతర్గతమగు భగవద్గీతకు శ్రీకృష్ణుడు కర్తయని చెప్పవా డెవ్వడు? అట్లైన భగవద్గీతకు వ్యాస సంబంధమేకాని శ్రీకృష్ణసంబంధ మెట్లందురా వినుడు— వివృత్తి ధర్మము, నివృత్తి ధర్మము అని ద్వివిధమైయున్న కేదోక్తధర్మమును శోకమోహమహాదధినుగ్నడైన యర్జునునకు కృష్ణభగవానుడు పదేశించెను. ఆయంపదేశించబడిన విషయమునే సర్వజ్ఞుడగు వ్యాసము హర్షి యేమవంజల శ్లోకములుగా రచించెను ఇట్లు గీతావిషయోపదేశమునుబట్టి శ్రీకృష్ణసంబంధము, గీతాగ్రంథరచననుబట్టి వ్యాససంబం

సము గీతకు గలిగినది చూడుము - శాంతరహస్యము—

‘నైదికం హి ధర్మద్వయ మరునాయ శోకమోహమహోసౌఖ్యం
నిమగ్నా యోపదిదేశ తం ధర్మం భగవతా యథోపదిష్టం వేద
వ్యాస స్ఫుర్వజ్ఞో భగవాన్ గీతాభ్యై స్సంభిక్ష్యోకశ్చై రుపనిబబ్ధః’

ఇక, బాణముల విషవబోవుచుండగా నంతవిషయ ముపదేశిం
చుట, అయిక్తమందురా? గీతోపదేశ మెప్పుడో బాణప్రయోగ
మెప్పుడో చూడుము—

‘గీతాప్రస్తావః యథిష్ఠిరేణ రథా దివరుహ్య భీష్మాద్యభివాద
నపూర్వకం శేభ్యో జయాశ్రీర్నిహణన్ యథిష్ఠిరే పునరాభ్యుత్పత్తిసహ
ధారూఢే సన్నాహభరీవాదనమ్ కురుపాండవసేనయోర్యుద్ధారంభః’

ఈకృమమునుబట్టి సన్నాహభరీవాదనమైనగాని యుద్ధారం
భము లేదు ఉభయపక్షసేనలు పూహములు పన్నుకొని సిద్ధముగా
నూప సమయమున గీతోపదేశము ముందైనది తరువాతకీ యథిష్ఠి
రుడు— సోదరులు వెనుకనచ్చుచుండ కౌరవసేనయొక్క పాదరిచాడై
వెళ్ళి భీష్మద్రోణాదులకు నమస్కరించి వారి జయాశ్రీర్వాదములు
స్వీకరించి, మరల వచ్చి సోదరులతో రథము లగిష్ఠించి సన్నాహభరీ
వాదనము గావించినపిమ్మట బాణప్రయోగము జరిగింది కనుక గీతా
నిషయోపదేశమున కది సమయము కావబోలేదు “అప్పుడు కృష్ణా
శ్వునులకు జరిగిన సంభాషణము నేనంజయుడో చెప్పగా హిమాలయ
మందు భారతము వ్రాయుచున్న వ్యాసుడు వెంచి వ్రాసియుండు’
అను ప్రతివాదు యూహ మెచ్చదగినది ఇట్టి వేదాంతోపదేశ
ములు— తెగింపుమాటలు. పిమ్మట నేనువందలశ్లోకములకు మించిన
భగవద్గీతగా బరిణమించినది (పు-185) అను ప్రతివాదులకు విద్యా
గంధ మెంత కలదో స్పష్టమైనది.

— • ‘శ్రీకృష్ణునకు లడ్డబొట్టు, ఉర్విపుండ్రము లంగారమువలెలు
తగిల్చి’ రను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము—

మ భాచ కారుల వాగ్దత్త యిట్లున్నది— భారతీయవాఙ్మయ
మున భగవద్గీతకు గల పూజ్యత యద్వితీయము శ్రీశంకరాచార్య
దులగు మహామహులమితభాష్యములను వాగ్దత్త అచూహ్యమతది
హితుడగు శ్రీకృష్ణునకు లడ్డబొట్టును విశిష్టాద్వైతులు
వ్యాదశోర్ధ్వపుండ్రములను ద్వైతు లంగారమువలెను దగిల్చిరి
ఇపుడు క్రైస్తవులు మహామృదీయులకూడ గీతలకు పరించుచుం
డుటచే భవిష్యత్తున నిలువ చిహ్నమును, చంద్రాంకితమునుగూడ
శ్రీకృష్ణుకు భరించువాడు కావచ్చును (పు 86)

ఇది యొకరకమైన యెత్తిపాడుపు శ్రీకృష్ణు డచూహ్యమతది
హితు డట’ అనగా నూహింపనలవికాని మతచిహ్నము కలవాడని
యర్థము, అది నిజమే భగవంతుని స్వరూపస్వభావములు, ఊహకు
(అనుమానమునకు) గోచరించునవి కావనియు, శాస్త్రోక్త-నుధిగమ్య
ములే యియు శాస్త్రయోనిత్వాధికరణమున విశదీకరింపబడి
యుండలేదా

‘ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతు లొక్కొక్క-బొట్టును తగిల్చిరట’
ఔను నైదికసంప్రదాయానుకర్తు లందరు తమతమ ప్రప్రదాయముల
కనుగుణముగా నలంకరించి భజించుట— శ్రీకృష్ణుకు భగవంతు డను
టకు తార్కాణము

“క్రైస్తవులు, మహామృదీయులు ముంగు తమమతచిహ్నము
లుగూడ భరింపజేయదురట, జగదీశ్వరుడు ఆయాసంప్రదాయములకు
జెందిన మనుజులు స్వకీయసంప్రదాయపద్ధతుల ననుసరించి తన్నాగా
ధించినపుడే సంతృప్తు డగును వారుకోరిన ఫలము నిచ్చుచుండును కను
కనే “యే యథా మాం ప్రోక్ష్యంతే తాంస్తదైవ భజామ్యహమ్”
అని భగవంతుడు చెప్పెను

కనుక, ప్రతివాదులు కృష్ణభగవానుని నిందించి చేటుదెచ్చు కొనక స్వకీయ సంప్రది యారుగూముగా భవించి బాగుపడగోరు చున్నాము

— ‘ శ్రీకృష్ణుని గీతోఽదేశముపరిగా బోధపడలేదని యున్నను మరల జెప్పమని యడిగెను అను ప్రసంగము-తిన్నిరాకరణము —

మ. భా చ. కారుల నాశ్రతి యిట్లున్నది — ‘ కురుక్షేత్రమున జెప్పిన యంశములు తొందరలో నుండుటచే నాకు పరిగా బోధప డలేదుగానఁగీతాంశముల మరలజెప్పమని యిష్టచుచు ఇంద్రప్రస్థపు రిలో శ్రీకృష్ణు నడిగెను శ్రీకృష్ణునిను ఆ యంశములు నాకును సరిగా జ్ఞాపకము లేవని అనుగీతి, చెప్పెను (పు186)

అహ! భగవద్గీతపరిగా బోధపడలేదని యరుచుకన్నాడట గీత నుపదేశించి—

‘కచ్చి దేత చుచ్చి తం పార్థ త్వయైకాగ్రేణ చేతనా
కచ్చి దజ్ఞానసంమోహ. ప్రనష్ట స్తే ధనంజయ

పార్థా ఏకాగ్రతతో వింటివా? నీయజ్ఞానమోహములు తొల గెనా? అని యరుగ పార్థుడు —

‘నష్టో మోహః ప్రతిర్లభా త్వత్ప్రసాదా స్మయాఽచ్యుత
సీతోఽస్మి గతః సందేహః. కరిష్యే వచనం తవ’

అనుచు శ్రీకృష్ణా నియమగ్రహమున నాకు దెలిసినది. మో హము తొలగినది సందేహనివృత్తి యైనది నీవు చెప్పినట్లు చేయుదును. అని చెప్పియుండెను.

దీనినిబట్టి యజ్ఞనుచకు బోధపడుటయేగాదు- బోధకు ఫలితమైన మోహనివృత్తియు దానికి ఫలితమైన స్వధర్మాచరణముకూడ కలిగినది కనుక ప్రతివాదులమాట యప్రమాణము శ్రీకృష్ణుడుకూడ నాకును సరిగా జ్ఞాపము లేదని యనుగీత చెప్పి నట ఈయనుగీతకు ప్రస్తావ మేమనగా, శ్రీకృష్ణా నీవు ద్వారకకు వెళ్ళబోవుచున్నావు. నాదొక స్థానమునందు -

‘యత్త ద్భగవతా పోక్తం పురా కేశవ సాహృదాత్
తత్సర్వం ప్రపంచ్యామి నష్టం మే భగవత్పదేన’

‘... గాకు నీవప్పు యసదేశించిన విషయమునకు మరపుతగిలినది దానిని వివరముచూపును అని ప్రార్థించెను ఇక్కడ నష్టమైనది అను మాటకు బోధపడలేదని యర్థము కాదు విస్మృతి కలిగిన దని యర్థము అనుగీతావతరణికలో శ్రీకృష్ణపాదాచార్యులవా రిట్లే వాసి యున్నారు చూడు:-

‘... యత్తే భగవదుపదిష్ట మాత్మతత్త్వోపదేశం విషయభోగ ప్రావణ్యేన విస్మృత్య పున స్తదేవాత్మతత్త్వం జ్ఞాతుం భగవన్తం పృచ్ఛతి

అస్థిగినపుడు చెప్పబడినది యనుగీత అం గా గీత ననుసరించి చెప్పబడిన దని యర్థము ఇట్టికితిలో శ్రీకృష్ణుడు నాకును సరిగా జ్ఞాపకములేదనె ననిన ప్రతివాదుల దెంత సాహసము

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు అది యావిధముగా జెప్పుటకు శక్యము కాదు

‘ఇతిహాసన్తు వత్సోమి తస్మిన్నశ్రే పురాతనమ్’

ఆవిషయమైన ఇతిహాసమును నీకు జెప్పెదను. అనుచు అనుగీతాపర్వము 6వ అధ్యాయమునుండి యారంభించి చెప్పుచువచ్చి, 19వ అధ్యాయములో—

‘కృచ్చే త త్వయా పార్థ శుత్ర మేకాగ్రచేతసా
తదాపిహి రథస్త్వయః శుత్రవా నేత దేవహి

పార్థా ఏకాగ్రతతో వింటివా? నాడుకూడ రథమందుండి వినిప
దిదియే అని చెప్పెను మంల 51వ అధ్యాయములో—

“త్వత్ప్రీత్యా గుహ్య మేతచ్చ కథితం తే ధనంజయ
పూర్వ మప్యేతదేవోక్తం యద్ధకాల ఉఁస్మితే

నీయందులి ప్రీతిచే చెప్పతిని నెనక యద్ధసమయములోగూడ
నిదియే చెప్పబడినది అని చెప్పెను ఇట్టి శ్రీకృష్ణుడు నామరు జ్ఞాప
కము లేదనెనా కనుక ప్రతివాదుల ప్రసంగము చూరాపాస్తమైనది.

— : ‘గీత ప్రవృత్తిపరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్య’
అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము —

మహాభారతరహస్యకారుల వ్రాతి యిట్లున్నది— “గీత ప్రవృ
త్తిపరముగా జెప్పబడన బ్రహ్మవిద్య యని యావద్భింధమునందును
ఘంటాశధముగా చెప్పబడియున్నను సాంప్రదాయసిద్ధమైన పట్టు
దలగల వ్యాఖ్యానకర్త లందరు తమతమసాంప్రదాయముల కను
కూలముగా భగవద్గీతపై భాష్యములను వ్రాయుటలో నించు
కేనియు మహాభారతాభిప్రాయమును గమనింపక దానిని మహా
భారతమునుండి పూర్తిగా వేరుచేయుచున్నారు (పు- 90)

ఈభాష్యకర్తలలో శంకరాచార్యమతమే గీతాహృదయ మను
టలో సంశయము లేదు శంకరభాష్యానుసారముగా మతములో
వివాద మేమియు లేకుకాని, తమ సంన్యాససాంప్రదాయమే
గీతలో ప్రతిపాదించబడియున్న దనటలోమాత్రము కొంచెమురుచి
లేదమున్నది (పు- 94) ప్రవృత్తిమార్గము-కర్మమార్గము (పు196)

దీరి మాటలను పరిశీలింతుము— 'గీత పవృత్తి (కర్మ) పరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్యయట, బ్రహ్మపరముగా జెప్పబడినవిద్యయే బ్రహ్మవిద్య యగుచు కాని కర్మపరముగా జెప్పబడినది బ్రహ్మవిద్య కానేరదు బ్రహ్మ, కర్మ. అనునవి తేడపి మిరములవంటివి అప్తిస్థితిలో కర్మపరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్య యనుట అత్యంతాసంగతము

మఱియు పవృత్తి పరమైన బ్రహ్మవిద్య, అని యనక పవృత్తి పరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్య, అని యచుటవలన పవృత్తి పరము కానిది (నివృత్తి పరమైనది) పవృత్తి పరముగా జెప్పబడినది అని యిర్థ మిచ్చుచున్నది. దీనిని పట్టి, నివృత్తి పరమైన బ్రహ్మవిద్యను శ్రీకృష్ణుడు పవృత్తి పరముగా జెప్పెనని, కృష్ణభగవానునిది యధార్థకథనముకాద నికూడ లేలుచున్నది.

పోనిండు 'గీత పవృత్తి పరముగా జెప్పబడిన బ్రహ్మవిద్య' అనుమాటకు పవృత్తి పరమైన బ్రహ్మవిద్య' యనియే యర్థ మను కొందఱు అపుడు పవృత్తి పరమైనదే బ్రహ్మవిద్యయైన పక్షములో నివృత్తి పరమైన దేది? అవిద్యామూలకము రాగద్వేషాదిపూర్వకము సహజము నగు పవృత్తిని బ్రహ్మవిద్యాలభ్యమని చెప్పటకూడ అసంగతము

మఱియొకటి— మహాభారతాభిప్రాయమును గమనింపక గీత మీద దోచినట్లు భాష్యములు వ్రాసి గీతను మహాభారతమునుండి పూర్తిగా వేరు చేసినారట' మహాభారతకర్తయే గీతాతాత్పర్యము వర్ణించుటలో ---

'కశ్చలం యత్ర పార్థివ వాసు దేవో మహామతిః

'మోహజం నాశయామాస హేతుభి ర్మోక్షదర్శిభిః ' (ఆది.౧౨.)

అనుచు మోక్షసాధనప్రదర్శనమే గీతాతాత్పర్యమని చెప్పి యుండెను షష్ఠాధారతమునకుగూడ పరమతాత్పర్య మదియే యని ఆసేకకత్తత్య నిరాకరణము అను ప్రథమభాగములో నిరూపితమై యున్నది 'మోక్షసాధనప్రదర్శనప్రక్రియతోడనే భాష్యములు వ్రాసినవారు, షష్ఠాధారతమునుండి గీతను పూర్తిగా వేరుజేసినారు అని వ్రాయుట హేయము

మఱియొకటి— 'శంకరాచార్యమతమే గీతాహృదయ మనుటలో సంశయము లేదట శంకరభాష్యానుసారముగా మతములో వివాద మేమియును లేదట' సంన్యాససంప్రదాయమే ప్రతిపదింపబడిన దనుటలోమాత్రము సుచిత్రద మున్నదట'

సంన్యాససంప్రదాయము చేరనిది శంకరాచార్యమత మగనా? ఆశంకరాచార్యమతమే గీతాహృదయమైనపుడు సంన్యాసము గీతా హృదయము కాకుండునా? అట్టి సంన్యాసము ప్రతివాదులకు రుచింపనిచో శాంకరభాష్యమునకులోపమా? గీతకులోపమా? శాస్త్రవిషయములయందరుచికలిగి మార్గాంతరమును కల్పించిన ప్రతివాదులు శాస్త్రానుసారములుకాక స్వేచ్ఛాచారులని తేలినది కనుక వీరివారే హేయము.

—: "శాంకరభాష్యఖండితమైనది కాక వేరొక జ్ఞానకర్మ సముచ్చయము, గీతకు తాత్పర్యము' అను ప్రసంగము-తన్నిరాకరణము. —

రహస్యకారుల వారే యిట్లున్నది— "ఇత, పూర్వము గీతపై వ్రాయబడియున్న జ్ఞానకర్మ సముచ్చయవాదానుకూలములైన భాష్యములకు విరుద్ధముగా శ్రీశంకరులు సాంఖ్యసిద్ధాంతమే గీతయందు ప్రతిపాదించబడియున్న దని గొప్పభాష్యము రచించిరి. ఆ సముచ్చయవాద మేమనగా, "కర్మనముచ్చితగుణ జ్ఞానముజేతనే"

మోక్షము సిద్ధించును జ్ఞానమాత్రముచే సిద్ధింపదు. అని 'దానిని భగవత్పూజ్యులచేయువాడు పూజ్యముగా ఖండించి గీతాతాత్పర్యమైన సముచ్చయ మేమనగా జ్ఞానముతోకూడ జ్ఞానియగువాడు మరణపర్యంతము స్వధర్మోక్తకర్మ చేయవలయును అనుచది 'పు 93

ఈప్రతివాదులు- ఇతః పూర్వము కల జ్ఞానకర్మసముచ్చయవాదము శాంకరభావ్యములో ఖండింపబడిన దగుటచే నది దురుద్ధరమని వేరొకసముచ్చయవాదమును కల్పించియున్నారు.

జ్ఞానము కలిగిన తరువాతగూడ కర్మానుష్ఠానము మోక్షసిద్ధికై యావజ్జీవము చేయవలసినదే అనుచది యాసముచ్చయవాదమట.

జ్ఞానియగువాడు మరణపర్యంతము స్వధర్మోక్తకర్మ చేయవలయును అనునది వీరిసముచ్చయవాదమట

ఈరెండువాదములలో భేద మేమున్నది? వెనుకటి వాదములో మోక్షసిద్ధికి ముడిపెట్టి చెప్పబడినది వీరివాదములో దానిని విడిచిపెట్టి చెప్పబడినది ఇంతకుంటే భేద మేమియు లేదు జ్ఞానకర్మసముచ్చయమే అత్యంతానుపపన్నమనియు, గీత కట్టి తాత్పర్యము వర్ణించుట యశక్యమనియు భగవత్పాదు లెంతో నిరూపించి ఖండిచియుండగా, నాఖండనమునకు వీరి సముచ్చయవాదముమాత్రము గురికాకుండు తెట్లు?

జ్ఞానకర్మసముచ్చయవాదముపై భగవత్పాదభాష్యోక్తఖండనాంశములు దిక్షాత్రముచాహరింపబడుచున్నవి బాదుడు—

సాంఖ్యబుద్ధి యనియు యోగబుద్ధి యనియు బుద్ధి ద్వివిధము. అందు 'సమ్యక్ ఖ్యాతే ప్రకాశ్యతే, నా వైదికీ సమ్యగ్బుద్ధి స్సంఖ్యా తయా ప్రకాశ్యతేన సంబద్ధి ప్రకృతం తత్త్వం సాంఖ్యమ్'

అను పుస్తకముచే అశోచ్యం అని మొగలిషి స్వస్థిర్మ మపి
చావేక్ష్య' అనువరకు గల శీతాగ్రంథముచే 'చందా'త్మతత్వము
నిరూపింపబడినదో అని సాంఖ్యము అట్టి సాంఖ్యమైన ఆత్మతత్వము-
న జాయతే మ్రియతే వా ఇత్యాదివిశిష్టాధిపత్యమునుబట్టి
షడ్భావవికారశూన్య మగుటచలచ ఆత్మ అక్కడ అని నేనీ బుద్ధికలుగు
చున్నదో అది సాంఖ్యబుద్ధి అట్టి సాంఖ్యబుద్ధికల భావలు సాంఖ్యులు

ఇక యోగబుద్ధి యెట్టిదనగా (యుజ్యతే యోగ్య స్సంపద్యతే
ఒచేన మోక్షాదేతియోగః' అనుచర్తనముచే సాంఖ్యబుద్ధికిపూర్వకాలి
కమై ఆత్మ దేహాదివ్యతిరి కము నుండి భోక్త అనుభావము పురస్కరిం
చుకొనినదై మోక్షసిద్ధికి కరణరాసాద ప్తై నిష్కామసర్వరూపమై
యున్న స్వధర్మానుసానము యోగము చేయవలయు బుద్ధి యోగబుద్ధి.
ఆయోగబుద్ధికల కర్మలు యోగులు

ఈసాంఖ్యయోగబుద్ధివ్యయము భగవానునిచేతని పమాతేభి
హితా సాంఖ్య బుద్ధి ర్భోక్త్యా త్వీమాంసస్మిం అను వాక్యముచే నిర్దే
శింపబడినది అనైకాక —

“లోకేఽస్మిన్ ద్వివిధా సిద్ధిః పురా ప్రోక్తా మయాఒనఘ
జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యగాం కర్మయోగేన యోగామ్

అని సాంఖ్యబుద్ధ్యాశ్రితముగా జ్ఞానయోగనిష్ఠను యోగబు
ద్ధ్యాశ్రితముగ కర్మయోగనిష్ఠను విభజించి చెప్పియుండెను

అనేకత్వకర్తృత్వబుద్ధ్యాశ్రితమైనదికర్మనిష్ఠయనియు ఏకత్వాకర్తృ
త్వబుద్ధ్యాశ్రితమైనది జ్ఞాననిష్ఠయనియు, నీరె.దునిష్ఠలునొక పురుషునకే
యొక అవస్థయందే సంభవింపవని సాంఖ్యయోగబుద్ధిభేదమునుబట్టి
నిపాదము విభజింపబడినది జ్ఞానకర్మసముచ్చయవాదమునా నీవి
భాగ మనుపపన్నమగును

మరియు జ్ఞానకర్మవిషయములను ఏకకాలమందే ఏకపురుషానుష్ఠేయములుగా నుపదేశించబడినయెడల “జ్యాయనీచే త్కర్మణ స్తే మతా బుది ర్జ్వాగ్దన తత్కిం కర్మణి మూరే మాం నియోజయసి కేశవ” అనుచు, తన కన్యపేయమే యైయున్న యుక్తకర్మను నాకండుకు జెప్పెదవు అని యరునుచు పూజించుట అసంభవ మగును కర్మకంటె జ్ఞానమే యుత్తమ మని భగవంతుని యభిప్రాయమైనట్లు (జ్యాయనీచే త్కర్మణ స్తే) అని యనటకూడ అసంభవ మగును

మరియు పంచమాధ్యాయములో జ్ఞానకర్మవిషయములో నేది శ్రేష్ఠమో దానిచే యుపదేశించు మనుచు ‘యచ్ఛ్రేయ ఏతయో రేకం తన్మే బ్రూహి సునిశ్చితమ్’ అని యట్లను డడుగుటకూడ అసంభవమగును సముచ్చయమే భగవదుపదిష్టమైనపుడు రెండు నవశ్యాశ్రయణీయములగుచుండ శ్రేష్ఠమైన దొక్కదానిని జెప్పుమని యెట్లడుగును?

ఆతడడిగినను నీకు జ్ఞానకర్మసముచ్చయము నుపదేశింపగా నేదో యొకదాని నడిగెదవేమని భగవంతు డే తెలుపలేదు?

ఇత్యాది ఖండనాంశములు భాష్యమందున్నవి అని వీరి సముచ్చయవాదమునక కూడ ఖండనములే.

చూడుదీభగవత్పాదపత్రిజ్ఞ— ‘తస్మాద్గీతాశాస్త్రే ఈషాత్మ తేగ్రాపి శ్రోతేన స్మార్తేనవా కర్మణాఽత్యజ్ఞానస్య సముచ్చయోన కేనచి ద్దర్శయితుం శక్య’

ఇంకొకటి గీత మోక్షసాధనము నుపదేశించిది ఆమోక్షసాధనము కర్మసహితజ్ఞానమే కాని కేవలజ్ఞానము కాదని ప్రాచీనుల సముచ్చయవాదము కేవలజ్ఞానమే మోక్షసాధనము జ్ఞానముచేగలిగెడి-

మోక్షములో కర్మసహాయ మపేక్షితము కాదు. జ్ఞానస్పృహమాత్రము కర్మానుష్ఠాన మావశ్యకమే అని భగవత్పాదసద్ధాంతము మోక్ష సాధనము కేవలజ్ఞానమేకాని జ్ఞానికూడ మరికార్యంతము స్వధర్మోక్త కర్మ చేయవలెను అని ప్రతివాదుల ననుచ్చయవాదము ఈవాదములో కర్మ, మోక్షసిద్ధి కక్కరికు రాలిదే జ్ఞానసిద్ధి కర్మ భగవత్పాదు లొప్పినదే జ్ఞానికి కర్మ అసంభవమని భగవత్పాదులు నిరూపించినదే ఇట్లుండ నాభగవత్పాదసిద్ధాంతమునకు జేరక, ప్రాచీనము చ్చయవాదమునకు జేరక మధ్యలో పోలొందు యుక్తిసహముకాని యీవాదము హేయము

—సాంఖ్యమార్గముకంటె కర్మమార్గ మత్యుత్తమ మను ప్రసిద్ధము—
తన్నిరాకరణము—

బారితరహస్యకారుల వ్రాసె యిట్లున్నది— ‘వ్యాసుడు సన్న్యాసనిష్ఠాచక్ష్మణై ఒమనివలె తిరుగుచున్న కమారుడైన పురుషునికు ప్రవృత్తిమార్గి ను పదేశించి తమపదేశార్థమై జనకునికడుకు బంపి చివరకు ప్రవృత్తిమార్గమున బ్రవేశింపజేసెను

సాంఖ్యమార్గముకంటె కర్మమార్గ మత్యుత్తమ మగుటచేతనే కదా వ్యాసుడింత శ్రమపడెను (20)

ఈవ్రాత ఆశ్రమము సుకనక జపిత వ్యాసోపదేశ మెట్లున్నదో చూపుము—

“ఆశ్రమా దాశ్రమం గచ్ఛే దితి ధర్మవిదో విదు
తస్మా దగ్నిం సమాధాయ కురు కర్మా శ్చైత్యవ్రాత
దేవాన్ పితౄన్ మనుష్యాంశ్చ సంతర్ప్వ్య విధివత్సుత
పుత్రీ ముత్పాద్య ధర్మజ్ఞ సంయోజ్యచ గృహశ్రమే

త్యక్త్వా గృహం వనం గత్వా కర్తాసి వృత్త ముత్తమమ్
 వానప్రస్థాశ్రమం కృత్వా సంన్యాసం చ తతః పరమ్
 ఇంద్రియాణి మహాభాగ మాదకాని సునిశ్చితమ్
 అదారస్య దురన్తాని పంచైవ మనసాసహ
 తస్మాద్దూరాత్ ప్రకుర్వీత తద్దయాయ మహామతే

(దేవీనా స్క--14 అ)

ఇచ్చట ఇంద్రియములు ప్రమాదకరము లగుటచే నాశ్రమక్రమము ననుసరించి యింద్రియజయముతో సంన్యాసము స్వీకరింపవలసి నదని యుపదేశింపబడెనుకాని ప్రతివాడు అన్నట్లు నాంభ్యమార్గము కంటె కర్మమార్గము అత్యుత్తమ మని యుపదేశింపబడలేదు సంన్యాస మాశ్రయింపదగిన దనియే చెప్పబడెను

ఇక జనకోపదేశ మెట్లున్నదో చూడుము—

వసే త్పుర్యాశ్రమే శాస్త్ర స్ఫుడే వైరాగ్యసంభవే
 విరక్త స్యాఽధికారోఽస్తి సంన్యాసే నాన్యథా క్వచిత్
 వేదవాక్య మిదం తిథ్యం నాన్యథేతి మతి ర్మమ
 ఇంద్రియాణి బలిష్ఠాని న నియుక్తాని మానవ
 అక్షక్వస్య ప్రసిర్వన్తి వికారాం న్తా ననేకశః
 భోజనచ్ఛాం సుప్తచ్ఛాంచ శయ్యేచ్ఛా మాత్మిజస్య చ
 యత భూత్వా కింఞ్చ సర్వా ద్వికారే సముపస్థితే
 దురీరిం వాసనాజాలం న శాన్తి ముపయాతి తై
 అతః ప్రచ్ఛమిరార్థాయ క్రమేణ చ పరివృజేత్ (అ18 దే భా)

ఇచ్చటగూడ శుద్ధవైరాగ్యము కలవానికే సంన్యాసమం దధికారము తాత్కాలికముగా వైరాగ్యమున్నను విశ్వసింపరాదు అనియును యింద్రియములు గాఢవికారములను కలిపించును. ఇం

దీయజయమునకై ఆశ్రమకృమముచే ఆశ్రయింపవలెను అనుచ
సర్వోత్తమమైన సంన్యాసాశ్రమము అనధికారుల క్షాంతియణియును
కాదనియే చెప్పబడెను. కాని కర్మమార్గమే సాంఖ్యమార్గముకింట
నత్యుత్తమమని చెప్పబడలేదు కనుక ప్రతివాడు వాగ్రథ హేయము

— • వ్యాసుడును, శ్రీకృష్ణుడును, సాంఖ్యయోగులు కాదు కర్మ
యోగులే' అను సంగతియు— తన్నిరాకరింపు • —

‘రహస్యకారుల వాగ్రథ యిట్లున్నది— “మహాభారతగ్రంథకా
రుడు గీతారచయితయు నైన వ్యాసుడు కర్మయోగికాని సాంఖ్య
యోగి కాదు వేయల గీతోపదేశకుడుగు శ్రీకృష్ణుడు కర్మయోగి”
(పు201)

మహాభారతగ్రంథకారుడైన వ్యాసుడు సాంఖ్యయోగి కాదు
కర్మయోగియే అనుటలో సాంఖ్యయోగియైనయెడల మహాభారత
రచన జేయడని తాత్పర్యమా? సాంఖ్యయోగికి రావలసిన విదేహుడై
వల్యమే వ్యాసునకు నచ్చియుండు నని తాత్పర్యమా? వీరి కొకింత
బోధింతము

లోకరక్షణహేతువులైన వ్యవస్థలలో ఆధిపత్యము అధికార
మనబడును అట్టి యధికారము కల తిరస్కృతములగు మహానీయులు
అధికారికపురుషులనబ టుదురు అట్టివారి స్థితి ఆ యధికారప్రాప్తకమైన
ప్రార్థన మంతకాల ముండునో అంతకాలము జీవన్ముక్తభావముతో
నుండును ప్రార్థనకుయ మగుటతోడనే క్రితిబంధకము లేదుకనుక విదే
హుడైనల్యము కలుగును వేదాంతదర్శనము ఒకడును— ‘యావదధి
కార మవస్థితి రాధికారికాణామ్.’ (బ్ర సూ 3-3-2)

భాష్యమ్— యథా చ వర్తమానా బ్రహ్మవిదః ప్రార్థనభోగ
క్షయే క్రవల్య మనుభవంతి తస్య తావదేవ చిరిం యావన్న విమో

క్ష్యేప సప్తేయ' ఇతి శ్రితేః ఏన మహాస్తరతమః (వ్యాసా మాస్తరమ్) ప్రభృతయోఽశ్వరాః పరమేశ్వరేణ తేషు తేష్వధికా రేషునియుక్తౌ స్పృష్ట పుత్యపిరమ్యగ్ధర్శకే కైవల్యహేతా వక్షీణ కర్మాగో యావదధికారి మవతిష్ఠన్తే తదవసాకే చాపవృజ్యస్త ఇత్య విరుద్ధం సకృత్ప్రవృత్త మేవహి తేఽధికారఫలదానాయ కర్మాశయ మతివాహయన్త సాన్వితంత్రేస్తైవ గృహాదివ గృహాస్తర మన్యమన్యం దేహం సంచరన్త సాన్విధికారినిర్వర్తనాయాఽపరిమృషితస్మృతయ ఏవ దేహేద్వియపిక్వతివశిత్వా నిర్మాయ దేహాన్ యగపత్రా మే వాఽధితిష్ఠన్తి

దీనినిఁబట్టి యాధికారిఁ పురుషులైన వ్యాసవసిష్ఠాదులు సాంఖ్య నిష్ఠులే యనియు వారు స్వతంత్రముగా దేహములను నిర్మించుకొనుచు నధికారనిర్వహణమునకై యొక గృహమునుండి వేరొకగృహమునకుసం చారము చేసినట్లు, భిన్నభిన్న దేహములందు జ్ఞాననిష్ఠుఁడు చ్యుతి లేకుండ సంచారముచేయుచుండు రనియు నధికారకాలము పూర్తియైనతోడనే కైవల్యము నొందుదు రనియు స్పష్టమైనది.

ఫలాభిసంధి లేక, దేహాదులయం దహంకారాదులు లేక ప్రవ ర్తించెడి జ్ఞాననిష్ఠుల ప్రసృత్తిని కర్మయోగముగా బావింపరాదు. చూడుడు శీతాభాష్యము — “యస్య త్వజ్ఞానా దాగ్రావిదోషతోవా కర్మణి ప్రవృత్తిస్య యజ్ఞేన దానేన తననా వా విశుద్ధిస్త్యైవ జ్ఞాన ముత్పన్నం పరమార్థతత్త్వవిషయ' మేవ మేవేదం సర్వం బ్రహ్మైక ర్తృ చేతి తస్య కర్మణి కర్మప్రయోజనేన నివృత్తేఽపి లోకసంగి హృం యత్నపూర్వం యథాప్రవృత్తి స్తైవ కర్మణి ప్రవృత్తిస్య యత్ప్రవృత్తిరూపం దృశ్యతే న తత్కర్మ యథా భగవతో వాసుదే వస్య తాత్రకర్మచేష్టితమ్”

అనగా అజ్ఞానమును రాగాదిదోషములనుబట్టి కర్మానుసారము జేయుచున్నవానికి యజ్ఞముననో, దానముననో, తపముననో, అంతః కరణశుద్ధి కలిగి ఇహం సర్వం బ్రహ్మ' అని పరమార్థతత్వజ్ఞానము కలిగినపుడు కర్మ కర్మఫలము తనకు నివర్తించినను లోకసంగ్రహము న్నచై యత్సపూర్వకముగా జేయవలెననె తానుకూడ కర్మయందు ప్రవర్తించుచున్నట్లున్న జ్ఞానిప్రవృత్తి, కర్మకాశీరదు కృష్ణపరమార్థ తాత్పర్యచేషితము కర్మ కానట్లు అని తాత్పర్యము ఇచ్చట గమనింపదగిన విషయ మేమనగా—

వర్ణాశ్రమవిమిత్తముగా విధింపబడిన కర్మవిశేషమే ధర్మ మన బడును కనుక దేహమును సంబాధించిన వర్ణాశ్రమాభిమానము కలవాడే ధర్మాచరణమున కధికారి తత్త్వవేత్త, దేహాభిమానశూన్యుడే కనుక చట్టి ధర్మాచరణమున కనధికారి అట్టి తత్త్వవేత్తచే కేవల లోకసంగ్రహతాత్పర్యముతో జేయబడునది కర్మాభాసమే కాని కర్మయోగము కర్మ కాదు

వర్ణాశ్రమాభిమానపురిస్సరముగా శాస్త్రీయమై ఫలాభిసంధికో జేయఁగలిగిన కర్మ ఇది కర్మఫలసాధనమే కాని మోక్షసాధనముకాదు. కనుక కర్మయోగ మనఁబడు ఇక ఫలాభిసంధిలేక వర్ణాశ్రమాభిమానముతో శాస్త్రీయముగా జేయబడు నిష్కామకర్మ చిత్తశుద్ధివ్వారా మోక్షసాధన మగుటవలన నది కర్మయోగ మనబడును ఇక దైహికమైన వర్ణాశ్రమాభిమానముకాని ఫలాభిసంధికాని లేక కేవలలోకసంగ్రహార్థమై జ్ఞాననిష్ఠుడచే జేయబడునది కర్మాభాసమే శ్రీకృష్ణజేడ వ్యాసులయందు గోచరించునది యాకర్మాభాసమే

ఇహిహిలో విషయవిభాగ మెరుగక శాస్త్రములను ధిక్కరించి లోచినట్లు వ్రాయు ప్రతివాదులు “వ్యాసుడును శ్రీకృష్ణుడును కర్మ

యోగిదే అని వ్రాయట యెంత సాహసమో శ్రీకృష్ణవేదవ్యాసాదులు జ్ఞాన (సాంఖ్య) నిష్ఠులే గీతయందు శ్లోమోల్లేఖముని బోధింపబడినది సాంఖ్యనిష్ఠయే అది యథాకారానుగుణముగా గ్రాహ్యమే కరుణ ప్రతివాదుల వాగ్ధి పరాక్షము ఇంతటితోదీనిని విడిచి యీక మ భా. చ కారులవాగ్ధిచే అందుకొండము.

— దుర్యోధనుతో “పాపాలభైరపుడనునేచే అనికృష్ణుడ నెచు
అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము—

మ భా చ కారుల వాగ్ధి యిట్లున్నది — ‘ఊరుభంగాంతరము కృష్ణదుర్యోధనసంవాదములో దుర్యోధనునిదే న్యాయముని దేవతలు పుష్పవృష్టిని నేవదుందుభి నిస్వానములను గలిగింపగా కృష్ణాదులు సిగ్గుపడిరట ఆతడు పుట్టినపుడు నక్క లఱచెనట అట్టి యశుభమును సూచించిన దేవత లిపుడేల పుష్పవృష్టిని వర్షింపిరిగాని కృష్ణుడే సిగ్గును విడిచి యన్యాయముల నన్నిటిని జేయించిన పాపాలభైరపుడను నేన యనుటమాత్ర మిట్లు మయస్ఫూర్తిగ నున్నది దుర్యోధనుడు రావణునివంటిదుర్మాణుడు కాదు” (పు2 7)

ప్రతివాదులు సూచించిన కృష్ణదుర్యోధనసంవాద మేమనగా భీమసేనగదాఘాతమున దుర్యోధనుడు నేలపై బడియుండినపుడు పాండవపక్షీరులు దుర్యోధనమాషణపూర్వకముగా భీమసేనుని క్షాళించుచుండ శ్రీకృష్ణుడు వారలతో నిట్లనెను — పంతుడైన శత్రువునువాక్కులచే బీడించుట న్యాయము కాదు నిర్లజ్జుడైన యీదుర్యోధనుడు బహువిధముల భీష్మ ద్రోణ, విదుర, సంజయ, కృపాచార్యాదులచే జెప్పబడినను పాండవ రాజ్యము నీయ నిందింపబడినపుడే యీతడు నిహతుడయ్యెను. తుదకు సపరివారముగా హతు డయ్యెను అని

దుర్యోధను డీయాడేము విని కృష్ణుడై శ్రీకృష్ణుని నిందించుచు గదాయుధములో నధర్మముగా తొడపై గొట్టుమని భీమునకు అర్జునునిచే సంజ్ఞ చేయించిన నీకు లజ్జ లేవా?

“ఘాతయిత్వా మహీపాలాః ఋషయధాః సహస్రశః
జిహ్వా రుపాయై ర్భహుభి ర్న తే లజ్జా న తే ఘృణా
పాతిత సుమరే కర్ణ శ్చక్రవ్యగోఽగ్రణీ ర్మృగామ్
యది మాం చాపి కర్ణంచ భీష్మద్రోణౌ చ సంయతౌ
ఋజునా ప్రతియుద్ధ్యేధా న తే న్యా ద్విజయో ధువమ్
త్వయా పున రనార్యేణ జహ్మమాగ్రేణ పార్థివాః
స్వధర్మ మనుతిష్ఠన్తో వయం చాన్యే చ ఘాతితాః

ఋజుమార్గమున యుద్ధము జేయు వీరుల నందరను కపటోపాయములతో వధింపజేసిన నీకు లజ్జ లేదు రథచక్రము దిగబడియుండ వ్యగుడియెన్న కర్ణుని వధింపజేసితివి నన్ను, కర్ణుని, భీష్ముని, ద్రోణుని ఋజుమార్గముతో నెమర్కొనిననాడు నిశ్చయముగా మీకు విజయము రాదు. అనార్యుడవైన నీవు, స్వధర్మతత్పరుల మగు మమ్ము గపట మార్గములతో వధింపజేసినావు అని మాపించెను అపుడు శ్రీకృష్ణు డిట్లునెను—

“హత స్త్వ మసి గాంధారే సభాశ్రమసుతబాంధవః
సగణస్ససుహృచ్చైర పాపం మార్గ మనస్థితః
తవైవ దుష్కృతై ర్వీరా భీష్మద్రోణౌ నిచాతితౌ
కర్ణశ్చ నిహత స్సంఖ్యే తవ శిలానువర్తకః
యూచ్యమాం మయా మూఢ పితృ మంశం నదిత్యః
పాండవేష్య స్వరాజ్యంచ తోబా య కురి నిశ్చయూత్
విషం వే భీముకేదాయ ద్ధర్మ సర్వే చ పాంశవాః

పోడితా జనుగృహే మాతాసహ సుదుర్మతే
 సభాయాం యజ్ఞసేవీచ కృష్టా మ్యాతే రజస్వలా
 సైవ తావ ద్దృష్టాత్మా వధ్య స్త్వం నిరవతీవ
 అనక్షణం చ ధర్మజ్ఞం సాబలే కాక్షవేదిగా
 నికృత్యా యత్పరావైషీ స్తస్మా దసి హతో రణ
 జయప్రసాద పాపేన యత్కృష్టా క్లేశితా వసే
 యాతేషు మృగయాం చైవ తృణవిద్వో రథాశ్రమమ్
 అభిమన్యుశ్చ యద్బాం ఏకో బహుని రాహవే
 త్వద్వోష్టై ర్నిహతః పాప తస్మా దసి హతో రణ
 యా న్యకార్యాణి చాస్మాకం కృతా నీతి పృథావసే
 ప్రేగుణ్యం తవాత్మర్థం సర్వం హి తదనుష్ఠితమ్
 బృహస్పతే దుశనసా నోపదేశ స్ఫురత్ స్వయా
 వృద్ధా నోపాసితా శ్చైవ హితం వాక్యం స తే స్ఫురమ్
 లోకేనాతిబలేన త్వం తృప్తయా చ వశీకృతః
 కృతవాచస్య కార్యాణి విపాక స్తస్య భుజ్యతామ్

మర్యాదన పాపిష్ఠమార్గము నాశ్రయించుటచే సవర్ణి
 ముగా నీవు హతుడవైతిని నీదుష్కృతిమును జెట్టియే భీష్మద్రోణులు
 నిహతులైరి నీదుర్వృత్తి ననుసరించుటచేతనే కర్ణుడు నిహతుడయ్యెను.
 పాండవుల రాజ్యము పాండవుల కిమ్మని నేనెంత యాచించినను
 మూఁడుదా! నీవు లోభివై యాయకపోతివి భీమసేన నకు విషము బెట్టి
 తిని కుంతిసహితముగా బాండవులను లక్కయింప దహించుమనానిని
 ఓదుష్టుడా రజస్వలయైయున్న క్రౌంచదీదేవిని దూరతనభకు నీవేనా
 డిష్టి తెచ్చితివో ఆనాడె వశ్యుకవైతిని స్యాతస్యాయ వెరుగనృ
 ధర్మజ్ఞుని మ్యూతసిద్ధుడైన శకునిచే గడలమార్గమున నోడించిన నీదు
 ష్కార్యముయొక్క ఫలమే యీనిమరణము వనవాపరాలమున బా
 డవులు దగ్గరలేనపుడు చాచాత్ముడై, పైందవుడు కంపింపదేవిని వెత్త

కొనిపోయిన దుష్కార్యముయొక్క పలమే యీహిమరణము ఒక్కడై పద్మపూహములో బ్రనేశించిన బాలుడగు శభిమన్యుని నిన్ను బుర్ర స్కరించుకొని పలువురు యోధులు వైబడి సంహరించిన దుష్కార్య ముయొక్క పలమే యీహిమరణము ఏమేమి యకార్యములు మేము చేసితి మనుచుంటివో అనన్నియు నీవు చెసియున్న అకార్యములకు బ్రతి క్రియగా జేయబడినవి నీవు— బృహస్పతి, సుకాచార్యుల యుపదేశ మును వినలేదు పెద్దల నుపాసించలేదు వారి హితోపదేశముల కాలకింపలేదు. బలిష్ఠమైన లోభముచకు తృష్ణకు లోనై నీవెన్నియో అకార్యములను చేసియుంటివి తత్ఫల మనుభవింపుము అని

ఈ కృష్ణప్రసంగములో పాపాల భైరవుడు దుర్యోధను డని మన్నట్లున్నదా? లేక తానె యని శ్రీకృష్ణు డొప్పుకొనినట్లున్నదా? అని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము ఇంకొకటి 'యాచ్యమానం మయా మూఢ పితృ మంశం న దిత్సరి అన దుర్యోధనునితో సందా పించియున్నప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు సంధి జూగింప జేసినట్లున్నదా? లేక, దుర్యోధనుడు సంధి జూగింప జేసినట్లున్నదా? అని కూడ ప్రతివా దుల నడుగుచున్నాము

ఈ విధముగా కృష్ణభగవానుడు మందలించినపుడు ఈ విషయ ములకు సమాధానము దుర్యోధనుడు చెప్పి తేదు ఆసీరమున్నియు నయందుండుటచేతనే యావిషయములకు బదులు చెప్పక విషయా ర మెత్తుకొని యప్పుడు దుర్యోధను డిట్లనెను —

‘అధీతం విధివ ద్దైత్తిం భూ ప్రకౌశ్టాః సునగరా
మూర్ధ్ని స్థిత మమిత్రాశాం కోను స్వంతతరో మహ
యదిష్టం త్తత్రబన్ధనాం స్వధర్మ మనుచశ్యతామ్
తదిదం నిధనం ప్రాప్తం కోను స్వంతతరో మయా

దేవార్హా మానుషా భోగాః ప్రిష్టా అనులభా నృపైః
 విశ్వర్యం చోత్తమం ప్రాప్తం కోసు స్వంతతరో మయా
 ససుహృత్సనుగత్సైవ స్వర్గం గత్తాఽహ మత్కుత
 యాయం నిహతఃకల్పా శ్శీచన్తో వర్తయిష్యథ
 అస్య వాక్యస్య నిధనే కురురాజస్య ధీమతః
 అపత త్సుమహద్వర్షం పుష్పాణాం పుణ్యగర్జినామ్
 అవాదయంత గర్భస్యా వాదిత్యం సుమనోహరమ్
 జగుశ్చాఽస్పరసో రాజ్ఞో యశస్సంబద్ధ మేవచ ,

నేను విద్యుక్తముగా నధ్యయనము జేసితిని, దానములు చేసితిని
 భూమండల మేలితిని, శత్రువుల నెత్తిపై నుండిని న కంటె సుఖించిన
 వాడెవడు? స్వధర్మనిష్ఠులగు క్షత్రియుల వేషించెడి యుద్ధమరణమునొం
 దునాకంటె సుఖించిన వాడెవడు? నృపతుల కౌ భ్యమును, దేవతార్హ
 ములు నైనమానుషభోగము లనుభవించితిని ఉత్తమైశ్వర్యము నొంది
 తిని నాకంటె సుఖించినవా డెవడు? సుహృద్వర్గముతో ననుచరవర్గ
 ముతో నేను స్వర్గమునకు వెళ్ళుచున్నాను మీరు దుఃఖంపుచు బడి
 యుండుడు అని.

దుర్యోధను డిమాంక్షింపజేసిన పుష్పవృష్టి జరిగినది. గంధ
 ద్వుల మనోహరవాద్యములు జరిగినవి. (శౌర్యాదిప్రభవం యశః) అను
 టవలన అస్పరింపల దుర్యోధనశౌర్యాదిరూపయశోగానము జరిగినది.

ఇట్లు నేను స్వర్గమునకు వెళ్ళుచున్నాను, అని దుర్యోధను డని
 నపుడు జరిగిన పుష్పవృష్టి, యుద్ధమరణమునుబట్టి యీలడు స్వర్గము
 నకు వెళ్ళుట నిజమని సూచించినదికాని దుర్యోధనునిదే న్యాయముని
 సూచింపలేదు దుర్యోధను డట్టి ప్రసంగముకే చేయవలెను దానిని
 సూచించు టెట్లు?

వెనుక జూపబడినట్లు శిశుపాలవధప్రసంగములో శ్రీకృష్ణుడు జగత్పూజ్యుడని సహదేవుడు సంభాషించినపుడు “తతోఽత త్సప్త వృష్టి సుహదేవస్య మూర్ధని” అని సహదేవునిపై జరిగిన పుష్పవర్షము కృష్ణభగవానుని జగత్పూజ్యతను చాటినది ఇచ్చట “స్వర్గం గంతాఽహమచ్యుత” అని దుర్యోధనుడనినపుడు జరిగిన పుష్పవర్షము దుర్యోధనువకు యుద్ధమరణనిమిత్తమైన స్వర్గప్రాప్తి నిజ మని చాటినది.

“దుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు నక్క-లటచెనట అప్పుడట్టి యశు-ధమును సూచించిన దేవత లిచ్చు డేట పుష్పవృష్టిని వర్షించిరో?”

అను ప్రతివాదులకు గొంచెము చెప్పవలసియున్నది. ఈతడు పర్యసంహారకారుడుగా పుట్టియున్నాడని సూచించుటకై దేవత లప్పు-చాదుర్నిమిత్తములను ప్రదర్శించి, ఇప్పుడు యుద్ధమరణనిమిత్తమున. స్వర్గమునకు బోవుచున్నాడని సూచించుచు పుష్పవృష్టిని వర్షించి రని ప్రతివాదులు తెలిసికొనవలెను

ఇట్లు పుష్పవృష్టి జరిగినతరువాత నేమైనదో చూతము —

“అత్యద్భుతాని తే దృష్ట్వా వాసుదేవపురోగమాః
దుర్యోధనస్య పూజాస్తు దృష్ట్వా వీరీషా ముపాగమన్
హతాం శాచిఽధిర్మత శ్శృత్వా శోకార్తా శ్శుశుచుర్హి తే
భీష్మం, ద్రోణం, తథా కర్ణం, భూరిశ్రీవస మేవచ
తాంస్తు చింతాపర్వా దృష్ట్వా పాండవాః దీనచేతసః
ప్రొవాచేదం వచః కృష్ణో మేఘదున్దుభినిస్స్వనః
నైష శక్యః కదాచిత్తు హస్తుం ధర్మేణ పాథవః
తే వా భీష్మముఖా సుర్వే మహిష్వాసా మహారథాః
మయాఽనేకై రుపాయైస్తు మాయాయోగేన చాసంకృత్
హతాస్తే సర్వ ఏవాశో భవతాంహిత మిచ్ఛతా

న చ వో హృది కర్తవ్యం యదయం ఘాతితో రిపుః
 మిథ్యావధ్యా స్తథోపాయై ర్భహవ శ్శత్రవోఽధికాః
 పూర్వై గనుగతో మార్గో దేష్టవై రసురఘాతిభిః
 సద్భి శ్చౌఽనుగతః పథా స్స సర్వై రనుగమ్యతే (శల్య ౭-61)

దేవతాకృతమైన దుర్యోధనప్రశంసను జూచి శ్రీకృష్ణాదులు సిగ్గుపడిరి ధీమత్ప్రజాదులు అధర్మముతో పధింపబడిరని విని చింతాకాంతులైన పాండవులకు శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను ఈదుర్యోధనుడు, ఆ భీష్మాదులు కేవలధర్మమార్గముతో జమున శత్రుమైనవారు కారు. మీహిలముగోరిన గాయొక్క మాయాప్రయోగాది బహువిధోపాయములచే వారు హతులైరి మీరు చింతింపవలసిన పని లేదు అధిక శక్తికల శత్రువులు మిథ్యోపాయములచే పధింపదగినవారే, ఇది యసురఘాతులగు దేవతలు చూసిన మార్గమే సత్పురుషానుగతమార్గమే సర్వలోకాశ్రయణీయము. అని,

‘ఇచ్చట (వాసుదేవపురోగమాః దుర్యోధనస్య పూజాం మృష్ట్యా వ్రీడా ముచాగమః’ అనుచు శ్రీకృష్ణుడు సిగ్గుపడె నను విషయము—

మనుష్యదేహినాం చేష్టా మిత్యవ మనువర్తతే
 లీలా జగత్పతే స్త్య ఛన్దతే పరివర్తతే ,

అని శృష్టావతారికపాద్యము, అను సక్రరణములో నిరూపింపబడినట్లు మనుష్యచేష్టాభివ్యయమాత్రము

కినుకనే, శ్రీలక్ష్మయదీతీతసార్వభౌమవిరచిత బ్రహ్మతర్కస్తవ గ్రంథములో, దుర్యోధనపదార్థములో సిగ్గుపడిన విషయమునుశంకించి “నారాయణే శత్రుమానశోకమోహాది రభినయమాత్రం అనుచితవిషయం కౌర్యంసర్వం తత్తద్వద్ధ్యదుష్కర్మాయత్తత్ ఇత్థమేవ తత్రతత్ర పురాణేషు రామాయణభారతయోశ్చరహరః కృతోద్భవ్యతే” (పు49)

అనుచు నది యగినయమాత్రమే యని నిర్ణయించిరాడు. అదియే సత్యము లేకున్న యీశ్వరావతారమైన శ్రీకృష్ణభగవాను యేమి? దుర్బుత్తుడగు దుర్యోధనుని జూచి సిగ్గుపడు ఏమి?

ఇక భీష్మాదు లధర్మముగా వధింపబడినారని విని పాండవులు చింతించినా రనువిషయము పాండవుల యోగ్యతావిశేషమును చాటుచున్నది. ద్యుతములో పాండవుల సర్వస్వ మపహరించికాని కవా కర్షణ సస్త్రిపకర్షణ దుష్కార్యములతో పాండవధర్మపత్నిని భుఖ పెట్టికాని, పాండవుల సరణ్యమునకు బంపికాని, లక్కయింటిలో వారు ముడిచినట్లు విని కాని, ద్రోణద్రోణేశ్వరశిష్యకృపకృతవర్మ. అను అర్జును మహావీరు లొక్కసారి యపహాయుడై పద్మవ్యాహములో బ్రవేశించి అభిమర్యునిపై బడి వధించునపుడు “ఏకోఽయం నిహత శ్చేతే నైష ధర్మో మతో హి నః” అనుచు నిది యధర్మ మని యంతరిక్షమునుండి పలికిన దేవతల వాక్యములు విని కాని, దుర్యోధనుడు చింతింపలేదని ప్రతివాదులు గమనింపవలెను కనుకనే దుర్యోధను డయోధ్యుడు. యుద్ధరంగములో బడిన తరువాత చేయక తప్పని పనులు “ధర్మాశ్చేతు మశక్యం చే ధర్మం త్యక్త్వాఽప్యరి జయేత్” అను న్యాయమున జేసియు పశ్చాత్తప్తులైన పాండవులు ఎంతయు అశ్చర్యులు

ఇక నట్లు పశ్చాత్తప్తులగు పాండవులకు మీరు చింతింపవలెదు. ధర్మముగా ధానివి జయించుట శక్యముకాదు కనుకనే మాయాప్రయోగాద్యుపాయముల నేను ప్రయోగించి వారిని వధింపజేసితిని శత్రువు లధికశక్తిలవారై నపుడామారిమే యాశ్రయఁజీయము. ఇది సత్సమములచే ననుసరింపబడినదే అని కృష్ణభగవానుడు చెప్పిన విషయమును జూచి ప్రతివాదులు ‘కృష్ణుడు నేనే పాప భైరవుడను’ అని పలికెను అని న్యాయముండితేమో వారకొంతయోధింతము.

పాపాత్ములను వధించుటకు అవియే య పాపములని పలికెను గాని తాను పాపాలభైరవుడ నని పలుకలేదు నీపాపకృత్యములను జట్టియే భీష్మాదు లట్లు హతులైనారని. దుర్యోధనుని నిందించిన వెనుకటి ప్రసంగములో కృష్ణభగవానుడు, దుర్యోధనుడే పాపాలభైరవుడని నిరూపించి దుర్యోధనుని నిరుత్తురుని జేసెను

ఏవ్వరివలనగాని యెవ్వరే యే వరములను బొందియున్నను వానికి విరోధము లేని పద్ధతిని లోకరక్షణోపాయముల నాశ్రయించి కార్యము సాధించెడి యకుంతితశక్తి కలవాడు భగవంతుడు కనుకనే రాక్షసులకుగూడ నీయబడిన వరములకు విఘాతము లేకుండ జేయుచు నుపాయములతో వారల వధించి లోకరక్షణము జేయుచుండుట జరుగుచు వచ్చినది. అతడే కృష్ణభగవానుడు. కనుక భీష్మాదులకు గల వరములకు విరోధములేనిపద్ధతిని కూడా యుపాయముల నాశ్రయించి కార్యసాధనము గావించెను.

రాజధగ్మానుశాసనప్రస్తావములో శరతల్పగతుడై యుద్ధిష్ఠిరునకు పడేళించు భీష్ముడ విజగీషువులకు ధర్మాధర్మములు రెండింటిచే విజయసిద్ధి కాని కేవలధర్మముచే గాదని చెప్పెను చూడుడు—

“ధర్మాధర్మేణ రాజాన శ్చరన్తి విజగీషవః” (శాన్తి. ౨80)
నీ కేవలైన ధర్మేణ విజగీషవో న సిద్ధ్యన్తిత్వరః”

మరియొకవిషయము. దుర్యోధనుడు వెనకజూపినట్లు శ్రీకృష్ణుని నిందించుటలో—

“త్యయా పున రనార్యేణ జిహ్వామార్గేణ పార్థివాః |
స్వధర్మ మనుత్థిషన్తో వయం చాన్యే చ మూర్ఖతాః |”

కృష్ణా - స్వధర్మతత్పరుల వగు మేమందరము నీచే గపట గార్గమున వధింపబడినాము, నీ వ ర్పుడవు అ గా దుప్పుడవు, అని నిందించుచుండెను.

ఈ దుర్యోధనుడే మూతమునకు న్నూహముచేసి ధృతరాష్ట్రునిలో చెప్పినపుడు ధృతరాష్ట్రుడు డిది యధర్మము, అట్టి సంకల్పము కూడదు, అని బోధింపగా దుర్యోధనుడు తంకిక జెప్పిన రాజనీతిని జూచును—

‘లోకవృత్తా దాజవృత్తి మన్య దాహ బృహస్పతి
తస్మా దాజ్ఞాపమన్యై న స్వాస్థి శ్చిన్యై స్పదైవ హి
క్షుతియస్య మహాగ న్మజయే వృత్తి స్సమాహితా
ననై ధర్మ స్వధర్మో వా స్వవృత్తౌ కా పరీక్షణా
ప్రచ్ఛన్నో వా ప్రకాశో వా యోగో యోగిని ప్రభాధతే
తద్వై శస్త్రం శస్త్రవిదాం న శస్త్రం ఛేదనం స్మృతమ్
యో వే సంతాపయతి యం న శత్రుః ప్రోచ్యతే నృప
అదోహసమయం కృత్వా చిచ్ఛేద నముచే శ్శిరః
శక్ర స్సాభిమతా తస్య రిపే వృత్తి స్సనాతని
నాప్రాప్య పాండవైశ్వర్యం సంశయో మే భవిష్యతి
అవాప్స్యే వా శ్శియం తాంహి శిష్యేవా నిహతో యధి ,

నీ నాప్రాప్యేతి పాండవైశ్వర్య మప్రాప్య అనవాప్య అదృష్టితి యావత్ సంశయో విత్కో న భవిష్యతి నాభవిష్యత్ . వితక్కుమే వాహ- అవాప్స్యే ఇతి పాండవైశ్వర్యం దృష్ట్వా ఇదం హర్షవ్యం వా మయా మర్త్యవ్యం వేత్యేవ విత్కో జాత ఇత్యర్థః

ఏతాదృశస్య కిం మే ఽద్య జీవితేన విశంపలే
వర్ధంతే పాండవా నిత్యం వయస్త్వస్థిరవృద్ధయః (సబాప-అరీరి)

నీ అస్థిరా వృద్ధిరహితా వృద్ధిః సంపత్ యేమామ్ ,

అనగా తండ్రి లోకవ్యవహారము వేటు రాజవ్యవహారము వేటు అని బృహస్పతి చెప్పెను అ దుచే చెప్పిస్తే రాజ స్వారము

నెప్పుడును చింతించుచునే యుండవలెను క్షత్రియునకు జయించుటే వృత్తి అది ధర్మము గానిమ్ము అధర్మము గానిమ్ము. స్వవృత్తివిషయమై పరిశీలన మేమున్నది? పృచ్ఛన్నముగాగాని ప్రకాశముగాగాని శత్రువును బాధించెడి యుపాయమే శస్త్ర మగునుకాని ఛేదించునదే శస్త్రమని లేదు ఎవ్వ డెవ్వనికి సంతాపము కలిగించునో అతడతనికి శత్రువునిచెప్పబడను దోహదము జేయకుండునట్లు నిర్ణయించుకొని యిందుగ్గు నముచియను రాక్షసుని శిరస్సును ఛేదించెను శత్రువులయందట్లు నర్తించుట సనాతనమార్గమే పాండవుల యైశ్వర్యము నేనపహరించిటో, లేక నేను మరణించుటో కావలెను. వారు దినదిన పృథ్విమానులగుచుండ నాకీజీవితముతో నేమి పం? అని బోధించెను

దీనినిబట్టి పృచ్ఛన్నముగాగాని, ప్రకాశముగాగాని, ధర్మముగాగాని, అధర్మముగాగాని శత్రువును జయించుటే రాజునకు ముఖ్యవృత్తి కనుక తనవృత్తిలో విచారణకు అవసరములేదని దుర్యోధన సిద్ధాంతము తేలినది ఇట్టిస్థితిలో ఈదుర్యోధనవైతికసిద్ధాంతమును బట్టి కూడ దుర్యోధనని జయించిన పాండవుల తప్పేమున్నది? శ్రీకృష్ణుని తప్పేమున్నది? కనుక దుర్యోధనపక్షపాతులగు పౌతివాదులు దుర్యోధనసిద్ధాంతమునుబట్టి, శ్రీకృష్ణునిపైగాని, పాండవులపైగాని నింద మోపుటకు వీలులేదు

అసలు రాజ్యము పాండవులది కాని కౌరవులదికాదు ఈవిషయము పాండవనిందానిరాకరణము' అను భాగములో నిరూపింపబడును ఇట్టిస్థితిలో నధర్మముగా బాండవరాజ్య మాక్రమించి పమాత కాలనిర్ణయానుసార మీయవలసిన పాండవరాజ్య మీయక పాండవులను చంపుటో, తాను చచ్చుటో కావలెనేగాని, నేనించుకైన యీయనని కూర్చుండి, తల్లియు, దండీయు, భీష్ముడు, ద్రోణుడు, విదురుడు మున్నగువారు వారిది వారికిమ్ము. ఈయకుండుట అధర్మము అని యెంత పోలినను వినిపించుకొనక, రాయభారమునకు వచ్చి- మహర్షి

ప్రభృతులగు సభ్యులందరు మెచ్చుకొననట్లు సంతోషింపకొని సుఖంబు
మని బోధించినట్టి కృష్ణభగవానుని హస్తినాపురము జేరకమునుపే
దురాలోచనముతో నుండి బంధింపబూనిన దుర్యోధనునిది ధర్మ మని
యెవ్వడనగలడు?

సుయోధనవిజయకర్త, అవినీతిగా వ్రాసి దుర్యోధనునితో
కృష్ణుడు చెప్పె నని యెట్లు కవిత్వ ములైతో చూడుడు—

‘పాండవపతి యింక ప్రభువైన నేమైన నాకేల? ఇక స్త్రీశా
నంబులెల్ల పాలించుకొననిమ్ము పక్షపాతంబుచే నీహత్య లెల్ల జే
యించిరాడ ఓసుయోధన! నీవెయుత్తమపురుషుండనజలధర్మములు
నీయందె గలవు ధర్మంబు నీడ యధర్మయుద్ధంబున నన్యాయ
మార్గంబునందు నిన్ను కొంటిగా జేయుచు మక్కడగించితి నిది
యెల్ల నాకృత్యమే

నైతికవిజయంబున న్యాయంబుగానీని ధర్మరాజనకధర్మజయము

ఇట్లువ్రాయుట. లోకవంచనము కాదా? ఇయ మేమో పాం
డవులదేనట అది యధర్మజయమట యుద్ధమునకు బోవునపుడు విజ
యాపేక్షియగు దుర్యోధనునకు తల్లియగు గాంధారి ‘యతో ధర్మ
స్తతో జయః ధర్మపక్షమునకే జయ మని పలికినది. అధర్మపక్షము
నకు జయ మిచ్చె నని వ్రాసిన సుయోధనవిజయకర్త, పరమపతివ్రత
యగు గాంధారి వాక్కునికి గూడ భంగముకలిగించిన ధీరుడు తల్లి,
దుర్యోధనుని దధర్మమని భావించియుండ— కాదాతనిదే ధర్మమని
భావించిన మతిమంతుడు ఈసుయోధనవిజయకర్త భీష్ముడుతల్లిమపు
రుషు డని చెప్పుచు ‘సద్భ్రహ్మచారి, సచ్చాస్త్రవేత్త, పరమభక్తుండు
శుభంకరుండు అని శ్లాఘించి యుండెను అట్టి భీష్మపితామహుడే,
శిరతల్పగతుడై యుండి యధిష్ఠితునకు రాజధర్మములను ప్రశ్నాను
గుణముగా నుపదేశించునపుడు కామకోధలోభమోహఈర్ష్యాలనూ
యాప్రభృతులగు పదమూడు దోషములను గూర్చి చెప్పి వానికి
సత్సంగత్వాదులను బట్టి నివారణము జేపి యిట్లనెను—

‘ ఏతే హి ధార్తరాష్ట్రాగ్రాం సర్వే దోషా స్త్రయోదశ
త్వయా సత్కాశ్చినా నిత్యం విజితా జ్యేష్ఠసేవనాత్ (శాంతి అ163

ఈదోషము లన్నియు ధృతరాష్ట్ర పుత్రులయందుండునవి. సత్పరుషసేవనుబట్టి సత్యనిష్ఠుడవైన నీచే నివి యన్నియు నిరాకరింపబడినవి అని ఈభీష్మవాక్యమే దుర్యోధనాదులు దుష్టులనుటకును, యధిష్ఠిరాదులు నిష్ఠులు అనుటకును సాక్షి ఇట్లుండ దుర్యోధనుడు మత్తమపురుషుడనియు, ధర్మాత్ముడనియు కవిత్య మలుట నింద్యము

ఇక మ భాచ కారుల వాగ్దేహి జూపబడిన యంశమిదియొకటి మిగిలిన.. ‘ దుర్యోధనుడు రావణునివంటి దుర్మార్గుడు కాడు’

ఈమాట పాండవులకంటె దుర్యోధను యిట్లముడిని వ్రాసిన దుర్యోధనపక్షపాతులకు బాగుండనేమోకాని శ్రీరామునికంటె రావణుడు మత్తముడని వ్రాసిన రావణపక్షపాతులకు సహ్యముగానుండునా? దుర్యోధను డెంత దుర్మార్గుడో రావణుడేపాతులు చెప్పవలెను. రావణుడెంతదుర్మార్గుడో దుర్యోధనపక్షపాతులు చెప్పవలెను

మేమాయుధయులనుగూర్చి భారతసావిత్రియందు జెప్పబడిన విషయమునుమాత్రమే వెల్లడించుచున్నాము —

ద్వాపిమా పురుషో మూర్ఖాః దుర్యోధనదశాననా
గోగ్రహం వనధంగం చ దృష్ట్వా యద్ధం పునఃపునః.

ఏకాకియై వచ్చిన వానరము రాక్షసరక్షితమైన తనయశోకవనమును నిర్భయముగా భగ్గుముజేసియన్నరీతినిచూచియు, వానరసేనా పరివృతుడగు శ్రీరామకృష్ణులపై యుద్ధమునకు గాలుదువ్విన రావణుడును, ఏకీయైవచ్చి యుత్తరగోగ్రహణకాలములో మహారథాధిష్ఠితములైన కౌరవసేనలను చెండాడి గోవులను మరలించుకొనివెళ్లిన పార్థుని

పరాక్రమము జూచియు మహాసేనావరివృత్తుగు శంఖవవీరులపై మాటి
మాటికి యుద్ధమునకు కాలదువ్విన దుర్యోధనడును అనుపురుషు
లిద్దరు మూర్ఖులే యని భావము దీని నింతటితో విడిచి విషయాంతర
మందుకొందము

— “భక్తి యను నదిప్రాచీనకాలమున లేకుండెను
అను పురాణము-తన్నిరాకరణము —

మ భా చ కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— భక్తియననది
ప్రాచీనకాలమున లేకుండె ననియు, కిర్తి, జ్ఞానము అనునవియే
యండె ననియు, కృష్ణవిషయకి భక్తి మధ్యకాలమున నేర్పడె
ననియు శ్రీలోకమాన్యతిలకు చచ్చించియున్నాడు కాని నాకు
వోచిన రీతి నింకొకసంగతి వ్రాయుచున్నాడను శాకటాయనుడు
పాణిని పరింజలి అను వ్యాకరణ భాష్యకర్తలు వాసుదేవార్జునుల
యందు భక్తికలవా రుండి రని చెప్పియున్నారు పరింజల్యాదులు
ఋషులుగానె పరిగణింపబడిరి పరింజలి క్రీ పూ 2 శతాబ్దము
నను, పాణిని, క్రీ పూ 8 శతాబ్దమునను, శాకటాయనుడు క్రీ.
పూ. 12 శతాబ్దమున నుండిరి. శాకటాయనునికాలమున వాసుదే
వార్జునులను వీరులనుగా మాత్రమే తలచి భక్తి నేయువారుం
డిరి. పాణినికాలమునకు వారిని భగవదవతారముగా దలచుచుం
డిరి. పరింజలికాలమున వాసుదేవుని భగవంతునిగా దలచుచుం
డిరి. గాని యర్జును నటుల దలపరైరి.

శాకటాయనుడు భక్తి' అను అధికారసూత్రమునకు పిమ్మట
“వాసుదేవార్జునాద్వ్యో అని చెప్పెను. శబ్దనిష్పత్తిలో వాసు
దేవుని భక్తుడు వాసుదేవకుడు అరుసుని భక్తుడు అర్జునకుడు
అగు వనెను

పాణిన్యాచార్యులుకూడ తన యష్టాధ్యాయులో వాసుదేవార్జునాభ్యాం పుణ్ అని చెప్పెను దీనివలనగూడ వైవిధముగ నేరూప నిష్పత్తి యగును కాని శాకాయనుడు పుణ్ అనగా పాణిని పుణ్ అనెను

ఔతంజలి మహాభాష్యమున జెప్పిన యీ క్రిందివాక్యములచే శాకాయనుని వాసుదేవార్జునభక్తులకును పాణినియొక్క వాసుదేవార్జునభక్తులకును భేదముకలదని తెలియనగును

మహాభాష్యమ్— కిమర్థం వాసుదేవశబ్దాత్ పుణ్ విధీయతే గోత్రక్షత్రియాభ్యేభ్యో బహులం పుణ్ ఇత్యేవ సిద్ధమ్ సహస్తి విశేషః వాసుదేవశబ్దాత్ పుణ్ వా పునో వా తదేవ రూపం సవన స్వరః ఇదర్హస్య ప్రియోజనం వాసుదేవశబ్దస్య పూర్వనిపాతం నత్యమ్మితి అథవా నైషా క్షత్రియాభ్యాం సజ్జైషా తత్ర భగవతః.

వైభాష్యవాక్యములబట్టి పుణ్ క్షత్రియమాత్మనియం దుండు భక్తిని పుణ్ భగవత్పరిముగా నగుభక్తిని చెప్పునని స్పష్టమగుచున్నది ఔతంజలి అర్జునశబ్దముపేరైన దలపెట్టకుండుటచే నర్జునుడు భగవత్పదవినుండి నాటివాడే దొలంగింపఁడె నని స్పష్టమగుచున్నది (పు20-)

;

గోపాలతాపిన్యపనిషదాదులు, సంతానగోపాలమంత్రాదులు దీనికి బిమ్మటనే పుట్టియుండును పు204)

అహో వ్యాకరణశాస్త్రములోగూడ మేము నేలుపెట్టినామని మజ్జలనుమోసపుచ్చుటకై ప్రితివాదులీరసాభాసపువ్యాత వాగ్దాసము.

“వాసుదేవార్జునాద్వృణ్” అని శకటాయనసూత్ర మట
‘వాసుదేవాభ్యాం వృణ్’ అని పాణినీసూత్రమట “వృణ్” పృత్యయ
మును చేసినను “వృణ్” పృత్యయమును చేసినను వాసుదేవుడు అర్జు
నకుడు అని రూపనిష్పత్తి సమానమేనట ఎంత అనివేకమో

వాసుదేవశబ్దములో మొదటయక్షరములో దీర్ఘ మున్నది
అర్జునశబ్దములో మొదటయక్షరము దీర్ఘముకాక హ్రస్వమై యున్నది.
వృణ్ పృత్యయము జేసినపుడు మొదటియక్షరములో కేమియు మార్పు
కలుగదు వృణ్ పృత్యయము జేసినపుడుమాత్రము మొదటిహ్రస్వా
కారము దీర్ఘాకార మగును ఇట్లుండటచే అర్జునశబ్దమునకు వృణ్
పృత్యయము జేసినపుడు ‘అర్జునకః’ అని యగును వృణ్ పృత్యయము
జేసినపుడు ‘అర్జునకః’ అని యగును వాసుదేవశబ్దమునకు ఏపృత్య
యము జేసినను “వాసుదేవకః” అనియేయగును. అట్టిసితిలో అర్జున
శబ్దమున కేపృత్యయము జేసినను “అర్జునకుడు అను రూపనిష్పత్తి
సమానమే అను ప్రతివాదుల వ్యాకరణశాస్త్రమండలి విచారపాండితి
నుత్యము

ప్రతివాదులు చూపియున్న పరింజలిబాష్పమునకు తాత్పర్య
మిది గోత్రక్షత్రియాభ్యేభ్యో బహులం వృణ్’ అను పాణినీసూత్ర
మందు క్షత్రియుల జెప్పెడి శబ్దములకు వృణ్ పృత్యయము వచ్చునని
చెప్పబడెను. అర్జునశబ్దము క్షత్రియుని జెప్పినదేకనుక నాసూత్రముచే
వృణ్ పృత్యయము వచ్చిన ‘అర్జునకః’ అని యైపోవును “అర్జునకః”
అనియే కావలసియున్నది అని భావించి “వాసుదేవార్జునాభ్యాం వృణ్”
అని సూత్రము జేసి అర్జునశబ్దమునకు వృణ్ పృత్యయమునే విధించి అర్జు
నకః అని రూపమును సాధించుట యుక్తమే కాని యాసూత్రముచే
వాసుదేవశబ్దమునకుగూడ వృణ్ పృత్యయమునే విధించవలసినది లేదు
వాసుదేవుని పాతుడు అని యరముగల వాసుదేవశబ్దము క్షత్రియుని

జెప్పినదేకనుక పుణ్యప్రత్యయము వచ్చుచునేయున్నది దానిచేత 'వాసు దేవకః' అనురూపము సిద్ధించుచునే యున్నది ఇట్లుండ అర నశబ్దము తోబాటు వాసుదేవశబ్దమునకుగూడ పుణ్యప్రత్యయ మే విధించెను? అను శంకకు సమాధాన మేమనగా వాసుదేవశబ్దము 'వసుదేవ స్యావత్యమ్' (వసుదేవుని పుత్రుడు) అని యర్థము కల్పదైనపుడు తీర్తి యని జెప్పగలుగును. కాని 'వాసు X దేవ' అనువ్యుత్పత్తిని గ్రహించినపుడు భగవంతునికే పేరుగుచు వాసుదేవశబ్దనిర్వచనమిట్లున్నది—

‘సర్వత్వాఽసౌ సమస్తం చ వసత్యతీతి వైయతః
తతోఽసౌ వాసుదేవతీ విద్యద్భిః సరిగీయతే

సర్వత్వాఽసౌ వసతి సర్వ మత్ర వసతీతి వా వ్యుత్పత్త్యా
వాసుః వాసుశ్చాఽసౌ దేవశ్చః వాసుదేవః

ఇట్లు సర్వాధారుడు, సర్వాంతర్యామి యైన దేవుడు వాసుదేవ శబ్దముచే జెప్పబడుచుండుటవలన దీనికి ప్రత్యయము ప్రత్యేకము విధింపబడినది అని ఇదియే పరమలిభాష్యతాత్పర్యము

ఈభాష్యములో— 'వసుదేవ స్యావత్యమ్' వసుదేవుని పుత్రుడు తీర్తియుడే యని చెప్పబడియుండుటచే భగవంతుడగు శ్రీకృష్ణుడు వసుదేవసంబంధమునలన, తీర్తియుడై యుండుటవలన 'కృష్ణః తీర్తి యుమకాసు' (పు-10) అను మ భా చ. కారుల విశరీతపీఠాంత మపాస్తమైనది. 1

ఆభాష్యములో సూతోక్తమై యున్న అర్జునశబ్దమునుగూర్చి చర్చింపకుండుటకు దానికి ప్రత్యయంతరమును విధించుటలో ఫలముండుటే కారణము వాసుదేవశబ్దముచుగూర్చి చర్చించుటకు దానికి ప్రత్యయంతరవిధానములో న ము కవబడకుండుటే కారణము

ఇక భక్తి యనుదానినిగూర్చి చెప్పవలసియున్నది భక్తిః
నూ 4-3-95 సోఽస్యేత్యనువర్తతే భజ్యతే సేవ్యతే ఇతి భక్తిః
సుప్రమాదభక్తి రస్య సౌఘ్నః అపూపాభక్తి రస్య ఆపూపికః, పాయ
సికః, వాసుదేవకః, అర్జునకః అంగాః క్షత్రియా భక్తిరస్యాంగకః

ఇచ్చట భక్తి శబ్దమునకు సేవింపబడుచున్న దని యర్థము ఉదా
హరణములు — సుగ్రుు దేశ మెవ్వనిచే సేవింపబడుచున్నదో ఆతడు
సౌఘ్నః అపూపము లెవ్వనిచే సేవింపబడుచున్నదో ఆతడు ఆపూపి
కుడు పాయస మెవ్వనిచే సేవింపబడుచున్నదో ఆతడు పాయసికుడు,
వాసుదేవు డెవ్వనిచే సేవింపబడుచున్నదో ఆతడు వాసుదేవకుడు అట్లే
అర్జునకుడు అంగకుడు

ప్రతివాడుల ధోరణిజూచుడు. శాకటాయనునికాలమున వాసుదే
వ్వారునులను వీరులనుగా మాత్రమే తలచి భక్తి సేయువారట పాణిని
కాలమున భగవదవతారముగా దలచిరట పతంజలికాలమున వాసుదే
వుని భగవంతునిగా దలచిరట అర్జునునటుల దలపలేరట దీనికి ప్రమా
ణములు వ్యాకరణసూత్రములు, భాష్యములునట పతంజలి అర్జున
శబ్దము పేరైన దలపెట్టకుండుటచే నర్జునుకు భగవత్పదవినుండి నాటి
వారిచే దొలగింపబడె నని స్పష్ట మయ్యెనట

అహా ఆవ్యాకరణశాస్త్రమునకును ఈ ధోరణికిని యేమైన
సబంధ మున్నదా? వెనుకజూపిన ఆమ్మచ్చకటికలోని శకారునిమాట
లకు ఈ మ భా చ శకారునిమాటలు తీసిపోవునా?

భజభాతువునకు క్రిత ప్రత్యయము జేసిన భక్తియని యగును.
భక్తియనునది ప్రాచీనకాలమున లేకుండె నను ప్రతివాడుల నడుగవల
సియున్నది — ప్రాచీనకాలమున భజభాతువు లేదా? క్రిత ప్రత్య

యము లేదా? పతిభక్తి లేదా? కృతభక్తి లేదా? మార్తభక్తి లేదా? గురుభక్తి లేదా? భగవద్భక్తి లేదా? మొట్టమొదట నిరూపించినట్లు భగవంతుడే శ్రీకృష్ణుడుకనుక కృష్ణభక్తి ప్రాచీనకాలములో లేకపోవు లేమి? భగవద్గీతలోనే బహుళములలో భక్తిప్రశంస కలదు చూడుడు

“మయి చానన్యయో గేన భక్తి రవ్యభిచారిణీ భక్త్యా యుక్తో
యోగబలేనచైవ’ మాంచయోఽవ్యభిచారేణభక్తియోగేనసేవతే

ఇట్లుండుటచే ‘స్వయంమూఢోఽన్యోన్యం శ్చ వ్యామోహయతి, శాస్త్రార్థసంప్రదాయరహితత్వాత్ శ్రుతహాని మశ్రుతకల్పరాం చ కుర్వత్’ అను భగవత్పదవాక్యము స్మృతికి వచ్చుచున్నది దీనినితటితో విసరించి విషయాంతర ముండకొందము

— కృష్ణభగవానుని జారత్వమునుకూర్చి శంకాసమాధానములు —

పద్మపురా నొత్త రఖండము—అ-272

పార్వత్యువాచ— ‘ధర్మసంరక్షణార్థాయ జగత్స్యా మచరీర్య సః
పరదారాభిగమనం కథం కుర్యా జ్ఞనార్దనః’

రుద్రుడివాచ— ‘స్వశరీరే పరివ్యంగభేదో నాస్తి శుభాననే
సర్వం జగచ్చ తస్యాంగం పృథ గత్ర న విద్యతే.
దోషోఽత్ర నాస్తి సుభగే దేవస్య పరమార్తనః,
నైసర్గికస్య భర్తృత్వా దాత్మేశత్వా జ్ఞగర్వతే;
తథాఽపహతపాపైన స్సామర్థ్యా ద్వాపి నః ప్రభోః,
స్త్రీపుంభేదో న సుభగే పురుషస్య మహాత్మనః,
స్వాంగాలింగే రతి ర్నస్యా దంగనాలింగనే రతిః
యస్యాంగం జగదీశస్య తస్య రాగాదయః కుతః”

శ్రీమద్భాగవతమ్— స్క-10. అ33”

రాజా— “సంస్థాపనాయ ధర్మస్య ప్రశమా యేతరస్య చ ।
అవతీర్ణో హి భగవానంశేన జగదీశ్వరః ॥
స కథం ధర్మసేతూనాం వక్తా కర్తాభిరక్షితా ।
ప్రతిపమాచర ద్భ్రహ్మపరదారాభిమర్శనమ్ ॥
అస్త కామో యదుపతిః కృతర్వా నై జగుప్సితమ్ ।
కి మభిప్రాయ ఏతం మే సంశయం ఛిన్ది సువీర ॥ ”

శ్రీమక— “గోపీనాం తత్ప్రతీనాం చ సర్వేషాం చాపి దేహినామ్ ।
యోఽన్తః శ్చరతి నోఽధ్యక్ష ఏష క్రిదనదేహభాక్ ॥
అనుగ్రహాయ భూతానాం మానుషం దేహ మాశ్రితః ।
భజతే తాదృశీం క్రిదా యాస్మృత్వా తత్సరో భవేత్ ॥
నాసూర్యా ఖలు కృష్ణాయ మోహితా స్తస్య మాయయా ।
మన్యమానా స్వపార్శ్వస్థా స్వా స్వా దారా న్వృజాకసః

ఇచ్చట, ధర్మసంస్థాపనమునకై యవతరించిన కృష్ణభగవానుడు పరదారాభిగమన మెట్లు చేసెను? అని పార్వతీదేవి ప్రశ్నింప పరమేశ్వరు డిట్లు చెప్పెను— జగత్తంతయు శ్రీకృష్ణశరీరమే. భిన్నముగా లేదు. గోపీలుమున్నగువారు శ్రీకృష్ణనిబట్టిచూచిన శ్రీకృష్ణశరీరావయవములై యుండువారే. తన శరీరావయవముల నాలింగనము చేసి కొనుట రతిసుఖ మగునా? శ్రీకృష్ణుడు జగద్భర్త యగుటవలనను, అత్యేశ్వరు డగుటవలనను, అపహతపాపత్వాదిగుణములు గలవాడగుటవలనను, సర్వవ్యాపి యగుటవలనను, స్త్రీపురుషవిభేద మాకృష్ణని దృష్టిలో లేకుండుటవలనను దోషశంక కవకాశము లేదు. లోకములో కాంతాలింగనములో రతిసుఖముకాని, స్వాంగాలింగనములో రతిసుఖము లేదు. జగత్తంతయు స్వాంగమైయున్న కృష్ణభగవానునకు రాగాదుల కవకాశమే లేదు. అని.

ఁదీక్షిత్విశ్వమ లోమాడ,ధర్మసంస్థానమునకును అధర్మనిర్మా
లనమునకును అవతరించిన జగదీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణుడు విరుద్ధమైన పర
దారాభిమర్శనము నేల జేసెను? ఆప్త కాముడు కనుక గాతన కధర్మము
కాదందుమా? కామములేనివాడు నింద్యమైన పని చేయభిప్రాయ
ముతో జేసియుండును? ఈసంశయము దీర్చుమని యడుగ శ్రీశుకు
డిట్లు చెప్పెను—గోపికలకును గోపికాపతులకును, సకలదేహధారు
కును అంతర్యామియైయున్న పరమాత్మయే లీలార్థమై దేహధారణము
జేసి లోకానుగ్రహమునకై మానుషదేహము నాశ్రయించెను

అట్టి శ్రీకృష్ణుడు శృంగారరసాకృష్టచిత్తులై బహిర్ముఖవృత్తి
కలియున్న లోకులనుగూడ తనశృంగారలీలచే నాకర్షించి తన్మూల
మున భగవంతుడగు నయందు వారిల మనస్సులు లగ్నమగునట్లు
జేసి యాలోకుల సుద్ధరింపవలె నను తత్పర్యముతో తాను కామము
లేనివాడై యండియు లోకానుగ్రహమునకై యట్లు విహరించెను

రాసక్రీడాదులలో శ్రీకృష్ణసన్నిధానములో గోపిక లును
వారల భర్తలకు తమసమీపమందే యున్నట్లు శ్రీకృష్ణుని యాగ
వూయచే గోచరించెను వారల కెట్టి యసూయయు కలుగలేదు.
అందుచే లోకములో దుగాచారపరులు తమమశ్చేష్టలను శ్రీకృష్ణచేష్ట
లతో బోల్చి వ్యసహించుచుండట చాపహేతువు అని
ఉద్వృంసముని యనగ్రంథమం దిట్లు చెప్పబడినది—

శృంగారరసచర్వచ్యం శిఖిపించ్చవిభూషణమ్

అంగీకృతనరాకార మాశ్రయే భువనాశ్రయమ్

ఽమృత్వ మత్ర యతోక్తం త్తు ప్రాకృతనాయకే

న కృష్ణే రసనిర్యాసస్వాదార్థ మవతానిశి

యత్పరోఢోపత్యోస్తు గౌణత్వం కథితం బుద్ధః

తత్తు కృష్ణం చ గోపశ్చ విసేతి ప్రతిపద్యతామ్ (నాటకచందికా)

పరకీయకును, ఉపపేతికిని, పరబంధించియున్న శృంగారములధర్మ
హేతు వగుటచే యుక్తము కాదను మాట ప్రాకృతనాయకుని విష
యము శృంగారరససారము నాస్వాదింపజేయ నవతరించిన దివ్యసుం
గళవిగ్రహమైయున్న శ్రీకృష్ణుని విషయము కాదు గోపికలు పరకీ
యలు కారు శ్రీకృష్ణు డుపపేతి కాడు అని తాత్పర్యము

‘జన్మ కర్మ చ మే దివ్యమ్ అని శ్రీకృష్ణభగవానుడే గీతలో
తనజన్మము, తన చేష్టలు దివ్యములని యుపదేశించియే యుండెను.
మరియు, కృష్ణభగవానుడు బ్రహ్మతో డెప్పినట్లు వెనుక నుపబడిన
శ్లోకముగూడ నీచందర్భములో స్మరణీయము—

“విధేహం సర్వోఽస్మి వ్రజస్పథుకగోపత్యవదహమ్
బిభర్షి బ్రహ్మాంధం గిరివ దహా మద్భి జ్వలనవత్
సృణామి క్రౌఢద్యౌవనవదహం ప్రాణభృ దహమ్
యదతాహం తృప్తో నునిరితి మదన్య న్న కిమపి

దీనిచే సర్వము నాస్వరూపమే నేను కాని దేమియు లేదని
చెప్పబడెను కనుక కృష్ణభగవానునియందు చారత్వశంక పాపహేతు
ని సారాంశము.

—♦ “శ్రీకృష్ణ డనదయై యేమియు దోషక శయనించి బాణ
ముతో గొట్టబడి మృతి నొందెను అనుప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము ♦—

మ భా. చ కారుల వ్రాత మట్లున్నది— ‘శ్రీకృష్ణ డన
దయై యేమియు దోషక శూన్యవనమున శయనించి పరువంశక్షయ
మెట్లయ్యెనో యాదవవంశక్షయ మెట్లయ్యె గదా యని గాంధారీ
శాపవాక్యమును స్మరించుచుండగా నొక వ్యాఘ్రము శయనించిన

కృష్ణుని మృగముగా దలచి బాణముతో గొట్టెను అది కృష్ణుని
పాదాగ్రమున దగిలి దానితోనే మృతి నొందెను

కృష్ణు డెంతటి యవతారపురుషుడైనను మృతియాదవయగు
ద్వారకలో ఉండలేను. తపస్సు జేయ బోయెదను అప్పుడు
వచ్చి తక్కినపనుల జక్కజేయు నని వసుదేవునితో జెప్పి వనములో
విచారించుచు శయనించుటలో సంపూర్ణమానవత్వము నొందిన
రీతి గోచరించును. ఏతపస్సును జేయలేదు అత్యాచన్నమరణము
గూడ శ్రీకృష్ణునకు డెలియలేదు ఇది సంపూర్ణమానవత్వము
కాదా? (పు196)

ప్రతివాదుల వాగ్ధి యిట్లున్నదికదా గ్రంథమెట్లున్నదో చూడుడు—

ముందు బలరామస్వామి వనమందు యోగనిష్ఠతో నుండగా
శేషాహియొక్క యవతారమగుటచే నానమయమందు బలరామ
స్వామి ముఖమునుండి యెకమహాఽర్చము నిర్గమించి నెఱుగటను కృష్ణ
భగవానుడు చూచెను— అథాఽశ్వ ద్యోగయుక్తస్య తస్య నాగం
ముఖాన్నిశ్చిరం మహాన్తమ్ (మాసలప. అ4)

ఇట్లున్నగ్రంథమునకు ప్రతివాదులదురూహ యెట్లున్నదో చూడుడు—

బలరాముని శ్రీకృష్ణుడుమాడబోగా నాతనిముఖమునుండి
మహాఽర్చ మొకటి వెడలి యుద్ధిత మయ్యె నని చెప్పబడుటచే
బలరాముడు మత్తుడై యేవృక్షముక్రిందనో పండుకొని యేదుప్పన
ర్చమువారినో పడి మృతుడయ్యె నని తలఁపలసియున్నది '

అవ్యాసముని చెప్పిన దసత్యమని యీవిపరీతిసిద్ధాంతము
సత్యమని భావించెడి మందభాగ్యు డెవ్వడో ప్రతివాదుల నై జమిదియే
తరువాతగ్రంథమునందు కృష్ణభగవానుని విషయ మిటున్నది —

‘తతో గతే భ్రాతరి వాసుదేవో బాణః సర్వాగతయో దివ్యదృష్టిః
వనే శూన్యే విచరంశ్చిత్తయానోభూమా చాఽథ సంవివేశాగ్న్యతేజాః
సర్వం తేన పా క్తదా విత్తమాసీద్ధాంధార్యా యద్వాక్తిముక్తిః
స్వధర్మాత్

దుర్వాసా పాయసోచ్ఛిష్టలిప్తేయచ్ఛాపుష్కం తచ్చ సన్మార కృష్ణః
సంచిత్తయ న్నంధకవృష్టినాశం కురుక్షయం చైవ మహానుభావః
మేనే తత స్సంక్రమణ్య కాలం తత శ్చకారేద్ద్రియపన్నిరోధమ్.
యథాచ లోః త్రయపాలనార్థం దుర్వావాక్యప్రతిపాలనాయ,
దేవోఽపిఽథ దేహనిమోక్షమేతో ర్నిమిత్తమైచ్చత్సకలార్థత్వైవిత్
సన్నిరుద్ధేద్ద్రియవాఙ్మనాస్తు శిశ్యే మహాయోగ ముపేత్స కృష్ణః,
జరోఽథ తం దేశ ముపాజగామ లుభ స్తదానీం మృగలిపురుగ్గోః.
స కేశవం యోగయుక్తం శయానం మృగాఽక్తో లుభక స్సాయకేన,
జరోఽవిధ్య త్పాదతలేత్వరావాం స్తం చాఽభిత స్తంజిఘృక్షృగ్గమ
అహఽపశ్య త్పరుషం యోగయుక్తం పీతాంబరం బద్ధకోఽనేక
బాహుమ్,

మత్స్వాత్మానం త్వపరాధిం స తస్య సాదా జరో జగృహే శంకితాత్మా
అశ్వాసయ త్తం మహాత్మా తదానీం గచ్ఛ న్నూర్ధ్వం రోదసీ

వ్యాప్యలత్యైవ,
తతో రాజః భగవా నుగ్రతేజా నారాయణః ప్రభవ శ్చావ్యయశ్చ,
యోగాచార్యో రోదసీ వ్యాప్య లత్యైవ స్థానం పాప స్వం మహాత్మా
ఽప్రమేయమ్ (మౌనలః-అ.4)

సర్వజ్ఞుడైన దివ్యదృష్టిగల కృష్ణభగవానుడు ఆలోచింపుచు వన
భూమియం దుండెను అప్పుడు, వెనుక ఫలశ్రీశక్తిముతో పరివ్రతయగు
గాంధారి యాసిన మాటను, అంతకు బూర్వము ఉన్నత వేషముతో
వచ్చిన దుర్వాసునకు ద్వారకలో దానాతిథ్యమిచ్చినపుడు దుర్వాసుడు
సాయనము భుజించి మిగిలినదానిని కృష్ణా నీవాపాదమస కము భూసి

కొను మని యాజ్ఞాపించనట్లే చేసి విప్రోచ్ఛిష్టము పాదస్పృష్టము కాకూడదని పాదతలమునకుమాత్రము బూసికొనుట మానగా మహాచూచి-“న తు పాదతలే విప్తే తస్మా త్తే మృత్యు రత్యై వై” (అనుశాసనం, అ264) అనుచు నీవరికాలుకు బూసికొనలేదు కనుక నదియే నీక మృత్యుస్థానము అని పలుకుటను స్మరించి కురువంశీయుము యాదవుల పరలోకగమనము, జరిగెను గనుక నిక మర మనతారమున చాలించెడి సమయ మిది యని భావించి తాను దేవుడే యైనను దుర్భాసోమహర్షి వాక్యమును పరిపాలించుటకై దేహవిమోచనమునకు నిమిత్తమును సంకల్పించి సర్వేంద్రియనిరోధము చేసి శయించి మహాయోగనిష్ఠలో నుండెను అంతట నాస్మాతమునకు జరుగదను కిరాతుడు వచ్చి యెత్తి పెట్టియున్న పాదతలముపై మృగమును బ్రాంతించే బాణము వేసి వెంటనే హింసమునకు వచ్చి చూచునంతట కీతాంబరగారియై చతుర్భాసుసమన్వితుడై, యోగనిష్ఠుడై యున్న యాదివ్యవిగ్రహమును జూచి యపరాధము చేసితి నని పరితపించి, యాకృష్ణభగవానుని పాదములపై బడెను

అపు డాకిరాతుని కథయ మిచ్చి యానారాణ్యుడు ఆజన్మపై సిలిలయకారుడు- ఆయోగాచార్యుడు దిక్కుటములను వ్యాపించిన తన తేజస్సుతో స్వస్థానము నలంకరించెను

ఇది గ్రంథమం దున్న విషయము ఇట్లుండ, వనములో విచారించుచు శయనించుటలో సంపూర్ణమానవత్వము గొందినరీతి గోచరించనట అత్యాసన్నమరణముగూడ శ్రీకృష్ణునకు దెలియులేదట! అహ! ఆశ్రీకృష్ణునకు దెలియలేదా? ఈప్రతివాదులకు తెలివిలేదా?

—శ్రీకృష్ణనిర్వాణవిషయ మై గ్రంథవిరోధపరిహారము—

మహాభారతములో శ్రీకృష్ణశరీరమునకు దహనసంస్కారము జరిగినట్లుచెప్పబడినది శ్రీమద్భాగవతములోగూడ సప్రమస్కంధములో

“యయాహర ద్భువో భారం తాం తనుం విజహా వహః” అని శరీర త్యాగము చెప్పబడినది ఏకాదశస్కంధములోమాత్రము శరీరత్యాగముజేయకయె వెళ్ళినట్లు చెప్పబడినది ఈవిరోధమునను బరిహారమును వాఖ్యాతలే చేసియున్నారు చూడుడు—

శ్రీమద్భాగవత్— ౧౧.1 అ||

‘లోభికారామాం స్వతనుం ధారణాధ్యానమంగలమ్

యోగగారణయాఽఽక్షయ్యాదద్ధ్యానామాఽవిశ త్స్వికష’

శ్రీధరీయమ్— యోగినామివ స్వచ్ఛందమృత్యుభ్రమంవారయతి అయ మధః— యోగినోహి స్వచ్ఛందమృత్యువః స్వాం తను మాగ్నేయ్యా యోగధారణయా దద్ధ్యాన లోకాంతరం ప్రవిశంతి భగవాన్స్తు న తథా, కిన్తు, అద్ధగైర్వై స్వతనురహితసేవ స్వకం ధామ వైకుంఠాఖ్య మవి శత్. తత్ర హేతుః లోకాభిరామాం లోకానా మభిర మోఽభితో రమణం స్థితిః యస్యాం తాప్ జగదాశ్రయత్వేన జగతోఽపి దాహప్ర సంగా దిత్యర్థః కించ ధారణాయా ధాన్యస్యచ మంగలం శోభనవిష యమ్. ఇతరథా తయోర్నిర్విషయత్వం స్యాత్ దృశ్యే చాఽద్యాపి తదుపాసకానాంత ధైవ తద్రూపసాక్షాత్కారః ఫలప్రాప్తిశ్చేతి భావః.

ఇచ్ఛాశరీరాభిప్రాయేణ వా యథాశ్రుత మేవాస్తు తత్రాఽపి లోకాభిరామా మిత్యాదీనాం విశేషణానా మానర్థక్యప్రసంగా త్తద ప్యదద్ధ్యాన తిరోధాయ నిర్గత ఇత్యేవ సాంప్రతమ్

శ్రీధరీయవ్యాఖ్యా వం!ధరీయా— శుద్ధసత్త్వమయస్యవిద్య మానత్వేఽపి తత్రృతిక్యత్యభిప్రాయేణయథాశ్రుతార్థస్వీకారేఽపి న దోష ఇత్యాహ-ఇచ్ఛాశరీరేతి తత్రాపి యథాశ్రుతార్థాంగీకారేఽపి తదపి తత్రృతిక్యతిరూపమపి సాంప్రతమ్, ఉచితమ్, భారతే యదుక్తం మాసలే—

“తత శ్శరీరే రామస్య వాసుదేవస్య చోభయోః ।
అస్యైవ్య దాహయామాస పురుషై రాస్తకారిభిః ॥” ఇతి.

తదా సురజనమోహార్థమేవ. తదుక్తం బ్రహ్మాండే—

“స్త్రీపుంమలానుషంగాత్మా దేహో నాస్య విజాయతే ।
కిన్తు నిర్దోషచైతన్యం సుఖనిత్యాం స్వకాంతమమ్ ॥
ప్రకాశయతి సైవేయం జని ర్విష్ణో ర్మచాఽపరా ।
తథాఽప్యసురమోహార్థం పరేషాంశ్చ క్వచి త్క్వచిత్ ॥
దుఃఖాఽజ్ఞానశ్చిమాదీంశ్చ దర్శయే చ్చుద్ధనద్గుణః ।
క్వ వ్రణాది క్వచాఽజ్ఞానం స్వతన్మాఽచిన్త్యసద్గుణే ॥
మోక్షాభావాయ తేషాన్తు దర్శయే త్తా నజో హరిః ।
కృష్ణా హ్యత్యక్త దేహోఽసి త్యక్త దేహస్య దేహవత్ ॥
లోకానాం దర్శయామాస స్వరూపసద్గుణాకృతిమ్ ।

ఏతేన “యయాఽహర ద్భువో భారం తాం తనుం విజహా వజః”

ఇతి ప్రథిమస్కన్ధోక్తి రసి సమంజసా స్యా దితి సర్వ మనవద్యమ్ ॥

అనగా స్వచ్ఛందమృత్యువులగు యోగులు. తమశరీరములను యోగాగ్నిచే దగ్ధముచేసి లోకాంతరములకు వెళ్ళినట్లుకాక కృష్ణ పరమాత్మ స్వశరీరముతోడనే వైకుంఠమునకేగెను. సకలజగదాధారి మైన స్వశరీరము దగ్ధమైనయెడల జగత్తు దగ్ధమై పోవును. ధ్యానధారి గలకు విషయము లేకయే పోవును. ఆశ్రీకృష్ణశరీర మట్లే యున్న హేతువుచేతనే ఉపాసకులకు నేటికిని యారాఁముయొక్క సాక్షాత్కారము, ఆఫలప్రాప్తి యనుభవసిద్ధములై యున్నవి. ఆశ్రీకృష్ణశరీరము ఇచ్చాశరీరమన్ననులదియుదగ్ధముకాలేదనుచేయుక్తము. (శ్రీధరీయము)

మానవచర్యములో శ్రీకృష్ణశరీరమును దగ్ధము చేసినట్లు చెప్పబడిన విషయమునకు బ్రహ్మాండపుగాణములో సమాధాన మిట్లున్నది—

అవతారసందర్భములో భగవచ్ఛరీరము సుక్రశోణితసంబంధముకలది కాదు. తనస్వరూపమును ప్రకాశింపజేయుటే భగవంతుని జన్మ యనబడును. ఐనను దుఃఖమును, అజ్ఞానమును, ప్రయాసమును అసురమోహార్థము తన కున్నట్లు ప్రదర్శించుచుండును. నిజముగా తనయందు అత్యంతాసంభవములైన దుఃఖాజ్ఞానాదులను అనధికారులకు మోక్షము రాకుండుటకే భగవానుడు ప్రదర్శించుచుండును. శ్రీకృష్ణుడు దేహమును త్యజింపకుండియే త్యజించినదేహముమువలె స్వస్వరూపముతో సమానమైన యొక యాకృతిని బావియుండెను. అని.

దీనిచే దగ్ధముచేయబడినట్లుచెప్పబడియున్న ఆకారము అప్పటి కప్పుడు చూపబడినదగుటచే దానికే యట్టిసంస్కారము జరిగె ననియు, స్వస్వరూపముతోడనే నై కుంతము నలంకరించె ననియు విరోధపరిహారము బ్రహ్మాండపురాణమునందు జేయబడియున్నట్లు స్పష్టము.

అప్పయనీక్షితస్వార్వభౌమవిరచిత బ్రహ్మతర్కస్తవ, గ్రంథములోగూడ వెనుకజూపబడిన బ్రహ్మాండపురాణవచనము లుదాహరించి భగవంతుని శరీరము సుక్రశోణితసంబంధము కలదికాదని నిరూపింపబడెను. ఇంకను ఇట్లున్నది—

“సుక్లేన జని రన్యేమాం హరే స్వతనునైవ తు |
నిత్యోదితజ్ఞానతనో కుత స్వాచ్ఛుక్లతో జనిః |
నావతారే వ్యపి హరే ర్దేహే శుక్లాదిసంభవః |
తథాఽసి శుక్ల సంస్థస్సక్ మాతృదేహం ప్రవిశ్య చ |
వినాపి శుక్లం తత్రైవ కేవలం జ్ఞానరూపకః |
ఉదేతి భగవా స్విష్ణు ర్మాయా లోకం విమూహయన్” ||

అని గారుడవారహాదినచనములు ప్రమాణముగా బాని సిరప
రుపబడినది.

— శ్రీకృష్ణుడు బోయలచే గోలుపోయిన తన యంత్రపురస్త్రీల
భవిష్యద్వృత్తాంతమునే యెరుగనివాడు
అనుప్రసంగము—తన్నిరాకరణము —

మ భా చ కారుల వాగ్రత్త యిట్లున్నది— శ్రీకృష్ణునకు ‘అట్టి
మానవశ్వమే లేకుండునయెడల బోయలచే గోలుపోయిన కృష్ణాం
తపురస్త్రీల భవిష్యద్వృత్తాంతము దెలిసికొనలేకపోవుగా’ (పు196)

మన మిచ్చట చచ్చింపవలసిన దేమనగా కృష్ణభగవానునకు
తనయంత్రపురస్త్రీల భవిష్యద్వృత్తాంతము తెలిసినా? లేదా? అని
యొకటి దుష్టనిగ్రహపూర్వకముగా భూభారహరణమునకై యవతి
రించిన కృష్ణభగవానుడు తానవతారము చాలించునాటికి పూర్తిగా
దుష్టనిగ్రహము చేయవలసియుండ తననిర్యాణోత్తరకాలమే అర్జునుడు
వెంటబెట్టుకొనిపోవు యాదినకా తలను తనవత్తులను దోచిన యాదు
ష్టులను నిగ్రహింప కుపేక్షించినపుడు భూభారహరణము చేసినట్లగునా?
వారట్లు చేయదు రని తెలియక యుపేక్షించె ననినచో భగవంతున
కట్లు తెలియకుండుట తగునా? అను విషయ మొకటి ఈరెండవవిషయ
మైన శంకాకామాధానములు దేవీభాగవతమునం దిట్లున్నవి—

స్కం.6 అ-11

‘యై స్త్యరితం ధనం సర్వం హృతాశ్చ హరియోషితః
కథం న నాశితా దుష్టా యే స్థితా పృథివీతలే
ఆగ్రాశ్చ శకా మ్లేచ్ఛా నిషాదాః కోటిశ్చ క్షధా
భారావతరణం కిం త త్కృతం కృష్ణేన ధీమతా
సస్తేహోఽయం మహాభాగే న నివర్తతి చిత్తితః
కలా వస్త్రికా ప్రజా స్పర్వా పశ్యతః పాపనిశ్చయాః ”

వ్యాస ఉవాచ—

‘రాజః యస్మిన్ యగే యాద్భు ప్రజా భవతి కాలః
నాన్యథా తద్భవే న్నూనం యగధర్మోఽత్యై కారణమ్
యే ధర్మగసికా జీవా స్తే వై సత్యయుగేఽ భవన్
ధర్మార్థగసికా యే తు తే వై త్రేతాయుగేఽ భవన్
ధర్మార్థకామరసికా ద్వాపరే చాఽభవన్ యుగే
అర్థకామపరా స్సర్వే కలా వస్మిన్ భవన్తి హి
యుగధర్మస్థై రాజేన్ద్రే న మాతి వ్యత్యయః పునః
కాలః కర్తాస్మి ధర్మస్య హ్యధర్మస్య చ వై పునః

నీలకంఠయవ్యాఖ్యా —

సమాధస్తే రాజన్నితి అయంభావః— దుష్టాచారా ద్వివిధాః
పురుషాః ఏకే యుగధర్మేణ దుష్టాచారాః పరే వేదధర్మోచ్ఛేదార్థ
మవతీర్ణా దైత్యా దురాచారాః. తత్రానతారం గృహీత్వా యే వేద
ధర్మోచ్ఛేదం కర్తుం క్షత్రియగృహేఽ నతీర్ణా దైత్యకులే వా యేఽ
వతీర్ణా దైత్యా స్త్రివ నాశితాః

న తు కాలస్వభావేన దురాచారా స్తేన నాశితా. తేషాం
నాశకే సర్వేఽపి కలిస్వభావదుష్టా స్సస్తితి సర్వేషాం మారణప్రసం
గేన ప్రజ్ఞోచ్ఛేదవవ స్యా దితి. నాన్యథా తద్భవే దితి. న తా రాజ
యితం శక్యత ఇత్యర్థః తానేన యుగధర్మా నుపసాదయతి. యే
ధర్మగసికా ఇతి

అనగా, శ్రీకృష్ణపత్నుల నవారిని భనము హరించినట్టి
యసంఖ్యకులైన దుష్టులను నిగ్రహింపక విడిచిన శ్రీకృష్ణుడు భూభా
రహరణము నేమి చేసినట్లు? అను సందేహము, పాపాత్ములగుచున్నది.
గపిజలను చూచుచున్ననాకు ఆకృష్ణభగవానుని యెడలకలుగుచున్నది.

ఈసందేహమును తీర్చు మని కోరిన జనమేజయునకు వ్యాసభగవాను డిట్లు చెప్పెను — దుష్టులు ద్వివిధముగా నుందురు అందు యగధర్మమును బట్టి దురాచారులై యుండువారు కొందరు. వేదధర్మముల నుచ్చేదించుటకై క్షత్రియగృహములందును, దైత్యకులములయందును పుట్టియున్న దైత్యులే శ్రీష్టునిచే నశింపజేయబడిరి కాలిప్యభావమున దురాచారులుమాత్రము నశింపజేయబడలేదు ఇట్టివారినిగూడ నశింపజేసినయెడల సృజలందరును కలిస్వభావదుష్టులే యగుదురుకనుక ప్రజానాశనమే తటస్థించును కనుక కలిస్వభావమునుబట్టి దురాచారులగు వారిని నశింపజేయుటభగవత్సంకల్పము కాదు కనుక వారి నుపేక్షించి వేదధర్మోచ్చేదము చేయుటకై పుట్టిన మనుష్యాకారులగు దైత్యులనే వధించి భూభారహరణము చేసెను అని దీనిచే కలిస్వభావముచే దురాచారులగు వారిని రాశనముచేయుట, భూభారహరణములోని పని కానందున వారుపేక్షింపబడినారని వ్యాసభగవానుడే కంఠోక్తిగా జెప్పె నని స్పష్టము

ఇకి, నిగ్రహానుగ్రహములపై న కృష్ణభగవానుడు తపపత్ని లకు గలుగజేయు కష్టములను వారింపకపోవుట యుక్తమా? అనుచుండే హము కలుగును కాని, అష్టానక్రీడాపమునుబట్టి వారట్టి కష్టము లనుభవింపవలసివారగుటనైన వారికష్టములు నివారించబడలేదు ఈవిషయము విష్ణుపురాణములో జెప్పబడియున్నది మూలము —

హోమలచే బీజింపబడినతరువాత నెట్లుచున్న అర్జునకు వేద వ్యాసమహర్షి కర్మన మిచ్చి జరిగిన విషయ మాతమ చింతించుచు జెప్పగా నిని యోదార్చి యర్జునునకు వ్యాసభగవానుడిట్లుచెప్పెను—

విష్ణుపురాణమ్— ౪ అం ౫౭

‘గృహీతా దన్యుః క్షాత్త భవాన్ కోచతి తా. స్త్రీయ

ఏతస్యాఽహం యథావృత్తం కథయామి తవాస్సన
అష్టావక్రః పురా విప్రః జలవాసరతోఽ భవత్
బహూ న్వరగణాః పార్థ గృణాన్ బ్రహ్మ సనాతనమ్
అతే వ్యసురసంమేషు మేరుప్సృపే మహాత్మనః
బభూవ తత్ర గచ్ఛన్త్యో దదృశు స్తం సురస్త్రియః
రంభాతిలోత్తమాద్యాస్తు శతశోఽథ సహస్రశః
తుష్టువు స్తం మహాత్మానం ప్రశశంసుశ్చ పాండవ
ఆకంఠమగ్నం సలిలే జటాభారవహం మునిమ్
విచయావనతా శ్చైవం ప్రణేముః స్తోత్రోతత్పరాః
యథాయథా ప్రసన్నోఽసౌ తుష్టువు స్తం తథాతథా
సర్వా స్తాః కౌరవశ్రేష్ఠ తం వరిషం ద్విజన్మనామ్

అష్టావక్ర ఉవాచ—

“ప్రసన్నోఽహం మహాభాగా భవతీనాం యదిష్యతే
మత్త స్తద్వియతాః సర్వాః ప్రదాస్యా మ్యతిదుర్లభమ్
రంభాతిలోత్తమాద్యా స్తం వేదికోఽఽ పురసాః బుర్రవః
ప్రసన్నే త్వ య్యపర్యాప్తం కి మస్మాక మితి ద్విజ
ఇతరా స్త్వబుర్రవః విప్ర ప్రసన్నో భగవాన్ యది
తదిచ్ఛామః పతిం పాప్తుం విప్రేన్ద్ర పురుషోత్తమమ్

వ్యాస ఉవాచ—

“నీవం భవిష్యతే త్యుక్త్వా హ్యుత్తతార జలా న్మునిః
తముత్తర్ణం చ దదృశు ర్విరూపం వక్ర మప్తథా
తం దృష్ట్వా సూహమానానాం యాసాం హాసస్వతోఽభవత్ |
తా శృణు మునిః కోప మవాప్య కురుచందన
యస్మా ద్వికృతరూపం మాం మత్వ హాసా వమాననా

భవతీభిః కృతా తస్మా దేతం శాపం దదామి వః!!
 మత్ప్రసాదేన భర్తారం లభ్యా తు పురుషోత్తమమ్ ।
 మచ్ఛాపోపహతా స్సర్వా దస్యహస్తం గమిష్యథ ।
 ఇత్యుదీరిత మాకర్ణ్య ముని స్తాభిః ప్రసాదితః ।
 పున స్సురేంద్రలోకం ప్రే ప్రిహ భూయో గమిష్యథ ॥ ”

వ్యాసః—

“తత్త్వయా నాత్రి కర్తవ్య శ్శోకోఽల్పోఽపి హి పాండవ ।
 తేనైవాఖిలనాథేన సర్వం తదుపసంహృతమ్ । ”

అర్జునా! చోరులచే బీడింపబడిన యేస్త్రీలనుగూర్చి నీవు శోకించుచుంటివో ఆస్త్రీల పూర్వవృత్తాంతము జెప్పెదను వినుము.

పూర్వము అష్టావక్రమహర్షి, జలములోనుండి చిరకాలము తపము చేసెను. ఆతపయమున జరిగిన దేవాసురసంగ్రామముల ననురులను జయించిన దేవతలు మేరుపర్వతమందు మహోత్సవము జరిపిరి. ఆమహోత్సవమునకు రంభాతిలోత్తమాదిదేవతాస్త్రీలు వేరికొలది వెళ్ళుచు కంఠమగ్నముగా జలములోనుండి జటాభారమున వహించియున్న మహర్షిని దర్శించి, వినయవిధేయతలతో నమస్కరించి స్తుతించి యామహర్షి యెట్లు ప్రసన్నుడగునో అట్లు ప్రశంసించిరి. అపుడామహర్షి ప్రసన్నుడై మీకేమికావలయునో కోరవలసినది. మీకు వరమిచ్చెద నని పలుకగా రంభాతిలోత్తమాదులు నీయన గ్రహమే మాకు చాలుననిరి. మిగిలిన వారిందరును పురుషోత్తమున (శ్రీకృష్ణుడు) మాకు పతి యగునట్లు వరమిమ్మని ప్రార్థించిరి. అట్లే యగు నని యామహర్షి వర మిచ్చి జలమునుండి యావలకు వచ్చునంతట, నాస్త్రీలు అష్టావక్రముగా నున్న మహర్షిస్వరూపమును జూచి పక్కన నవ్విరి. అది చూచి మహర్షి కుపితుడై నాది వికృతరూప

మని యెంచి నవ్వి నన్న మీ రివమానించిరారు కనుక కేచిచ్చిన నర
మునుబట్టి పురుషోత్తముని కత్తులైన మీరు రానుశాశమునలన
చోరుల చేతులలో బడెనరు. అని శపించెను అపు డాస్త్రీలు విచా
రించి వేడుకొనగా వారికి దేవలోకప్రాప్తి ననుగ్రహించెను

కనుక అర్జునా నీవెంతమాత్రము విడిచివేయు ఆకృష్ణునిర
క్తిచేతనే కర్మ ము పరిహరించబడినది అని

ఈగ్రంథసందిర్భమునఁబట్టి తనశక్తులచేతనో పానినోత్యమహిమచే
తనో అమాఘవాక్కులగు లోకోత్తరవృత్తులయొక్క వరములను శాప
ములను పరిపాలించుచుండి భగవంతు మహర్షివరమునుబట్టియే తన
పన్నులైన గూర్తీలకు ఆసుహర్షి శాపవశమున ఘటించు భవిష్యద్దు
ఁగము అని వార్య మని గ్రహించియే యుపేక్షించెను కాని వారల భవి
ష్యద్యుత్తాంతము తనకు తెలియక కాదు అని వేలినది పూర్వోక్తిప్ర
కారము గాంధారీవృత్తుల శాపమును తానే యనుభవించినపుడు
అచ్యుతుడు బెప్పవలసిన దేమున్నది?

ఈ సందిర్భములో మ భా ప. కాదులు అర్జునునకు వ్యాసుడు
అంత పురస్త్రీల యపహరణము నుకూర్చిన గాధ కేదియో శాపసంబం
ధము జెప్పినట్లు గ్రంథాంతరముల గలదు కాని యది నడినడిల్లితమై
యుండును' (పు199) అని వ్యాసుడు హేయము

శాపసంబంధము నవినకల్పితమై యుండును అను ప్రతివాదులు
అంతఃపురస్త్రీల యపహరణము నుకూర్చిన గాధయే నవినకల్పితమై యుం
డునని యేల వ్రాయలేదు? అపహరణము సత్యమై శాపము కల్పిత
మయ్యెనా? ఇది సజనలక్షణము కాదు కనుకనే—

మూర్ఖో హి జల్పతాం పుంసాం సృత్వా వాచ స్మభాషభాః
అశభం వాక్య మాదత్తే పరీష మివ నూకరః (అదిక 74అ)

అని పెద్దల సుభాసుభవిషయములను చెప్పనపుడు మూరుడు విని- నూకరము పురీషము- గ్రహించిరట్లు తా నశ్శుభమునే గ్రహించును అని చెప్పబడినది ఈమ బా. చ, కాకులే- చోరు లపహరించునపుడు దుఃఖపడెడి స్త్రీలనుగూర్చి చెప్పబడిన యొకశ్లోకమునకు వ్రాసిన యగమును చూడండి—

మిషతాం సర్వయోధానాం తత స్తాః ప్రమదోత్తమాః
సమస్తాః సకృష్టాః కామా చ్ఛాన్యాః ప్రవ-వజ

‘కొందరు యాదవకాంతలు కామాతురలై కిరాసుల గూడుటకు జెడరిపోయి రని గూర్చి కాము చెప్పించుచున్నది (పు 98)

అహ అసమయము, ఆయాదవకాంతలు తమతమ భర్తలు చనిపోవుటచేతను, శ్రీకృష్ణనిర్యాణమై యుండుటచేతను జీవితేచ్ఛను విడిచి మహాదుఃఖములో మునిగియున్నసమయము ఆపై “గండ సోపరి పిటకా సంవృత్తా అన్నట్లు కిరాసులు మీదపడి దోచుకొను సమయము అట్టి మహాదుఃఖసమయములో ఆ యాదవకాంతలు- ఆప్రమదోత్తమలు కామాతురలై కిరాసులతో గూడుటకు జెడరిపోయిరట అట్టి దుఃఖసమయములో కామాతురత్వ మనునది మర ప్రతివాదులకెట్లుదోచినదో చిత్రింప ఇదిలోకవిగుర్తమైనవిషయము ప్రమదోత్తమల కత్యంతవిరుద్ధము.

శ్లోకములో నున్న దేనునగా ఆయుర్తిమస్త్రీలలో కొందరు నలువైపుల కీడ్వబడిరి ‘అన్యాయ’ మరికొందరు ‘కామాత్’ ఇచ్చును బట్టి అనగా నాకిరాతులనుండి తప్పించుకొనుట కెటుపోవలె నని యిచ్చుచుందిరో అటు ‘ప్రవవజః’ పారిపోయిరి. అని యున్నది ఆస్త్రీలందరు ప్రమదోత్తమలని చెప్పబడినది. అట్టివారియెడ ప్రతివాదులకు సంభవించిన విపరీతదృష్టికి, భారతదేశచార్యాగ్ర్యమే కారణ మనవలెను

ఇట్లు చోరులచే నీడింపబడవలసివట్టున్న అష్టావక్రిశాపము అమోఘ మని యాస్త్రీల భవిష్యద్వృత్తాంతమును గ్రహించియే కృష్ణ పరమాత్మ యుపేక్షించినట్లున్నందున “శ్రీకృష్ణుడు తన స్త్రీల భవిష్యద్వృత్తాంతమునే యెరుగనివాడు” అను పౌతివాదుల వాగ్ధాత పరాస్తమైనది.

శ్రీకృష్ణుడు భగవంతుడే కాని మానవమాత్ముడు కాదని ప్రస్తుతప్రసంగములోని వేదవ్యాసోక్తులచేగూడ నిర్ధారితమైనది.

ఇంతవరకు విమర్శకులని వ్యవహరింపబడుచున్న పౌతివాదుల యొక్క ‘శ్రీకృష్ణజీవితచరిత్రము’ ‘శ్రీకృష్ణచరిత్రము’ “సుయోధనవిజయము” “మహాభారతరహస్యము” “రాజసూయరహస్యము” “మహాభారతచరిత్రము” అనుగ్రంథములలోని యంశములను సరామర్శించియే కృష్ణభగవానునిగూర్చిన నిందలు నిరాకరింపబడి, శ్రీకృష్ణుడు భగవంతుడని నిరూపింపబడినది.

ఇంకను— “పరమార్థప్రప” అను భగవద్గీతావ్యాఖ్యానమందు శ్రీకృష్ణావతారచర్యలు వేదప్రసిద్ధము అని ప్రదర్శింపబడి యుండెను. చూడుడు—

తల్లి సుగయః— “జజ్ఞాన ఏవ వ్యభాధత స్పృఃః ప్రాశశ్య ద్వీరో అభిపాంశ్యం రణమ్ । అవృశ్చి దద్రీ మవ సస్యదః సృజ దస్తభాషి న్నాకం స్వపశ్యయా పృథుమ్ ॥”

అల్లి చతుర్వేదస్వామికృతభాష్యమ్— “యః పరమేశ్వరో జజ్ఞానః ప్రాదుర్భూతమాత్రో మాయయా బాలదశాం స్వీకర్యా గోఽపిసన్ స్పృఃః స్పృధాం కృతవతః శత్రూన్ పూతనాదీన్ కం సాన్తాన్ వ్యభాధత బాధితవాన్. న కేవలం దైత్యాన్ అపితు శక్రా దీనాం గర్వ మసీత్యాహ— యోఽదిగ్రిం పర్వతం గోవర్ధన మవృశ్చిత్ ఉద్గధార. సస్యదో భాస్యభాతృ స్తేఘా ననవరతం వర్షమాణా నవస్ప జత్ విసర్జితవాన్. తేనపురు సామర్థ్యవస్తం నాక మింద్రిలోకం స్వప

స్వయా అస్తభావో స్తంభితవాన్ స్తంభితశక్తి మకరోత్. అథ యావ
నదశాయా మపి అభిపాంస్యః సర్వపురుషాన్ సాధకం రణం కురుపాం
దవసంగ్రామం వీరోఽపి సన్నపశ్యత్ తాటక్ష్ణేన దృష్టవాన్ స
స్వయం యుయుధే. అత్రవీరపదేన భీష్మపరాభూతస్వభక్తపక్షపాతా
దశస్త్రాఽపి శస్త్ర మగ్రహీ దితి సూచితమ్”

అథ కంసాదివధార్థం గోకులా స్మధురా మాగచ్ఛతోః కృష్ణ
రామయో శ్చరితశంశసి సృతిస్తైత్తిరీయకబ్రాహ్మణే ఋగ్వయన్—

“ద్వే విరూపే చరతః స్వరే అన్యాయా వత్తు ముపధాపయేతే
హరి రన్యస్యాం భవతి స్వభావా శ్చుకో అన్యస్యాం దదృశే సువర్చాః
పూర్వాపరం చరతో మాయయైతే శిశూక్రీడన్తాః పరియాతో అన్యరమ్
విశ్వాన్యన్యో భువనాని చప్త ఋతూ నన్యో విదధ జ్ఞాయతే పునః॥”

భాష్యమ్— “ధనుర్మాగోత్సవవ్యాజేన కృష్ణరామయో రావ
యసార్థం కంసేనపేషితః సుష్టు వర్చయస్యాఽసౌ సువర్చాలక్రూరః
చరతో విచరతో ద్వే విసదృశే రూపే విరూపే దదృశే దృష్టవాన్.
కింభూతే స్వరే సుష్టు అర్థః పరియోజనం యయోస్తే నహి నృసిం
హావదేశస్యాం మూర్తా క్రిన్తు అన్యాయా, అన్యాయా పృథగవస్థితే పునః కిం
భూతే వత్తు ముపధాపయేతే వత్తు మితి జాత్యభిప్రాయే జ్ఞానచనం
తేన గోసందోహనావసరే స్వసమీపే వర్తమాన్తై ర్గోపైః కృత్వా
వత్సాన్ భావయేతే పాయయేతే. అథ విసదృశరూపత్వమే వాహ-
హరిరితి. అన్యస్యా హన్యతరస్యాం మూర్తా హరిద్వర్ణత్వాద్ధరిః మేఘ
శ్యామఃకృష్ణాఽస్తి. తథా అన్యస్యాం శుకో గౌరవర్ణో బల
దేవోఽస్తి. కింభూతో హరిః స్వభావాన్ స్వస్య భా స్వభా తద్వాన్
అలుప్తనిజైశ్చర్యవా నిత్యరః. కింభూతే రూపే పూర్వాపరం చరతః
ప్రీతిపరం పరిసరిణం కురుతః. చరన్తు న ప్రాకృతా విత్యాహ- ఏతే
కృష్ణరామా మాయయా కృత్వా శిశూ బాల్యదశాం ప్రాప్తా. పర
మార్థతో విచార్యమాణే వయోఽవస్థారహితౌ. ఏవం మాయయైవ
రజకవధాదిభిః క్రీడన్తా సన్తా అధ్వరం ధనుర్మాగస్థానం పరితః సమ

స్తతః కువలయాదీదకంసచామారాదిస్థానాని. యాతః జగ్ముః. అథ పూర్వం విరూప ఇత్యనేన ఆకారతో విపద్వశత్వం వ్యోతిత మిదాసం సామర్థ్యతోఽప్యాహ- అన్య ఇతి. అన్యః కృష్ణః విశ్వాని సర్వాణి భువనాని భూర్భువస్సురాదీని విచక్షే. సంకల్పేనైవ జ్ఞాతవా. తథా ఽన్యో బలదేవః ఋతూ గర్భా మత్స్యద్యవతారా విదధత్ గృహ్లాన్ పునఃపున రాయతే ఆవిర్భవతీతి.

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి కృష్ణపరమాత్మయొక్క పూతనాది సంహారము, గోవర్ధనోద్ధరణము, కురుపాండవసంగ్రామసాహాయ్యము అను కార్యములును, శ్రీకృష్ణబలరాముల గోవత్సపరిపాలనము, అక్బారునకు శ్రీకృష్ణబలరామసందర్శనము, శ్రీకృష్ణబలరాములరూపభేదము, సామర్థ్యభేదము, అహూరునితో శ్రీకృష్ణబలరాములు కంసుని ధనుర్యాగమునకు వచ్చుట, కంససంహారాదికార్యములు చేయుట, అపంకితానంతశక్తికలిగియుండియు మాయామయములైన క్రీడలు చేయుట యను విషయములును వేదబోధితములై యున్నవని స్పష్టమైనది. ఇట్లు వేదప్రసిద్ధమైయున్న శ్రీకృష్ణచరిత్రమును ఆర్షగ్రంథములు వివరించియుండ శాస్త్రజ్ఞానభక్తివిశ్వాసములు లేని ప్రతివాదులు ఆగ్రంథముల నర్థముజేసికొనలేక తమబుద్ధికి తోచినట్లు యాపరమపావనము లగు గ్రంథముల పార్థములు చెప్పి చేసిన కోలాహలము ప్రమాదోపపత్తిప్రదర్శనపూర్వకముగా బరిహరింపబడినది. శ్రీకృష్ణునిది పరమేశ్వరావతారమే యని స్థిరపడినది. ఆశ్రీకృష్ణ.రమాత్మయొక్క పరిపూర్ణస్వరూపజ్ఞానమును లోకులకు గలుగజేసి తన్మూలమున లోకుల నుద్ధరించుటకే నేదవ్యాపభగవానుడు మహాభారతరచన జేసియుండ నని విశదీ రింపబడినది.

ఇక మహాభారతరహస్యకారులు వ్రాసిన విమర్శకలక్షణములను గూర్చి కొన్నిమాట లనుకొందము —

—♦ విమర్శకలక్షణపరిశీలనము ♦—

విమర్శకుడు సంప్రదాయమునకూపమైన దురాగ్రహమునక
తన హృదయమునకును తావొసంగక గ్రంథకర్తయొక్కయు
తద్గ్రంథముయొక్కయు నిశ్చయాభిప్రాయమును గ్రహించుటకు
ప్రయత్నింపవలయును

ముందుగా స్వీయమైన సంప్రదాయమును చిత్తమం దతికించు
కొనక స్వచ్ఛమైన చిత్తముతో గ్రంథపరిశీలనము గావింపవలెను

వీరి నక్షగవలసియున్నది— విమర్శకుడు సంప్రదాయము నను
సరింపనిహృదయముతో గ్రంథపరిశీలనము చేయవలె ననుటలో నేసం
ప్రదాయమునకును జెందిని గ్రంథము నల్లు పరిశీలింపవలెనా? ఏసం
ప్రదాయమునకు జెందిన గ్రంథమునైనను అట్లు పరిశీలింపవలెనా?

అవాంతరిభేదము లేనియున్నను వైదికసంప్రదాయము, అనై
దికసంప్రదాయము అని కాని ఆస్తికసంప్రదాయము నాస్తికసంప్ర
దాయము అని కాని సంప్రదాయము ద్వివిధమై యున్నది అందే
సంప్రదాయమునకును జెందిని గ్రంథమే అసంభవము కనుక ప్రధను
పక్ష మసంగతము

ద్వితీయపక్షములో నేగ్రంథ మేసంప్రదాయమునకు జెంది
యుండునో ఆసంప్రదాయము ననుసరింపని హృదయముతో దానిని
పరిశీలించినపుడు ఆ గ్రంథముయొక్క నిశ్చయాభిప్రాయమును గ్రహిం
చుట అసంభవము కనుక ద్వితీయపక్షముకూడ నసంగతమే

ఇక స్వీయసంప్రదాయమును చిత్తమం దతికించుకొనక స్వచ్ఛ
మైన చిత్తముతో గ్రంథపరిశీలనము చేయవలె ననుచున్న ప్రతివాడు
లకు బోధింపవలసియున్నది

తన జన్మాంతరిసంస్కారానుగుణమైన యేదో యొక సంప్ర
దాయము చిత్తమం దిటుకుకొనినవా డుండెడు కనుక గ్రాస్త్రగా నతి
కంచుకొనకున్నది అటుకుకొనియున్నదె చాలును సృష్టిస్వభావ మిట్లు
చెప్పబడినది—

తేమాం యే యాని కర్మాణి పాక్ సృష్ట్యాం ప్రతిపేదిరే ।
తాన్యేవ తే ప్రపద్యస్తే సృజ్యమానాః పునః పునః ॥
హింసాఽహింసే మృదుకూరే ధర్మాఽధర్మాన్మతాన్మతే ।
తద్భావితాః ప్రపద్యస్తే తస్మా త్తత్తస్య రోచతే ॥

అనగా పూర్వజన్మమందు విహితములో నిష్పిన్నములో అగు నేజాతికర్మలను చేసియుండునో ఆసంస్కారములను బట్టి మరల బుట్టి నపు డాజాతికర్మలనే చేయుచుండును. కనుకనే స్వతస్సిద్ధముగా గొందరికి పుణ్యకర్మలయం దభిరుచి, కొందరికి వాపకర్మలయం దభిరుచి కనబడుచున్నది. అని తాత్పర్యము. దీనిని బట్టి పూర్వజన్మసంస్కారము లేని వ్యక్తి యుండవనియు, వారివారి పుణ్యపాపకర్మాభిరుచిని బట్టి వారి పూర్వజన్మసంస్కార మట్టిదని గ్రహింపవలయుననియు తేలినది.

కనుక నేనో యొక సంప్రదాయమునకు జెందిన సంస్కారము జన్మసిద్ధమై చిత్తిమగ్నమునకుకొనియే యున్నది. విమర్శకుల చర్చలు చూడగా వారి దృష్టికసంప్రదాయమునకు జెందిన సంస్కార మని తెలియుచున్నది. వారు విచక్షించిన మహాభారతము వైదికసంప్రదాయమునకు జెందిన గ్రంథము.

ఈరహస్యకర్తలే ద్రావిదిని గూర్చి వ్రాయుచు “ఈమె ద్రావిదునకు దృష్టద్యుమ్నునితోబాటు సత్పుత్రునికయని నాయభిప్రాయము. అగ్నియందుత్పత్తి యయ్యె ననుటమాలేము నా కయుక్తముగా కనిపించుచున్నది.” (పు పే. 9) అని మహాభారతములో వేదవ్యాసమహర్షిచే జెప్పబడిన విషయము తమ మనస్సునకు అయుక్తముగా గనబడిన దనుటయు, శ్రీశుకు డధోనిజుడై అరణినుండి జన్మించెనని గ్రంథమందుండ “కాదు అరణ్యయను స్త్రీయందు జన్మించె” ననుటయు మొదలగు విషయములు చూడ పీఠి దృష్టికసంప్రదాయమునకు జెందిన సంస్కారమని ధ్రువ మగుచున్నది.

వేదికసంప్రదాయమునకు జెందియున్న గ్రంథము అవేదిక సంప్రదాయాభినివిష్టచిత్తులగు విమర్శకమృన్మయ చేతులలో బడి భ్రష్టమైనది. ఇట్టి దురవస్థ వచ్చుటచేతనే మహాభారతతత్వకథనము అపేక్షితమైనది. అసంగతమైయున్న రహస్యకర్తల విమరకృలక్షణ మపేక్షితమైనది.

—• మ భా. చ. కారుల వైఖరి •—

శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఒక వెండుకాయని పూతనయను రోగము నాకి తొలగినవాడని, కృష్ణునకు భగవదవతారసిద్ధియు మరియొకనికి లేకపోవుటయినా అని, కృష్ణునియందు అధర్మము, అసత్యము సర్వాంగోపేతములై యున్నవని త్రాగుబోతని లతని విశ్వరూప మింద్రజాలమని పాపాలభైరవుడని ఏమేమో వారికి నచ్చినట్లు మహాభారతచరిత్రములో వ్రాసియున్నారు.

ఆగ్రంథముయొక్క ప్రథమముద్రణము 1915 క్రి సం గములో జరిగినది. ద్వితీయముద్రణము 1933 లో జరిగినది అందుపోడ్డలములో మ భా చ కారులిట్లు వ్రాసియున్నారు —

“అంధభాషలో విమర్శన గ్రంథములు తక్కువ మహాభారతమును, తత్త్వవ్యక్తులను విమర్శించుట మరియు దక్కువ దుర్బల మానసుల కిట్లు విమర్శించుట భీతావహముగా నుండును. విమర్శించినవాడు కేదేని యనిష్టము సంభవించునని వారు తలంతురు. నా చేతివ్యాధికి గారణమిదియ యని యసూయాపరులు హేళనము చేయుటయే కాదు. కొందరు మిమ్ములును శయోక్తులతో నయని శ్లోకాలతోగూడినను నీకార్యమునుండి మరిలింప బ్రయత్నించిరి. కాని నానేతివ్యాధికిని విమర్శనఫలమునకును సంబంధ మించుకొనలేదు లేదను దృఢవిశ్వాసము నాకుండుటచేతనే తిరిగి విమర్శించి కొంత యిప్పుడు విమర్శము చేసితిని

దీనినిబట్టి ఈప్రతివాదులకు, తాము విమర్శించినతరువాత నచి
రకాలములోనే నేత్రవ్యాధి యంకురించినదనియు, దానిఫలమే యిది
యని లోకు లనియున్నారనియు, దానిని తృణీకరించి మరికొన్నిసూత
నాంశములు చేర్చి పునర్ముద్రణము జరిపించినారనియు స్పష్టము తరు
వాత ఏదో 1938క్రీసంవత్సరములో రాజసూయరహస్యమును వ్యాసి
యన్నారు. అందు 'కృతిమర్హము—స్వచరిత్రము' అనుపేరుతో
స్వైంద వ్యాసియన్నారు అదిట్లున్నది—

‘సంధిలై సంధత సంధిలై నప్పు,
సంధిలై నేకత, సంధిలై జిత
సంధిలై దీనత సంధిలై కీతి
సంధిలైకున్నది సాతుష్టి సుంత,
సిద్ధింపకున్నది చిత్త సంఘ్ని.
సిద్ధింపకున్నది శ్రీశ నీనేన
ఇట్లు తా కట్టించి యిపుడు కాలమును
మెల్లగా గడపుదు మెరమెరతోడ
మహిమాన్వయములు లేవు మనుషెట్లు గడచు
కడదశలో నని కళవళపడుదు
నాన రాకంధత యధికమాచుండ,
బోనెట్లు సమకూరు పొరుగుారి కకట
ముందెట్లు జరుగును ముప్పన నెట్లు?
సందేహభయములు సమకూరె దేవ ! అని.

ఆహా అంత మహాభారతచరిత్రమును వ్యాసియు, అంత విమ
ర్శకడవి నధిపించియు, అంతసాహసమున కొకిగట్టి సత్యమిదియే
యని ప్రకటించియు, అంతవ్యాసభగవానుని దూషించియు, అత
దుర్యోధనుల నభినందించియు అంత పాండవుల నిందించియు, అంత
ప్రాచీనదేవిని మాపించియు, అంత శ్రీకృష్ణపరమాత్మను నిందించియు

రాజనూయరహస్యము వ్రాయునప్పటికి మ.భా.చ. కారుల జీవితమున కింత మార్పు రానా? అంధత్వాదులు సంధిన్నా? చిత్త శుద్ధి లేకుండు బోనా? మను వెట్లు గడచు నని కళవళపడనా? అంధత్వ మధికమై పోనా? ముందు ముప్పెట్లు గడచు నని భయపడనా? ఏమి దైవవిలాసము పాపము వీరికి అర్థలాభము లేకపోగా అనర్థపరం రాప్రాప్తియైనదన్నమాట, ఈయనర్థిప్రాప్తికి మూలము 'యద్వైరం యజ్ఞాయ తే త త్తైజస్యమ్' అనున్యాయమున వీరి మహాభారతచరిత్రచనయే కావలసియున్నది ఒకడుష్కార్యము చేసినతరువాత వచ్చెడి ఫలము ననుభవించుచు నిది యాదుష్కార్యఫలితమే యని యాస్తికు డనును. తన యనుభవమునకును, తానుచేసిన దుష్కార్యమునకును సంబంధము లేదని నాస్తికు డనుకొనును అట్లునుకొనినను ఆ నాస్తికునకు ఫలానుభవము తప్పనిదే. మ. భా. చ. కారులు చేసిన మహాపురుష మాషణము సామాన్యమా? మహాస్త్రేయగు శిశుపాలుడుకూడ జేయ లేనట్టి శ్రీకృష్ణనిండలను వీరు చేసినపుడు అవి యూరకపోవునా?

కనుక మ.భా.చ. కారులచే గంభీరంగా జెప్పబడిన స్వచరిత్రాంశములలో పూర్వోత్తరములను బాగుగా తెలిసికొని లోకులు-వ్యాసమహర్షి, పాండవులు ద్రౌపది, భీష్మకుడు, శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, మున్నగు మహావ్యక్తులయందు భక్తిశ్రద్ధలు కలిగి, నేదవ్యాసమహాభారతోక్తము సత్య మని గ్రహించి, విమర్శకోక్తుల దిద్దకొని యిహ పరసుఖముల నొందుగోరుచున్నాము

బాలవ్యాస' న్యాయ వ్యాకరణ వేదాంత విద్యాపాఠశాల'

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి ప్రణీతమైన

మహాభారతతత్త్వకథనమున "శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణ"

మమ తృతీయభాగము

శం.పూ.రత్నము.

88314

గ్రంథీయముద్రణాది సర్వాధికారములు గ్రంథకర్తవే.

ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ భాగములు విక్రయమునకు
నిష్కర్షము. రాజోపుభాగము — పాండవనిందానిరాకరణము.

గ్రంథకర్త ప్రిహసము: —

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు,

సి కా పు రం,

తూర్పుగోదావరిజిల్లా.